

วารสาร

ISSN 1906-7836 (PRINT)

ISSN 2651-1525 (ONLINE)

สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ

NATIONAL DEFENCE STUDIES INSTITUTE JOURNAL

ปีที่ 14 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม - มิถุนายน 2566

- ❏ 6 เมษายน วันพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช และวันที่ระลึกมหาจักรีบรมราชวงศ์
- ❏ แนวทางการกำหนดยุทธศาสตร์การทูตฝ่ายทหารรองรับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ.2561-2580)
- ❏ A Survey of Privacy-Enhancing Technology: Case Study for Military Vehicle
- ❏ อุตสาหกรรมป้องกันประเทศ: ปัจจัยสำคัญแห่งยุทธศาสตร์ความมั่นคงของฝรั่งเศส ในภูมิภาคอินโด-แปซิฟิก
- ❏ การพัฒนาโมเดลการเลียนเสียงเชิงลึกในการประยุกต์ใช้งานด้านสงครามไซเบอร์

วารสารที่ผ่านการรับรองคุณภาพ
เป็นวารสารสู่ปีที่ 2 ของ TCI

6 เมษายน ของทุกปี
วันพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช
และวันที่ระลึกมหาจักรีบรมราชวงศ์

ที่มาภาพ : รัฐบาลไทย. (ม.ป.ป.). วช. จัดทำหนังสือ “พระมหากษัตริย์ไทยแห่งพระบรมราชจักรีวงศ์ 10 รัชกาลฉบับการ์ตูน”.
สืบค้นเมื่อ 28 เมษายน 2566, จาก <https://www.thaigov.go.th/news/contents/details/46528>

รายชื่อผู้จัดทำวารสารสถาบันวิชาการป้องกันประเทศ

คณะที่ปรึกษา

พลเอก วิชัย ชูเชิด

พลโท นที วงศ์อิศเรศ

พลอากาศโท ภูมิใจ เลขสุนทรการ

พลโท ขาดิชาชัย ชัยเกษม

พลโท สมยศ ฉันทวรลักษณ์

พลตรี พิสิทธิ์ ลิขิตสุภิน

พลตรี ระวี โรจนวงศ์

พลตรี ชยุตรา เสริมสุข

พลตรี ทักษิณ สิริสิงห

พลตรี ไกยจนาท ฐปเทียนรัตน์

พลตรี ไพรพัฒน์ จันทรงาม

บรรณาธิการ

พลตรี รวิทร์ เจริญชัย

ผู้ช่วยบรรณาธิการ

พันเอก นิรุจ ดวงปัญญา

พันเอก กฤษฏา บุญวัฒน์

นาวาเอกหญิง อรุณรัตน์ เครือครุฑ

กองบรรณาธิการ

พลเอก ทนงค์ดี รองทิม

พลโท ดร.ชัยฤกษ์ แก้วพรหมมลาย

พลโท ดร.กฤษฏา สุทธานินทร

พลโท ดร.ไชยสิทธิ์ ตันตยกุล

พลโท กิตติ คงสมบัติ

พลอากาศตรีหญิง ดร.ศิริกร หิตะศิริ

พลตรี ประเทือง ปิยะกะโพธิ์

รองศาสตราจารย์ ดร.มนตรี โสคติยานุรักษ์

รองศาสตราจารย์ ดร.วันชัย รัตนวงษ์

รองศาสตราจารย์ ดร.ธนิต อิงทอง

รองศาสตราจารย์ ดร.อัจฉรา ชลายนนาวิ

รองศาสตราจารย์ ดร.เชษฐาเนติ ศรีสอ้าน

รองศาสตราจารย์ สมหมาย ชินนาค

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กมลินทร์ พินิจกุล

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัตพงษ์ สอนสุภาพ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุปรานี ธรรมพิทักษ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปราโมช ธรรมกรณ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมบูรณ์ สุขสาตร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิศักดิ์ กัลยาณมิตร

นาวาอากาศเอก ดร.ชำนาญ ชุมทรัพย์

นาวาอากาศเอกหญิง ดร.คณินิจ อนุโรจน์

นาวาอากาศเอก ดร.ปัญญา ศรีสิงห์

นาวาเอกหญิง สิริรัตน์ เนียมอินทร์

สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ

ข้าราชการบำนาญ

ข้าราชการบำนาญ

ข้าราชการบำนาญ

กองบัญชาการกองทัพไทย

วุฒิสภา

สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ

สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

มหาวิทยาลัยรังสิต

มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

สถาบันระหว่างประเทศเพื่อการค้าและการพัฒนา

มหาวิทยาลัยรังสิต

มหาวิทยาลัยบูรพา

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ

มหาวิทยาลัยรังสิต

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์

สถาบันเทคโนโลยีป้องกันประเทศ

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ

สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ

ฝ่ายวิชาการ

นาวาเอกหญิง ขนพควร เปล่งปลั่ง

นาวาเอก ชูศักดิ์ เกษตรวิทย์

พันเอก กนก เนตรแพ

นาวาเอก นพดล ออมแก้ว

พันเอกหญิง ดร.นภวรรณ พนาสถิตย์

นาวาอากาศเอกหญิง ศันสนีย์ นิโรจน์

พันโทหญิง ทศรินทร์ ไสธบุณ

นาวาโทหญิง อีรารัตน์ สุระเทพ

เรือโท จิรัฏฐ์ เหราบัตย์

ฝ่ายจัดการ

พันโทหญิง ภวทัย พวงเพชร

เรืออากาศโทหญิง มัญชรี แก้วสิทธิกุล

พันจ่าเอกหญิง ปุษิตา ต๊ะดี

พันจ่าอากาศเอก จรณินท์ วัชรเสวี

นางสาวพัชราพร รัตน

บทบรรณาธิการ

สวัสดีผู้อ่านทุกท่าน

ขอต้อนรับวารสารสถาบันวิชาการป้องกันประเทศ ปีที่ 14 ฉบับที่ 1 (มกราคม-เมษายน 2566) ซึ่งมีบทความที่น่าสนใจด้านความมั่นคง ทั้งบทความพิเศษ บทความวิชาการ และบทความวิจัยมากมาย โดยเริ่มต้นด้วยบทความเกี่ยวกับวันที่ 6 เมษายน ซึ่งเป็นวันพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช และวันที่ระลึกมหาจักรีบรมราชวงศ์ สถาบันพระมหากษัตริย์เป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวไทยมายาวนาน นับตั้งแต่พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช เสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติเป็นปฐมกษัตริย์แห่งพระบรมราชวงศ์จักรี ทรงสถาปนากรุงรัตนโกสินทร์เป็นราชธานี รวมเวลา 241 ปี และมีพระมหากษัตริย์เสด็จขึ้นครองราชย์สืบราชสันตติวงศ์ 10 รัชกาล สืบต่อมาจนถึงปัจจุบัน ทุกพระองค์ทรงเปี่ยมด้วยทศพิธราชธรรม ทรงสร้างความเป็นปึกแผ่นมั่นคงในบ้านเมือง ขจัดภัยข้าศึกศัตรูที่มารุกราน ทรงทะนุบำรุงแผ่นดินให้อุดมสมบูรณ์ และยกระดับคุณภาพชีวิต เพื่อให้พสกนิกรชาวไทยได้กินดีอยู่ดี นอกจากนี้ ยังทรงบำรุงพระพุทธศาสนาให้รุ่งเรืองเป็นหลักธรรมในการดำเนินชีวิต และทรงส่งเสริมสร้างสรรค์ศิลปวัฒนธรรมให้เจริญงอกงามปรากฏเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาติบ้านเมือง ทำให้ปวงชนชาวไทยได้อยู่ด้วยความร่มเย็นเป็นสุขภายใต้ร่มพระบารมีของพระมหากษัตริย์ไทยมาทุกรัชกาล

ทั้งนี้ยังมีบทความด้านความมั่นคงที่น่าสนใจหลากหลายสาขา ทั้งด้านการทหาร การป้องกันประเทศ สังคมจิตวิทยา การศึกษา และวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และหากท่านมีข้อเสนอแนะที่จะช่วยพัฒนาปรับปรุงวารสารสถาบันวิชาการป้องกันประเทศ กองบรรณาธิการวารสาร สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ พร้อมรับและจะยินดีเป็นอย่างยิ่ง เพื่อจะได้ร่วมกันพัฒนาองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงของประเทศและนำไปใช้ประโยชน์ให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้นต่อไป

บรรณาธิการ

วารสารสถาบันวิชาการป้องกันประเทศ

สารบัญ

CONTENTS

วารสารสถาบันวิชาการป้องกันประเทศ ปีที่ 14 ฉบับที่ 1 มกราคม - มิถุนายน 2566

บทความพิเศษ

- 6 เมษายน วันพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช และวันที่ระลึกมหาจักรีบรมราชวงศ์ กองวิทยาการ สำนักการศึกษาทหาร สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ 1
- แนวทางการกำหนดยุทธศาสตร์การทูตฝ่ายทหารรองรับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ.2561-2580) 17
วิชัย ชูเชิด
- Executive Summary: มหาอำนาจกับขีดความสามารถอาวุธนิวเคลียร์ “The Escalation of War: First-Strike Theory” 27
พิศาล อมรรัตนาภาพ
- ประเทศไทยท่ามกลางการขยายกำลังทางทหารของชาติมหาอำนาจในภูมิภาค 36
ธวิน ศรีแก้ว
- จากทิวทัศน์เหรียญถึงทุนจีนสีเทา: ผลกระทบต่อความมั่นคงของชาติ 45
ชัยฤกษ์ แก้วพรหมมาลัย

บทความวิชาการ

- A Survey of Privacy-Enhancing Technology: Case Study for Military Vehicle 55
Ukid Changsan and Pongpisit Wuttidittachotti
- การแข่งขันทางยุทธศาสตร์ของสหรัฐอเมริกาและสาธารณรัฐประชาชนจีนในอินโด-แปซิฟิก 68
กับการกำหนดท่าทีและนโยบายทางด้านการทหารที่เหมาะสมของประเทศไทย
นิรัตน์ ทากุดเรือ
- อุตสาหกรรมการป้องกันประเทศ: ปัจจัยสำคัญแห่งยุทธศาสตร์ความมั่นคงของฝรั่งเศส ในภูมิภาคอินโด-แปซิฟิก 82
ธีรวัธ กุลสุวรรณ
- แนวทางการพัฒนาทักษะด้านดิจิทัลเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงสู่องค์กรดิจิทัลของ กองบัญชาการกองทัพไทย 94
พจนา เปลี่ยนเกิด

บทความวิจัย

- แนวทางการพัฒนาโครงการพัฒนาเพื่อเสริมความมั่นคงเฉพาะพื้นที่: ศึกษาเฉพาะกรณีพื้นที่ 106
ภาคตะวันออกและพื้นที่ภาคเหนือ
ศิวิทย์ ลิธิโรจน์บริรักษ์, นิทยา งานไว, ณัฐา แก้วคำแสน, สิทธิชัย สุขคะตะ และ นภิส ภรรควัฒน์จินดา
- การวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยสถานะแวดล้อมตามกรอบแนวคิด ASCOPE และจัดทำสารสนเทศ JIPOE 120
ด้วยเทคนิคขั้นสูง ภายใต้โครงการวิจัยเรื่อง การประเมินสถานะแวดล้อมพหุมิติพื้นที่ลุ่มน้ำจังหวัดชายแดนภาคใต้
เพื่อความสัมพันธ์และความมั่นคง
ชัยณรงค์ ศรีรักษ์, เจน สุขศรีทอง, ปภาสิต แก้วพวงงาม, บัณฑิต ทองสงฆ์, ปัทมาพร สุขใจ, พงศ์กฤต นันทนากรณ์,
ธนากร ทั้งเรือง, ทรงสุข บุญทาวงค์, แวอับดุลรอหม มะยิแดด และ อนุชิต คาคีวี
- การจัดการเรียนรู้ในยุคโควิด-19 และสมรรถนะของผู้เข้ารับการศึกษาที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ 135
ของผู้เข้ารับการศึกษาในโรงเรียนเหล่าของกองทัพบก
วิวัฒน์ กาภิกุล และ ณกมล จันทร์สม
- “Basic” ทักษะพื้นฐานทางดิจิทัลสำหรับข้าราชการทหารสายวิทยาการการศึกษา 151
ซัชรินทร์ เลิศยศดินทร์
- การพัฒนาโมเดลการเลี้ยงเสียงเชิงลึกในการประยุกต์ใช้งานด้านสงครามไซเบอร์ 162
พายัพ ศิรินาม และ ประสงค์ ประณิตพลกรัง
- การปรับปรุงการบริหารทรัพยากรบุคคลของกระทรวงกลาโหมด้วยการประยุกต์ใช้การบริหารทรัพยากรมนุษย์เชิงกลยุทธ์ 179
พลพัทธ์ รัตนอนันต์

คำแนะนำในการเตรียมบทความ

ภาพกิจกรรมสถาบันวิชาการป้องกันประเทศ

6 เมษายน วันพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช และวันที่ระลึกมหาจักรีบรมราชวงศ์

บทความพิเศษ

กองวิทยาการ สำนักงานการศึกษาทหาร สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ
กรุงเทพฯ ประเทศไทย 10400

Technical Affairs Division, Office of Military Education, National Defence Studies Institute,
Bangkok, Thailand 10400
E-mail: library_mod@hotmail.com

เมื่อ 23 ก.พ.2525 คณะรัฐมนตรีมีมติถวายพระราชสมัญญา “มหาราช” แต่ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก มีพระนามว่า “พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช” (กระทรวงวัฒนธรรม, สำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย, 2561) และต่อมาเมื่อ 27 เม.ย.2525 คณะรัฐมนตรีมีมติกำหนดให้วันที่ 6 เม.ย. ของทุกปี เป็น “วันพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช และวันที่ระลึกมหาจักรีบรมราชวงศ์” (หนังสือกระทรวงมหาดไทยที่ มท 0201/ว 788, 2537) สืบเนื่องมาจาก เมื่อ 6 เม.ย.2325 พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช หรือ พระรามาธิบดีที่ 1 เสด็จปราบดาภิเษกขึ้นครองราชย์เป็นกษัตริย์แห่งราชวงศ์จักรี

คำว่า “ราชวงศ์จักรี” มาจากบรรดาศักดิ์เดิมของรัชกาลที่ 1 สมัยที่รับราชการในสมัยกรุงธนบุรี คือ “เจ้าพระยาจักรีศรีอครักษ์” ตำแหน่งสมุหนายก จึงกลายเป็นที่มาของชื่อราชวงศ์จักรี นอกจากนี้ ยังใช้ตราสัญลักษณ์ประจำราชวงศ์จักรีเป็นรูป “พระแสงจักร” และ “พระแสงตรี” ซึ่งเป็นรูปตรีศูลอันเป็นอาวุธของพระนารายณ์ โดยประเทศไทยได้รับอิทธิพลจากคติพราหมณ์-ฮินดู ที่เชื่อว่าพระมหากษัตริย์ คือ องค์อวตารของพระนารายณ์ (ประวิตวันจักรี 2566 ตรงกับ 6 เมษายนของทุกปี มีความสำคัญอย่างไร?, 2566)

ในสมัยของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 ทรงพระราชดำริว่า เพื่อสนองพระมหากรุณาธิคุณ สมเด็จพระบรมราชบุพการีพระบรมรูปพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก พระบรมรูปพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย พระบรมรูปพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว และพระบรมรูปพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ช่างปั้นพระบรมรูปตามลักษณะเหมือนพระองค์จริง ทรงฉลองพระองค์แบบไทย จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สร้างพระที่นั่งศิวาลัยมหาปราสาทขึ้นในพระบรมมหาราชวัง เพื่อประดิษฐานพระบรมรูปทั้ง 4 รัชกาล เป็นพระบรมราชานุสรณ์สำหรับพระบรมวงศานุวงศ์ และข้าราชการได้ถวายบังคมสักการะในการพระราชพิธีฉัตรมงคลและพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา

ต่อมา พ.ศ.2461 พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้อัญเชิญพระบรมรูปพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระบรมชนกนาถ ซึ่งพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้หล่อขึ้นที่ต่างประเทศในคราวเสด็จประพาสยุโรป ครั้งที่ 2 พ.ศ.2450 มาประดิษฐานร่วมกับพระบรมรูปทั้ง 4 รัชกาล ที่อัญเชิญย้ายมาจากพระที่นั่งศิวาลัยมหาปราสาทมาประดิษฐานที่ปราสาทพระเทพบิดร สถานที่ที่โปรดเกล้าฯ ให้ซ่อมแปลงพระพุทธรูปปางปราสาท ในวัดพระศรีรัตนศาสดาราม สำหรับเป็นที่ประดิษฐานพระบรมรูปสมเด็จพระบูรพมหากษัตริยาธิราช ทั้ง 5 รัชกาล และพระราชทานนามใหม่ ว่า “ปราสาทพระเทพบิดร” และด้วยทรงพระอนุสรณ์คำนึงถึงพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ซึ่งทรงประดิษฐานพระบรมราชวงศ์จักรี ทรงพระมหากรุณาธิคุณต่อประเทศชาติอย่างยิ่ง เมื่อมีโอกาสก็ควรแสดงความเชิดชูและระลึกถึง จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ

ให้จัดการพระราชพิธีอัญเชิญพระบรมรูปจากพระที่นั่งศิวาลัยมหาปราสาท มาประดิษฐานที่ปราสาทพระเทพบิดร เมื่อ 6 เม.ย.2461 อันเป็นดิถีคล้ายวันที่พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช เสด็จพระราชดำเนินกลับจากราชการทัพถึงพระนคร และทรงได้รับการอัญเชิญเสด็จขึ้นเถลิงถวัลยราชสมบัติ

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จพระราชดำเนินไปทรงบรรจุพระกรัณฑ์ทองคำลงยาราชาวดี ซึ่งบรรจุพระบรมทนต์ (ฟัน) พระสุพรรณบัฏจารึกพระปรมาภิไธย พระดวงพระบรมราชสมภพ พระดวงบรมราชาภิเษก พระดวงสวรรคต ณ เบื้องสูงของพระเศียรพระบรมรูปทั้ง 5 รัชกาล ในโอกาสนี้ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศพระบรมราชโองการ พระราชทานพระบรมราชานุญาตให้ประชาชน เข้าถวายบังคมพระบรมรูปสมเด็จพระบูรพมหากษัตริยาธิราชเป็นการประจำปี ในวันที่ 6 เมษายน เป็นราชประเพณีสืบไป

ในสมัยรัชกาลที่ 7 พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้มีพระราชพิธีทรงหล่อพระบรมรูปพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ณ โรงหล่อกรมศิลปากร ครั้นตกแต่งพระบรมรูปเรียบร้อยแล้ว โปรดเกล้าฯ ให้มีพระราชพิธีประดิษฐานพระบรมรูปที่ปราสาทพระเทพบิดร โดยเสด็จพระราชดำเนินมาทรงบรรจุพระบรมทนต์กับพระสุพรรณบัฏจารึกพระปรมาภิไธย พระดวงพระบรมราชสมภพ พระดวงบรมราชาภิเษก และพระดวงสวรรคตลงในพระกรัณฑ์ทองคำลงยา แล้วทรงบรรจุที่เบื้องสูงของพระเศียรพระบรมรูป เมื่อ 4 เม.ย.2470

ต่อมา พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชปรารภว่า พ.ศ.2475 อายุ พระนครจะบรรจบครบ 150 ปี สมควรมีการสมโภชและสร้างสิ่งสำคัญเป็นอนุสรณ์ขึ้นไว้ให้ปรากฏแก่อารยชนนานาประเทศว่า ชาวไทยมีความกตัญญูรู้คุณบรรพบุรุษที่ได้สร้างกรุงเทพมหานครเป็นราชธานี และบำรุงรักษาประเทศ

ให้เป็นอิสระสืบมา จึงมีพระราชปรารภแก่คณะอภิรัฐมนตรี และคณะเสนาบดี ซึ่งคณะอภิรัฐมนตรีและคณะเสนาบดี เห็นชอบด้วยพระราชดำริว่า สมควรสร้างปฐมบรมราชานุสรณ์ มี 2 สิ่งประกอบกัน คือ พระบรมรูปพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก พระปฐมกษัตริย์ และสะพานข้ามแม่น้ำเจ้าพระยาเชื่อมพระนครกับธนบุรี

สำหรับพระบรมรูปพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก นั้น ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ ทรงออกแบบ และให้ศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี ปั้นหุ่น ส่วนสะพานข้ามแม่น้ำเจ้าพระยา โปรดเกล้าฯ ให้พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระกำแพงเพชรอัครโยธินทรง อำนวยการสร้าง งบประมาณในการก่อสร้างปฐมบรมราชานุสรณ์ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงบริจาคพระราชทรัพย์ ส่วนพระองค์ส่วนหนึ่ง รัฐบาลจ่ายเงินแผ่นดินช่วยส่วนหนึ่ง อีกส่วนหนึ่ง ทรงพระราชดำริให้บอกบุญเรียไรราชากร

เมื่อปฐมบรมราชานุสรณ์ก่อสร้างแล้วเสร็จ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้เสด็จพระราชดำเนินโดยกระบวนพยุหยาตราไปทรงเปิด เมื่อ 6 เม.ย.2475 อันเป็นวันครบ 150 ปี และได้มีการพระราชพิธีเฉลิมฉลองกรุงเทพมหานครด้วย ครั้นถึงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล พระอัฐมรามาธิบดินทรได้เสด็จพระราชดำเนินไปทรงหล่อพระบรมรูปพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ณ โรงหล่อ กรมศิลปากร และได้อัญเชิญพระบรมรูปพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว มาประดิษฐานที่ปราสาทพระเทพบิดร เมื่อ พ.ศ.2492

เมื่อพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล เสด็จสวรรคต และได้ถวายพระเพลิงพระบรมศพตามขัตติยราชประเพณีแล้ว พระบาทสมเด็จพระมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้หล่อพระบรมรูปพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล

พระอัฐมรามาธิบดินทร ณ โรงหล่อกรมศิลปากร ครั้นตกแต่งพระบรมรูปเสร็จแล้ว จึงโปรดเกล้าฯ ให้มีพระราชพิธีอัญเชิญพระบรมรูปไปประดิษฐาน ณ ปราสาทพระเทพบิดร เมื่อ 3 เม.ย.2502 โดยได้เสด็จพระราชดำเนินไปทรงบรรจุเส้นพระเจ้า พระสุพรรณบัฏจารึกพระปรมาภิไธย พระดวงพระบรมราชสมภพ พระดวงเสวยราชสมบัติ พระดวงสวรรคตลงในพระกรัณฑ์ทองคำลงยาแล้วทรงบรรจุ ณ เบื้องสูงของพระเศียรแห่งพระบรมรูป และในโอกาสเดียวกันนี้ ได้ทรงบรรจุเส้นพระเจ้า พระสุพรรณบัฏจารึกพระปรมาภิไธย พระดวงพระบรมราชสมภพ พระดวงเสวยราชสมบัติ พระดวงสวรรคต ในพระกรัณฑ์ทองคำลงยาแล้วทรงบรรจุ ณ เบื้องสูงของพระเศียรแห่งพระบรมรูป พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ด้วยการถวายบังคมพระบรมรูปสมเด็จพระบูรพมหากษัตริยาธิราชที่ปราสาทพระเทพบิดร เป็นราชประเพณีประจำปี ตั้งแต่ 6 เม.ย.2461 เป็นต้นมา ครั้นได้สร้างพระบรมรูปพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ประดิษฐาน ณ ปฐมบรมราชานุสรณ์ เมื่อ พ.ศ.2475 เนื่องในการเฉลิมฉลองพระนครบรรจบครบ 150 ปีแล้ว ในปีถัดมาทางราชการได้ประกาศให้เมื่อวันที่ 6 เม.ย. เป็นวันที่ระลึกมหาจักรีบรมราชวงศ์

และเป็นวันสำคัญของชาติวันหนึ่ง กำหนดให้เป็นวันหยุดราชการ ระดับธงชาติ และมีการถวายบังคมพระบรมรูปพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ณ ปฐมบรมราชานุสรณ์ และถวายบังคมพระบรมรูปสมเด็จพระบูรพมหากษัตริยาธิราช ณ ปราสาทพระเทพบิดร

การถวายราชสักการะพระบรมรูปพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ที่ปฐมบรมราชานุสรณ์นั้น นับตั้งแต่ พ.ศ.2476 เป็นต้นมา ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ไปปฏิบัติแทนพระองค์ต่อมาระหว่าง พ.ศ.2495-2496 พระบาทสมเด็จพระมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร เสด็จพระราชดำเนินไปทรงวางพวงมาลาถวายราชสักการะภายหลังให้มีพระราชปรารภแก่พลตรี หม่อม ทวีวงศ์วิไลศักดิ์ (หม่อมราชวงศ์เฉลิมลาภ ทวีวงศ์ เลขานุการพระราชวัง ในขณะนั้น) ว่า การวางพวงมาลาตามคตินิยมของชาวไทย ใช้สำหรับการไว้อาลัยแก่ผู้ที่จากไป แต่วันที่ระลึกมหาจักรีวันที่ 6 เม.ย. นั้น เป็นมงคลดิถีคล้ายวันที่พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช เสด็จขึ้นเถลิงถวัลยราชสมบัติ และทรงสถาปนาพระบรมราชวงศ์จักรี การถวายพวงมาลาจึงไม่เป็นการตรงตามเหมาะสม

ครั้นถึงวันที่ระลึกมหาจักรี 6 เม.ย.2497 สำนักพระราชวังได้จัดพุ่มดอกไม้สดสำหรับทรงวางถวาย เป็นเครื่องราชสักการะพระบรมรูปพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช วันพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช และวันที่ระลึกมหาจักรีบรมราชวงศ์เรื่อยมาจวบจนปัจจุบัน

วันที่ระลึกมหาจักรี เมื่อ 6 เม.ย.2562 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลปัจจุบันได้เสด็จพระราชดำเนินทรงประกอบพิธีเททองหล่อพระบรมรูปพระบาทสมเด็จพระมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ที่บริเวณด้านหน้าพระอุโบสถ วัดพระศรีรัตนศาสดาราม ในพระบรมมหาราชวัง ต่อมาเมื่อ 6 เม.ย.2563 ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เจ้าหน้าที่สำนักพระราชวังประกอบพิธีอัญเชิญพระบรมรูปพระบาทสมเด็จพระมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช

บรมนาถบพิตร จากพระที่นั่งอัมพรสถาน เพื่อไปประกอบพิธีประดิษฐานและสมโภชที่ปราสาทพระเทพบิดร ในพระบรมมหาราชวัง ในเย็นวันเดียวกันได้เสด็จพระราชดำเนินทรงบรรจุพระสุพรรณบัฏจารึกคำถวายราชสดุดี และพระสุพรรณบัฏจารึกดวงพระบรมราชสมภพที่ได้ฐานพระบรมรูป (PPTV Online, 2566)

วันที่ 6 เม.ย. ของทุกปี ถือเป็นธรรมเนียมปฏิบัติที่นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี หน่วยงานรัฐ-เอกชน ข้าราชการ รวมถึงประชาชน จะเข้าร่วมพิธีถวายพานพุ่มดอกไม้หน้าพระบรมราชานุสาวรีย์ บริเวณเชิงสะพานพระพุทธยอดฟ้า และเข้ากราบถวายบังคมพระบรมรูปหล่อบุรพทิศร์ย์แห่งราชวงศ์จักรีในปราสาทพระเทพบิดร เพื่อระลึกถึงพระมหากรุณาธิคุณของทุกพระองค์ที่มีต่อประชาชนชาวไทย

ภาพ รัชกาลที่ 1 พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช

ที่มา: Rattanakosinblog, 2559

รัชกาลที่ 1 พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ปฐมกษัตริย์ มหาราชผู้สถาปนากรุงรัตนโกสินทร์

องค์ปฐมกษัตริย์ราชวงศ์จักรี ผู้สถาปนากรุงรัตนโกสินทร์ขึ้นเป็นราชธานีใหม่ ทรงฟื้นฟูบ้านเมืองทุกด้าน ทรงรวบรวมประมวลกฎหมายขึ้นใหม่ ชื่อ “กฎหมายตราสามดวง” และสู้ทัพพม่าครั้งประวัติศาสตร์ในศึกสงครามเก้าทัพ ช่วยป้องกันไม่ให้ล่มสลายจากการรุกราน เช่นที่เกิดกับอาณาจักรอยุธยา (ธนาคารออมสิน, 2566)

ภาพ รัชกาลที่ 2 พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย

ที่มา: วิกีพีเดีย สารานุกรมเสรี, 2566

รัชกาลที่ 2 พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย กวีเอกแห่งราชวงศ์จักรี

ทรงสืบสายสันติวงศ์จากพระบรมชนกนาถ รัชกาลที่ 1 นอกจากสืบสานการสถาปนาบ้านเมืองให้มีความเข้มแข็งแล้วยังทรงเป็นกวีเอก มีพระปรีชาด้านดนตรี และวรรณกรรม สร้างสรรค์ เพลงพระราชนิพนธ์มากมาย ถือเป็นยุคทองของวรรณคดี (ธนาคารออมสิน, 2566)

ภาพ รัชกาลที่ 3 พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว

ที่มา: วิกีพีเดีย สารานุกรมเสรี, 2566

รัชกาลที่ 3 พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว องค์ราชันย์ผู้นำระดับเงินตรา

ทรงแต่งเรือสำเภานำสินค้าขายต่างประเทศ เป็นรายได้ที่เรียกกันว่า “เงินถุงแดงเก็บข้างที่พระบรรทม” สะสมเข้าท้องพระคลังเรื่อยมา และได้ใช้ปกป้องบ้านเมืองในสมัยรัชกาลที่ 5 โดยจ่ายเป็นค่าปฏิกรรมสงครามให้กับฝรั่งเศส ประเทศไทยจึงได้รอดมีเอกราชตราบจนปัจจุบัน (ธนากรอมสิน, 2566)

ภาพ รัชกาลที่ 4 พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

ที่มา: มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี, คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2564

รัชกาลที่ 4 พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ผู้ปกป้องเอกราช

ทรงมีพระราชวิเทโศบายอันคัมภีรภาพ เป็นการปกป้องเอกราชจากการแสวงหาอาณานิคมของมหาอำนาจ ซึ่งพระราชกรณียกิจสำคัญ คือ การทำสนธิสัญญาเบาว์ริง ด้วยพระปรีชาสามารถด้านภาษาอังกฤษ วิทยาศาสตร์ และความรู้รอบด้านอย่างชาวฝรั่งเศสสมัยใหม่ เพื่อยุติการต่างประเทศเป็นสำคัญ (ธนาคารอมสิน, 2566)

ภาพ รัชกาลที่ 5 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

ที่มา: 1 เมษายนเป็นวันสำคัญอีกหนึ่งของไทย รัชกาลที่ 5 ทรงเลิกทาส ท้าวราชอาณาจักร, 2564

รัชกาลที่ 5 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จอมราชผู้ปฏิรูปประเทศ

ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม “เลิกทาส” รวมถึงทรงปฏิรูปประเทศ ตามแนวพระราชวิเทโศบายของสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทั้งระบบการศึกษา ระบบเงินตรา และสาธารณูปโภคสำคัญต่าง ๆ เช่น การประปา การไฟฟ้า การสื่อสาร ไปรษณีย์ โทรศัพท์ การรถไฟ (ธนาคารออมสิน, 2566)

ภาพ รัชกาลที่ 6 พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

ที่มา: ไพรวลัย ดาเกลี้ยง, 2558

รัชกาลที่ 6 พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า

ทรงเป็นผู้เริ่มคิดตั้งคลังออมสินขึ้น ด้วยทรงต้องการฝึกให้ประชาชนมีนิสัยรักในการออม และช่วยฟื้นฟูสถานการณ์การเงินของชาติให้ดีขึ้น และพระราชกรณียกิจที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ การนำประเทศเข้าร่วมกับฝ่ายสัมพันธมิตรในสงครามโลกครั้งที่ 1 เพื่อรักษาเอกราชยังเป็นการประกาศเกียรติคุณของชาติให้ประจักษ์แก่สายตานานาชาติด้วย (ธนาการออมสิน, 2566)

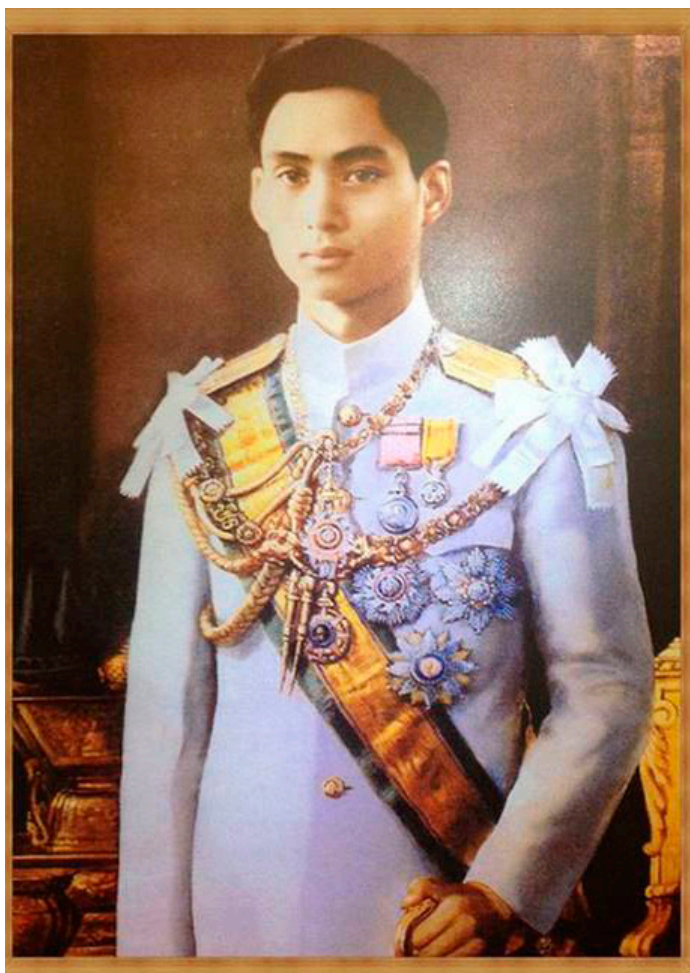

ภาพ รัชกาลที่ 7 พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว

ที่มา: สำนักงานลูกเสือเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต 6, ม.ป.ป.

รัชกาลที่ 7 พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว กษัตริย์แห่งประชาธิปไตย

ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม พระราชทานรัฐธรรมนูญฉบับถาวรฉบับแรกแห่งราชอาณาจักรสยาม แก่ปวงชนชาวไทย ด้วยทรงมีพระราชประสงค์ที่จะให้ประเทศไทยมีการปกครองแบบประชาธิปไตย (ธนาคารอมสิน, 2566)

ภาพ รัชกาลที่ 8 พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล

ที่มา: สมาคมแพทย์สตรีแห่งประเทศไทยในพระบรมราชินูปถัมภ์, 2561

รัชกาลที่ 8 พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล ยุวกษัตริย์แห่งสยาม

ในยุคที่บ้านเมืองระส่ำระสาย ด้วยเหตุเปลี่ยนแปลงการปกครอง พระองค์ทรงเป็นจุดดั่งน้ำพิภพโลมจิตใจชาวไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ครั้นเสด็จประพาสสำเพ็ง พร้อมพระอนุชา (รัชกาลที่ 9) ซึ่งเป็นพื้นที่ขัดแย้งระหว่างคนไทยกับคนจีน ยังให้เกิดความสงบร่มเย็น ความขัดแย้งระหว่างเชื้อชาติจึงได้ยุติลง (ธนากรอมสิน, 2566)

ภาพ รัชกาลที่ 9 พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร
ที่มา: Mahidol University Kanchanaburi Campus, ม.ป.ป.

รัชกาลที่ 9 พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร พระบิดาแห่งศาสตร์ทั้ง 9

ทรงเป็นปราชญ์ราชัน พระมหากษัตริย์นักคิด นักพัฒนา ทรงได้รับการถวายพระราชสมัญญานามประกาศเฉลิมพระเกียรติยศเป็น “พระบิดาแห่งศาสตร์ทั้ง 9” ได้แก่ ทรัพยากรน้ำ เทคโนโลยีไทย ฝนหลวง นวัตกรรมของไทย การประดิษฐ์ไทย การอนุรักษ์มรดกไทย การวิจัยไทย การช่างไทย และการพัฒนาข้าวไทย ที่สะท้อนให้เห็นถึงพระราชกรณียกิจเพื่อให้ราษฎรได้มีชีวิตที่ดีขึ้น (ธนาคารอมสิน, 2566)

ภาพ รัชกาลที่ 10 พระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว

ที่มา: กรมประชาสัมพันธ์, 2565

รัชกาลที่ 10 พระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว สืบพระบาทปราชญ์ราชัน

ทรงเจริญรอยตามเบื้องพระยุคลบาท ในหลวงรัชกาลที่ 9 ด้วยทรงเป็นองค์อัครศาสนูปถัมภก ทะนุบำรุงทุกศาสนา อย่างเสมอภาคและเท่าเทียม และทรงมีพระเมตตาแก่ราษฎร ให้รอดพ้นจากวิกฤติร้ายอย่างทันท่วงทีทรงโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม พระราชทานถุงยังชีพ และรถตรวจเชื้อเคลื่อนที่ เพื่อช่วยบรรเทาความเดือดร้อนแก่พสกนิกรชาวไทยทุกคน (ธนาคารอมสิน, 2566)

เอกสารอ้างอิง

- 1 เมษายนเป็นวันสำคัญอีกหนึ่งของไทย รัชกาลที่ 5 ทรงเลิกทาส ท้าวราชอาณาจักร. (2564, 1 เมษายน). *เชียงใหม่นิวส์*. สืบค้นเมื่อ 19 พฤษภาคม 2566, จาก <https://www.chiangmainews.co.th/knowledge/1625674/กรมประชาสัมพันธ์>. (2565). *ภาพพระราชทาน 2565*. สืบค้นเมื่อ 12 พฤษภาคม 2566, จาก https://drive.google.com/drive/folders/1zksBDMoHB2O51VyBYvgg1ymYJ_7JYLMW กระทรวงมหาดไทย. (2537). *หนังสือ ที่ มท 0201/ว 788*. 14 มีนาคม 2537. กระทรวงวัฒนธรรม, สำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย. (2561). *6 เมษายน วันจักรี*. สืบค้นเมื่อ 25 เมษายน 2566, จาก ocac.go.th/news/6-เมษายน-วันจักรี/ ธนาคารออมสิน. (2566). *10 ทศราชสยาม บรมราชจักรี*. (ปฏิทิน). ประวัติวันจักรี 2566 ตรงกับ 6 เมษายนของทุกปี มีความสำคัญอย่างไร?. (2566, 3 เมษายน). *ไทยรัฐออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ 21 เมษายน 2566, จาก <https://www.thairath.co.th/lifestyle/culture/2670790> ไพรวัลย์ ดาเกลี้ยง. (2558). *พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6*. สืบค้นเมื่อ 19 พฤษภาคม 2566 จาก <http://www.sure.su.ac.th/xmlui/handle/123456789/781> มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี, คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2564). *นิทรรศการเทิดพระเกียรติรัชกาลที่ 4*. สืบค้นเมื่อ 19 พฤษภาคม 2566, จาก <https://sci.pbru.ac.th/sciweek/exhibition-4> วิกีพีเดีย สารานุกรมเสรี. (2566). *พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว*. สืบค้นเมื่อ 11 พฤษภาคม 2566, จาก <https://th.wikipedia.org/wiki/พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว> _____. (2566). *พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย*. สืบค้นเมื่อ 11 พฤษภาคม 2566, จาก <https://th.wikipedia.org/wiki/พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย> สมาคมแพทย์สตรีแห่งประเทศไทยในพระบรมราชินูปถัมภ์. (2561). *วันอันนันทมหิดล 9 มิถุนายน ของทุกปี*. สืบค้นเมื่อ 12 พฤษภาคม 2566, จาก <https://www.tmwa.or.th/new/view.php?topicid=792> สำนักงานลูกเสือเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต 6. (ม.ป.ป.). *รัชสมัยรัชกาลที่ 7*. สืบค้นเมื่อ 11 พฤษภาคม 2566, จาก <https://scout.nma6.go.th/การลูกเสือไทย/รัชสมัยรัชกาลที่-7> Mahidol University Kanchahaburi Campus. *พระราชประวัติพระบาทสมเด็จพระมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร*. สืบค้นเมื่อ 11 พฤษภาคม 2566, จาก https://ka.mahidol.ac.th/king_9/index.html PPTV Online. (2566). *6 เมษายน “วันจักรี” ขวณรู้ตำนานการปั้นพระบรมรูปประจำรัชกาลของราชวงศ์จักรี*. สืบค้นเมื่อ 12 เมษายน 2566, จาก <https://www.pptvhd36.com/news/%E0%B8%AA%E0%B8%B1%E0%B8%87%E0%B8%84%E0%B8%A1/169555> Rattanakosinblog. (2559). *รัชกาลที่ 1 พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช*. สืบค้นเมื่อ 19 พฤษภาคม 2566, จาก <https://rattanakosinblog.wordpress.com/2016/09/11/รัชกาลที่-1-พระบาทสมเด็จพระ/>

แนวทางการกำหนดยุทธศาสตร์การทูตฝ่ายทหารรองรับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ.2561-2580)

Guidelines for Formulating Defence Diplomacy Strategy in Accordance
with the 20-year National Strategy (2018-2037)

บทความพิเศษ

วิชัย ชูเชิด*

Wichai Chucherd

สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ กรุงเทพฯ ประเทศไทย 10400

National Defence Studies Institute, Bangkok, Thailand 10400

E-mail: wichai_chucherd@yahoo.com

บทนำ

ปัจจุบัน โลกในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็ว ซับซ้อน คลุมเครือ และไม่แน่นอน ได้นำมาซึ่งการติดต่อสื่อสาร การเคลื่อนย้าย และการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างรัฐ องค์กร และบุคคล หรือผู้มิมีบทบาทที่มีรัฐ (Non-State Actors) เพิ่มมากขึ้น จนส่งผลให้การดำเนินงานด้านการต่างประเทศที่รวมถึงการทูตฝ่ายทหาร (Defence Diplomacy)ทวีความสำคัญมากขึ้นตามลำดับ ซึ่งในส่วนของประเทศไทย รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2560 ได้ให้ความสำคัญกับการทหาร การทูต และการข่าวกรอง ไว้ในมาตรา 52 นอกจากนั้น ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ.2561-2580) (2561) ก็ยังได้กำหนดประเด็นยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคงที่ครอบคลุมการทูตฝ่ายทหาร ให้ตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงดังกล่าว อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาพบว่า การทูตฝ่ายทหารของไทยยังขาดยุทธศาสตร์และกรอบแนวทางที่ชัดเจน จนส่งผลกระทบต่อ การดำเนินงานเพื่อตอบสนองต่อผลประโยชน์สูงสุดของชาติ การแสวงหาแนวทางการกำหนดยุทธศาสตร์การทูตฝ่ายทหารรองรับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี จึงมีความสำคัญและจำเป็น อันจะนำมาซึ่งประโยชน์โดยรวมต่อประเทศชาติต่อไป

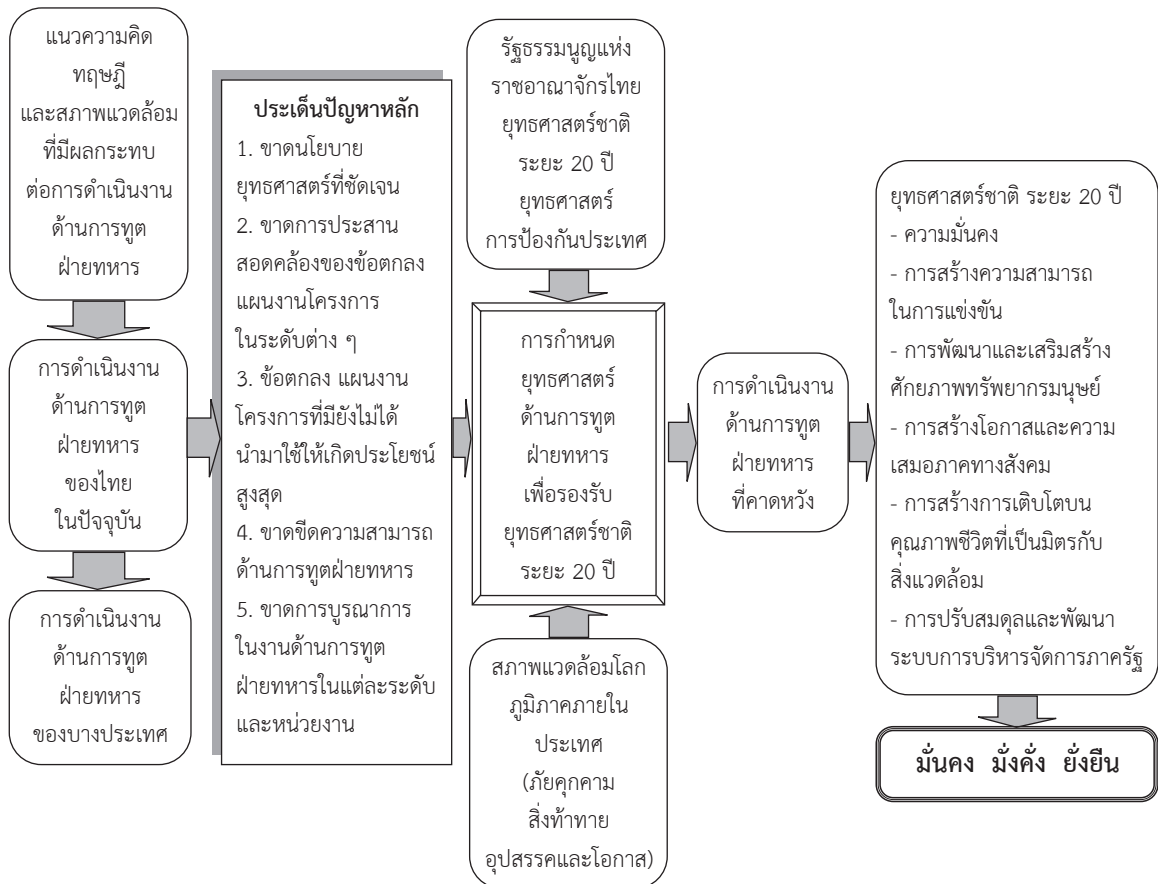
บทความนี้จัดทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ที่จะเสนอผลการศึกษาทบทวนการดำเนินงานด้านการทูตฝ่ายทหารของไทย รวมถึงวิเคราะห์ปัญหาข้อขัดข้องในการดำเนินงาน ตลอดจนนำเสนอแนวทางในการกำหนดยุทธศาสตร์การทูตฝ่ายทหารรองรับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ.2561-2580) โดยผู้เขียนได้ประมวลความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวิวัฒนาการของแนวความคิด และกระบวนการดำเนินงานด้านการทูตฝ่ายทหารของไทย ตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน

* พลเอก, ผู้บัญชาการสถาบันวิชาการป้องกันประเทศ

General, Commanding General of National Defence Studies Institute

นำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์เข้ากับแนวความคิด ทฤษฎี วรรณกรรม และกรอบทางกฎหมายที่เกี่ยวข้อง รวมถึง แนวความคิดและการดำเนินงานด้านการทูตฝ่ายทหาร ของต่างประเทศ จนทำให้เห็นถึงปัญหาข้อขัดข้อง ในการดำเนินงานด้านการทูตฝ่ายทหารที่ยังขาดการแปลง ผลประโยชน์ชาติไปสู่เป้าหมายในระดับปฏิบัติการที่ชัดเจน จึงควรที่จะต้องมีการพัฒนาแนวทางการกำหนดยุทธศาสตร์ ด้านการทูตฝ่ายทหาร ซึ่งยังไม่เคยมีมาก่อน ด้วยการทำความเข้าใจกับตัวอย่างแนวทางการกำหนดยุทธศาสตร์

ด้านการทูตฝ่ายทหารจากต่างประเทศ บุคลากรเข้ากับ องค์ความรู้ที่เกี่ยวข้อง จนเกิดเป็นความคิดรวบยอด (Concept) ในการพัฒนายุทธศาสตร์ด้านการทูตฝ่ายทหาร ของไทย ที่เสนอให้มีการปฏิรูประบบงานด้านการทูตฝ่ายทหาร ด้วยการปรับปรุง บทบาท ความรับผิดชอบ และโครงสร้าง ของหน่วยงาน เพื่อให้การดำเนินงานตอบสนองต่อผลประโยชน์ ของชาติอย่างแท้จริง ดังที่สรุปเป็นแผนภาพที่ 1 “กรอบแนวความคิดนำ” ด้านล่าง

ภาพที่ 1 กรอบแนวความคิดนำ

การดำเนินงานด้านการทูตฝ่ายทหารของไทย

การดำเนินงานด้านการทูตฝ่ายทหารของไทย ที่มีบันทึกไว้เป็นหลักฐานครั้งแรก คือ การก่อตั้งสำนักงาน ผู้ช่วยทูตฝ่ายทหาร เมื่อปี พ.ศ.2456 ที่มี ร.อ.หม่อมเจ้า อมรทัต กฤดากร ปฏิบัติหน้าที่ด้านการทูตฝ่ายทหารไทย ในยุโรป โดยการทูตฝ่ายทหารในยุคดังกล่าวมีวัตถุประสงค์ ในการตอบสนองผลประโยชน์ชาติที่ชัดเจน คือ ปกป้อง อำนาจอธิปไตยของไทย มิให้ตกอยู่ภายใต้การเป็น อาณานิคม และเป็นผู้แพ้ในสงครามโลกครั้งที่สอง พร้อมทั้ง ทำให้นานาชาติยอมรับการเป็นรัฐชาติไทย ในฐานะ ประเทศเอกราชและเป็นประเทศที่มีการพัฒนา ซึ่งถือเป็นการผสมผสานกำลังอำนาจแห่งชาติด้านการทูตด้านการ ป้องกันประเทศ และด้านสังคมจิตวิทยา เข้าไว้ด้วยกัน เพื่อตอบรับเข้ากับยุคอาณานิคม สถานการณ์ความขัดแย้ง และสงครามระหว่างมหาอำนาจโลกในยุคนั้น

ต่อมาในยุคสงครามเย็น การทูตฝ่ายทหารของไทย มีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว อันเป็นผลมาจากการที่ มหาอำนาจแต่ละค่ายต่างต้องการพันธมิตร เกิดการรวม ตัวกันของประเทศในกลุ่มอาเซียน และความพยายาม พัฒนากองทัพให้สอดคล้องกับความต้องการขยายอาวุธ ยุทโธปกรณ์ของมหาอำนาจ และชาติที่พัฒนาแล้ว ซึ่งถือว่าการดำเนินงานเชิงรับที่มีได้ตอบสนองต่อผลประโยชน์

ของชาติไทยอย่างแท้จริงเช่นในอดีต จนอาจกล่าวได้ว่า ความรับผิดชอบ บทบาท และโครงสร้างการทูตฝ่ายทหาร ของไทย ได้ปรับเปลี่ยนไปตามกระแสการดำเนินงาน ด้านการทูตของมหาอำนาจและชาติที่มีอิทธิพลเป็นหลัก

ปัจจุบันเป็นยุคแห่งความเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็ว ซ้ำซ้อน คลุมเครือ และไม่แน่นอน อันทำให้บทบาทของ รัฐลดลง ขณะที่บทบาทของบุคคลหรือองค์กรที่มีใช้รัฐ กลับมีอิทธิพลเพิ่มมากขึ้น ในสภาพดังกล่าว งานด้านการทูต รวมถึงการทูตฝ่ายทหารและการดำเนินงานชาวกรรณ ทางยุทธศาสตร์ จึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง รัฐชาติไทย มีความจำเป็นที่จะต้องปรับตัว เพื่อเผชิญกับสภาพแวดล้อม ที่เปลี่ยนแปลงไปอันนำมาซึ่งภัยคุกคาม สิ่งท้าทาย และ อุปสรรค ไม่ว่าจะเป็นจากการแข่งขันและความขัดแย้งกัน ของมหาอำนาจ การแข่งขันกันทางเศรษฐกิจ ผลกระทบ ทางลบของเทคโนโลยีสารสนเทศ ปัญหาความมั่นคง ด้านอาหารและแหล่งน้ำ ความมั่นคงทางสาธารณสุข รวมไปถึงปัญหาภายในที่สำคัญของไทยเอง เช่น ความแตกแยกทางการเมือง ปัญหาความไม่สงบในจังหวัด ชายแดนภาคใต้ อาชญากรรมข้ามชาติและยาเสพติด การก่อการร้าย และภัยพิบัติ อันเป็นหนึ่งในสาเหตุ ให้มีการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ซึ่งส่งผลให้กองทัพ ต้องมีการปรับตัวอย่างมีนัยสำคัญ

กระทรวงกลาโหมและกองทัพบไทย ได้พยายามพัฒนาการดำเนินงานด้านการทูตฝ่ายทหาร เพื่อตอบสนองต่อยุทธศาสตร์ชาติ และนโยบายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมถึงเพื่อตอบรับกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป อย่างไรก็ตาม ความพยายามดังกล่าว ยังคงอยู่ภายใต้กระบวนการทำงานกลไก ความรับผิดชอบ และโครงสร้างเดิม ทั้งในระดับทวิภาคี พหุภาคี ระดับนโยบาย ระดับอำนวยการ และระดับปฏิบัติการ ที่มีผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารเป็นตัวแสดงหลัก ขณะที่ผู้มีส่วนรับผิดชอบในการดำเนินงานด้านการทูตฝ่ายทหารอื่น ๆ เช่น ผู้บังคับบัญชา ผู้บังคับหน่วย หน่วย และกำลังพลที่ต้องมีปฏิสัมพันธ์กับต่างประเทศ ยังไม่ได้รับความสนใจเท่าที่ควร และแม้ว่าจะได้มีความพยายามจัดทำแนวทางด้านการทูตฝ่ายทหารของกระทรวงกลาโหมและกองทัพบไทย เพื่อให้ผู้บังคับบัญชานำไปประกาศใช้เป็นนโยบาย แต่ก็ยังมีใช้การกำหนดยุทธศาสตร์ด้านการทูต

ฝ่ายทหาร ที่มีความชัดเจนและสามารถนำไปปฏิบัติงานได้ จนทำให้ขั้นของการนำไปสู่การปฏิบัติยังคงมีปัญหาและข้อขัดข้องที่สำคัญอยู่หลายประการ

การเตรียมและใช้บุคลากรด้านการทูตฝ่ายทหารของไทย โดยเฉพาะผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารยังคงขึ้นการบังคับบัญชากับเหล่าทัพเป็นหลัก โดยมีมาตรฐานและองค์ความรู้ที่แตกต่างกันไป ซึ่งเมื่อได้สัมภาษณ์สอบถามผู้ปฏิบัติงานด้านการทูตฝ่ายทหารแล้ว พบว่า ผู้ปฏิบัติงานยังคงขาดองค์ความรู้ที่จำเป็น ปฏิบัติงานเฉพาะหน้าโดยไม่ได้เชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์ชาติและนโยบายระดับกระทรวงกลาโหม รวมไปถึงขาดการบูรณาการแผนงาน โครงการ และกิจกรรมเข้าด้วยกัน และยังมีปัญหาในการปฏิบัติงานร่วมกันทั้งในหน่วยงานด้านการทูตฝ่ายทหาร และหน่วยงานด้านการต่างประเทศอื่น ๆ เป็นต้น

โดยสรุปแล้ว กระบวนการดำเนินงานด้านการทูตฝ่ายทหารของไทย ยังคงมีปัญหา ข้อขัดข้องหลายประการ ไม่ว่าจะเป็นปัญหาในการบริหารจัดการบุคลากร ปัญหาด้านธุรการ ปัญหาการปฏิบัติงานร่วมกัน และที่สำคัญคือ ปัญหาเชิงนโยบาย โดยเฉพาะการขาดยุทธศาสตร์ นโยบาย และแนวทางการดำเนินงานที่ชัดเจน นอกจากนี้ ยังมีปัญหาในการพัฒนาและเตรียมบุคลากรด้านการทูตฝ่ายทหาร ปัญหาการบูรณาการงานด้านการต่างประเทศ ปัญหาการแปลงความสัมพันธ์ด้านการทูตฝ่ายทหารเพื่อให้ออกมาสนองต่อผลประโยชน์ชาติ และปัญหาเครือข่าย การดำเนินงานด้านการทูตฝ่ายทหาร โดยสามารถจัดกลุ่มของปัญหาได้เป็น 5 กลุ่ม คือ การขาดนโยบายยุทธศาสตร์ที่ชัดเจน การขาดการประสานสอดคล้องของข้อตกลง แผนงานและโครงการ การที่ยังไม่สามารถนำแผนงาน โครงการ และกิจกรรมมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดได้ การขาดขีดความสามารถด้านการทูตฝ่ายทหาร และการขาดการบูรณาการงานด้านการทูตฝ่ายทหาร

ปัญหาข้อขัดข้องด้านการทูตฝ่ายทหารของไทย

การดำเนินงานด้านการทูตฝ่ายทหารของไทย ที่มีปัญหาข้อขัดข้องสำคัญ ซึ่งแบ่งได้เป็น 5 กลุ่มดังกล่าว เมื่อวิเคราะห์แล้ว พบว่า การขาดนโยบายยุทธศาสตร์ที่ชัดเจน ได้ส่งผลกระทบต่อประเด็นปัญหาข้อขัดข้องอื่น ๆ ไปด้วย ไม่ว่าจะเป็นการขาดการประสานสอดคล้องกันของยุทธศาสตร์ชาติ ลงไปจนถึงแผนงาน โครงการ และกิจกรรมในระดับต่าง ๆ และเมื่อไม่มีความสอดคล้องกัน ย่อมส่งผลต่อการตอบสนองผลประโยชน์ชาติไปด้วย อีกทั้งในระยะยาวยังทำให้ขาดกระบวนการเตรียมการ และพัฒนาบุคลากรด้านการทูตฝ่ายทหาร รวมทั้งขาดการบูรณาการงานด้านการทูตฝ่ายทหารไปโดยปริยาย เพื่อให้เข้าใจปัญหาข้อขัดข้องในการดำเนินงานด้านการทูตฝ่ายทหารอย่างเด่นชัด จึงได้มีการศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาข้อขัดข้องเหล่านี้ ผ่านทางการตรวจสอบ แนวความคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการดำเนินงาน

ด้านการทูตฝ่ายทหารที่เป็นสากล โดยเฉพาะการดำเนินงานด้านการทูตฝ่ายทหารของสหรัฐอเมริกา (สหรัฐฯ) สหราชอาณาจักรเกรตบริเตน และนอร์เทิร์นไอร์แลนด์ (สหราชอาณาจักร) และราชอาณาจักรสเปน (สเปน) ทำให้ได้ข้อสรุปเป็นประเด็นสำคัญ ดังนี้

1. ความชัดเจนของนโยบายด้านการทูตฝ่ายทหาร

ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ด้านความมั่นคง ยุทธศาสตร์การป้องกันประเทศ รวมถึงนโยบายและยุทธศาสตร์ด้านการทูตฝ่ายทหารของกองทัพไทย ได้มีการกำหนดกรอบนโยบาย ยุทธศาสตร์ และมีการอ้างอิงถึงการทูตฝ่ายทหารไว้ อย่างไรก็ตาม นโยบายดังกล่าว ยังขาดความชัดเจนที่จะสามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างแท้จริง เช่น ไม่มีการกำหนดความเร่งด่วนในการดำเนินงานด้านการทูตเป็นรายประเทศ ไม่มีความเร่งด่วนในการปฏิบัติการด้านใด ๆ ไม่มีการให้น้ำหนักในการใช้ทรัพยากรและงบประมาณ และที่สำคัญคือ ไม่มีวัตถุประสงค์ในการดำเนินงานด้านการทูตฝ่ายทหารที่เด่นชัด โดยการดำเนินงานด้านการทูตฝ่ายทหารในทางปฏิบัติกลับเป็นไปตามแผนงาน โครงการ และกิจกรรมที่กำหนดขึ้น โดยแต่ละหน่วยงาน ไม่ว่าจะเป็นสำนักงานนโยบายและแผนกระทรวงกลาโหม กองบัญชาการกองทัพไทย และเหล่าทัพ เพื่อตอบสนองต่อนโยบายของเหล่าทัพ รวมถึงเป็นการปฏิบัติตามแนวความคิด ความชำนาญ และการตอบสนองต่อการสั่งการหรือการให้แนวทางเป็นครั้งคราว ตามแต่ที่ผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารจะได้รับจากหน่วยต้นสังกัดของตนเป็นสำคัญ

เมื่อศึกษาจากแนวความคิด ทฤษฎีด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ยุทธศาสตร์ ความมั่นคง และพลังอำนาจแห่งชาติแล้ว พบว่า การกำหนดแนวทางในการดำเนินงานด้านการทูต รวมถึงการทูตฝ่ายทหารต่อรัฐชาติต่าง ๆ อย่างเหมาะสม ถือว่ามีความจำเป็นต่อความอยู่รอด และความมั่นคงของประเทศ โดยจะต้องมีการผสมผสานการใช้กำลังอำนาจด้านต่าง ๆ อย่างบูรณาการและประสานสอดคล้อง เพื่อนำมาซึ่งทิศทางการมีปฏิสัมพันธ์กับชาตินั้น ๆ ไม่ว่าจะเป็น การเป็นพันธมิตร หุนส่วน คู่แข่งขัน หรือศัตรู อันจะนำมาซึ่งผลประโยชน์ชาติเป็นสำคัญ

เมื่อศึกษาเปรียบเทียบกับกรทูตฝ่ายทหารของสหรัฐฯ พบว่า ยุทธศาสตร์ชาติของสหรัฐฯ ฉบับปี พ.ศ.2560 ได้มีการกำหนดการผสมผสานพลังอำนาจแห่งชาติ ซึ่งรวมถึงกำลังอำนาจด้านการทูต และกำลังอำนาจด้านการทหารเอาไว้อย่างชัดเจน รวมทั้งยังมีการกำหนดแนวทางการพัฒนา และการใช้ขีดความสามารถด้านการทูตฝ่ายทหารไว้ด้วย โดยกำหนดให้การทูตฝ่ายทหารเป็นแนวทางในการเผชิญกับภัยคุกคาม ไม่ว่าจะเป็นอาวุธทำลายล้างสูง ผู้ก่อการร้าย และอาชญากรรมข้ามชาติ รวมไปถึงการก้าวขึ้นสู่การเป็นประเทศมหาอำนาจของจีน ที่การทูตฝ่ายทหารจะต้องคอยติดตาม ประเมินวิเคราะห์ แจ้งเตือน รวมถึงให้มีส่วนร่วมกับหุ้นส่วนและพันธมิตรด้านการข่าวกรองในการขัดขวางรบกวนแต่เนิ่น (The Whitehouse, 2017)

ขณะที่ ในการศึกษาเปรียบเทียบกับกรทูตฝ่ายทหารของสหราชอาณาจักร พบว่า การดำเนินงานด้านการทูตฝ่ายทหาร ได้กำหนดให้มีกระบวนการในการแปลงผลประโยชน์ชาติและวัตถุประสงค์ด้านความมั่นคงมาเป็นวัตถุประสงค์ด้านการทูตฝ่ายทหาร และกำหนดออกมาเป็นประเด็นยุทธศาสตร์ด้านการทูตฝ่ายทหารก่อนที่จะกำหนดวัตถุประสงค์เฉพาะที่ตอบสนองต่อประเด็นยุทธศาสตร์ดังกล่าว แล้วจัดทำแผนงาน โครงการ และกิจกรรม ซึ่งจะทำให้เกิดความชัดเจนของนโยบายที่แปลงไปสู่การปฏิบัติตามลำดับ (UK Minister of Defence, 2017) ทั้งนี้ แนวทางดังกล่าวนี้พบว่า สอดคล้องกับแนวทางการจัดทำแผนงานด้านการทูตฝ่ายทหารของสเปน ที่ผลผลิตของแผนจะมีความชัดเจนในเรื่องความเร่งด่วนของการดำเนินงานด้านการทูตฝ่ายทหารเป็นรายประเทศ ความเร่งด่วนในการใช้เครื่องมือและทรัพยากร ไปจนถึงความชัดเจนในการจัดทำแผนงานเป็นตารางรายปีไว้อย่างชัดเจน (Ministerio De Defensa, 2012)

2. การบูรณาการ และการประสานสอดคล้อง

การดำเนินงานด้านการทูตฝ่ายทหารของไทย ยังคงขาดการประสานสอดคล้องกันทั้งในระดับ

ยุทธศาสตร์ชาติและยุทธศาสตร์การป้องกันประเทศ กับแผนงาน โครงการ และกิจกรรม อันเป็นผลจากการขาดยุทธศาสตร์ด้านการทูตฝ่ายทหารที่อยู่ระหว่างกลาง ผลที่ตามมาคือ ขัดถก และความร่วมมือต่าง ๆ กับมิตรประเทศ ในระดับประเทศ ระดับกระทรวง ระดับกองทัพและเหล่าทัพ ไม่ได้สอดคล้องกันอย่างแท้จริง ทำให้แผนงาน โครงการ และกิจกรรมที่กำหนดขึ้นเพื่อตอบสนองนโยบายของเหล่าทัพ ขาดทิศทางที่จะตอบสนองต่อยุทธศาสตร์ชาติ รวมถึงขาดการประสานสอดคล้อง ซึ่งเมื่อนำไปสู่การปฏิบัติโดยผู้ปฏิบัติงานด้านการทูตฝ่ายทหาร จึงทำให้ขาดการบูรณาการงานด้านการทูตฝ่ายทหารอย่างเป็นระบบ

เมื่อเปรียบเทียบกับกรดำเนินงานด้านการทูตฝ่ายทหารของสหรัฐฯ พบว่า สหรัฐฯ ให้ความสำคัญกับการบูรณาการการใช้พลังอำนาจแห่งชาติแต่ละด้าน ตั้งแต่ขั้นตอนการกำหนดยุทธศาสตร์ชาติ การพัฒนา และการใช้ขีดความสามารถในแต่ละด้าน ซึ่งเมื่อนำยุทธศาสตร์ไปสู่การปฏิบัติทำให้มีการประสานสอดคล้องและบูรณาการภายใต้รากฐานเดียวกัน ขณะที่สหราชอาณาจักรเองก็มีแนวทางที่คล้ายคลึงกัน สำหรับการทูตฝ่ายทหารของสเปน จะเน้นการบูรณาการผ่านการกำหนดความเร่งด่วนต่าง ๆ ที่ชัดเจน เพื่อให้เกิดการประสานสอดคล้องกัน รวมถึงมีการกำหนดตารางแผนงานที่รวบรวมแผนงาน โครงการ และกิจกรรมต่าง ๆ มาไว้ในผังงานเดียวกัน จนทำให้สามารถตรวจสอบ และกำกับดูแลได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. การตอบสนองต่อผลประโยชน์ชาติ

กองทัพไทยมีความร่วมมือตามแผนงาน โครงการ และกิจกรรม กับชาติพันธมิตรเป็นจำนวนมาก อย่างไรก็ตาม กิจกรรมเหล่านั้น ยังคงขาดการกำหนดวัตถุประสงค์เพื่อให้ตอบสนองผลประโยชน์ชาติอย่างแท้จริง เช่น การมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนบ้านในหลายระดับและหลายมิติ แต่ยังไม่สามารถนำมาซึ่งความพยายามในการ

แก้ไขปัญหาเส้นเขตแดนและปัญหาพื้นที่ทับซ้อนได้ รวมถึงยังไม่สามารถนำมา ซึ่งความร่วมมือกันในการสกัดกั้น ผู้อพยพเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย และการค้ายาเสพติด ข้ามชาติได้อย่างแท้จริง และที่สำคัญคือ ยังไม่สามารถ นำมาใช้ประโยชน์ในการแก้ไขปัญหาความไม่สงบในจังหวัด ชายแดนภาคใต้ อันเป็นปัญหาสำคัญของชาติได้อย่าง เป็นระบบและต่อเนื่อง

ในส่วนบทเรียนจากการศึกษาการทูตฝ่ายทหาร ของสหรัฐฯ พบว่า การทูตฝ่ายทหารมิใช่แค่การพัฒนา ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ซึ่งเป็นเพียงเครื่องมือหนึ่ง เท่านั้น แต่เป้าหมายที่แท้จริงคือ เพื่อตอบสนองต่อ ผลประโยชน์ชาติ โดยเป็นแนวทางในการประเมิน วิเคราะห์ภัยคุกคาม และแสวงหาความร่วมมือกับพันธมิตร และหุ้นส่วนเพื่อติดตาม รบกวณ ขัดขวาง และกำจัด ภัยคุกคาม สิ่งทำลาย และความเสี่ยงต่าง ๆ ขณะที่ การทูตฝ่ายทหารของสหราชอาณาจักรและสเปน ได้มีการกำหนดเป้าหมายในการดำเนินงานไว้เพื่อตอบสนอง ต่อผลประโยชน์ชาติอย่างชัดเจนเช่นเดียวกัน

4. การเตรียมการ การพัฒนาบุคลากร และ หน่วยรับผิดชอบ

ปัจจุบัน การทูตฝ่ายทหารของไทยยังคงขาด ระบบการพัฒนาบุคลากร และหน่วยรับผิดชอบด้าน การทูตฝ่ายทหารที่ชัดเจน ทั้งยังขาดการเตรียมการใน ระยะยาวเพื่อสร้างพื้นฐานความรู้ ประสบการณ์ เครือข่าย รวมถึงความเชี่ยวชาญด้านภาษา วัฒนธรรม ประเพณี และทัศนคติที่เหมาะสม นอกจากนี้ การดำเนินการ คัดเลือกบุคลากรของแต่ละเหล่าทัพ ยังดำเนินการภายใต้ มาตรฐานที่แตกต่างกัน อันส่งผลต่อการเตรียมบุคลากร และที่สำคัญ ทำให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องด้านการทูตฝ่ายทหาร เช่น ผู้บังคับบัญชา ผู้บังคับหน่วย ฝ่ายเสนานิการ และ หน่วยงานต่าง ๆ ที่ต้องเข้าไปมีปฏิสัมพันธ์กับนานาชาติ ขาดทัศนคติและความรับผิดชอบในการปฏิบัติงาน ด้านการทูตฝ่ายทหารด้วย

จากการศึกษาการทูตฝ่ายทหารของสหรัฐฯ สหราชอาณาจักร และสเปน พบว่า การดำเนินงานด้านการ ทูตฝ่ายทหารของประเทศเหล่านี้ จะต้องมีการเตรียมการ และพิจารณาถึงขีดความสามารถในด้านต่าง ๆ เช่น ต้องมีการส่งคนที่จะทำหน้าที่ไปศึกษาในประเทศต่าง ๆ เพื่อให้มีความรู้ ความสามารถ ความเชี่ยวชาญ และ เครือข่ายในประเทศนั้น ๆ นอกจากนั้น บางชาติยังมีการตั้ง กฎเกณฑ์การคัดเลือกผู้ช่วยทูตทหารเอาไว้ในระดับสูง เช่น ต้องจบปริญญาโท ต้องเชี่ยวชาญในภูมิภาคหรือ ประเทศนั้น ๆ มีความเข้าใจวัฒนธรรมและประเพณี เป็นอย่างดี อีกทั้งหลายชาติยังมีการจัดระบบหมุนเวียน ผู้ปฏิบัติงานด้านการทูตฝ่ายทหารอย่างเป็นระบบ เพื่อบริหาร จัดการกำลังพลให้สามารถจัดส่งผู้ที่เหมาะสมกับแต่ละพื้นที่ แต่ละวัฒนธรรม ไปทำงานในพื้นที่ที่มีความกดดันได้

การพัฒนาแนวทางการกำหนดยุทธศาสตร์ด้านการทูต ฝ่ายทหารของไทย

จากการศึกษารูปแบบการกำหนดยุทธศาสตร์ ตามแนวความคิดของนักวิชาการ และสถาบันที่มีชื่อเสียง เป็นที่ยอมรับทั่วไป ซึ่งได้แก่ แนวความคิดของ Pearce and Robinson (2015) แนวความคิดของ Wheelen and Hunger (2012) แนวความคิดของวิทยาลัยการทัพบกสหรัฐฯ (Boone, 2012) แนวความคิดของ Liotta and Lloyd (2005) และแนวความคิดของ Yarger (2006) โดยนำมาประมวลเข้ากับแนวคิดทฤษฎีด้านยุทธศาสตร์ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ความมั่นคง และพลังอำนาจ แห่งชาติ จนเกิดเป็นความคิดรวบยอดในการพัฒนา ยุทธศาสตร์ด้านการทูตฝ่ายทหาร ที่เป็นยุทธศาสตร์ ในระดับรองลงมาจากยุทธศาสตร์ชาติ ในมิติการใช้ ขีดความสามารถหรือกำลังอำนาจด้านการทหาร ที่ไม่ใช้ความรุนแรงด้วยการดำเนินงานด้านการทูต โดยกำหนดให้มีขอบเขตของการดำเนินงาน เพื่อตอบสนอง ต่อผลประโยชน์ชาติในกรอบยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคง ผ่านทางเจ้าหน้าที่ด้านความมั่นคงโดยเฉพาะใน

กระทรวงกลาโหม ดำเนินกิจกรรม แผนงาน โครงการ ด้านการทูต ในการป้องกันขัดขวาง และแก้ไขความขัดแย้ง และภัยคุกคามจากภายนอก ป้องกันการเกิดสงคราม และจัดระเบียบหลังวิกฤติ ซึ่งทำให้การจัดทำยุทธศาสตร์ ด้านการทูตฝ่ายทหาร จัดเป็นการแปลงยุทธศาสตร์ชาติ ไปสู่การปฏิบัติในมิติและขอบเขตด้านการทูต โดยการ จัดทำยุทธศาสตร์ด้านการทูตฝ่ายทหาร จะต้องจัดทำ ภายใต้ความร่วมมือระหว่างกระทรวงกลาโหมและ กระทรวงการต่างประเทศ เพื่อผสมผสานการบริหารจัดการ กำลังอำนาจแห่งชาติด้านการทหารและด้านการทูตเข้าด้วยกัน ภายใต้การประสานสอดคล้องกันของยุทธศาสตร์ ด้านการป้องกันประเทศกับยุทธศาสตร์ด้านการต่างประเทศ โดยมีเป้าหมายเพื่อตอบสนองต่อผลประโยชน์ชาติ ตามที่ยุทธศาสตร์ชาติได้กำหนดไว้

ผลจากการศึกษา ประมวล และวิเคราะห์ข้อมูล ตามแนวทางที่กล่าวถึงข้างต้น ทำให้ได้ความคิดรวบยอด ในการพัฒนายุทธศาสตร์ด้านการทูตฝ่ายทหารที่ตกผลึก ออกมาเป็นกระบวนการกำหนดยุทธศาสตร์ ด้านการทูตฝ่ายทหาร รวม 9 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การทบทวนยุทธศาสตร์ชาติ ยุทธศาสตร์ความมั่นคงแห่งชาติ ยุทธศาสตร์การป้องกัน ประเทศ และยุทธศาสตร์ด้านการต่างประเทศ เพื่อให้ได้มา ซึ่งผลประโยชน์ชาติ ที่ถือเป็นเป้าหมายสูงสุด รวมไปถึง วัตถุประสงค์ด้านความมั่นคง วัตถุประสงค์ด้านการ ป้องกันประเทศ และวัตถุประสงค์ด้านการต่างประเทศ

ขั้นตอนที่ 2 การนำผลการทบทวนดังกล่าวไป วิเคราะห์ร่วมกับสภาพแวดล้อม เพื่อกำหนดวัตถุประสงค์ มूलฐานด้านการทูตฝ่ายทหาร ที่สมเหตุสมผลตามขีดความสามารถที่มีอยู่ จากนั้นจึงทำการทบทวนสภาพแวดล้อม ในมิติที่เกี่ยวข้องกับการทูตฝ่ายทหารโดยละเอียด

ขั้นตอนที่ 3 การทบทวนสภาพแวดล้อมในมิติ ที่เกี่ยวข้องกับการทูตฝ่ายทหารโดยละเอียด เพื่อ พิจารณา วิเคราะห์ และกำหนดภัยคุกคาม สิ่งท้าทาย อุปสรรค และโอกาส ที่มีผลต่อวัตถุประสงค์มूलฐาน ด้านการทูตฝ่ายทหาร

ขั้นตอนที่ 4 การทบทวนการดำเนินงานด้าน การทูตฝ่ายทหารของไทยในปัจจุบัน เพื่อให้ทราบและ ตระหนักถึงสภาพการดำเนินการด้านการทูตฝ่ายทหาร ที่เป็นอยู่จริงของไทย

ขั้นตอนที่ 5 การกำหนดประเด็นยุทธศาสตร์ ด้วย องค์ความรู้ที่เกี่ยวข้อง ความสามารถ และประสบการณ์ ของผู้กำหนดยุทธศาสตร์ จะทำให้สามารถกำหนดประเด็น ยุทธศาสตร์ ที่เป็นเสมือนการกำหนดวิธีในการบริหารจัดการ เครื่องมือ และขีดความสามารถด้านการทูตฝ่ายทหารที่มี เพื่อนำมาซึ่งเป้าหมาย นั่นคือวัตถุประสงค์มूलฐานด้านการ ทูตฝ่ายทหาร ซึ่งเมื่อดำเนินงานประสานสอดคล้องกับ ยุทธศาสตร์ด้านการป้องกันประเทศ และยุทธศาสตร์ ด้านการต่างประเทศ รวมถึงยุทธศาสตร์ด้านอื่น ๆ ก็จะสามารถนำมาซึ่งการตอบสนองต่อผลประโยชน์ชาติต่อไป ทั้งนี้ ในการกำหนดประเด็นยุทธศาสตร์จะประกอบไป ด้วยวัตถุประสงค์เฉพาะด้านการทูตฝ่ายทหารที่ตอบสนอง ต่อประเด็นยุทธศาสตร์แต่ละประเด็น แต่ละวัตถุประสงค์ เฉพาะจะมีการกำหนดเครื่องมือและวิธีการ เพื่อไปให้ถึง วัตถุประสงค์เฉพาะดังกล่าวไว้ นอกเหนือจากการกำหนด ประเด็นยุทธศาสตร์ดังกล่าวแล้ว เพื่อให้เกิดความชัดเจน ในการนำยุทธศาสตร์ด้านการทูตฝ่ายทหารไปสู่การปฏิบัติ ในขั้นตอนนี้ ยังต้องมีการกำหนดแนวทางการดำเนินงาน ด้านการทูตฝ่ายทหารไว้ด้วย โดยเป็นการกำหนดความเร่งด่วน ในการดำเนินงานต่อภูมิภาคและประเทศต่าง ๆ รวมไปถึง กำหนดความเร่งด่วนในการใช้เครื่องมือและทรัพยากร และ จุดเน้นในการดำเนินงาน เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนด แผนงาน โครงการ และกิจกรรมที่มีการประสานสอดคล้อง ซึ่งกันและกัน และสามารถตอบสนองต่อผลประโยชน์ชาติ ได้อย่างแท้จริง

ขั้นตอนที่ 6 การแปลงประเด็นยุทธศาสตร์ วัตถุประสงค์เฉพาะ วิธีการ เครื่องมือ และขีดความสามารถ ที่ต้องการ ให้เป็นแนวทางการพัฒนาขีดความสามารถ ที่ตอบสนองต่อแต่ละวัตถุประสงค์ และประเด็นยุทธศาสตร์ ที่กำหนดเอาไว้

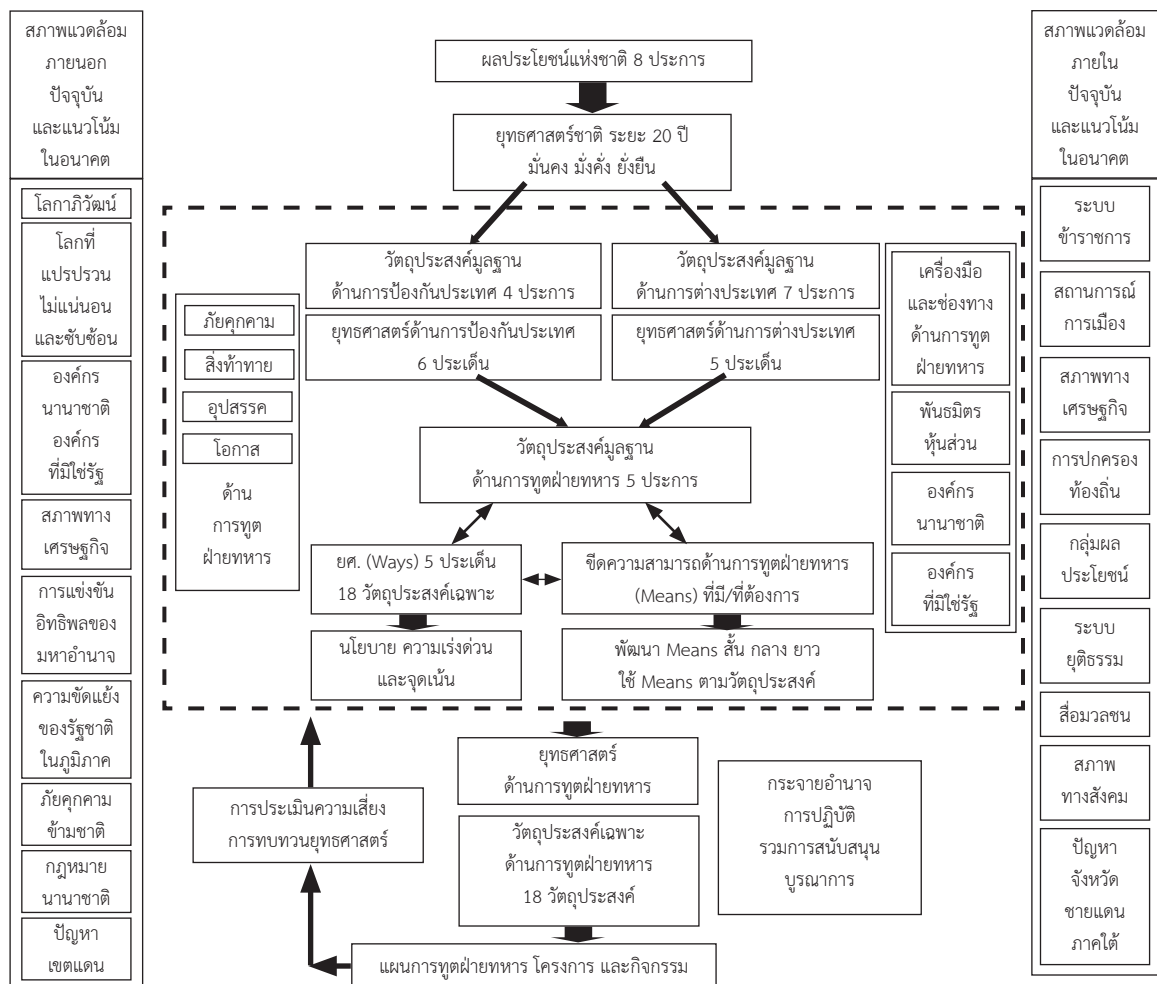
ขั้นตอนที่ 7 การกำหนดแนวทางในการใช้ขีดความสามารถด้านการทูตฝ่ายทหาร เพื่อตอบสนองต่อวัตถุประสงค์ด้านการทูตฝ่ายทหารและผลประโยชน์ชาติ

ขั้นตอนที่ 8 การจัดทำแผนงาน โครงการ และกิจกรรม ทั้งในระยะสั้น ระยะปานกลาง และระยะยาว เพื่อรองรับประเด็นยุทธศาสตร์ และแนวทางการดำเนินงานด้านการทูตฝ่ายทหารตามที่ระบุ

ขั้นตอนที่ 9 การทบทวนยุทธศาสตร์ด้านการทูตฝ่ายทหาร ซึ่งจะดำเนินการตามวงรอบเป็นรายปี เพื่อปรับแผนงาน โครงการ และกิจกรรมให้ทันสมัย

รวมไปถึงการดำเนินการทบทวนตามสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไป หรือเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงของยุทธศาสตร์ชาติ ยุทธศาสตร์ด้านการป้องกันประเทศ หรือยุทธศาสตร์ด้านการต่างประเทศที่เกี่ยวข้อง

ทั้งนี้ กระบวนการการกำหนดยุทธศาสตร์ด้านการทูตฝ่ายทหาร ดังที่ชี้แจงในรายละเอียดทั้ง 9 ขั้นตอนดังกล่าวข้างต้น ได้ถูกพัฒนานำเสนอเป็นแผนภาพตัวแบบการกำหนดยุทธศาสตร์ด้านการทูตฝ่ายทหารตามแผนภาพที่ 2

ภาพที่ 2 ตัวแบบการกำหนดยุทธศาสตร์ด้านการทูตฝ่ายทหาร*

* รายละเอียดสามารถศึกษาเพิ่มเติมในเอกสารวิจัยส่วนบุคคล วปอ. รุ่นที่ 60 ของ พลเอก วิชัย ชูเชิด เรื่อง “แนวทางการกำหนดยุทธศาสตร์การทูตฝ่ายทหารรองรับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ.2561-2580)”

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

การศึกษา ประมวลผล วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องซึ่งได้นำเสนอในบทความนี้ มุ่งที่จะตอบโจทย์ที่เกี่ยวกับวัตถุประสงค์ที่กำหนดเอาไว้เบื้องต้น ทั้งในการทบทวนการดำเนินงานด้านการทูตฝ่ายทหารของไทย การวิเคราะห์ปัญหาข้อขัดข้องในการดำเนินงาน ตลอดจนจนถึงการนำเสนอแนวทางในการกำหนดยุทธศาสตร์การทูตฝ่ายทหารรองรับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ.2561-2580) โดยบทความได้นำเสนอผลการศึกษาแนวความคิดทฤษฎีและหลักการด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ความมั่นคงและพลังอำนาจแห่งชาติ อันเป็นพื้นฐานแนวความคิดทฤษฎีที่เกี่ยวกับการทูตฝ่ายทหาร รวมไปถึงการศึกษาแนวทางในการกำหนดยุทธศาสตร์ เพื่อนำมาเป็นแนวทางนำในการจัดทำยุทธศาสตร์ด้านการทูตฝ่ายทหาร ทั้งนี้

พื้นฐานดังกล่าวยังได้นำมาใช้ในการวิเคราะห์การดำเนินงานด้านการทูตฝ่ายทหารของไทย พร้อมเปรียบเทียบกับการดำเนินงานด้านการทูตฝ่ายทหารของต่างประเทศ รวมไปถึงประเมินผลเปรียบเทียบกับสภาพแวดล้อมในปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคต จนสุดท้ายทำให้เกิดผลึกเป็นแนวความคิดรวบยอดในการกำหนดแนวทางการพัฒนายุทธศาสตร์ด้านการทูตฝ่ายทหารขึ้น ตามกระบวนการที่นำเสนอ 9 ขั้นตอน โดยในการนำไปสู่การปฏิบัติงาน กองทัพไทยต้องตระหนักและมีความจำเป็นที่จะต้องปรับปรุง บทบาท ความรับผิดชอบ และโครงสร้างหน่วยงานด้านการทูตฝ่ายทหาร เพื่อนำมาซึ่งการทูตฝ่ายทหารที่สามารถตอบสนองต่อยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี (พ.ศ.2561-2580) ได้อย่างแท้จริง และเกิดเป็นประโยชน์อย่างสูงสุดต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- “ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ.2561-2580)” (2561, 13 ตุลาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 135 ตอนที่ 82ก.
- Boone, B. J. (2012). *US Army War College Guide to National Security Issues Volume II: National Security Strategy and Policy*. Carlisle: US Army War College.
- Liotta, L. H. & Lloyd, R. M. (2005). From Here to There: The Strategy and Forces Planning Framework. *Naval War College Review*, 58(2).
- Ministerio De Defensa. (2012). *Defence Diplomacy Plan*. Madrid: Ministerio De Defensa.
- Pearce, J. A., II. & Robinson, R. B. (2015). *Strategic Management: Planning for Domestic & Global Competition* (14th ed.). New York: MCGRAW Hill Education.
- The Whitehouse. (2017). *National Security Strategy of the United States of America*. Washington D.C.: Seal of the President of the United States.
- UK Minister of Defence. (2017). *UK's International Defence Engagement Strategy*. London: Defence Engagement MOD.
- Wheelen, L. T. & Hunger, J. D. (2012). *Strategic Management and Business Policy: Toward Global Sustainability*. Boston: Pearson Education.
- Yarger, Y. H. (2006). *Strategic Theory for the 21st Century: The little Book on Big Strategy*. Carlisle: US Army War College.

Executive Summary: มหาอำนาจกับขีดความสามารถอาวุธนิวเคลียร์ “The Escalation of War: First-Strike Theory”

บทความพิเศษ

พิศาล อมรรัตนานูป

Pisan Amornratananuparp

กรมข่าวทหาร กองบัญชาการกองทัพไทย กรุงเทพฯ ประเทศไทย 10210

Directorate of Joint Intelligence, Royal Thai Armed Forces Headquarters, Bangkok, Thailand 10210

E-mail: Pisanextra@gmail.com

อนุสนธิจากเหตุการณ์เมื่อ 24 ก.พ.2565 ที่กองทัพสหพันธรัฐรัสเซีย (รัสเซีย) ได้เข้าโจมตีโครงสร้างพื้นฐานที่สำคัญด้วยเครื่องมือ (Means) ที่หลากหลายโดยโจมตีขั้นแรกนั้นเป็นสงครามทางไซเบอร์เชิงรุกที่เป็นการเจาะระบบและปิดกั้นระบบป้องกันภัยทางอากาศ รวมไปถึงการปิดระบบการเงินการธนาคารส่งผลให้ต้องหยุดการให้บริการไปชั่วขณะและในเวลาต่อมาจึงได้ส่งกองกำลังตามแบบบุกเข้าข้ามชายแดนและได้โจมตีหลายเส้นทางโดยเข้ายึดเมืองดอนบาสที่ตั้งอยู่ด้านตะวันตกของยูเครนและได้ข้ามชายแดนด้านเหนือจากเบลารุส เพื่อยึดโรงไฟฟ้าพลังงานนิวเคลียร์เชอร์โนบิล นั่นคือสิ่งบ่งชี้ว่าสงครามรัสเซีย-ยูเครน ได้ปะทุขึ้นแล้ว แม้ว่ากองทัพรัสเซียจะมีความได้เปรียบในสงครามอย่างชัดเจน แต่เพื่อสร้างความมั่นใจว่าฝ่ายตรงข้าม จะไม่สามารถตอบโต้กลับด้วยอาวุธร้ายแรงทางยุทธศาสตร์ ประธานาธิบดีปูตินจึงบัญชาการให้บุกเข้ายึดโรงไฟฟ้าพลังงานนิวเคลียร์ Zaporizhzhia เมื่อ 8 ส.ค.2565 (Bachega, 2022) จากการวิเคราะห์ยุทธวิธีพบว่ารัสเซียมีความกังวลและไม่ต้องการให้กองทัพยูเครนเข้าถึงแหล่งพลังงานนิวเคลียร์ ซึ่งความกังวลเรื่องการใช้อาวุธนิวเคลียร์ในการทำสงครามมิได้จำกัดอยู่ที่เพียงนักยุทธศาสตร์รัสเซียเท่านั้น หากแต่ฝ่ายความมั่นคงทั่วโลกต่างตื่นตัว (หวาดกลัว) ภายใต้เงื่อนไขในเรื่องผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับมาตภูมิของตนหากมีการใช้อาวุธนิวเคลียร์ที่ทางรัฐศาสตร์ เรียกว่า “Spill-over” ซึ่งในบทความนี้ได้ศึกษาความเป็นไปได้ 2 ประการคือ ประการแรก การตัดสินใจใช้อาวุธนิวเคลียร์ผ่านหลักทฤษฎี “First-Strike” และประการต่อมาคือ การปิดกั้นเพื่อค้นหาการวิเคราะห์พื้นที่เสี่ยงต่อการถูกโจมตีหรือมีการใช้อาวุธนิวเคลียร์ (Nuclear Hotspots) ต่อผลกระทบจากการใช้อาวุธอานุภาพทำลายล้างสูง

ทฤษฎีนิวเคลียร์ทางยุทธศาสตร์ (Strategic Defense)

ความขัดแย้งระหว่างประเทศเป็นปรากฏการณ์สำคัญประการหนึ่งนำไปสู่การสร้างความวิตกกังวลโดยมีเป้าประสงค์ไม่เพียงแต่การทำลายล้างคู่อริ แต่ยังเป็น การป้องปรามเพื่อแสดงถึงแสนยานุภาพของตนในบทบาท ผู้รุกราน และผู้ที่ถูกรุกราน หนึ่งในวัฏกรรมนั้น คือ อาวุธนิวเคลียร์ จากการศึกษาเอกสารงานวิจัยของ Watman & Wilkening (1986) และ Davis (1989) พบว่า อาวุธนิวเคลียร์ นับว่า เป็นอาวุธทางยุทธศาสตร์เพื่อวัตถุประสงค์ในการป้องปราม (Strategic Defense Enhance Deterrence) โดยการมีไว้ในครอบครองจะสร้างความได้เปรียบด้านสงครามจิตวิทยาต่อคู่ขัดแย้ง ส่วนในแง่การใช้กำลังการโจมตีที่สำคัญ คือ การสร้างความได้เปรียบผ่านการโจมตีครั้งแรก (ก่อน) “First-Strike” หมายถึง การโจมตีต่อดินแดนของประเทศหรือภัยคุกคามด้วยอาวุธนิวเคลียร์ที่สะสมไว้ด้วยปริมาณกว่าร้อยละ 90 ไปสู่เป้าหมายเพื่อสร้างความเสียหายในระดับยุทธศาสตร์จนไม่สามารถทำการรบบต่อไปได้ โดยการปฏิบัติจะขึ้นอยู่กับผู้มีอำนาจตัดสินใจ (Decisionmaker) ที่สามารถเลือกพิจารณาการโจมตีจาก 3 ปัจจัย ได้แก่ ประการแรก สงครามเบ็ดเสร็จนั้นหลีกเลี่ยงไม่ได้อีกต่อไป (Total War Inevitable) ประการต่อมา ประเทศคู่ขัดแย้งนั้นพร้อมที่จะใช้อาวุธนิวเคลียร์ก่อน (Enemy Go First If We Don't) และประการสุดท้าย การโจมตีครั้งที่สองหรือตอบโต้ นั้นมีต้นทุนที่สูง (The Cost of Second Strike is High) ทางด้านอานุภาพการทำลายล้างหรือความรุนแรงนั้นจะขึ้นอยู่กับ 3 ปัจจัย คือ ขนาดของหัวรบระดับความสูงต่อการระเบิดเหนือพื้นดิน และสภาพแวดล้อมของจุดที่เกิดระเบิด ซึ่งการโจมตีลักษณะนี้มีความเสี่ยงที่จะเกิดสงครามการประกันการทำลายล้าง (Mutually Assurance Destruction: M.A.D.) ทางด้านรัฐศาสตร์ Sagan and Waltz (2002) ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศตามทฤษฎี

สัจนิยมเชิงป้องกัน (Defensive Realism) ได้ออกเอกสารวิเคราะห์ เรื่อง “The Spread of Nuclear Weapons: A Debate” เมื่อปี พ.ศ.2545 ซึ่งยืนยันว่า ในระบบนิเวศด้านความมั่นคงอาวุธนิวเคลียร์ถือเป็นแกนหลักของยุทธศาสตร์ป้องกันและป้องปราม (Nuclear Deterrence) การป้องปรามด้วยอาวุธนิวเคลียร์มาจากทฤษฎีที่ว่า การมีอาวุธนิวเคลียร์อยู่ในการครอบครองจำนวนมาก จะช่วยป้องกันประเทศจากการรุกรานของศัตรู กล่าวคือ ยุทธศาสตร์นี้จะทำให้ศัตรูไม่กล้าใช้อาวุธนิวเคลียร์โจมตีก่อนและประเทศขนาดเล็กจะรอดพ้นจากการถูกกลืนแก่ง ซึ่งการครอบครองนั้นเป็นการสร้างสันติภาพที่ยั่งยืนและเท่าเทียม (Mearsheimer, 2014, p.224-225; Orend, 2019, p.34-36)

การวิเคราะห์สถานการณ์ปัจจุบันผ่านหลักทฤษฎี “First-Strike”

จากการศึกษาสนธิสัญญาห้ามอาวุธนิวเคลียร์ภายใต้ข้อตกลงของสหประชาชาติ (Treaty on the Prohibition of Nuclear Weapons: TPNW) พบว่ามี 9 ประเทศ ที่ครอบครองอาวุธนิวเคลียร์โดยสามารถแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้ กลุ่มแรก คือ ประเทศที่สามารถครอบครองได้อย่างถูกต้องตามกฎหมายระหว่างประเทศ ประกอบด้วย สาธารณรัฐประชาชนจีน (จีน) รัสเซีย สาธารณรัฐฝรั่งเศส (ฝรั่งเศส) สหราชอาณาจักรบริเตนใหญ่และไอร์แลนด์เหนือ (อังกฤษ) และสหรัฐอเมริกา (สหรัฐฯ) กลุ่มที่สอง คือ ประเทศที่ครอบครองโดยไม่ผ่านตามกฎหมายกติกาและเป็นการขัดกับหลักของสหประชาชาติ ประกอบด้วย สาธารณรัฐอินเดีย (อินเดีย), สาธารณรัฐอิสลามปากีสถาน (ปากีสถาน) รัฐอิสราเอล (อิสราเอล) และสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนเกาหลี (เกาหลีเหนือ) ตามหลักการตามสนธิสัญญาด้านการใช้อาวุธนิวเคลียร์ซึ่งสามารถใช้เป็นแนวคิดทางกฎหมายพอสรุปได้โดยสังเขป

ภาพที่ 1 ขบวนรถ Intercontinental ballistic missile launchers ของกองทัพรัสเซีย

ที่มา: Umland, 2022

ว่า การชู่ว่าจะใช้หรือการใช้อาวุธนิวเคลียร์ในการรุกราน โดยทางหลักการแล้วนั้นสามารถตีความได้ว่า จะเป็น การกระทำความผิดภายใต้กฎหมายอาญาระหว่างประเทศ (United Nations, 2022) ในสถานการณ์รัสเซีย-ยูเครน พ.ศ.2565 ส่งผลให้เกิดคำถามว่า “First-Strike สามารถ เกิดขึ้นได้หรือไม่และหากเกิดจะเป็น ณ พื้นที่ใด?” ซึ่งนับว่าเป็นการวิเคราะห์ยุทธศาสตร์เชิงรุกจึงต้องอาศัย ตามหลักทฤษฎีสัจนิยมเชิงรุก (Offensive Realism) ที่เขียนโดย Mearsheimer (2014) ที่นำทฤษฎีสัจนิยม เชิงรับมาพิจารณาใหม่เพื่อให้สอดคล้องต่อระบบนิเวศ ด้านความมั่นคงในยุคปัจจุบันเพื่อใช้อธิบายพฤติกรรม อันก้าวร้าวของชาติมหาอำนาจในการเมืองระหว่างประเทศ ซึ่งสามารถวิเคราะห์ได้ว่า รัสเซียนั้นเข้าเงื่อนไขและมีขีด ความสามารถในการดำเนินกลยุทธ์เชิงรุกแบบ First-Strike อีกทั้งยังมีประเทศในกลุ่มพันธมิตรคอมมิวนิสต์ ซึ่งมีความสัมพันธ์ทางด้านความมั่นคงอย่างแน่นแฟ้นเป็น

หุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์มาอย่างยาวนานนั่นคือ เกาหลีเหนือ โดยมีความเป็นไปได้ที่จะตัดสินใจใช้อาวุธนิวเคลียร์และ จากการวิเคราะห์ตามหลักการทหารในเรื่องสิ่งบอกเหตุ 3 องค์ประกอบ คือ 1) เจตนาารมณ์ผู้บังคับบัญชา 2) ชีตความสามารถ 3) จุดล่อแหลม ครบเงื่อนไขทั้ง 3 ข้อ เนื่องจากทั้ง 2 ประเทศ ล้วนมีผู้นำที่มีอำนาจแบบเด็ดขาด (Decisionmaker) อีกทั้งล้วนมีการครอบครองอาวุธ ทำลายล้างสูงซึ่งมีจุดล่อแหลมที่แตกต่างกันออกไป โดย ประธานาธิบดีปูตินแห่งรัสเซียนั้นจะใช้อาวุธนิวเคลียร์ ก็ต่อเมื่ออธิปไตยโดนคุกคาม ในลักษณะของการป้องกัน ประเทศโดยมีการประกาศ “จะใช้อาวุธนิวเคลียร์เพื่อ บูรณภาพแห่งดินแดน” หากตกอยู่ในความเสี่ยงและแม้ว่า จะทำสงครามกับยูเครนมากกว่า 200 วัน แต่ยังมีได้ทำการยิง/ ทดสอบแต่อย่างใด แต่ในขณะที่ประธานาธิบดีคิมจองอึน แห่งเกาหลีเหนือนั้นมีการแสดงอำนาจ (Power Projection) ที่ต้องติดตามศึกษาพื้นที่เป้าหมายการโจมตี First-Strike ต่อไป

การวิเคราะห์พื้นที่เสี่ยง Nuclear Hotspots

ปัจจุบันสหรัฐฯ และรัสเซียนั้นเป็นประเทศมหาอำนาจที่มีคลังอาวุธนิวเคลียร์สูงสุดโดยการครอบครองคิดเป็นสัดส่วนถึง ร้อยละ 86 ของจำนวนทั้งหมด ซึ่งหากประเทศใดประเทศหนึ่งเริ่ม First-Strike ย่อมส่งผลให้เกิด Second-Strike นั้น หมายถึง ทั้ง 2 ประเทศ ย่อมหลีกเลี่ยงที่จะริเริ่มการใช้อาวุธนิวเคลียร์ ซึ่งจะนำไปสู่การเข้าหลักการทฤษฎีสันติภาพการประกันการทำลายล้าง (Mutually Assurance Destruction: M.A.D.) เนื่องจากหากทำการโจมตีดินแดนของตนย่อมเสี่ยงต่อการเสียหายขั้นรุนแรงเช่นกัน แต่หากวิเคราะห์เพื่อประเมินสถานการณ์ความเป็นไปได้ต่อการใช้อาวุธนิวเคลียร์ผ่านการวิเคราะห์สิ่งบอกเหตุ พบว่า มีพื้นที่เสี่ยงนอกเหนือจากพื้นที่สมรภูมิยูเครนที่ได้กล่าวไว้แล้ว และอาจส่งผล

กระทบต่อการดำเนินยุทธศาสตร์ของไทยนั้น มี 2 พื้นที่ ได้แก่ พื้นที่บริเวณทะเลจีนใต้ (South China Sea: SCS) และคาบสมุทรเกาหลี (Korea Peninsular) โดยพื้นที่ SCS นั้นเป็นการเผชิญหน้ากันระหว่างจีนและกลุ่มประเทศอาเซียนที่อ้างสิทธิ์ครอบครองพื้นที่ขัดแย้งโดยมีสหรัฐฯ ให้การสนับสนุนโดยหากพิจารณาด้านการใช้อาวุธนิวเคลียร์นั้น พอสรุปได้ว่า มีความเป็นไปได้น้อยเนื่องจากประเทศอาเซียนนั้นมิได้มีไว้ในครอบครอง ดังนั้น การวางยุทธศาสตร์ Nuclear Deterrence จะเป็นไปในลักษณะการพึ่งพาความช่วยเหลือจากสหรัฐฯ ทั้งนี้ ในพื้นที่ฯ ยังไม่ปรากฏการเคลื่อนไหวว่าจีนมีการแสดงพลังอำนาจ (Power Projection) จากอาวุธทำลายล้างสูงที่เป็นภัยต่ออธิปไตยของประเทศอาเซียน (คู่ขัดแย้ง)

ภาพที่ 2 ขบวนรถ Intercontinental ballistic missile launchers ของกองทัพรัสเซีย

ที่มา: Patrick, (2019)

ภาพที่ 3 เมื่อ 15 พ.ย.65 พลเอก Lloyd Austin รมต.กท.สหรัฐฯ และ นาย Lee Jong Sup รมต.กท.กล.ต.
ขณะร่วมตรวจการฝึกการบินทางยุทธวิธี (F-35 และ B-2 Bomber)
ที่มา: Lee, 2022

ภาพที่ 4 แผนที่ยิงจรวด ICBM จากเกาหลีเหนือ เมื่อ 2 พ.ย.65
ที่มา: British Broadcasting Corporation (BBC), 2022

ด้านคาบสมุทรเกาหลี (Korea Peninsular) นับว่าเป็นพื้นที่ที่เสี่ยงมากกว่าพื้นที่ SCS เนื่องจากคู่ขัดแย้งซึ่งได้แก่ เกาหลีเหนือ-เกาหลีใต้ ล้วนแสดงพลังอำนาจด้านประธานาธิบดีคิมจองอึนแห่งเกาหลีเหนือที่นับว่าเป็น Decisionmaker ที่ต้องการมีบทบาทบนเวทีการเมืองระหว่างประเทศโดยใช้วิธีแสดงพลังอำนาจด้วยการทดสอบการพัฒนาของขีปนาวุธข้ามทวีป (Intercontinental Ballistic Missile: ICBM) ด้วยการยิงอย่างต่อเนื่องเมื่อเกิดการกระตุ้นทั้งกรณีถูกทำร้าย เช่น การข่มขู่จากสหรัฐด้วยวาจาจากประธานาธิบดี โดนัลด์ ทรัมป์ จนมาถึงยุคประธานาธิบดีโจ ไบเดน ที่มีการซ้อมรบระหว่างสหรัฐฯ และเกาหลีใต้โดยเฉพาะเหตุการณ์ในห้วง ต.ค.-พ.ย. พ.ศ.2565 เกาหลีเหนือได้มีการทดสอบการยิงจำนวนถึง 50 ลูก ซึ่งนับว่ามากที่สุดเท่าที่เคยปรากฏด้วยเวลาเพียง 2 เดือน โดยมีประเด็นที่สำคัญ คือ การได้เริ่มทดสอบการยิงหัวรบนิวเคลียร์จำลองซึ่งมีการจำลองพื้นที่เป้าหมายเป็นศูนย์บัญชาการควบคุมทางทหาร โครงสร้างพื้นฐานที่สำคัญทางเรือและสนามบินในเกาหลีใต้ โดยเมื่อพิจารณาจากการเล็งเป้าหมายนั้น พบว่ามีการยิงไปใกล้กับชายฝั่งเกาหลีใต้เพียง 60 กม. ซึ่งเป็น

การบ่งบอกถึงความแม่นยำ ในขณะที่กองทัพเกาหลีใต้นั้นได้ทำการตอบโต้ด้วยการใช้เครื่องบินยิงขีปนาวุธแบบอากาศสู่พื้นดินมุ่งสู่ชายฝั่งทะเลตะวันออกของเกาหลีเหนือ อีกทั้งยังได้ประกาศยุทธศาสตร์ป้องกันประเทศ 3 แกน คือ 1) แผนการโจมตี First-Strike ด้วยการเตรียมยิงขีปนาวุธพิสัยกลางฮยอนมู-5 ซึ่งสามารถพัฒนาให้เป็น Tactical Nuclear Weapon เพื่อทำลายคลังเก็บอาวุธนิวเคลียร์ 2) การเตรียมป้องกันภัยทางอากาศเมื่อถูกโจมตี รวมถึงการระเบิดกลางอากาศของอาวุธนิวเคลียร์ และ 3) การมุ่งเป้าโจมตีในพื้นที่เกาหลีเหนือเพื่อให้หมดขีดความสามารถในการต่อสู้ และเมื่อพิจารณาผ่านการวิเคราะห์สิ่งบอกเหตุ พบว่า พื้นที่คาบสมุทรเกาหลีมีความเสี่ยงต่อการเกิดสงครามแต่จะเป็นไปในลักษณะแบบจำกัดพื้นที่ ทั้งนี้ประเด็นที่ต้องนำมาศึกษาต่อไปในกรณีนี้ คือ เนื่องจากคาบสมุทรเกาหลีนั้นอยู่ไม่ไกลจากไทยมากนัก ผลกระทบในลักษณะ Ripple Effects ย่อมหลีกเลี่ยงมิได้ ดังนั้น จึงควรศึกษาเพื่อกำหนดการดำเนินการทั้งด้านการทหารและการป้องกันประเทศ หากเกิดสงครามขึ้นจริง

ภาพที่ 5 Pakistani Rangers (L) and Indian Security Forces (R) แสดงการถอนกำลังการปิดประตูชายแดน
ที่มา: Guy, 2019

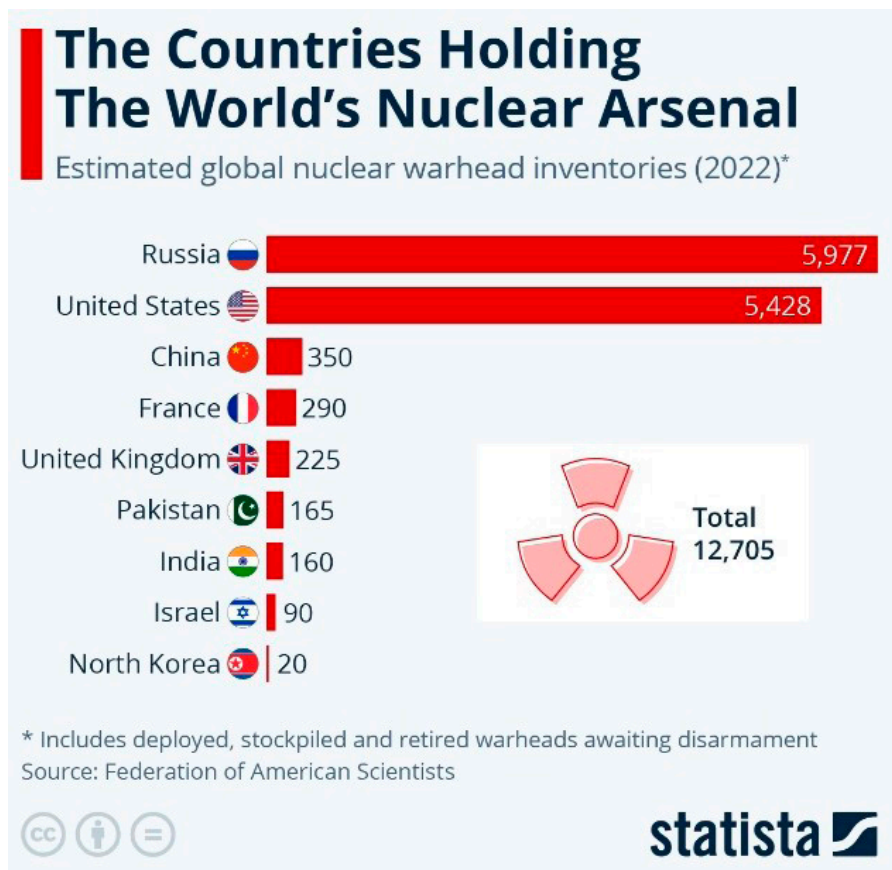
ด้านคาบสมุทรอินเดีย นอกเหนือจาก 3 พื้นที่ที่ได้วิเคราะห์ไว้เบื้องต้น Ukraine SCS Korea Peninsula นับว่าเป็นพื้นที่เสี่ยงต่อการเกิดสงครามที่อาจนำไปสู่การใช้อาวุธนิวเคลียร์ โดยอินเดีย-ปากีสถาน มีการเผชิญหน้ากันตั้งแต่ปี พ.ศ.2490 โดยปัจจุบันความตึงเครียดยังคงอยู่ในระดับที่สูงโดยทั้ง 2 ประเทศนั้น ได้มีการครอบครองอาวุธนิวเคลียร์ประมาณ 100 ลูก/ประเทศ และยังคงเดินหน้าแข่งการพัฒนาขีปนาวุธทางยุทธศาสตร์เพื่อนำไปสู่ความเหนือกว่าทางทหารผ่านนิวเคลียร์ทางยุทธศาสตร์ (Strategic Competition) โดยเมื่อวิเคราะห์ผ่านสิ่งบอกเหตุพบว่า พื้นที่นั้นนับว่ามีความล่อแหลมสูงซึ่งสาเหตุมาจากความขัดแย้งที่มีมายาวนานและการปะทะเกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา อีกทั้งมีการทดสอบการยิงจรวดข้ามดินแดนซึ่งกันและกัน โดยในแต่ละครั้งสามารถเกิดความผิดพลาดได้ เช่น กรณีเมื่อ 9 มิ.ค.2565 กองทัพอากาศอินเดียได้ยิงจรวด ‘บราห์มอส’ (Intercontinental Ballistic Missiles: BrahMos) ไปตกสู่ดินแดนปากีสถานจนทำให้ความตึงเครียดของทั้งสองประเทศรุนแรงขึ้นโดยปากีสถานได้เตรียมการยิงตอบโต้ (Second Strike) แต่กระทรวงกลาโหมของอินเดียแถลงยืนยันความเสียหายและได้ระบุว่าไม่ได้ตั้งใจให้เกิดขึ้นเนื่องจากเหตุการณ์นี้เป็นความผิดพลาดทางเทคนิคระหว่างการบำรุงรักษาตามปกติ (Pakistan rejects India’s closure of missile firing incident, 2022; Ghoshai, 2022) จากการศึกษาเอกสารวิจัยเรื่อง “Super Highway: Sea Power in the 21st Century” โดย Parry (2014) และ “Prisoner of Geography” โดย Marshall (2015) พบประเด็นที่สำคัญว่า ปากีสถานนั้นมีขีดความสามารถในสงครามตามแบบที่ตามหลังอยู่มาก ดังนั้น หนทางปฏิบัติที่ดีที่สุดคือ การพัฒนาอาวุธทำลายล้างสูงเพื่อใช้เป็นอำนาจต่อรอง ทางด้านอินเดียความเสี่ยงอยู่ที่เจตนาผู้นำ (Decisionmaker) ที่ค่อนข้างสลับซับซ้อนยากต่อการประเมิน เช่น กรณีเจตนาการครอบครอง Nuclear

นั้นมิได้มีไว้เพื่อการป้องปราม (Deterrence) หากแต่ยังได้เพิ่มขีดความสามารถเชิงรุกด้วยการประจำเรือดำน้ำที่มีขีดความสามารถด้านการยิงนิวเคลียร์ โดยการพัฒนาต่าง ๆ ล้วนได้มาจากความร่วมมือทางทหารจากทั้งสหรัฐและรัสเซียซึ่งการดำเนินนโยบาย 2 ทางลักษณะนี้สามารถมองได้ว่าเจตนาผู้นำ (Decisionmaker) นั้นมีวัตถุประสงค์ที่ไม่ชัดเจนและยากต่อการไว้วางใจนี้ย่อมเป็นการบังคับให้ปากีสถานต้องทำการพัฒนาขีดความสามารถต่อไปเช่นกัน ดังนั้น ณ พื้นที่เอเชียใต้ จึงเป็นพื้นที่เสี่ยงภัย (Hotspot) ที่มีความเป็นไปได้ต่อการเกิดสงครามนิวเคลียร์ที่ควรจะต้องทำการศึกษาต่อไป

บทสรุป

1. อาวุธนิวเคลียร์นับว่าเป็นอาวุธทางยุทธศาสตร์เพื่อวัตถุประสงค์ในการป้องปราม (Strategic Defense Enhance Deterrence) โดยประเทศที่มีไว้ในครอบครองจะมีความได้เปรียบด้านสงครามจิตวิทยาต่อคู่ขัดแย้งที่จะต้องคำนวณอย่างรอบคอบว่ามีความคุ้มค่าต่อการเสี่ยงในการโจมตีประเทศที่มีไว้ในครอบครองหรือไม่ ซึ่งความยากในการคำนวณนั้นมีได้จบเพียงแค่นั้น หากแต่จะต้องคำนึงถึงว่าหากเกิดการโจมตี First-Strike ย่อมต้องเตรียมการรับมือจากการตอบโต้ Second-Strike จากประเทศเป้าหมายซึ่งความเสียหายย่อมต้องเกิดขึ้นอย่างรุนแรงและยากต่อการฟื้นฟูในระยะสั้น

2. พื้นที่เสี่ยงต่อการถูกโจมตีหรือมีการใช้อาวุธนิวเคลียร์นั้น (Nuclear Hotspot) ประกอบด้วย 4 พื้นที่ ได้แก่ คาบสมุทรอินเดีย ยูเครน ทะเลจีนใต้ และคาบสมุทรเกาหลี โดยพื้นที่ที่มีความเสี่ยงมากที่สุดคือ คาบสมุทรอินเดีย เนื่องมาจากความขัดแย้งของอินเดีย-ปากีสถาน ซึ่งเป็นผู้ครอบครองอาวุธนิวเคลียร์และได้มีการเผชิญหน้ากันอย่างต่อเนื่อง ซึ่งรวมถึงมีข้อผิดพลาดในการทดลองหรือทดสอบอาวุธหลายครั้งซึ่งการยิงในแต่ละครั้ง (First-Strike) ย่อมเป็นแรงกระตุ้นให้เกิดการตอบโต้ (Second-Strike)

ภาพที่ 6 ตารางแสดงประเทศที่มีการครอบครองอาวุธนิวเคลียร์

ที่มา: Armstrong, 2022

เอกสารอ้างอิง

Armstrong, M. (2022). *The Countries Holding The World's Nuclear Arsenal*. Retrieved November 14, 2022

from <https://www.statista.com/chart/8301/the-countries-holding-the-worlds-nuclear-arsenal/>

Bachega, H. (2022, August 8). Russia using Zaporizhzhia nuclear power plant as army base-Ukraine.

BBC News. Retrieved from <https://www.bbc.com/news/world-europe-62469740>

British Broadcasting Corporation. (2022). *South hits back as North Korea fires most missiles in a day*.

Retrieved November 14, 2022 from <https://www.bbc.com/news/world-asia-63481183>

Davis, P. K. (1989). *Studying First-Strike Stability with Knowledge Based Model of Human Decisionmaking*.

Retrieved from <https://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/reports/2007/R3689.pdf>

- Ghoshai, D. (2022, March 11). Factbox: India and Pakistan's Nuclear Arsenals. *Reuters*. Retrieved November 14, 2022 from <https://www.reuters.com/world/asia-pacific/india-pakistans-nuclear-arsenals-2022-03-11/>
- Guy, J. (2019). *How the Wagah border post became a symbol of India-Pakistan rivalry*. Retrieved November 14, 2022 from <https://edition.cnn.com/2019/03/01/asia/wagah-border-scli-intl/index.html>
- Lee, J. S. (2022). *South Korea's defense minister lays out four results from trip to US*. Retrieved May 3, 2011 from <https://www.defensenews.com/opinion/commentary/2022/11/14/south-koreas-defense-minister-lays-out-four-results-from-trip-to-us/>
- Marshall, T. (2015). *Prisoner of Geography*. London: Elliott & Thompson Limited.
- Mearsheimer, J. J. (2014). *The Tragedy for Great Power Politics*. New York: W.W. Norton & Company.
- Orend, B. (2019). *War and Political Theory*. Massachusetts: Polity Press.
- Pakistan rejects India's closure of missile firing incident. (2022, August 24). *Al Jazeera*. Retrieved November 15, 2022 from <https://www.aljazeera.com/news/2022/8/24/pakistan-rejects-indias-closure-of-missile-firing-incident>
- Patrick, S. W. (2019). *The Lingering Specter of Nuclear War*. Retrieved May 3, 2011 from <https://www.cfr.org/blog/lingering-specter-nuclear-war>
- Perry, C (2014). *Super Highway: Sea Power in the 21st Century*. London: Elliott & Thompson Limited.
- Sagan, S. D. & Waltz, K. N. (2002). *The Spread of Nuclear Weapons: A Debate Renewed*. New York: W.W. Norton.
- United Nations. (2022). *Treaty on the prohibition of nuclear weapons*. Retrieved November 13, 2022 from <https://www.un.org/disarmament/wmd/nuclear/tpnw/>
- Umland, A. (2022). *Putin's War Is a Death Blow to Nuclear Nonproliferation*. Retrieved November 14, 2022 from <https://foreignpolicy.com/2022/03/21/nuclear-weapons-war-russia-ukraine-putin-nonproliferation-treaty-npt/>
- Watman, K & Wilkening, D (1986). Strategic Defenses and First-Strike Stability. *RAND Corporation*, Retrieved November 14, 2022 from <https://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/reports/2006/R3412.pdf>

ประเทศไทยท่ามกลางการขยายกำลังทางทหารของชาติมหาอำนาจในภูมิภาค Thailand Situation among the Military Expansion of Superpowers in ASEAN

บทความพิเศษ

ธวิน ศรีแก้ว

Twin Srikaew

กองการศึกษา สำนักงานการศึกษาทหาร สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ กรุงเทพฯ ประเทศไทย 10400

Education Division, Office of Military Education,

National Defence Studies Institute, Bangkok, Thailand 10400

E-mail: Twin.s@rtarf.mi.th

สถานการณ์ความขัดแย้งระหว่างสหรัฐอเมริกา (สหรัฐฯ) และสาธารณรัฐประชาชนจีน (จีน) ในสงครามเย็นยุคใหม่ (New Cold War) ตั้งแต่ต้นทศวรรษที่ผ่านมา ทำให้มหาอำนาจทั้ง 2 ประเทศแข่งขันกันในทุกมิติโดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านเศรษฐกิจ ซึ่งจีนกำลังจะแซงหน้าสหรัฐฯ ภายในปี พ.ศ.2573 (เศรษฐกิจจีนแซงสหรัฐฯ ในปี 2030, 2565) สำหรับด้านการทหาร แม้ว่าจีนจะมีเทคโนโลยีล้ำหลังสหรัฐฯ อยู่ถึง 10 ปี แต่ก็เร่งหาพันธมิตรและร่วมมือกับชาติมหาอำนาจด้านการทหาร เช่น สหพันธรัฐรัสเซีย (รัสเซีย) เพื่อพัฒนากองทัพอยู่ตลอดเวลา จนเมื่อวันที่ 24 ก.พ.2565 เมื่อกองทัพรัสเซียบุกยึดภูมิภาคดอนบาสของยูเครน และยังคงยึดครองอยู่นานเป็นปี จนถึงปัจจุบัน (มิ.ย.2566) โดยที่องค์การสหประชาชาติ (United Nations: UN) ไม่สามารถมีมติส่งกองกำลังรักษาสันติภาพช่วยเหลือยูเครนได้ เนื่องจากรัสเซีย ซึ่งเป็น 1 ใน 5 สมาชิกถาวรคณะมนตรีความมั่นคง (United Nations Security Council: UNSC) ใช้สิทธิ์ยับยั้ง (Veto) การดำเนินการของสหรัฐฯ และชาติพันธมิตรในองค์การสนธิสัญญาแอตแลนติกเหนือ (North Atlantic Treaty Organisation: NATO) ทำได้เพียงสนับสนุนกำลังอาวุธยุทโธปกรณ์และเทคโนโลยีการทหารให้กับยูเครนเพื่อประคับประคองประเทศให้รอดพ้นจากสงครามนี้ในแต่ละวัน

จากเหตุการณ์ดังกล่าว ทุกประเทศในโลกเกิดความหวาดระแวง ขาดความมั่นคง และไม่ไว้วางใจ UN ว่า จะส่งกำลังทหารมาช่วย เมื่อถูกรุกรานจากชาติมหาอำนาจ เช่นเดียวกับยูเครนหรือไม่ เรียกได้ว่า เป็นโลกโกลาหล (BANI World) ที่มีความเปราะบาง (Brittle: B) เกิดความกังวล (Anxious: A) คาดเดาไม่ได้ (Nonlinear: N) และเข้าใจได้ยาก (Incomprehensible: I) ทุกประเทศเริ่มกลับมาเห็นความสำคัญของการกำลังทางทหาร เกิดการสะสมอาวุธ การรวมกลุ่มและหาพันธมิตรเพิ่ม การดำเนินนโยบายทางการทูตและท่าทีต่อประเทศฝ่ายตรงข้าม ต้องมีการทบทวนสำหรับประเทศที่มีกำลังทหารน้อยต้องหาพันธมิตรหรือสะสมอาวุธ และประเทศที่มีศักยภาพต้องเร่งพัฒนาเทคโนโลยีการทหารและพัฒนายุทธโธปกรณ์เพื่อเตรียมรับมือ ป้องปรามเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นได้อย่างไม่แน่นอน

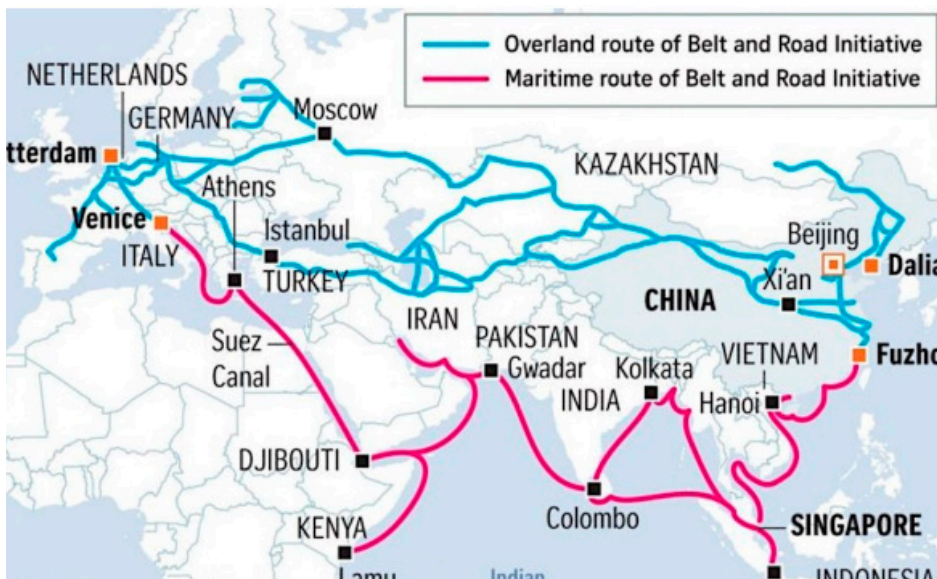
การขยายกำลังทางทหารของชาติมหาอำนาจในภูมิภาคเอเชีย ซึ่งเป็นพื้นที่การแข่งขันทางยุทธศาสตร์ของชาติมหาอำนาจ โดยมีการเข้ามาสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกทางทหารในประเทศพันธมิตรฝ่ายตน ทำให้ภาพของการขยายฐานทัพและกำลังทางทหารของชาติมหาอำนาจชัดเจนมากยิ่งขึ้น โดย Professor Jonathan Sullivan จาก Asia Research Institute of UK's Nottingham University กล่าวว่า “ภูมิภาคนี้มีกำลังทหารเพิ่มขึ้นมาก ไม่เพียงแค่สหรัฐฯ และจีนเท่านั้น แต่ด้วยการใช้ภัยด้านการป้องกันประเทศที่เพิ่มมากขึ้น ทำให้เพิ่มความเสี่ยงจากสองตัวแสดงหลัก ซึ่งกำลังแข่งสร้างพันธมิตรกันอย่างเข้มข้น” (Campbell, 2022) การขยายกำลังทางทหารของชาติมหาอำนาจในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้สามารถวิเคราะห์ได้จากการเพิ่มขึ้นของงบประมาณกลาโหม ขนาดกองทัพ ยุทโธปกรณ์ ฐานทัพ เพื่อเตรียมกำลัง และการส่งกำลังบำรุง พันธมิตรทางทหาร การแทรกแซงทางทหาร สงครามไซเบอร์ และการแย่งชิงห้วงอวกาศ

แนวคิดในการวิเคราะห์ภูมิรัฐศาสตร์ และภูมิยุทธศาสตร์ทางการทหาร ระหว่างสหรัฐฯ และจีน ย้อนกลับไปช่วงปลายศตวรรษที่ 19 โดยนักยุทธศาสตร์ 2 คน คือ Alfred Mahan ที่กล่าวว่า มหาสมุทร คือ เส้นเลือด ผู้ใดควบคุมมหาสมุทรได้ ผู้นั้นครองโลกได้ และ Sir Halford Mackinder คือ ความสำคัญของดินแดน คือ แดนหัวใจ (Heartland) และบริเวณที่ถูกปิดล้อมด้วยแดนริมขอบ (Rimland) ที่ติดชายฝั่งทะเล (ธรรมรัตน์ รัตนมณี, 2562) แนวคิดของ Mahan มีอิทธิพลต่อหลักนิยมทางทหารของสหรัฐฯ ในการแผ่ขยายฐานทัพเรือไปในทุกแห่งของโลก ขณะที่ยุทธศาสตร์หนึ่งแถบ หนึ่งเส้นทาง (Belt and Road Initiative: BRI) ของจีนต้องการมีอิทธิพลควบคุมในดินแดนหัวใจโลก เขตมหาสมุทรแปซิฟิก อินเดีย และดินแดนริมขอบต่าง ๆ ซึ่งเป็นการท้าทายยุทธศาสตร์ทางการทหารในการเป็นเจ้าครองโลกของสหรัฐฯ

ยุทธศาสตร์การเป็นเจ้าครองโลก (Hegemony) สหรัฐฯ ในสมัยรัฐบาล Donald Trump ตั้งแต่ปี พ.ศ.2561 มียุทธศาสตร์การปิดล้อมจีนอย่างเต็มที่ และลดการปฏิสัมพันธ์กับจีนลง โดยมองว่าจีนเป็นศัตรูหมายเลขหนึ่ง เป็นภัยคุกคามที่ทำให้สหรัฐฯ ตกต่ำ Donald Trump จะทำให้สหรัฐฯ กลับมายิ่งใหญ่อีกครั้งหนึ่ง (Make America Great Again) ด้วยการจัดการกับจีน Donald Trump ได้ทำสงครามการค้ากับจีน และได้ประกาศนโยบายโจมตีสหรัฐอย่างรุนแรงที่สุด อย่างที่ไม่เคยปรากฏมาก่อน นับตั้งแต่สงครามเย็นสิ้นสุดลง กระทั่งกลาโหมสหรัฐฯ เห็นว่า อำนาจทางทหารของจีนที่เพิ่มมากขึ้น จะส่งผลกระทบต่อภูมิภาคและต่อโลก เป้าหมายของผู้นำจีนที่ไม่แน่นอน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการขยายอำนาจทางทหารกองทัพจีนที่ก้าวหน้าอย่างรวดเร็วจากในอดีตซึ่งเป็นยุทธศาสตร์เชิงรับเน้นยุทธศาสตร์การป้องกันประเทศ ได้เปลี่ยนมาเป็นกองทัพที่พร้อมจะดำเนินยุทธศาสตร์ในเชิงรุก (ประภัสสร เทพชาตรี, 2562) และได้ประเมินว่า จีนมีศักยภาพทางทหารอย่างมาก ที่จะแข่งกับสหรัฐฯ ทั้งนี้เทคโนโลยีทางทหารของจีนในอนาคต จะทำให้ความได้เปรียบทางทหารของสหรัฐฯ หดไป เป้าหมายระยะสั้นคือ ช้องแคบไต้หวัน แต่จากการวิเคราะห์ในเชิงลึก พบว่า จีนมีเป้าหมายในด้านอื่น ๆ โดยเฉพาะการเตรียมรับมือกับความขัดแย้งทางด้านพรมแดนและทรัพยากร โดยได้มีการปฏิรูปทางด้านการทหารจีนเป็นอย่างมาก ทั้งด้านการลงทุนในอุตสาหกรรมทางทหาร ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การจัดซื้ออาวุธและยุทโธปกรณ์ที่ทันสมัยจากต่างประเทศ ดังนั้น แสยบภาพทางทหารของจีนที่กำลังขยายตัวออกไปนั้น จะเป็นปัจจัยสำคัญทำให้ดุลยภาพแห่งอำนาจทางทหารของภูมิภาคเปลี่ยนแปลงไป จีนกำลังแข่งกับสหรัฐฯ ทั้งทางบก ทางทะเล ทางอากาศ และขณะนี้ได้ขยายไปถึงในอวกาศด้วย

ยุทธศาสตร์อินโด-แปซิฟิก (Indo-Pacific) ในกรณีทะเลจีนใต้ สหรัฐฯ ร่วมมือกับชาติพันธมิตรในเอเชีย ประกอบด้วย ญี่ปุ่น สาธารณรัฐอินเดีย (อินเดีย) และเครือรัฐออสเตรเลีย (ออสเตรเลีย) เพื่อคานอำนาจและปิดล้อมจีน ในเดือน พ.ศ.2561 สหรัฐฯ ไม่เชิญจีนเข้าร่วมการซ้อมรบทางทะเลที่ใหญ่ที่สุดในภูมิภาค รหัส RIMPAC (Rim of the Pacific) นอกจากนี้ สหรัฐฯ ได้เพิ่มความร่วมมือทางทหารและความมั่นคงกับประเทศต่าง ๆ ที่ขัดแย้งกับจีนในทะเลจีนใต้ ผ่านกรอบความร่วมมือใหม่ ที่เรียกว่า Indo-Pacific Maritime Security Initiative ในสุนทรพจน์ของ Mike Pence รองประธานาธิบดีสหรัฐฯ ที่เดินทางมาประชุมสุดยอดผู้นำ APEC แทน Donald Trump ได้ประกาศกร้าวว่า สหรัฐฯ จะยึดมั่นหลักการเสรีภาพในการเดินเรือ และจะเดินทางในการสนับสนุนหลักการเสรีภาพในการเดินเรือ ด้วยการส่งเรือรบและเครื่องบินรบเข้าไปในเขตทะเลจีนใต้ ซึ่งสหรัฐฯ อ้างว่าเป็นเขตน่านน้ำสากลตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศ รวมทั้งไม่ยอมรับการอ้างกรรมสิทธิ์ของจีนในทะเลจีนใต้

ยุทธศาสตร์จีน จากยุทธศาสตร์ BRI ที่ทำให้จีนเติบโตทางด้านเศรษฐกิจและการเมือง และนโยบายเติบโตอย่างสันติ (Peaceful Rise) โดยไปสร้างและพัฒนาเกาะเทียม 7 แห่ง ในหมู่เกาะสแปรตลีย์ เพื่อใช้ปกป้องผลประโยชน์ทางทะเล รัฐบาลจีนโดยประธานาธิบดี สี จิ้นผิง ได้ประกาศยุทธศาสตร์ชัดเจนว่า จีนจะพัฒนาขีดความสามารถทางด้านเทคโนโลยี และถือเป็นเป้าหมายสำคัญที่สุดของชาติที่จะทำให้จีนก้าวขึ้นมาเป็นผู้นำโลก 4.0 ผู้นำทางด้านเทคโนโลยีโลก และผู้นำในด้านนวัตกรรมของโลก จีนจึงได้พัฒนาเทคโนโลยีของจีนอย่างก้าวกระโดด โดยได้มีการจัดตั้ง ศูนย์เทคโนโลยี (Technology Hub) ในลักษณะคล้ายกับ Silicon Valley ของสหรัฐฯ กระจายอยู่ทั่วประเทศถึง 17 ศูนย์ ที่สำคัญคือ ศูนย์เทคโนโลยีในเขตลุ่มแม่น้ำ Pearl ซึ่งครอบคลุม เมืองเซินเจิ้น เขตบริหารพิเศษฮ่องกงแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน (ฮ่องกง) เขตบริหารพิเศษมาเก๊าแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน (มาเก๊า) และมณฑลกว่างตุง ศูนย์ Z park ในกรุงปักกิ่ง และ ศูนย์นวัตกรรมกว่างเจา และจีนยังได้ใช้งบประมาณเต็มที่ในด้าน Research and Development (R&D) ปี พ.ศ.2558

ภาพที่ 1 The status of China's Belt and Road Initiative in South Asia

ที่มา: Insights Editor, 2022

จีนลงทุนด้าน R&D ถึง 4 แสนล้านเหรียญสหรัฐฯ ซึ่งเพิ่มขึ้นเป็นเท่าตัวจากปี พ.ศ.2553 เป็นอันดับ 2 ของโลกรองจากสหรัฐฯ ที่ยังคงเป็นอันดับ 1 ซึ่งมีงบประมาณ R&D เกือบ 5 แสนล้านเหรียญ การผงาดขึ้นมาของจีนทางด้านเทคโนโลยี จึงนำไปสู่การแข่งขันกันอย่างเต็มที่ระหว่างสหรัฐฯ กับจีน ในการแข่งขันกันเป็นผู้นำเทคโนโลยีโลก ซึ่งอาจจะเป็นปัจจัยชี้ขาดในอนาคตว่าใครจะเป็นเจ้าครองโลก

ตัวบ่งชี้/ปัจจัยสำคัญ (Evident Indicators/Triggers)

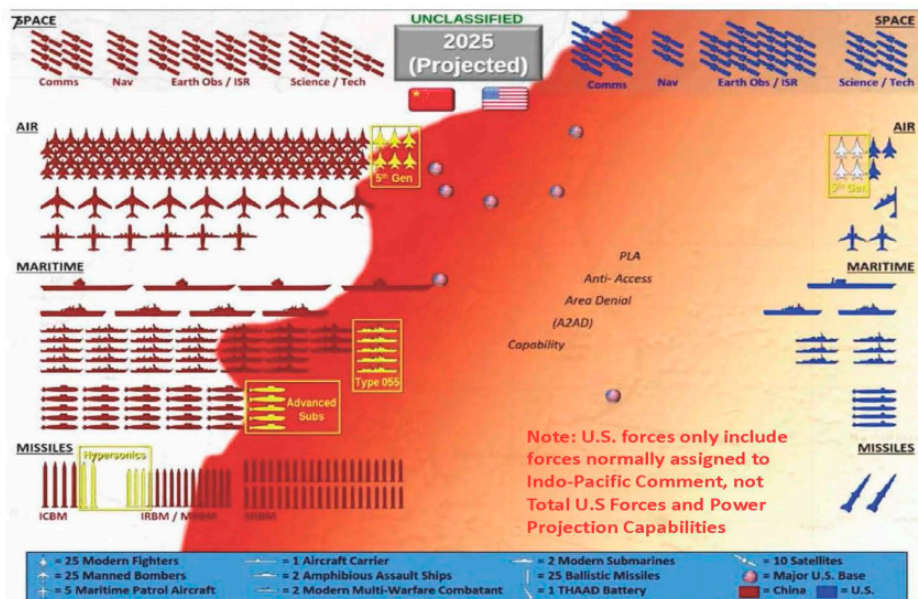
1. งบประมาณกลาโหม: จีนเพิ่มงบประมาณทางการทหารเพื่อเร่งพัฒนากองทัพ โดยในปี พ.ศ.2566 จีนมีงบประมาณทหารนับเป็นอันดับ 2 ของโลก (ประมาณ 225,000 ล้านดอลลาร์) รองจากสหรัฐฯ (800,000 ล้านดอลลาร์) (ศูนย์บัญชาการทางทหาร, 2566) และมีสัญญาณถึงแนวโน้มการขยายกำลังทางทหารเพิ่มมากขึ้น โดยคาดการณ์ว่าขนาดของกองทัพเรือจีนในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก จะแซงหน้ากองทัพเรือสหรัฐฯ ภายใน 10 ปีข้างหน้า โดยรายงานของสำนักข่าวเอพี

เมื่อวันที่ 27 ก.พ.2566 อ้างถึงข่าวกรองสหรัฐฯ ที่ออกมาเปิดเผยว่าประธานาธิบดี สี จิ้นผิง ผู้นำจีนออกคำสั่งให้กองทัพจีน People's Liberation Army (PLA) เตรียมความพร้อมในการบุกสาธารณรัฐจีน (ไต้หวัน) ภายในปี พ.ศ.2570 (Editorials, 2023)

2. ขนาดกองทัพ กองทัพสหรัฐฯ ในภูมิภาคมีการปรับโครงสร้างจากเดิม U.S. Pacific Command (USPACOM) ใน พ.ศ.2561 เปลี่ยนชื่อเป็น U.S. Indo-Pacific Command (USINDOPACOM) เพื่อให้สอดคล้องกับความต่อเนื่องระหว่างมหาสมุทรอินเดียและมหาสมุทรแปซิฟิก ประกอบด้วยกำลังพลประมาณ 375,000 นาย เรือรบ 200 ลำ เครื่องบิน 1,100 เครื่อง และรถบัส 1,200 นาย (United States Indo-Pacific Command Headquarters, n.d.) หากเปรียบเทียบกำลังทางทหารกับกองทัพจีนทั้งประเทศ ซึ่งมีกำลังพล 2 ล้านนาย เรือรบ 742 ลำ เครื่องบิน 4,630 เครื่อง (Armed Forces, 2023) ถือได้ว่ากองทัพสหรัฐฯ ไม่สามารถเอาชนะจีนได้ด้วยกองกำลังเดียว แม้จะมีเทคโนโลยีที่เหนือกว่าจีนมากก็ตาม

Chinese and U.S. Forces and Areas of Influence in 2025

Source: Reformatted from Lt. General Mike Minihan, "United States Indo-Pacific Command," NDU WMD, July 7, 2020, <https://www.bbc.com/news/world-us-canada-56778840>, and FAS <https://fas.org/wp-content/uploads/2020/09/PA-COM2020-NDI-WMD-Brief2020-Minihan070720.pdf>

ภาพที่ 2 Chinese and U.S. Forces and Areas of Influence in 2025

ที่มา: เจ็ดรุช คราประยูร, 2566

3. ฐานทัพ: ประเทศมหาอำนาจจะตั้งฐานทัพในประเทศอื่น เพื่อแสดงอำนาจและอิทธิพลทางทหารของตน ฐานทัพเหล่านี้สามารถใช้สำหรับการฝึกอบรมรวบรวมข่าวกรอง และฝึกซ้อมการปฏิบัติการทางทหารกองกำลังสหรัฐฯ ในภูมิภาค (USINDOPACOM) มีฐานทัพในญี่ปุ่นรวม 84 ฐานทัพ และใน ก.พ.2566 สาธารณรัฐฟิลิปปินส์ (ฟิลิปปินส์) และสหรัฐฯ ทำข้อตกลงให้กองกำลังสหรัฐฯ เข้าใช้ฐานทัพแห่งใหม่ 4 แห่ง ในพื้นที่ทางยุทธศาสตร์ของฟิลิปปินส์ จากเดิม 5 แห่ง รวมเป็น 9 แห่ง (ฟิลิปปินส์ให้สหรัฐฯ เข้าถึงฐานทัพอีก 4 แห่ง, 2566) ในส่วนจีน ได้เข้ามาปรับปรุงท่าเรือสอมชอต (Somchot) ใน จ.พระสีหนุ และก่อตั้งที่ฐานทัพเรือเรียม (Ream) ของราชอาณาจักรกัมพูชา (กัมพูชา) โดยเข้าบางส่วนของฐานทัพเรือในกัมพูชานาน 30 ปี ซึ่งเปิดให้เข้าใช้ประโยชน์เฉพาะกองทัพอากาศจีนเท่านั้น (สุลักษณ์ กาญจนบุตตี, 2565) ซึ่งแม้จะยังไม่ชัดเจนว่า จีนจะได้รับประโยชน์ทางทหารมากเพียงใดจากการพัฒนาดังกล่าว S. Rajaratnam School of International Studies (RSIS) ของสาธารณรัฐสิงคโปร์ (สิงคโปร์) ได้กล่าวว่าสิ่งอำนวยความสะดวกเหล่านี้จะมอบข้อได้เปรียบในการปฏิบัติการทางทหารใหม่ ๆ ให้กับกองทัพจีน (Strangio, 2022)

4. พันธมิตรทางทหาร: ประเทศมหาอำนาจยังสร้างพันธมิตรทางทหารกับประเทศอื่น ๆ เพื่อเพิ่มอิทธิพลและอำนาจทางทหาร พันธมิตรเหล่านี้สามารถใช้เพื่อต่อต้านอิทธิพลของชาติมหาอำนาจอื่น ๆ หรือเพื่อปกป้องผลประโยชน์ส่วนรวม ยุทธศาสตร์ของสหรัฐฯ ต่อภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มีวาระซ่อนเร้นสำคัญคือการสกัดกั้นอิทธิพลของจีน สหรัฐฯ จึงมีความพยายามอย่างยิ่ง ที่จะกระชับความสัมพันธ์ทางด้านการทหารกับประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาค โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ฟิลิปปินส์

ประเทศไทย สิงคโปร์ และกำลังพยายามใกล้ชิดกับสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม (เวียดนาม) และสาธารณรัฐอินโดนีเซีย (อินโดนีเซีย) มากขึ้นด้วย นอกจากการกระชับความสัมพันธ์ทางทหารแบบทวิภาคีแล้ว รัฐบาล Donald Trump ได้เสริมด้วยกลไกไตรภาคีและจตุภาคี โดยได้มีการซ้อมรบทางทะเลระหว่าง 3 ประเทศ สหรัฐฯ ญี่ปุ่น อินเดีย และในช่วงการประชุมสุดยอดอาเซียนที่สิงคโปร์ ในปี พ.ศ.2561 ได้มีการประชุมรัฐมนตรี 4 ประเทศ สหรัฐฯ ญี่ปุ่น ออสเตรเลีย และอินเดีย (กลุ่ม QUAD) โดยเน้นกระชับความร่วมมือทางทหารและความมั่นคง ซึ่งวาระซ่อนเร้น คือ การเป็นพันธมิตรเพื่อปิดล้อมจีน

จีนเริ่มสร้างเครือข่ายการทูตความมั่นคง (Defense Diplomacy) ระดับโลก ตั้งแต่ต้นศตวรรษที่ 21 โดยกองทัพอากาศจีนปฏิบัติการส่งมอบความช่วยเหลือในการกู้ภัยพิบัติทางธรรมชาติให้กับประเทศที่ใกล้เคียงในเอเชียใต้และตะวันออกเฉียงใต้มาตั้งแต่ปี พ.ศ.2545 เช่น ช่วยเหลือการอพยพผู้ประสบภัยในลิเบียในปี พ.ศ.2558 ช่วยการค้นหาเครื่องบิน MH370 ของสายการบินมาเลเซียแอร์ไลน์ที่สูญหายในปี พ.ศ.2557 และเมื่อเกิดโรคระบาดใหญ่โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) กองทัพอากาศจีนก็ปฏิบัติการลำเลียงความช่วยเหลือและเวชภัณฑ์ต่าง ๆ ไปยังหลายประเทศทั่วโลก เช่น สาธารณรัฐอิสลามอัฟกานิสถาน (อัฟกานิสถาน) เนการาบรูไนดารุสซาลาม (บรูไน) สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา (เมียนมา) อินโดนีเซีย สหพันธรัฐมาเลเซีย (มาเลเซีย) สหพันธ์สาธารณรัฐประชาธิปไตยเนปาล (เนปาล) สาธารณรัฐอิสลามปากีสถาน (ปากีสถาน) ฟิลิปปินส์ สาธารณรัฐสังคมนิยมประชาธิปไตยศรีลังกา (ศรีลังกา) และประเทศไทย รวมทั้งมีการฝึกร่วมในลักษณะทวิภาคีกับชาติพันธมิตร เช่น รัสเซีย สาธารณรัฐ

ภาพที่ 3 Military and Security Developments Involving the People's Republic of China 2010
ที่มา: Office of the Secretary of Defense, 2010

ประชาชนมองโกเลีย (มองโกเลีย) ปากีสถาน และประเทศ
ในโครงการ “หนึ่งแถบ หนึ่งเส้นทาง” (Belt and Road
Initiatives: BRI) เพิ่มขึ้นหลายรหัส นอกจากนี้ยังเพิ่ม
ความสัมพันธ์กับอาเซียนภายใต้กรอบอาเซียน +3
(จีน ญี่ปุ่น สาธารณรัฐเกาหลี (เกาหลีใต้) ยอมรับระเบียบ
และแนวปฏิบัติแบบพหุภาคี วิถีอาเซียน (ASEAN Way)
และลงนามในปฏิญญาว่าด้วยแนวปฏิบัติของภาคีใน
ทะเลจีนใต้ (Declaration on the Conduct of Parties
in South China Sea: DOC) ในปี พ.ศ.2545

5. การแทรกแซงทางทหาร: ประเทศมหาอำนาจ
อาจเข้าแทรกแซงทางทหารในประเทศอื่น ๆ เพื่อปกป้อง
ผลประโยชน์ของตนเองหรือเพื่อบังคับใช้กฎหมาย
ระหว่างประเทศ สิ่งนี้สามารถอยู่ในรูปแบบของการปฏิบัติ
การรักษาสันติภาพ การแทรกแซงเพื่อมนุษยธรรมหรือ
สงครามตัวแทน (Proxy Warfare) เช่น เมื่อ มี.ค.2566
นอร์เวย์ร่วมมือกับสหรัฐฯ ในการส่งระบบป้องกันภัย
ทางอากาศแบบ NASAMS จำนวน 2 ระบบให้ยูเครน
หรือการดำเนินการเพื่อเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครอง
ของประเทศเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ในอนาคต

ในภูมิภาคอาเซียน เจตนารมณ์ของอาเซียน
ที่ต้องการให้ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เป็นภูมิภาค
ที่ปลอดการแทรกแซงจากภายนอก ตามระเบียบและ
แนวปฏิบัติแบบพหุภาคี วิถีอาเซียน (ASEAN Way)
พร้อมทั้งมีการยืนยันในหลักการ Treaty of Amity
and Cooperation (TAC) ในการดำเนินความสัมพันธ์
ในภูมิภาค ได้แก่ 1) การเคารพในอำนาจอธิปไตย
ความเสมอภาค และบูรณภาพแห่งดินแดน 2) การไม่
แทรกแซงกิจการภายใน 3) การแก้ไขปัญหาโดยสันติวิธี
4) การไม่ใช้หรือขู่ว่าจะใช้กำลัง และ 5) การส่งเสริม
ความร่วมมือระหว่างกัน (สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ,
ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์, 2565)

สำหรับการแทรกแซงทางทหารในประเทศไทย
ปัจจุบันกองทัพไทยยังสามารถกำหนดท่าทีต่อความขัดแย้ง
และการขยายอิทธิพลของประเทศมหาอำนาจสหรัฐฯ
และจีนไว้ได้ ด้วยนโยบายอ่อนตัว “ไม่คู่ลม” นอกจากนี้
ไทยยังคงมีความสัมพันธ์ทางการทูตอันดีกับประเทศ
เพื่อนบ้านและประเทศพันธมิตรผ่านกรอบความร่วมมือ
ระดับพหุภาคีต่าง ๆ จึงยังไม่เห็นปฏิบัติการ Proxy
Warfare ที่เป็นรูปธรรมในประเทศไทย

6. การแย่งชิงห้วงอวกาศ: มหาอำนาจมีเทคโนโลยีด้านอวกาศที่เหนือกว่า มีศักยภาพในการควบคุมห้วงอวกาศสามารถใช้ประโยชน์จากห้วงอวกาศให้เกิดการได้เปรียบในการทำสงคราม ประธานาธิบดี Donald Trump แห่งสหรัฐฯ ได้สั่งให้กระทรวงกลาโหมจัดตั้งกองทัพอวกาศขึ้น เมื่อเดือน ธ.ค.2562 ซึ่งเป้าหมายของกองทัพอวกาศของสหรัฐฯ สะท้อนออกมาจากคำกล่าวของ Mike Pence รองประธานาธิบดีสหรัฐฯ ที่ระบุว่า สถานการณ์ในอวกาศได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างสิ้นเชิง มันไม่ได้เป็นพื้นที่แห่งความสงบสุขและสันติอีกต่อไป แต่ได้กลายเป็นสถานที่ที่เต็มไปด้วยความเป็นปรปักษ์ นอกจากนี้จีนและรัสเซียก็กำลังพัฒนาอาวุธอวกาศหลายอย่าง เช่น อาวุธเลเซอร์หรือขีปนาวุธทำลายดาวเทียม ดังนั้น การจัดตั้งกองทัพอวกาศจึงเป็นไปเพื่อปกป้องผลประโยชน์ของชาวอเมริกันในอวกาศและสหรัฐฯ จะไม่ยอมเป็นผู้พ่ายแพ้ในความท้าทายนี้

หลังจากจีนประสบความสำเร็จในการทำลายดาวเทียมพยากรณ์อากาศของตัวเอง เมื่อปี พ.ศ.2550 ส่งผลจนทำให้จีนเป็นประเทศที่ 3 ของโลก ต่อจากรัสเซียและสหรัฐฯ ที่มีความสามารถด้านอวกาศอันโดดเด่น และเมื่อวันที่ 3 ม.ค.2562 จีนสามารถนำยานสำรวจ Chang'e 4 (ฉางเอ๋อ 4) ลงจอดในด้ามมืดหรือด้านไกลของดวงจันทร์ได้สำเร็จ ซึ่งถือเป็นภารกิจที่ไม่เคยมีประเทศไหนในโลกสามารถทำได้มาก่อน นับเป็นการเปิดประวัติศาสตร์ หน้าใหม่ในการสำรวจดวงจันทร์ของมนุษย์ ทั้งนี้ ผู้เชี่ยวชาญหลายรายต่างระบุตรงกันว่า โครงการด้านอวกาศของจีนไม่ได้มีไว้เพื่อมวลมนุษยชาติอย่างที่จีนกล่าวอ้าง โดย Dean Cheng นักวิจัยจาก Heritage Foundation กล่าวว่า ทุกความก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีอวกาศของจีน เป็นไปเพื่อวัตถุประสงค์ทางการเมืองและการทหาร (จุฬามาศ เนาวรัตน์, 2562)

ภาพเหตุการณ์ในอนาคต และผลกระทบต่อประเทศไทย

การขยายกำลังทางทหารและแข่งขันทางยุทธศาสตร์ระหว่างชาติมหาอำนาจ เพื่อขยายอิทธิพลและช่วงชิงบทบาทในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ส่งผลให้ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ เปลี่ยนแปลงไปสู่ระบบหลายขั้วอำนาจ (Multipolar) สหรัฐฯ และจีนต้องพยายามรักษาพันธมิตรดั้งเดิม ควบคู่กับการแสวงหาและช่วงชิงพันธมิตรเพิ่ม ทำให้ประเทศต่าง ๆ ทั้งขนาดเล็กและขนาดกลาง ดำเนินนโยบายรักษาดุลความสัมพันธ์อันดีกับทั้งสองฝ่าย (Balance of Powers) เพื่อดำรงผลประโยชน์แห่งชาติและเพิ่มพูนผลประโยชน์ร่วมกัน ประเทศที่มีกำลังอำนาจมากเพียงพอ ก็จะดำเนินนโยบายที่เป็นอิสระ โดยยึดผลประโยชน์แห่งชาติเป็นสำคัญ สภาพการณ์ดังกล่าว ทำให้โครงสร้างขั้วอำนาจโลก ประกอบด้วย 1) สหรัฐฯ และประเทศที่สนับสนุนสหรัฐฯ เช่น ชาติตะวันตกและญี่ปุ่น โดยมีแนวคิดเชิดชูประชาธิปไตย ให้ความสำคัญกับค่านิยม ส่งเสริมสิทธิมนุษยชน และเคารพเสรีภาพ และ 2) ฝ่ายตรงข้ามกับแนวคิดสหรัฐฯ และชาติตะวันตก นำโดยจีนและรัสเซีย ที่เน้นการเคารพอธิปไตยและบูรณภาพแห่งดินแดน หลักการผลประโยชน์ร่วมกัน การไม่แทรกแซงกิจการภายใน ให้ความสำคัญกับความเป็นอยู่ที่ดีและการพัฒนาเศรษฐกิจมากกว่าระบอบการปกครอง นอกจากนี้แต่ละฝ่ายยังรวมตัวเป็นกลุ่มพหุภาคีขนาดเล็ก ที่สำคัญ เช่น กลุ่ม QUAD (ประกอบด้วย สหรัฐฯ ญี่ปุ่น อินเดีย และออสเตรเลีย) และกลุ่ม AUKUS (ประกอบด้วย ออสเตรเลีย สหราชอาณาจักร บริเตนใหญ่และไอร์แลนด์เหนือ (สหราชอาณาจักร) และสหรัฐฯ) เพื่อเป้าหมายร่วมกันในการสกัดกั้นจีนไม่ให้ขยายอิทธิพลทัดเทียมสหรัฐฯ ซึ่งเพิ่มความเสี่ยงให้ความขัดแย้งระหว่างสหรัฐฯ กับจีนขยายตัวรุนแรงขึ้น

การแข่งขันเพื่อขยายอิทธิพลในภูมิภาคระหว่าง
ชาติมหาอำนาจ มีความเสี่ยงที่จะเกิดความขัดแย้ง
ระหว่างประเทศ เกิดความไม่สมดุลในระเบียบความมั่นคงโลก
ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อประเทศไทย เนื่องจากไทยเป็น
ประเทศที่มหาอำนาจให้ความสนใจ เนื่องจากมีภูมิศาสตร์
ที่เอื้อต่อการคมนาคมขนส่ง และยังเป็นจุดยุทธศาสตร์
ทางทหารที่สำคัญในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้
สถานการณ์ดังกล่าวจะส่งผลกระทบต่อประเทศไทย
ทั้งเชิงบวก และเชิงลบ คือ เป็นทั้งโอกาส และความท้าทาย
ของประเทศไทยที่จะแสวงประโยชน์จากประเทศมหาอำนาจ
โดยมีผลกระทบทางบวก คือ การได้รับการสนับสนุนจาก
ชาติมหาอำนาจ ทั้งจากสหรัฐฯ และจีน ด้านการพัฒนา
ระบบต่าง ๆ ทุนการศึกษาวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี
การแพทย์ การวิจัยพัฒนา และด้านโครงสร้างการคมนาคม
ในประเทศ ตามกรอบความร่วมมือด้านความมั่นคง
Indo-Pacific Maritime Security Initiative, BRI และ
ASEAN Connectivity เป็นต้น และผลกระทบทางลบ
คือ ประเทศไทยอาจถูกกดดันทางทหารและเศรษฐกิจ

จากชาติมหาอำนาจ บีบบังคับให้เลือกข้าง ด้วยวิธีการต่าง ๆ
ดังนั้น ประเทศไทยควรใช้ศักยภาพทางการทูตและนโยบาย
อ่อนตัวเพื่อรักษาความสัมพันธ์อันดีกับนานาประเทศ
และรักษาดุลยภาพด้านการทหารร่วมด้วยพลังอำนาจ
ในมิติอื่น ๆ เช่น มิติด้านสังคม วัฒนธรรมที่ประเทศไทย
มี Soft Power ระดับสูงที่สุดในภูมิภาค มาสนับสนุน

ข้อเสนอแนะสำหรับประเทศไทย ภาครัฐต้อง
มีนโยบายและแนวทางการปฏิบัติด้านการทูต และ
การเมืองระหว่างประเทศในการวางตัวเป็นกลาง และ
หายุทธศาสตร์ที่เหมาะสมในการถ่วงดุลอำนาจระหว่าง
ชาติมหาอำนาจ เพื่อป้องกันการถูกบีบบังคับให้เลือกข้าง
สำหรับภาคเอกชน และภาคประชาชน ต้องเสนอแนะ
ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อประเทศ ให้กับหน่วยงาน
ภาครัฐที่รับผิดชอบ สนับสนุน ส่งเสริม การดำเนินการ
นโยบายและยุทธศาสตร์ที่ภาครัฐกำหนด มีเป้าหมาย และ
วัตถุประสงค์ร่วมกันในเรื่องความมั่นคงของชาติ และ
สถาบันหลักของชาติ ไม่ขายชาติเพื่อหวังเพียงประโยชน์
ส่วนตนหรือพวกพ้อง

เอกสารอ้างอิง

- จุฬามาศ เนาวรัตน์. (2562, 20 มกราคม). “สงครามอวกาศ” สนามชิงมหาอำนาจโลก. สืบค้นจาก <https://www.posttoday.com/international-news/577559>
- เจิดวุธ คราประยูร. (2566). เอกสารประกอบการบรรยายหลักสูตรนายทหารยุทธศาสตร์ รุ่นที่ 16.
- ธรรมรัตน์ รัตนมณี. (2562). ความขัดแย้งระหว่างจีนกับสหรัฐฯ ในทะเลจีนใต้ ที่มีผลต่อบทบาทของไทยในอาเซียน (รายงานส่วนบุคคล). กระทรวงการต่างประเทศ.
- ประภัสสร เทพชาตรี. (2562). ยุทธศาสตร์สหรัฐฯ ต่อจีนในศตวรรษที่ 21. วารสารสังคมวิจัยและพัฒนา, 1(3), 1-27.
- ฟิลิปปินส์ให้สหรัฐฯ เข้าถึงฐานทัพอีก 4 แห่ง. (2566, 2 กุมภาพันธ์). สำนักข่าวไทย. สืบค้นจาก <https://tna.mcot.net/world-1107129>
- ศูนย์บัญชาการทหาร. (2566). สรุปสถานการณ์ด้านการข่าวประจำวัน บก.ศบท. 5 มีนาคม 2566.
- เศรษฐกิจจีนจ่อแซงสหรัฐฯ ในปี 2030. (2565, 5 มกราคม). VOA. สืบค้นเมื่อ 19 มีนาคม 2566, จาก <https://www.voathai.com/a/china-economy-outgrow-us/6383287.html>

- สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ, ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์. (2565). เอกสารวิเคราะห์สถานการณ์ยุทธศาสตร์และความมั่นคง ฉบับที่ 10/65 ห้วง 1-31 ก.ค.65 เรื่อง “ฐานทัพเรือเรียม” ของกัมพูชา : พื้นที่การแข่งขันใหม่ทางภูมิรัฐศาสตร์?. สุลักษณ์ กาญจนขุนดี. (2565, 11 มิถุนายน). ฐานทัพเรือจีนในกัมพูชา การแข่งขันทางภูมิรัฐศาสตร์ยุคใหม่ ที่ทำให้สหรัฐฯ ต้องกังวล. *ไทยรัฐออนไลน์*. สืบค้นจาก <https://plus.thairath.co.th/topic/spark/101638>
- Armed Forces. (2023). *Compare armed forces*. Retrieved March 18, 2523 from https://armedforces.eu/compare/country_USA_vs_China
- Campbell, C. (2022, 7 June). A Chinese Naval Base in Cambodia Signals a New Era of Competition in the Asia-Pacific Region. *Time*. Retrieved from <https://time.com/6185021/china-cambodia-ream-naval-base/>
- Editorials. (2023, 13 March). Richard D. Fisher, Jr. On Taiwan: Decisive deterrence requires US tactical nuclear weapons. *Taipei Times*. Retrieved from <https://www.taipeitimes.com/News/editorials/archives/2023/03/13/2003795999>
- Insights Editor. (2022). *The status of China's Belt and Road Initiative in South Asia*. Retrieved from <https://www.insightsonindia.com/2022/07/06/editorial-analysis-the-status-of-chinas-belt-and-road-initiative-in-south-asia/>
- Office of the Secretary of Defense. (2010). *Military and Security Developments Involving the People's Republic of China 2010* (Annual Report). Retrieved from http://www.andrewerickson.com/wp-content/uploads/2015/11/DoD_China-Report_2010.pdf
- Strangio, s. (2022, 8 June). What the Cambodian Naval Base Brouhaha Overlooks. *The Diplomat*. สืบค้นจาก <https://thediplomat.com/2022/06/what-the-cambodian-naval-base-brouhaha-overlooks/>
- United States Indo-Pacific Command. (n.d.). *Headquarters, United States Indo-Pacific Command*. Retrieved March 18, 2523 from <https://www.pacom.mil/About-USINDOPACOM/>

จากทวิศูนย์ศูนย์เหรียญถึงทุนจีนสีเทา: ผลกระทบต่อความมั่นคงของชาติ

บทความพิเศษ

ชัยฤกษ์ แก้วพรหมมลาย

Chairirk Keawpromman

คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพฯ ประเทศไทย 10900

Business Administration, Kasetsart University, Bangkok, Thailand 10900

E-mail: Chairirkk@yahoo.com

หลังจากปี ค.ศ.2000 หรือ พ.ศ.2543 ภาคการท่องเที่ยวของไทยเติบโตอย่างมาก โดยในปี พ.ศ.2543 มีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาประเทศไทยรวมทั้งสิ้น 9,508,000 คน ในจำนวนนั้นมีนักท่องเที่ยวสาธารณรัฐประชาชนจีน (จีน) 753,000 คน คิดเป็นร้อยละ 7.87 ของนักท่องเที่ยวทั้งหมด จำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้าสู่ประเทศไทยเพิ่มมากขึ้นหลายเท่าจากปี พ.ศ.2543 จนถึงปี พ.ศ.2547 โดยในปี พ.ศ.2547 มีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้าสู่ประเทศไทยทั้งสิ้น 24,790,000 คน ซึ่งในจำนวนนั้นเป็นนักท่องเที่ยวจีนรวม 4,620,000 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 18.66 ของจำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้าสู่ประเทศไทยทั้งหมดและคาดว่า จะมีนักท่องเที่ยวชาวจีนเดินทางเข้ามาประเทศไทยถึงกว่า 10 ล้านคน ในปี พ.ศ.2549 เนื่องจากประเทศไทยเป็นประเทศแหล่งท่องเที่ยวยอดนิยมของจีนด้วยเหตุผลหลายอย่าง จนทำให้นักทุนจีนเห็นโอกาสสร้างรายได้มหาศาลจากการเดินทางมาท่องเที่ยวประเทศไทยของชาวจีน จึงเข้ามาดำเนินธุรกิจทวิศูนย์เหรียญอย่างคึกคักในประเทศไทย ซึ่งส่งผลกระทบอย่างมากต่อภาคการท่องเที่ยวของไทย

อย่างไรก็ตามในปี พ.ศ.2551 เมื่อเกิดวิกฤตโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19/โควิด-19) ขึ้นโดยมีต้นกำเนิดจากเมืองอู่ฮั่น ประเทศจีน ส่งผลกระทบอย่างรุนแรงต่อการท่องเที่ยวและการเดินทางทั่วโลก ประเทศจีนประกาศปิดประเทศและห้ามการเดินทางของชาวจีนออกนอกประเทศ ทำให้การประกอบกิจการของทวิศูนย์เหรียญต้องหยุดชะงักลง เนื่องจากไม่มีนักท่องเที่ยวจีนเดินทางเข้ามาสู่ประเทศไทย ผู้ประกอบการชาวจีนซึ่งมาดำเนินการทวิศูนย์เหรียญในประเทศไทยจึงหันไปประกอบธุรกิจหลายรูปแบบทั้งที่ถูกกฎหมายและผิดกฎหมาย แต่มีธุรกิจที่ถูกกฎหมายบ้างหน้าและมือนิชาชาวไทย รวมทั้งเจ้าหน้าที่ของรัฐให้ความช่วยเหลือ จนมีคำเรียกกันว่า ธุรกิจสีเทา ซึ่งส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศไทยอย่างรุนแรงในหลาย ๆ ด้าน คำจำกัดความ “ธุรกิจสีเทา” คือ การประกอบธุรกิจที่ดูภายนอกถูกกฎหมาย แต่มีสิ่งแอบแฝงที่ไม่ถูกกฎหมาย หรือใช้ช่องว่างกฎหมายเอื้อประโยชน์ให้ตน

บทความนี้มาจากผลงานวิจัย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและนำเสนอ ความเป็นมา รูปแบบ และพฤติกรรมของกลุ่มทุนจีนสีเทาที่มาประกอบธุรกิจสีเทาและก่ออาชญากรรมในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศไทย และเพื่อศึกษาผลกระทบของกลุ่มจีนสีเทาต่อความมั่นคงของประเทศในด้านเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมจิตวิทยา

จากทวิศุูนย์เหรียญถึงทวิศุูนย์

ช่วงก่อนวิกฤตการณ์ โควิด-19

ในช่วงก่อนวิกฤตการณ์ โควิด-19 มีนักท่องเที่ยวชาวจีนจำนวนมากเดินทางมาท่องเที่ยวในประเทศไทย เพราะประเทศไทยเป็นจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวของชาวจีนด้วยเหตุผลหลายประการ เช่น ความหลากหลายของสถานที่ท่องเที่ยว ระยะทางไม่ไกล รวมถึงความสัมพันธ์อันดีที่มีมาตั้งแต่ดั้งเดิมระหว่างคนไทยและคนจีน อย่างไรก็ตาม รูปแบบการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวจีนที่เดินทางมาสู่ประเทศไทยนั้น มีสองกลุ่มคือ กลุ่มที่เดินทางด้วยตัวเองและกลุ่มที่เดินทางมาเป็นกรุ๊ปทัวร์ ซึ่งจะมีลักษณะพิเศษที่เรียกกันว่า ทวิศุูนย์เหรียญ โดยนักท่องเที่ยวเหล่านี้สามารถเดินทางมาสู่ประเทศไทยได้โดยไม่ต้องจ่ายเงินค่าที่พัก อาหาร และค่าท่องเที่ยว โดยจ่ายเพียงแค่ว่าเครื่องบินเช่าเหมาลำจากประเทศจีนมาสู่ประเทศไทยเท่านั้น จึงเรียกกันว่า ทวิศุูนย์เหรียญ ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวในช่วงแรก ๆ เป็นการร่วมมือกันระหว่างผู้ประกอบการท่องเที่ยวในประเทศจีน ซึ่งรวบรวมกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวจีนที่ต้องการมาเที่ยวประเทศไทยในราคาถูก ร่วมมือกับผู้ประกอบการท่องเที่ยวในประเทศไทย ซึ่งเมื่อนักท่องเที่ยวจากจีนที่เดินทางเข้าสู่ประเทศไทยโดยไม่ต้องจ่ายค่าอาหารที่พักและท่องเที่ยวแล้ว

นักท่องเที่ยวเหล่านี้จะถูกส่งต่อไปกับไกด์หรือผู้ประกอบการท่องเที่ยวของไทย เพื่อนำไปหารายได้เป็นการชดเชยค่าใช้จ่ายที่ไกด์หรือผู้ประกอบการท่องเที่ยวของไทยต้องจ่ายให้กับนักท่องเที่ยวจีนเหล่านี้เป็นค่าอาหาร ที่พัก และค่าเข้าชมสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ โดยที่ไกด์หรือผู้ประกอบการท่องเที่ยวของไทยก็จะนำไปยังสถานที่ต่าง ๆ ตามโปรแกรม เช่น พระบรมมหาราชวัง ตลาดน้ำ จ.พระนครศรีอยุธยา และพัทยา จ.ชลบุรี ซึ่งในระหว่างนั้นผู้ประกอบการท่องเที่ยวหรือไกด์ต้องพานักท่องเที่ยวเข้าร้านขายอัญมณี และของที่ระลึกต่าง ๆ ซึ่งเป็นของนักธุรกิจ ซึ่งสนับสนุนในการจัดการทัวร์ให้ไกด์พานักท่องเที่ยวไปตามสถานที่ต่าง ๆ เมื่อเข้าไปถึงร้านค้าแล้วไกด์จะต้องพยายามให้นักท่องเที่ยวซื้อสินค้าให้มากที่สุด ในราคาที่แพงกว่าปกติ จนกลายเป็นเรื่องอื้อฉาว และนักท่องเที่ยวจำนวนมากได้ร้องเรียนเมื่อกลับไปยังประเทศของตน ทำให้มีการแก้ไขปัญหาร่วมกันระหว่างรัฐบาลไทย และรัฐบาลจีนเพื่อให้กระบวนการทวิศุูนย์เหรียญนี้หมดสิ้นไป อย่างไรก็ตาม เมื่อนักธุรกิจจีนหรือผู้ประกอบการท่องเที่ยวจีนมองเห็นว่า เมื่อนักท่องเที่ยวจีนมาสู่ประเทศไทยแล้วยังต้องพักในโรงแรมของประเทศไทย กินอาหารตามร้านอาหารของประเทศไทย และไปยังสถานที่ท่องเที่ยวซึ่งเป็นของธุรกิจชาวไทย จึงได้เห็นโอกาสที่จะหารายได้จากส่วนนี้โดยการเข้าซื้อโรงแรม ที่พัก คอนโดมิเนียม ตั้งร้านค้าขายอัญมณี ยางพารา ริงนก และสินค้าที่นักท่องเที่ยวจีนนิยมอื่น ๆ รวมถึงได้เข้ามีหุ้นธุรกิจในสถานที่ท่องเที่ยว เช่น ตลาดน้ำ 4 ภาค ที่พัก และสถานที่ท่องเที่ยวอื่น ๆ ซึ่งคนจีนนิยมไปเที่ยว ซึ่งเมื่อนักธุรกิจหรือผู้ประกอบการชาวจีนไม่สามารถเข้ามาร่วมหุ้นหรือเกลี้ยกล่อมให้ผู้ประกอบการชาวไทยร่วมมือได้นักธุรกิจจีนก็จะตั้งสถานที่ท่องเที่ยวขึ้นมาแข่งขัน และ

สั่งให้ไถ่หรือผู้ประกอบการท่องเที่ยวไทยพานักท่องเที่ยวจีนไปยังสถานที่ท่องเที่ยวของตนแทน นี่คือรูปแบบการทำธุรกิจของกลุ่มจีนเทาในระยะแรก ๆ นั่นคือ การทำธุรกิจแอบแฝงกับทัวร์ศูนย์เหรียญโดยอาศัยคนไทยเป็นตัวแทนหรือนอมินีในการเข้าซื้อกิจการหรือประกอบธุรกิจต่าง ๆ เพื่อหารายได้แบบครบวงจรจากนักท่องเที่ยวจีน จนกระทั่งเกิดวิกฤตโควิด-19 ในปี ค.ศ.2019 ทำให้การเดินทางมาท่องเที่ยวของชาวจีนจากประเทศจีนต้องหยุดชะงักไป (ชัยฤกษ์ แก้วพรหมมัลย์, 2558)

ช่วงหลังวิกฤตการณ์ โควิด-19

ภายหลังรัฐบาลจีนเปิดประเทศและอนุญาตให้คนจีนเดินทางออกนอกประเทศในลักษณะกรุ๊ปทัวร์ได้ในเดือน ก.พ.2566 ปรากฏว่ามีลักษณะของทัวร์จีนรูปแบบใหม่ที่สื่อเค้าจะส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยวไทยยิ่งกว่าทัวร์ศูนย์เหรียญ เนื่องจากในช่วงการแพร่ระบาดโควิด-19 เป็นเวลา 3 ปี ที่ทั่วโลกหยุดการเดินทางท่องเที่ยวได้มีชาวจีนจำนวนมากที่ใช้ชีวิตอยู่ในประเทศไทย จนมีเส้นสายและเริ่มต้นทำธุรกิจในประเทศไทยแบบปึกหลัก คนจีนบริหารกันเองโดยเฉพาะการเปิดร้านอาหาร ภัตตาคารขนาดใหญ่ เป็นต้น เมื่อรัฐบาลจีนเปิดประเทศให้คนจีนเดินทางท่องเที่ยวออกนอกประเทศในรูปแบบกรุ๊ปทัวร์ได้ จึงมีบริษัทขายส่งทัวร์ขนาดใหญ่ (Hold Sale) ในประเทศจีนจัดรูปแบบการทำทัวร์ในลักษณะผูกขาดโดยชาวจีน ร้อยละ 100 ร่วมกับกลุ่มคนจีนที่ทำธุรกิจของไทยอยู่แล้ว จัดทำกรุ๊ปทัวร์โดยไม่มีบริษัททัวร์ไทยมาเกี่ยวข้องเลย และขายทัวร์ในราคาที่ถูกมากจนบริษัททัวร์ไทยไม่สามารถแข่งขันได้ ทั้งนี้ ผู้ประกอบการทัวร์ของไทย มองว่า ปรากฏการณ์นี้จะรุนแรงยิ่งกว่าทัวร์ศูนย์เหรียญและเรียกขานได้ว่าเป็น “ทัวร์อั้งยี่” เพราะทำกันเฉพาะกลุ่มชาวจีนแบบผูกขาด

ทั้งยังผิดกฎหมายของประเทศไทย ประเด็นสำคัญคือเงินทุกบาททุกสตางค์ที่นักท่องเที่ยวชาวจีนจ่ายไม่ตกถึงมือคนไทย โดยเริ่มจากจัดส่งไถ่ชาวจีนเข้ามาประเทศไทยกลุ่มแรก 70 คน เพื่อทำหน้าที่แทนไถ่คนไทย ซึ่งผิดกฎหมายของประเทศไทยที่กำหนดให้ไถ่เป็นอาชีพสงวนสำหรับคนไทยเท่านั้น นอกจากนี้ บริษัททัวร์ของคนจีนที่แต่เดิมเคยแอบแฝงทำทัวร์ศูนย์เหรียญในประเทศไทยตอนนี้ก็ผันตัวเองมาเป็นนายหน้าให้บริษัททัวร์รายใหญ่ของจีน (กองบรรณาธิการไทยรัฐออนไลน์, 2566)

การเติบโตของทุนจีนสีเทาในประเทศไทย

การที่กลุ่มทุนจีนสีเทามีการขยายอิทธิพล ทำธุรกิจผิดกฎหมายและธุรกิจสีเทาอย่างกว้างขวางมากขึ้นในประเทศต่าง ๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้รวมทั้งประเทศไทยในช่วงสองสามปีที่ผ่านมาโดยเฉพาะอย่างยิ่งหลังการสิ้นสุดการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 นั้นอาจมีสาเหตุหลักสองส่วนได้แก่

1. สถานการณ์ในประเทศจีนเอง

1.1 เนื่องจากจีนเริ่มเปิดประเทศหลังจากวิกฤตโควิด-19 ทางการเงินสนับสนุนให้นักลงทุนชาวจีนรุ่นใหม่ ๆ ออกไปลงทุนในต่างประเทศเพื่อหาเงินเข้าประเทศ ตามนโยบาย “ก้าวออกไป” (Going Out Policy) และผลักดันยุทธศาสตร์ One Belt One Road เพื่อให้จีนก้าวเข้ามามีอิทธิพลในภูมิภาคต่อไป ทำให้ธุรกิจจีนออกมาแสวงหาช่องทางประกอบธุรกิจนอกประเทศมากขึ้น โดยเฉพาะประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่อยู่ใกล้เคียง พร้อมเงินทุนก้อนใหญ่ (“ทุนจีนทะลักอาเซียน จี๋ไทยปรับรับโอกาส”, 2557) เช่นกรณีของการลงทุนของจีนในราชอาณาจักรกัมพูชา (กัมพูชา) ที่เมืองสีหนุวิลล์ ซึ่งได้รับการขนานนามว่าเป็นเส้นเงินแห่งกัมพูชา หรือมาเก๊าแห่งกัมพูชา (PPTV Online, 2565)

ต่อมานายกรัฐมนตรีฮุนเซ็นของกัมพูชา ประกาศในเดือนสิงหาคม ปี พ.ศ.2562 ว่ารัฐบาลกัมพูชา ประกาศห้ามเล่นกาสิโนออนไลน์ทั่วประเทศจากแรงกดดันของรัฐบาลจีนเหตุผลเพราะอุตสาหกรรมนี้ถูกกลุ่มแก๊งอาชญากรจีนใช้เป็นเครื่องมือหลอกลวงผู้คนที่ตูดเงินไหลเวียนเป็นจำนวนมหาศาล และนั่นส่งผลให้กลุ่มทุนจีนเริ่มถอนการลงทุนออกมาและไปแสวงหาที่ลงทุนใหม่ ซึ่งส่วนหนึ่งเข้ามาประเทศไทยและทิ้งให้สีหนุวิลล์ กลายเป็นเมืองร้าง (“ผืนสลาย? ที่ “สีหนุวิลล์” ในวันที่ “ทุนจีน” ม้วนเสื่อกลับบ้าน, 2565)

ในขณะเดียวกันประธานาธิบดี สี จิ้นผิง ของจีน ก็มีนโยบายในการปราบปรามการคอร์รัปชันและอาชญากรรมอย่างเด็ดขาดและเข้มงวด โดยในการประชุมกรรมการเมือง คณะกรรมการกลางพรรคคอมมิวนิสต์จีน เมื่อ มิ.ย.2565 จัดการศึกษากลุ่ม ครั้งที่ 40 ในหัวข้อ “*ไม่กล้าทุจริต ไม่สามารถทุจริต และไม่ยอมทุจริต*” นายสี จิ้นผิง เลขาธิการใหญ่ คณะกรรมการกลางพรรคคอมมิวนิสต์จีน เน้นย้ำเมื่อเป็นประธานในการศึกษาว่าการต่อสู้กับการทุจริตเป็นการต่อสู้ทางการเมืองที่สำคัญที่สุดที่ประชาชนติดตามตลอด เป็นสงครามทางการเมืองที่ไม่สามารถแพ้ได้ จำเป็นต้องเพิ่มความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในการกำหนดวินัยพรรคและรัฐบาลที่สะอาด เข้าใจการปราบปรามการทุจริตภายใต้สถานการณ์ใหม่ ปรับปรุงความสามารถและระดับของนโยบาย “*ไม่กล้าทุจริต ไม่สามารถทุจริต และไม่ยอมทุจริต*” เพื่อเอาชนะสงครามปราบปรามการทุจริตที่อาจเกิดขึ้นยาวนานอย่างรอบด้าน (Cui, 2565) โดยมีการลงโทษเจ้าหน้าที่รัฐด้วยข้อหาการทุจริตคอร์รัปชันมากกว่า 300,000 คน ซึ่ง 80,000 กว่าคนในจำนวนนั้นถูกลงโทษอย่างหนัก ทำให้กลุ่มทุนจีน

ซึ่งประกอบธุรกิจสีเทาหรืออาชญากรรมในจีนต้องหลบหนีออกจากประเทศไปทำธุรกิจสีเทาในที่อื่น ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งตามตะเข็บชายแดนประเทศที่มีพรมแดนติดกับจีน เช่น สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (ลาว) สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา (เมียนมา) และกัมพูชา รวมถึงชายแดนที่ติดต่อกับประเทศไทย

2. ปัจจัยภายในประเทศไทยเอง ที่ดึงดูดให้กลุ่มทุนจีนทั้งสีขาวและสีเทานิยมมาลงทุนในประเทศไทย ได้แก่

2.1 เนื่องจากประเทศไทยนั้นเพิ่งผ่านพ้นวิกฤตโควิด-19 ทำให้เศรษฐกิจของประเทศไทยยังไม่ฟื้นตัว จึงเปิดรับการลงทุนจากต่างประเทศอย่างเต็มที่ โดยมีการตรวจสอบที่มาของเงินลงทุนน้อยมากหรือเกือบไม่มีเลย และเมื่อเดือน ม.ค.2566 สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนของไทย (The Board of Investment of Thailand: BOI) เปิดเผยว่า จีนกลายเป็นผู้ลงทุนรายใหญ่อันดับหนึ่งของประเทศไทยในปี พ.ศ.2565 ซึ่งถือเป็นครั้งแรกในรอบ 3 ปี เนื่องจากนักลงทุนจากจีนได้ทุ่มเม็ดเงิน 2.3 พันล้านดอลลาร์ในอุตสาหกรรมสำคัญของประเทศไทย เช่น อิเล็กทรอนิกส์ ยานยนต์ และศูนย์ข้อมูล (กองบรรณาธิการ TCJ, 2566)

2.2 คนไทยมีอรรถาศัยดี มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับคนจีนอยู่นานแล้ว เนื่องจากมีคนจีนเดินทางอพยพเข้ามาอยู่ในประเทศไทยเป็นเวลาหลายร้อยปีมาแล้ว ดังนั้นประเทศไทยจึงมีความคุ้นเคยกับคนจีนมากกว่าประเทศอื่น

2.3 ประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้รวมถึงประเทศไทย ยังมีระบบราชการที่อ่อนแอเปิดโอกาสให้นักธุรกิจหรือนักลงทุนชาวจีนใช้ช่องโหว่ในกฎระเบียบสร้างความได้เปรียบให้กับธุรกิจของตนโดยมีข้าราชการ นักการเมือง และนักธุรกิจชาวไทยให้ความร่วมมือ

2.4 เงินบาทของไทย มีความมั่นคงมาเมื่อเปรียบเทียบกับเงินสกุลของประเทศเพื่อนบ้าน โดยสื่ออังกฤษด้านธุรกิจและการเงิน Financial Times ลงบทความยกให้ “เงินบาท” ของไทย เป็นสกุลเงินที่มีความยืดหยุ่นมากที่สุดในโลก (World’s Most Resilient Currency) รวมทั้งยังมีเสถียรภาพ โดยชี้ให้เห็นว่านับตั้งแต่ที่ประเทศไทยเผชิญกับวิกฤตการเงินช่วงปี พ.ศ.2541 เงินบาทได้กลายเป็นสกุลเงินที่มีเสถียรภาพในระยะยาว และทำให้ประเทศไทยเป็นหนึ่งในประเทศที่มีอัตราเงินเฟ้อน้อยที่สุดอีกด้วย (Sharma, 2023) ทำให้กลุ่มเงินสีเทาเข้ามาทำธุรกิจผิดกฎหมายในประเทศไทยเพิ่มมากขึ้น

ธุรกิจของกลุ่มทุนเงินสีเทา

ธุรกิจบังหน้าของกลุ่มทุนเงินสีเทา ได้แก่ ภับ บาร์ อาบอบนวด การตั้งโรงแรม การเป็นเจ้าของโรงแรม เจ้าของโรงงานต่าง ๆ โดยอาศัยคนไทยเป็นนอมินี ในขณะที่เบื้องหลังธุรกิจบังหน้าเหล่านี้ กลุ่มทุนเงินสีเทาจะประกอบอาชญากรรมต่าง ๆ เช่น อาชญากรรมข้ามชาติ การค้ายาเสพติด การค้าประเวณี การค้ามนุษย์ การตั้งบ่อนการพนัน การพนันออนไลน์ การเรียกค่าไถ่ หรือเรียกค่าคุ้มครองจากคนจีนด้วยกัน การตั้งคอลเซ็นเตอร์ และที่สำคัญที่สุดคือ การฟอกเงินที่ได้จากการทำธุรกิจสีเทาหรือธุรกิจผิดกฎหมายในประเทศไทยให้กลายเป็นเงินถูกกฎหมายในประเทศไทย นอกจากนี้ กลุ่มเงินสีเทายังมีความเข้มเกริมอ้างว่าไม่ต้องเกรงกลัว กฎหมายไทยแอบอ้างเบื้องสูงว่าได้รับการแต่งตั้งเป็นราชวงศ์ การแอบอ้างว่าใกล้ชิดกับนักการเมือง หรือแม้กระทั่งแอบอ้างว่าเป็นทหาร

เรื่องทุนเงินสีเทา เริ่มได้เป็นที่สนใจในเดือน ก.ค.2565 หลังจากทีนายชวิตชัย กมลวิศิษฐ์ ได้ออกมาเปิดเผยว่า มีทุนเงินสีเทาเข้ามาทำธุรกิจผิดกฎหมาย

ในประเทศไทยเป็นจำนวนมาก แต่อย่างไรก็ตาม ยังไม่ได้รับความสนใจจากเจ้าหน้าที่หรือทางการมากเท่าไรนัก จนกระทั่งเมื่อปลายเดือน ต.ค.2565 มีการบุกเข้าตรวจค้นและจับผู้ต้องหา ซึ่งเป็สถานที่ประกอบการของนายตู้ห่าว ซึ่งเปิดให้รับเฉพาะนักท่องเที่ยวจีนเข้ามาเสพยาเสพติดและมั่วสุมกัน ซึ่งการบุกจับผู้ต้องหาสามารถจับผู้ให้บริการที่เป็นชาวจีนกว่า 237 คน เป็นชายสัญชาติจีน 111 คน และหญิงสัญชาติจีน 126 คน ส่วนพนักงานนั้นเป็นชาวไทยและกัมพูชา 29 คน ซึ่งภายหลังตรวจปัสสาวะพบว่า มีสีม่วง 104 คน การดำเนินการกับนักท่องเที่ยวหรือผู้ที่ถูกจับจากผู้ต้องหาเป็นไปอย่างล่าช้าและมีเงื่อนไขหลายอย่าง ซึ่งเป็นที่สงสัยของสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปล่อยตัวผู้ต้องหาจำนวนมากรวมทั้งหลานชายของนายตู้ห่าว และการปล่อยรถที่ถูกยึดได้จากผู้ต้องหาโดยมีนายตำรวจเกี่ยวข้อง การบุกจับผู้ต้องหาเป็นผลมาจากการที่มีนักท่องเที่ยวหญิงชาวจีนคนหนึ่งเสียชีวิตจากการเสพยาเสพติดเกินขนาดที่สถานบันเทิงแห่งหนึ่งในกรุงเทพฯ

กลุ่มทุนเงินสีเทาซึ่งมาทำธุรกิจสีเทา และก่ออาชญากรรมในประเทศไทย ปัจจุบันมี 5 กลุ่มใหญ่ ซึ่งเข้ามาประกอบธุรกิจสถานบันเทิงผ่านนอมินี ประกอบด้วย

1. กลุ่มนายตู้ห่าว หรือ หาว เจอ ตู้ หรือชื่อไทยว่า ชัยณัฐร์ กรณ์ชาวยานันท์ เจ้าของผู้ต้องหา และธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการประกอบการท่องเที่ยวของคนจีน
2. นายเดวิด หรือ สู้ไต่ เหว่ย เจ้าของร้านเบย์เฟช ย่านคลองตัน
3. กลุ่มนายหู่ ฉาง เฟย เจ้าของคลับวัน พัทยา
4. กลุ่มนายโทนี่ เจ้าของสเปซพลัส กรุงเทพฯ
5. กลุ่มนายหมิง ร้านท็อปวัน ที่สุทธิสาร

ซึ่งแต่ละกลุ่มจะมีเครือข่ายและนอมินีในการดำเนินธุรกิจสีเทาและอาชญากรรมต่าง ๆ ปัจจุบันนี้ตำรวจได้สามารถจับกุมได้ทั้งสิ้น 4 คน ยังเหลือแต่นายหมิง ซึ่งหลบหนีออกนอกประเทศไปแล้ว

กรณีศึกษาของนายตู้ห่าว

นายตู้ห่าว หรือ หาว เจอ ตู หรือชื่อไทยคือ ชัยณัฐร์ กรณ์ชายานันท์ ถือว่าเป็นตัวการใหญ่ของกลุ่มทุนเงินสีเทา มีประวัติความเป็นมาที่น่าสนใจคือได้ถูกเปิดเผยชื่อขึ้นมาหลังจากที่เจ้าหน้าที่ตำรวจบุกเข้าตรวจค้นสถานบันเทิงผับจีนหลังย่านยานนาวาที่ลักลอบเปิดโดยที่ไม่ได้รับอนุญาต ซึ่งสามารถจับกุมนักท่องเที่ยวชาวจีนได้ 237 คน และตรวจยึดยาเสพติดได้จำนวนหนึ่ง ทำให้มีการแจ้งข้อกล่าวหาพร้อมกันจำหน่ายยาเสพติดกับนายตู้ห่าว และแจ้งข้อหาเพิ่มเติมในข้อหาพร้อมกันพอกเงิน และมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พร้อมทั้งขยายผลสืบสวนจับกุมบุคคลผู้เกี่ยวข้อง โดยจนถึงปัจจุบัน ได้สอบสวนพยานบุคคลไปแล้ว 444 ปาก สืบพยานล่วงหน้า 20 ปาก ตรวจยึดทรัพย์สินแล้วมากกว่า 9 พันล้านบาท

นายตู้ห่าวได้เดินทางเข้ามาอยู่ประเทศไทยเมื่อ 20 กว่าปีก่อน โดยทำงานเป็นไกด์ให้กับนักท่องเที่ยวจีนในประเทศไทย ในระหว่างที่ทำงานเป็นไกด์อยู่นั้น นายตู้ห่าวได้พบและแต่งงานกับเจ้าหน้าที่ตำรวจหญิงสังกัดกองบังคับการตำรวจท่องเที่ยวคนหนึ่ง ซึ่งมีศักดิ์เป็นหลานของพลตำรวจเอกประสา พรหมนอก อดีตผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติและอดีตรองนายกรัฐมนตรีในรัฐบาลหนึ่ง ทำให้นายตู้ห่าว ได้รับสัญชาติไทยจากการแต่งงาน และสามารถขยายกิจการได้อย่างรวดเร็วโดยอาศัยความเชื่อมโยงกับเจ้าหน้าที่ชั้นผู้ใหญ่ นายตู้ห่าว

เคยทำธุรกิจทวิศุูนย์เหรียญมาก่อน โดยเป็นเจ้าของกิจการทวิศุูนย์ที่ชื่อว่า กั่วลี กรุป จำกัด ทำกิจกรรมเกี่ยวข้องกับทวิศุูนย์เหรียญรวมทั้งเป็นเจ้าของกิจการ เช่น ร้านอัญมณีของที่ระลึก หมอน ยางพารา รังนก และโรงแรมที่ให้นักท่องเที่ยวจีนเข้ามาพัก ต่อมานายตู้ห่าวนี้ได้จัดตั้งบริษัทชื่อว่า โมเดิร์น เจมส์ ภูเก็ต ที่ จ.ภูเก็ต และเคยถูกกล่าวหาในคดีจ้างวานใช้และพยายามฆ่าผู้อื่นและใช้จ้างวานวางเพลิงและเผาทรัพย์สินผู้อื่น เมื่อ 23 เม.ย.2555 โดยคนร้ายได้บุกเข้าเผาสวนงู หรือบริษัทภูเก็ตเฮลตี้ นูทริเม้นท์ จ.ภูเก็ต ซึ่งเป็นคู่แข่งของธุรกิจของนายตู้ห่าวและทำร้ายเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยจนได้รับบาดเจ็บและพิการ อย่างไรก็ตามแม้ว่าตำรวจจะมีคำสั่งฟ้องนายตู้ห่าว แต่ด้วยการจังหวัดภูเก็ตในขณะนั้น มีคำสั่งไม่ฟ้องผู้ต้องหาในคดีทั้งหมด และเรื่องทั้งหมดจึงเงียบหายไป โดยนายตู้ห่าวเคยกล่าวกับเพื่อนชาวจีนว่า “กูมีปืนนะ ไปดูที่ภูเก็ตซิ...จะจับกูได้หรือ...ใครมีเงินทำได้ทุกอย่าง ...มีคนไทยตายด้วย มีคนไทยติดคุกได้ด้วย” (facebook ชูวิทย์ กมลวิศิษฎ์) จนกระทั่งชื่อของนายตู้ห่าวกลับมาปรากฏอีกครั้ง เมื่อเป็นผู้เข้าตีกลับผับจีนหลัง จนกลายเป็นผู้ต้องหาดังกล่าว

ในปัจจุบัน นายตู้ห่าว มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับนักการเมือง ข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ เจ้าหน้าที่และนักการเมืองระดับรัฐมนตรี รวมทั้งผู้บริหารระดับสูงในรัฐบาลที่ผ่านมา นายตู้หาวยังเคยบริจาคเงินให้กับพรรคการเมืองพรรคหนึ่งในฝ่ายรัฐบาล เป็นเงิน 3,000,000 บาท ในปี พ.ศ.2564 จนปัจจุบันแม้ว่านายตู้ห่าวถูกจับกุมและดำเนินคดีในข้อหาเกี่ยวข้องกับยาเสพติดและคดีพอกเงิน สังคมยังคงจับตามองว่า นายตู้ห่าว จะสามารถรอดพ้นคดีไปได้หรือไม่ เนื่องจากการดำเนินการของตำรวจชุดจับกุม หรือแม้แต่ นายตำรวจระดับสูงหลายคน ยังแสดงถึงความบกพร่องในการทำคดีและการรวบรวมหลักฐาน

ผลกระทบต่อความมั่นคงของชาติ

ผลกระทบของการที่กลุ่มจีนเข้ามาประกอบธุรกิจหรือก่ออาชญากรรมในประเทศต่อความมั่นคงของชาติอาจจะแยกออกเป็น 3 ด้าน

1. ด้านเศรษฐกิจ

1.1 การแข่งขันทางธุรกิจกับผู้ประกอบการชาวไทย การที่กลุ่มทุนจีนเข้ามาซื้อธุรกิจ โรงงาน โรงแรม ที่ดินและกิจการของคนไทย เป็นการแก่งแย่งการประกอบอาชีพของคนไทยอย่างแท้จริง เนื่องจากทุนจีนเหล่านี้ใช้นอมนีในการเข้ามาซื้อกิจการหรือตั้งบริษัท เพราะกฎหมายเกี่ยวกับการตั้งบริษัทของไทย (พระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ.2542, 2542) กำหนดว่าการจัดบริษัทในไทยของคนต่างด้าวต้องมีเงินทุนสองล้านบาทและคนจีนสามารถทำได้ง่าย Visa L หรือวีซ่าท่องเที่ยวก็จัดได้ เพียงแค่ต้องมีคนไทยถือหุ้นในสัดส่วนที่มากกว่าคนจีนเท่านั้น ทำให้ธุรกิจไทยต้องเสียเปรียบ เพราะผู้ประกอบการชาวไทยต้องเสียภาษีเงินได้ ภาษีธุรกิจให้ประเทศ แต่นักลงทุนต่างชาติ แค่ว่า “นอมนี” ในการทำสัญญาเช่าก็สามารถตั้งธุรกิจได้ โดยไม่ต้องเสียภาษีรายได้ส่วนใหญ่อีกส่งกลับประเทศ

ขณะที่สถานการณ์ย่านสำเพ็ง ตั้งแต่ช่วงโควิด-19 ระบาดหลายกิจการปิดไปทำให้มีตึกและห้องเช่าว่างจำนวนมาก การค้าซบเซา คนไทยขาดสภาพคล่องจึงเป็นโอกาสของนักธุรกิจจีนที่ทุนหนา ก็เข้ามาทุ่มเงินเช่าร้าน เช็งตึกได้ง่าย ๆ โดยเสนอค่าเช่ามากกว่า 2 เท่าตัวเป็นอย่างต่ำ ใช้ลูกจ้างเป็นคนไทยเช่าหรือเช็งตึกแทนและรับหน้าที่ทำธุรกรรมต่าง ๆ เพื่อเปิดกิจการ ซึ่งพบว่า มีทั้งร้านอาหาร ร้านขายของเบ็ดเตล็ดทั่วไปโดยเฉพาะสินค้านำเข้าจากจีนแต่มีข้อน่าสังเกตว่า บางร้านขายสินค้าที่ราคาถูก ในราคา 10 ถึง 30 บาท แต่กลับมีเงินทุนหมุนเวียนที่สามารถจ่ายค่าเช่าตึกได้ในราคา 300,000 ถึง 500,000 บาท ต่อเดือนได้อย่าง

สบาย ๆ บางร้านเปิดขายของแค่ครึ่งวันหรือไม่ก็ชั่วโมงก็ปิดร้าน จึงเป็นที่น่าสงสัยว่าธุรกิจเหล่านี้ มีเบื้องลึกเบื้องหลังอย่างไรหรือไม่

สิ่งที่น่ากังวลอีกประการ คือ คาดว่าอีกไม่นานแหล่งที่มาหากินในพื้นที่เยาวราชจะถูกยึดไปหมดไม่เหลือให้คนไทยไว้หากิน เนื่องจากคนจีนเหล่านี้ รู้แหล่งผลิตสินค้าในประเทศจีนสามารถหาของราคาถูกมาขายได้ ภาษีก็ไม่ต้องเสีย ขณะที่คนไทยได้ราคาที่ผ่านคนกลางอีกที แถมยังต้องมีค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปหาซื้อที่จีนอีก ทั้งค่าเครื่องบิน ค่าที่พัก ค่ากินค่าอยู่ ต้นทุนย่อมสูงกว่าแต่ก่อนย่านสำเพ็งจะเป็นย่านขายของถูก แต่ทุกวันนี้เมื่อเทียบกับสินค้าที่คนจีนนำเข้ามากลายเป็นว่ามีต้นทุนแพงกว่า คนไทยที่ค้าขายย่านสำเพ็ง เสือป่า จึงหันมาซื้อสินค้าจากพ่อค้าชาวจีนแทน แทนที่จะไปซื้อถึงเมืองจีนแต่ระยะหลัง ๆ เจอคนจีนนำสินค้ามาขายตัดราคาเองจนพ่อค้าไทยอยู่ไม่ได้

ที่กล่าวมาทั้งหมด คือ กลุ่มทุนจีนเข้ามามีส่วนในการทำธุรกิจเข้ามาแย่งอาชีพค้าขายของคนไทย จนในที่สุดถ้าไม่มีการแก้ไขอาจเข้ามามีครอบงำกิจการของคนไทยไปหมด

ขณะที่ กลุ่มทุนจีนเข้ามามีส่วนทำธุรกิจสีเทา ธุรกิจมืด ซึ่งเดิมแฝงมาในรูปแบบกลุ่ม “ทัวร์ศูนย์เหรียญ” ที่หากินและสร้างอิทธิพลในเมืองท่องเที่ยว ต่อมาขยายธุรกิจการลงทุนเป็นเครือข่ายขนาดใหญ่ กลุ่มนี้จะเริ่มจากธุรกิจทัวร์ ร้านอาหาร ร้านขายของที่ระลึกเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวจีนต่อมาเป็นเจ้าของโรงแรม สถานบันเทิง ผับ บาร์ บ่อนพนัน ลามไปสู่ยาเสพติดและฟอกเงิน กลุ่มนี้จะตั้งตัวเป็นมาเฟีย ไม่เกรงกลัวกฎหมายไทยเพราะมีเจ้าหน้าที่รัฐหรือแม้กระทั่งนักการเมืองให้การช่วยเหลือ นอกจากนี้กลุ่มจีนเหล่านี้ยังทำธุรกิจมืดอย่างการพนันออนไลน์ การกู้เงินผ่านแอปพลิเคชัน กลุ่มคอลเซ็นเตอร์ ฯลฯ แล้วฟอกเงินผ่านการซื้อสังหาริมทรัพย์ ทั้งบ้านจัดสรร

คอนโดมิเนียม สนามกอล์ฟ บริษัททัวร์ มหาวิทยาลัย โรงแรม ไปจนถึงร้านอาหาร ทั้งในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัด โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมืองท่องเที่ยวที่สำคัญ รวมถึงการแย่งชิงกิจการของทุนจีนจากผู้ประกอบการรายย่อยในไทย

1.2 ใช้ประเทศไทยเป็นฐานในการฟอกเงินที่ได้จากการทำธุรกิจอาชญากรรม และทำธุรกิจสีเทาในต่างประเทศ ซึ่งการฟอกเงินนี้สามารถทำได้หลายวิธี เช่น การโอนเงินซื้อหุ้นในตลาดหลักทรัพย์ของไทย และเข้ามาขายหุ้นในประเทศไทย ซึ่งทำให้สามารถได้เป็นเงินสดสกุลเงินไทย โดยที่ประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายในการตรวจสอบแหล่งที่มาของเงินในการซื้อหุ้น นอกจากนี้ กลุ่มทุนจีนสีเทา ยังสามารถซื้อโรงแรม โรงงาน และที่ดินเพื่อนำไปขายต่อเป็นการฟอกเงินที่ได้มาอย่างผิดกฎหมายอีกด้วย จากการที่กลุ่มทุนจีนสีเทานี้มีเงินมหาศาล ทำให้สามารถซื้อสิ่งของราคาแพงต่าง ๆ เช่น รถหรู สิ่งของแบรนด์เนม รวมทั้งบ้านในโครงการหมู่บ้านหรูได้เกือบทั้งหมู่บ้านอย่างเช่น หมู่บ้านแกรนด์ บางกอก บูเลอวาร์ด สุขุมวิท ซอยแบร์ริง-ลาซาล อ.เมือง จ.สมุทรปราการ ซึ่งเป็นโครงการบ้านหรู ราคาหลังละกว่า 50 ล้านบาท ทั้งหมู่บ้านมีบ้านทั้งหมด 66 หลัง เฉลี่ยราคาหลังละ 35-60 ล้านบาท พบว่า คนจีนใช้เงินสดซื้อบ้านหรูถึง 50 หลัง ที่เหลือ 16 หลัง มีเจ้าของเป็นคนไทย แต่ก็ทยอยขายบ้านที่อยู่ติดกับชาวจีนเหล่านี้ เพราะทนพฤติกรรมของเจ้าของบ้านชาวจีนที่ดำเนินมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2563 ไม่ไหวเพราะต้องประสบปัญหาเป็นชนกลุ่มน้อยในชุมชนที่กลายเป็นชุมชนชาวจีน

2. ด้านการเมือง เนื่องจากทุนจีนสีเทาต้องการสร้างเครือข่ายเพื่ออำนวยความสะดวกในการประกอบธุรกิจสีเทา หรือก่ออาชญากรรมต่าง ๆ ดังนั้น กลุ่มทุนจีนจึงต้องแสวงหาความร่วมมือกับนักการเมือง เช่น นายตู้ห่าวให้การสนับสนุนพรรคการเมือง พรรคหนึ่ง 3 ล้านบาท ในปี พ.ศ.2564 หรือสร้างความสนิทสนมกับนักการเมือง

สีเทา ดังจะเห็นได้ว่าที่ผับจีนหลังถูกจับในเดือนตุลาคม พ.ศ.2565 ต่อมาเมื่อ 1 พ.ย.2565 ได้มีตำรวจบุกเข้าค้นบ้านอดีตรัฐมนตรีคนหนึ่ง โดยกล่าวหาว่ามีส่วนเกี่ยวข้องกับทุนจีนสีเทา ทั้งยังมีรายงานข่าวว่านักการเมืองหรืออดีตรัฐมนตรีท่านนี้ ได้พานายตู้ห่าว เข้าพบกับผู้ใหญ่ในรัฐบาลที่ผ่านมา นอกจากนี้ ยังมีประเด็นทางการเมืองที่เกี่ยวข้องกับหลานชายของนายกรัฐมนตรีซึ่งทำธุรกิจรถทัวร์ร่วมกับกลุ่มของนายตู้หาวอีกด้วย ทำให้เกิดความไม่มั่นคงทางการเมือง และเป็นประเด็นที่ทำให้พรรคฝ่ายค้านนำมาโจมตีรัฐบาลได้นอกจากนี้ ยังอาจมีผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ระหว่างไทย-จีนอีกด้วย เนื่องจากทุนจีนสีเทาใช้ประเทศไทยเป็นที่ตั้งของคอลเซ็นเตอร์ที่โทรไปหลอกลวงคนในประเทศจีน

3. ด้านสังคมจิตวิทยา

3.1 มีการแพร่ระบาดของยาเสพติดที่เข้ามาจากประเทศจีนโดยตรงซึ่งนำไปใช้ในผับต่าง ๆ ของกลุ่มทุนจีนสีเทา ซึ่งมีการเสพกันอย่างเปิดเผย และถ้าเสพไม่หมดสามารถฝากไว้ที่ร้านและกลับมาเสพใหม่ได้

3.2 การที่กลุ่มทุนจีนสีเทาแสวงหาการสนับสนุนหรือความช่วยเหลือจากข้าราชการหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐจึงเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดคอร์รัปชัน และทุจริตประพฤติมิชอบ เช่น การช่วยเหลือในเรื่องของคดีการช่วยเหลือให้หลบหนี ให้ผู้ที่ถูกจับกุมสามารถหลบหนีได้รวมถึงการทุจริตคอร์รัปชัน โดยในกรณีของนายตู้ห่าวเพียงคดีเดียวมีเจ้าหน้าที่ของรัฐมากกว่า 100 นาย ถูกกล่าวหาว่าเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องทั้งตำรวจตรวจคนเข้าเมือง (ตม.) ตำรวจท้องที่ เจ้าหน้าที่กรมสอบสวนคดีพิเศษ (Department of Special Investigation: DSI) อัยการ และฝ่ายปกครอง เจ้าหน้าที่รัฐบางส่วนยังช่วยให้คนจีนที่เข้ามาอยู่ในเมืองไทยโดยใช้วีซ่านักท่องเที่ยวสามารถอยู่ในเมืองไทยต่อไป โดยใช้วีซ่านักเรียนหรือวีซ่าอาสาสมัคร ซึ่งจะเห็นได้ว่า มีการจัดตั้งมูลนิธิและโรงเรียนเถื่อน

ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนือเป็นจำนวนมาก ซึ่งสามารถช่วยให้คนจีนได้วีซ่านักเรียนและวีซ่าอาสาสมัคร ปีละ 7-8 พันคน (“พบสาขามูลนิธิจีนเทาที่อีสาน “มหาไถ่ไทย” เส้นตายแก้ กม.เสร็จ มี.ค.66”, 2566)

3.3 การที่คนจีนเข้ามาอยู่ในประเทศไทยเป็นจำนวนมาก อาจทำให้เกิดการกลืนกลายได้ เนื่องจากว่า คนจีนนี้จะสามารถได้สัญชาติไทย จากการแต่งงานกับ คนไทย หรือแม้กระทั่งเมื่อหญิงชาวจีนตั้งท้องก็ขอให้ ผู้ชายไทยรับเป็นพ่อเพื่อให้เด็กนั้นได้รับสัญชาติไทย และ เมื่อเด็กอายุครบ 7 ขวบจะสามารถทำบัตรประชาชนไทยได้ และเมื่ออายุครบ 13 ปี จะสามารถจดทะเบียนตั้งบริษัทได้ รวมถึงยังมีการสวมบัตรประชาชนไทยของคนจีน ซึ่งต้องอาศัยเจ้าหน้าที่รัฐเป็นผู้ดำเนินการ โดยนำ บัตรประชาชนของผู้ที่เสียชีวิตแล้ว และผู้ที่ยังมีชีวิต อยู่มาใส่เป็นชื่อของคนจีน นอกจากนี้ยังมีเรื่องของ การอุ้มบุญ ซึ่งจะมีตัวแทนของชาวจีนมาจ้างผู้หญิงชาวไทย หรือเพื่อนบ้าน ประเทศเพื่อนบ้านเพื่อให้อุ้มบุญ เช่น กรณีของ น.ส.นพพร ภาเกียรตีสกุล ซึ่งเป็นบุคคล สัญชาติจีนที่ได้รับสัญชาติไทยจากการแต่งงานกับคนไทย แล้วได้หย่าร้างกัน และมีสามีใหม่เป็นคนจีนมีลูกด้วยกัน 3 คน โดยบุตรทุกคนได้รับสัญชาติไทยตามมารดาทั้งหมด ซึ่งทำให้ได้รับสิทธิเช่นเดียวกับคนไทยในการประกอบธุรกิจ ต่าง ๆ ได้ตามปกติ น.ส.นพพร เคยถูกดำเนินคดีเกี่ยวกับการหลอกลวงคนจีนมาลงทุนทำธุรกิจ ความเสียหาย มากกว่า 700 ล้านบาท ถูกดำเนินคดีที่ สน.ประเวศ และ จากการประสานข้อมูลกับทางการจีน พบว่า น.ส.นพพร มีพฤติการณ์เกี่ยวข้องกับการค้ามนุษย์ทั้งในจีน ไทย และ กัมพูชา เป็นระยะเวลามากกว่า 10 ปี และมีทรัพย์สิน ในครอบครองเป็นบริษัทหลายแห่ง ซึ่งมีชื่อของญาติและ บุตรของ น.ส.นพพร เป็นกรรมการบริหาร รวมทั้งที่ดินและ รถหรืออีกจำนวนมาก ทั้งยังทำหน้าที่เป็นคนประสานงาน อำนาจความสะดวกต่าง ๆ ให้กับกลุ่มทุนจีนสีเทาในการ

สวมบัตรประชาชนและอุ้มบุญ เพื่อให้ทุนจีนสีเทาเหล่านี้ สามารถประกอบธุรกิจหรือทำธุรกรรมต่าง ๆ เสมือนเป็น คนไทยคนหนึ่ง และเข้ามามีกระทำการผิดในราชอาณาจักรไทย (“จับเครือข่าย “นพพร” โยงแก๊ง จีนเทา อุ้มบุญ-สวมบัตร ผงะได้สัญชาติไทย”, 2566)

3.4 การที่คนกลุ่มนี้เชื่อว่าไม่ต้องเกรงกลัว กฎหมายไทยและเชื่อว่ามีเงินก็สามารถทำอะไรก็ได้ ดังจะเห็นได้จากการประกาศของนายตู้ห่าว ว่า “ใครมีเงิน ทำได้ทุกอย่าง” จนในที่สุดแล้วเมื่อกลุ่มทุนจีนสีเทาเชื่อว่า สามารถใช้เงินเพื่อปิดปากคดีและความผิดต่าง ๆ ก็อาจ ก่ออาชญากรรมรุนแรงมากขึ้นกับคนจีนและคนไทย ในลักษณะของแก๊งอั้งยี่ จนกลายเป็นปัญหาอาชญากรรม รุนแรงในสังคมไทย

บทสรุป

การเข้ามาประกอบธุรกิจสีเทาหรือการก่ออาชญากรรม ของกลุ่มทุนต่างชาติไม่ว่าชาติไหนก็ตาม เช่น สหพันธรัฐรัสเซีย (รัสเซีย) จีน ก็มีผลกระทบต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจ และความสงบภายในประเทศ แต่พฤติกรรมดังกล่าว ไม่สามารถเกิดขึ้นได้เลยถ้าไม่มีเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักการเมือง และนักธุรกิจ หรือแม้แต่คนไทยทั่วไปเข้าไป เกี่ยวข้อง เช่น การรับจ้างเป็นนอมินี ดังนั้นวิธีการแก้ปัญหา การขยายอิทธิพลของกลุ่มทุนสีเทาต่างชาติจึงต้องกลับไป เริ่มต้นที่ต้นทาง นั่นคือ เจ้าหน้าที่ของรัฐ ตั้งแต่การออกวีซ่า การตรวจสอบที่มาของแหล่งเงิน และการปราบปราม อย่างจริงจังของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น ตำรวจ DSI สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ปปส.) สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (ปปง.) กรมทะเบียนธุรกิจการค้า กรมการท่องเที่ยว อัยการ ซึ่งต้องปฏิบัติงานของตนเองอย่างซื่อสัตย์ ตรงไปตรงมา ไม่ยอมตกเป็นเครื่องมือของกลุ่มทุนต่างชาติ เพื่อรักษาไว้ ซึ่งความสงบสุขและอธิปไตยของประเทศ

เอกสารอ้างอิง

- กองบรรณาธิการไทยรัฐออนไลน์. (2566, 1 เมษายน). “ทัวรี่อั้งยี่” แรงกว่า “ศูนย์เหรียญ” กรมการท่องเที่ยววิ่งเต้นพลิกแก้ปัญหา. *ไทยรัฐออนไลน์*. สืบค้นจาก <https://www.thairath.co.th/business/feature/2669380>
- กองบรรณาธิการ TCIJ. (2566, 25 มกราคม). เผยปี 2565 จีนหนุนนั้แทนนักลงทุนรายใหญ่อันดับ 1 ของไทยผ่านอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์-EV. *TCIJ ออนไลน์*. สืบค้นจาก <https://www.tcijthai.com/news/2023/1/current/12755>
- จับเครือข่าย “นอพร” โยงแก๊งจีนเทา อุ่มบุญ-สวมบัตร ผงะ ได้สัญญาดีไทย. (2566, 11 เมษายน). *ไทยรัฐออนไลน์*. สืบค้นจาก <https://www.thairath.co.th/news/crime/2677563>
- ทุนจีนทะลักอาเซียนไทยปรับรับโอกาส. (2557, 10 พฤษภาคม). *กรุงเทพธุรกิจ*. สืบค้นจาก <https://www.bangkokbiznews.com/news/581407>
- ฝันสลาย? ที่ “สีหนุวิลล์” กับอนาคตที่ไม่แน่นอน เมื่อ “ทุนจีน” ม้วนเสือกกลับบ้าน. (2565, 10 ธันวาคม). *มติชนสุดสัปดาห์*. สืบค้นจาก https://www.matichonweekly.com/column/article_589249
- พบสาขามูลนิธิจีนเทาที่อีสาน “มหาดไทย” เส้นตายแก้ กม.เสร็จ มี.ค.66. (2566, 5 มีนาคม). *ประชาชาติธุรกิจออนไลน์*. สืบค้นจาก <https://www.prachachat.net/local-economy/news-1220988>
- Cui, T. L. (2565, 19 มิถุนายน). ‘สี จิ้นผิง’ เน้นยกระดับปราบปรามการทุจริตใน 3 ด้าน. *China Radio International*. สืบค้นจาก <https://thai.cri.cn/2022/06/19/ARTI2SPpSk2b9YDOUZqHLETT220619.shtml>
- PPTV Online. (2565, 12 ธันวาคม). “สีหนุวิลล์” สวรรค์ของทุนจีนในกัมพูชา. *PPTVHD36*. สืบค้นจาก <https://www.pptvhd36.com/news/186340>
- Sharma, R. (2023, February 12). The untold story of the world’s most resilient currency. *Financial Times*. Retrieved from <https://www.ft.com/content/f280de11-48c7-4526-aa92-ad1e1b7b6ed1>

A Survey of Privacy-Enhancing Technology: Case Study for Military Vehicle

Academic Article

Ukid Changsan¹ and Pongpisit Wuttidittachotti²

Department of Network and Information Security Management

Faculty of Information Technology and Digital Innovation

King Mongkut's University of Technology North Bangkok

E-mail: s6507031910018@email.kmutnb.ac.th¹ and pongpisit.w@itd.kmutnb.ac.th²

Abstract

Privacy-enhancing technologies (PETs) are instrumental tools, techniques, and practices aimed at safeguarding individuals' privacy by mitigating risks associated with data collection, storage, and processing. Their deployment extends to military contexts, where protection of sensitive information and operational security hold paramount importance. PETs enable military organizations to ensure the confidentiality, integrity, and availability of highly classified and sensitive data. Anonymity and pseudonymity technologies, data encryption and cryptography, privacy-enhancing communication protocols, trusted execution environments, privacy-focused web browsers and search engines, privacy-aware mobile applications, and blockchain-based PETs are some of the key types of PETs. These technologies deliver benefits such as privacy protection, data security, transparency, trust, compliance, and innovation. Two case studies exemplify the application of PETs: the first study analyzes a pseudonym-based approach to conceal the real identity of military vehicles, demonstrating superior time efficiency and secure communication, while the second study introduces the SecVLC protocol that addresses privacy and security concerns in visible light communication, promising enhanced security through directional transmission and secure key generation.

¹ Lieutenant, Army War College, Thailand² Associate Professor Dr., Head of Department of Digital Network and Information Security Management, King Mongkut's University of Technology North Bangkok

Keywords: Privacy Enhancing Technologies, Personal information protection, Anonymity, Pseudonymity, Cryptography

Introduction

Privacy-enhancing technologies (PETs) (Information Commissioner's Office, 2022) are essential tools, techniques, and practices designed to safeguard individuals' privacy by protecting their personal data from unauthorized collection, storage, and processing. These technologies are not limited to civilian applications; they also hold significant relevance in military contexts where the protection of sensitive information and operational security are paramount. In addition to their relevance in civilian contexts, PETs hold significant importance in military environments where the protection of sensitive information and the preservation of operational security are paramount. Military organizations frequently handle highly classified and confidential data, necessitating the utilization of PETs to ensure the utmost confidentiality, integrity, and availability of this critical information. In addition to their relevance in civilian contexts, PETs hold significant importance in military environments where the protection of sensitive information and the preservation of operational security are paramount. Military organizations frequently handle highly classified and confidential data, necessitating

the utilization of PETs to ensure the utmost confidentiality, integrity, and availability of this critical information. The adoption of PETs in military operations yields numerous benefits. Beyond safeguarding privacy, these technologies enhance data security, foster transparency, cultivate trust among stakeholders, ensure compliance with privacy regulations, and even stimulate innovation within the military domain.

To illustrate the practical application of PETs in military scenarios, two case studies are examined. The first case study centers on a pseudonym-based approach employed to protect the real identities of military vehicles. This innovative security scheme ensures location privacy through the implementation of novel pseudonym assignment and encryption schemes. By seamlessly concealing the original identity of each military vehicle, this approach facilitates secure communication, while simultaneously providing robust defenses against diverse forms of attacks. The second case study addresses privacy and security concerns inherent in visible light communication (VLC) utilized in military convoy formations. Leveraging the directional capabilities and secure key generation mechanisms of VLC, the SecVLC protocol ensures enhanced privacy and security, offering a reliable communication alternative to traditional radio frequency methods.

Types of Privacy-Enhancing Technologies

1. Anonymity and pseudonymity technologies

Anonymity and pseudonymity technologies are a subset of privacy-enhancing

technologies (PETs) that are designed to protect users' identities and personal information online. Anonymity refers to the state of being unknown or unidentifiable, while pseudonymity refers to the use of a false name or identifier as figure 1.

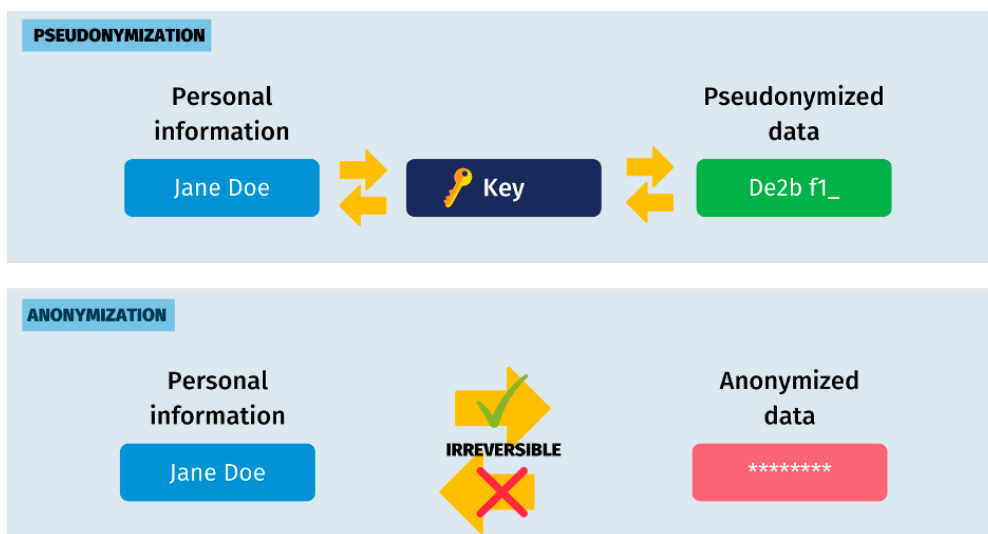

Figure 1 The difference between privacy protection Pseudonymization and Anonymization

Source: Locky, n.d.

Anonymity (Sardá, Natale, Sotirakopoulos, & Monaghan, 2019) technologies include tools like Tor, I2P, and Freenet, which allow users to browse the web and communicate online without revealing their IP address or location. These tools work by routing a user's internet traffic through a network of volunteer-run servers, making it difficult to trace their online activities back to their physical location. This can be particularly important for individuals living in countries with oppressive governments or those who wish to protect their privacy from corporations or other entities.

Pseudonymity technologies include tools like pseudonymous social media accounts, anonymous email services, and virtual private networks (VPNs). These tools allow users to create a false identity or use a pseudonym when communicating online, which can help to protect their privacy and prevent them from being targeted by malicious actors. However, it is important to note that pseudonymity is not always a guarantee of privacy, as it can be possible to link pseudonymous accounts to real-world identities through various means such as tracking online behavior or analyzing metadata.

While anonymity and pseudonymity technologies can be valuable tools for protecting online privacy, they can also be misused for illegal activities such as cyberbullying, harassment, and other malicious behavior. Therefore, it is important to use these technologies responsibly and to consider the potential impact on others

when using anonymous or pseudonymous accounts. (Sucasas, Mantas, Bastos, Damiao, & Rodriguez, 2019) has presented research on case crowd detection requires authentication to maintain privacy. This allows users to anonymously submit detection reports in Smart City environments as shown in Figure 2.

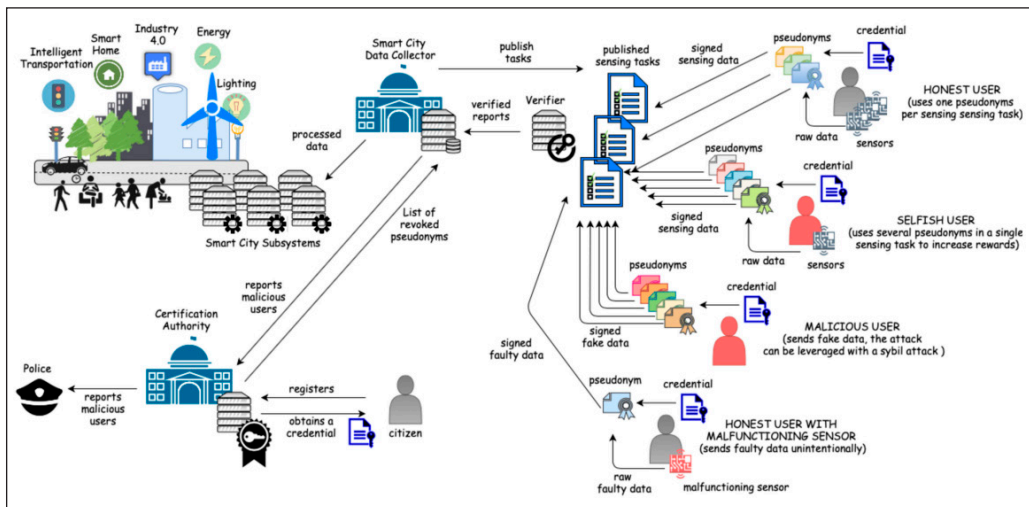

Figure 2: System model for the proposed pseudonym-based signature scheme

Source: Sucasas, Mantas, Bastos, Damiao, and Rodriguez, 2019

2. Data encryption and cryptography

Data encryption and cryptography are key privacy-enhancing technologies (PETs) used to protect sensitive information from unauthorized access or interception. Data encryption involves the use of algorithms to transform plaintext (unencrypted) data into ciphertext (encrypted) data. Cryptography (Akande, Abikoye, Kayode, Aro, & Ogandokun, 2020) refers to the science of encrypting and decrypting data, as well as designing and analyzing the security of encryption algorithms.

There are two primary types of encryptions: symmetric encryption and asymmetric encryption. In symmetric encryption, the same key is used to encrypt and decrypt the data. This type of encryption is commonly used for data that does not need to be shared between multiple parties. In asymmetric encryption, two keys are used- a public key and a private key- with the public key used to encrypt data and the private key used to decrypt data. This type of encryption is commonly used for secure communication between multiple parties.

Cryptography plays a critical role in ensuring the security of encrypted data. Cryptographic techniques such as hash functions, digital signatures, and message authentication codes (MACs) are used to verify the authenticity and integrity of encrypted data. Hash functions, for example, are used to generate a unique fixed-length string of characters (hash) from a given input. This hash can be used to verify the integrity of the data by comparing the hash of the original data to the hash of the encrypted data. Digital signatures are used to provide non-repudiation, meaning that the sender of a message cannot later deny having sent it.

3. Privacy-enhancing communication protocols

Privacy-enhancing communication protocols (Makin, & Ireland, 2020) are a set of techniques and protocols designed to protect the privacy and security of communications over digital networks. These protocols aim to ensure that sensitive information such as personal data, financial information, and other confidential data remain private and secure during communication.

One example of Privacy-enhancing communication protocols is the use of secure communication channels such as virtual private networks (VPNs) and secure sockets layer (SSL) protocols. These protocols ensure that data is encrypted during transmission, making it difficult for unauthorized parties to intercept

and read the data. This is particularly important in situations where sensitive data needs to be transmitted over public networks such as the Internet.

Another example of Privacy-enhancing communication protocols is the use of anonymity networks such as Tor. Anonymity networks allow users to communicate anonymously over the Internet, making it difficult for third parties to trace the communications back to specific individuals or organizations. This can be useful in situations where users want to protect their identity or avoid surveillance.

4. Trusted execution environments and secure enclaves

Trusted execution environments (TEEs) and secure enclaves are hardware-based security features designed to protect sensitive data and computations from unauthorized access. These technologies are particularly useful in situations where sensitive data needs to be processed on untrusted devices, such as in cloud computing environments.

A TEE is a secure area of a processor that is isolated from the main operating system and provides a secure environment for executing sensitive code and data. A TEE provides a trusted environment for executing code and data, preventing attacks such as code injection and tampering. TEEs typically provide hardware-based isolation, ensuring that sensitive data and computations are kept separate from other applications and processes on the device.

Secure enclaves are a similar technology used in Apple devices, known as the Secure Enclave. The Secure Enclave is a hardware-based security feature that provides a separate processing environment within the device's CPU. It is used to store sensitive data such as biometric information, passwords, and encryption

keys, as well as for performing sensitive computations such as encryption and decryption. The Secure Enclave is isolated from the main operating system and other applications running on the device, ensuring that sensitive data and computations are protected from unauthorized access.

Table: Company have trusted execution environments and secure enclaves.

Company	Product	Hardware Used	References
Alibaba	Cloud Link TEE		(Alibaba Tech, 2019)
Apple	iOS Secure Enclave	Separate processor	(Apple Platform Security, 2021)
BeanPod		Arm TrustZone	(GlobalPlatform, 2016)
Huawei	iTrustee	Arm TrustZone	(Huawei, 2019)
Google	Trusty	ARM / Intel	(Android Open Source Project, 2021)
Linaro	OPTEE	Arm TrustZone	(Linaro, 2021)
Qualcomm	QTEE	ARM TrustZone	(Qualcomm, 2021)
Samsung	TEEgris	Arm TrustZone	(GlobalPlatform, 2020)
Watchdata	WatchTrust	Arm TrustZone	(GlobalPlatform, 2018)

Both TEEs and secure enclaves use hardware-based security features to protect sensitive data and computations from unauthorized access. These technologies provide a secure environment for executing sensitive code and data, preventing attacks such as code injection and tampering. They are particularly useful in situations where sensitive data needs to be processed on untrusted devices, such as in cloud computing environments.

5. Privacy-focused web browsers and search engines

Privacy-focused web browsers and search engines are software applications designed to protect (Borgolte & Feamster, 2020) the privacy and security of user data while browsing the internet. These tools are designed to minimize the collection and sharing of user data by websites and online services, and to provide users with greater control over their personal information. Privacy-focused web

browsers typically include features such as ad blockers, anti-tracking technology, and secure connections using HTTPS. Ad blockers prevent advertisements from loading on websites, which can reduce the amount of data collected by advertisers and third-party trackers. Anti-tracking technology prevents online services from collecting data about user behavior, such as browsing history and search queries. Secure connections using HTTPS encrypt user data during transmission, preventing eavesdropping and data interception.

Examples of privacy-focused web browsers include Brave, Mozilla Firefox, and Tor. These browsers are designed to protect user privacy by minimizing the collection of data and providing users with greater control over their personal information.

6. Privacy-aware mobile applications

Privacy-aware mobile applications are software applications designed to protect the Privacy and security of user data on mobile devices. These applications are developed with a focus on minimizing the collection and sharing of user data, and providing users with greater control over their personal information.

Mobile applications (Xiong, Li, He, Liu, & Peng, 2022) can collect a wide range of user data, including location data, contacts, browsing history, and personal preferences. Privacy-aware mobile applications must be designed to minimize the collection of this data, and to provide users with greater control over how their data is used.

Privacy-aware mobile applications encompass a range of features that contribute to enhancing user privacy and security. These applications may offer functionalities such as the ability to opt-out of data collection, data encryption during transmission, and options to delete or export user data. Additionally, they prioritize transparency by providing users with clear and concise privacy policies. Privacy-enhancing technologies, such as data anonymization and pseudonymization, may also be implemented to bolster user privacy. The significance of privacy-aware mobile applications is heightened due to the increasing reliance on mobile devices for sensitive activities like online banking and healthcare. Furthermore, as mobile devices are commonly used in public settings, they become susceptible to theft and unauthorized access. Prominent examples of privacy-aware mobile applications include Signal, a messaging platform that employs end-to-end encryption to safeguard user data, and ProtonMail, an email service that upholds end-to-end encryption and refrains from collecting user data for advertising purposes. These applications serve as noteworthy illustrations of how privacy-aware practices can be implemented in mobile applications to protect user privacy and maintain data security.

7. Blockchain-based PETs

Blockchain-based Privacy Enhancing Technologies (PETs) are a relatively new development (Javed, Alharbi, Margaria, Crespi, & Qureshi, 2021) that aims to provide users with a higher level of privacy and security for their online transactions and interactions. Blockchain technology is a distributed ledger system that uses cryptographic techniques to ensure the immutability and security of data stored in the ledger. One of the primary applications of blockchain-based PETs is in the area of identity management. Blockchain technology offers the potential to establish self-sovereign identities (SSI) that are decentralized and under the control of individual users. This decentralized nature enables users to retain authority over their personal data and exercise control over the extent of information disclosed to third parties. By leveraging blockchain, users can establish a framework that prioritizes privacy and empowers individuals to safeguard their personal information in a secure and autonomous manner.

Blockchain-based PETs can also be used to enhance the privacy and security of online transactions. By using blockchain technology, it is possible to create secure and verifiable transaction records that cannot be tampered with or altered. This can be particularly useful

in situations where trust is an issue, such as in financial transactions or online voting. Another application of blockchain-based PETs is in the area of data privacy. By using blockchain technology to store and share data, it is possible to create a more secure and private data-sharing ecosystem. For example, sensitive medical data can be stored on a blockchain and only shared with authorized parties, providing patients with greater control over their personal information.

Blockchain-based PETs have the potential to provide users with a higher level of privacy and security for their online transactions and interactions. These technologies can be used for identity management, secure and verifiable transactions, and data privacy. However, there are also challenges to be addressed, particularly in terms of scalability and environmental impact.

Benefits of Privacy Enhancing Technologies

Privacy Enhancing Technologies (PETs) have numerous benefits for protecting personal information and privacy rights in various contexts, including:

1. **Privacy protection:** PETs can help prevent unauthorized access, collection, and use of personal data, thereby safeguarding individuals' privacy rights.

2. Data security: By using encryption, access control mechanisms, and other security measures, PETs can protect sensitive data from cyber-attacks and data breaches.

3. Transparency: PETs can enable individuals to have more control over their personal data and to be aware of how it is being collected, used, and shared.

4. Trust: By implementing PETs, organizations can demonstrate their commitment to protecting personal data and respecting individuals' privacy rights, which can help build trust with their stakeholders.

5. Compliance: PETs can help organizations comply with privacy regulations, such as the General Data Protection Regulation (GDPR), the California Consumer Privacy Act (CCPA) and Personal Data Protection Act (PDPA) of Thailand.

6. Innovation: By allowing individuals to share their personal data in a privacy-preserving way, PETs can enable the development of new services and applications that rely on personal data, such as healthcare, finance, and marketing.

Overall, PETs can help individuals and organizations balance the benefits of using personal data with the need to protect privacy and maintain trust. By implementing PETs,

organizations can demonstrate their commitment to protecting personal data and respecting individuals' privacy rights.

Case Study1: In the study conducted by (Tandon & Gupta, 2021), a comprehensive analysis was performed on a pseudonym-based approach to protect the real identity of military vehicles. The main objective of the study was to ensure the location privacy of these vehicles through the implementation of novel pseudonym assignment and encryption schemes. The proposed security scheme utilized a hybrid approach, combining the matrix array symmetric key and the intelligent water drop scheme. By adopting this security scheme, each military vehicle could obtain a pseudonym, effectively concealing its original identity. The proposed algorithm efficiently managed pseudonym generation and change requests in both local and inter-region environments. Moreover, the security scheme not only facilitated secure communication and preserved the location privacy of military vehicles but also provided defense against various forms of attacks. The study's comprehensive analysis demonstrated that the proposed algorithms exhibited superior time efficiency compared to existing techniques, both in local and inter-region scenarios.

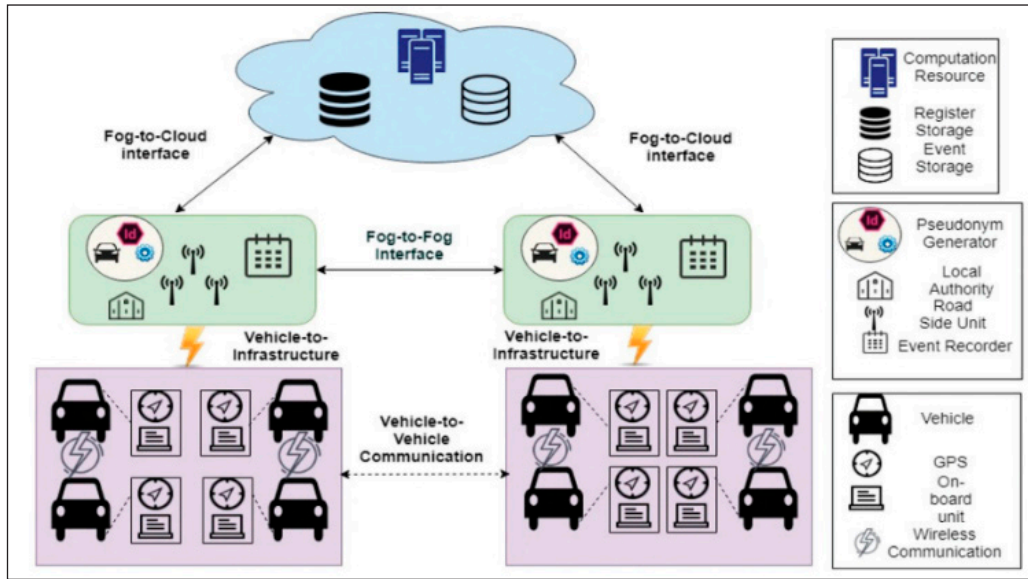

Figure 3: Proposed vehicle to vehicle communication framework

Source: Tandon and Gupta, 2021

In figure 3 illustrates the framework of the case study, which consists of three layers: the user layer, the fog layer, and the cloud layer.

Cast study 2: In a case study conducted by S. (Ucar, Ergen, Ozkasap, Tsonev, & Burchardt, 2016), a new protocol called Secure Visible Light Communication (SecVLC) was proposed as a relevant Privacy-Enhancing Technology. The protocol consists of 3 steps:

1. Utilizing the directionality property of Visible Light Communication (VLC) to ensure that only the intended vehicles participate in the communication. This ensures that the communication remains private and secure.

2. Implementing full-duplex communication, where infrared (IR) serves as the outgoing link to share a secret key, and VLC serves as the

incoming link to receive encrypted vehicle data. This approach allows for simultaneous transmission and reception, enhancing the efficiency and effectiveness of secure communication.

3. Operating with a key generation and sharing mechanism that is crucial for data encryption and decryption. The protocol generates and shares unique keys that are utilized to encrypt and decrypt data packets. This ensures that data remains confidential and cannot be decrypted without the corresponding generated keys.

The SecVLC protocol addresses the privacy and security concerns associated with visible light communication by leveraging its directional capabilities, full-duplex communication, and secure key generation and sharing mechanisms.

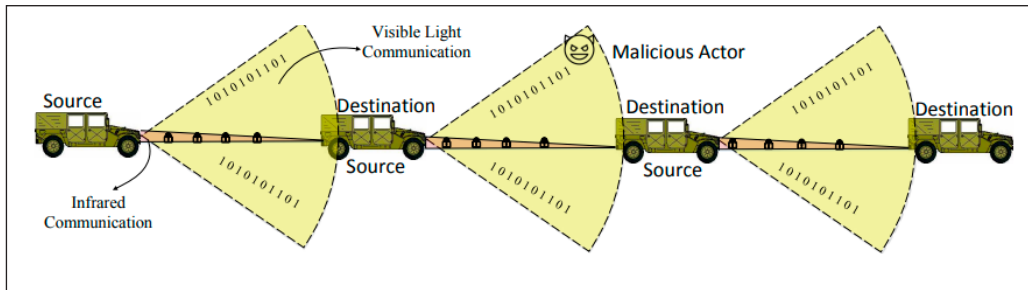

Figure 4: System model for the vehicular ad hoc network military

Source: Ucar, Ergen, Ozkasap, Tsonev, and Burchardt, 2016

In Figure 4, the integration of vehicular ad hoc network (VANET) with Intelligent Transportation System (ITS) and Intelligent Traffic System (ITF) is depicted. Within this context, VANET serves as a crucial component for facilitating secure and reliable communication, particularly in military applications where vehicles operate in a convoy formation. Traditional radio frequency (RF) communication, commonly used in VANET, presents limitations in military scenarios due to the scarcity of available frequency bands and its vulnerability to security attacks. As a promising alternative, Visible Light Communication (VLC) has emerged, offering enhanced security by restricting the reception of neighboring nodes through directional transmission.

Conclusion

Privacy-enhancing technologies (PETs) play a critical role in safeguarding individuals' privacy and have significant relevance in both civilian and military contexts. In civilian applications, PETs protect personal data from unauthorized collection, storage, and processing. Similarly, in military environments, PETs are essential

for ensuring the confidentiality, integrity, and availability of highly classified and confidential information. The adoption of PETs in military operations brings various benefits, including enhanced data security, transparency, trust, compliance with privacy regulations, and fostering innovation. Two case studies demonstrate the practical application of PETs in military scenarios, highlighting the effectiveness of pseudonym-based approaches in protecting the identities of military vehicles and the use of Secure Visible Light Communication (SecVLC) to enhance privacy and security in convoy formations. Overall, the utilization of PETs in both civilian and military contexts is vital for preserving privacy and securing sensitive information in today's digital age.

Finally, Implementing PETs demonstrates an organization's commitment to protecting personal data and respecting privacy rights, fostering trust with stakeholders. By complying with privacy regulations such as the GDPR, CCPA, and PDPA, organizations can ensure legal compliance and uphold privacy standards.

References

- Alibaba Tech. (2019). *Alibaba*. Retrieved from <https://102.alibaba.com/detail/?id=367&mtime=1563847710000>
- Akande, O. N., Abikoye, O. C., Kayode, A. A., Aro, O. T., & Ogundokun, O. R. (2020). A Dynamic Round Triple Data Encryption Standard Cryptographic Technique for Data Security. In Gervasi, O., Murgante, B., Misra, S., Garau, C., Blečić, I., Taniar, D., ..., Karaca, Y. (Eds.), *Proceeding Computational Science and Its Applications-ICCSA 2020 (487-499)*. Retrieved from https://doi.org/10.1007/978-3-030-58817-5_36
- Android Open Source Project. (2021). *Trusty TEE*. Retrieved from <https://source.android.com/docs/security/features/trusty>
- Apple Platform Security. (2021). *Secure Enclave*. Retrieved from <https://support.apple.com/en-gb/guide/security/sec59b0b31ff/web>
- Borgolte, K. & Feamster, N. (2020). Understanding the Performance Costs and Benefits of Privacy-focused Browser Extensions. In Huang, Y., King, I., Liu, T. Y., Steen, M. V. (Eds.), *WWW '20: Proceedings of The Web Conference 2020 (2275-2286)*. Retrieved from <https://doi.org/10.1145/3366423.3380292>
- GlobalPlatform. (2016). *GlobalPlatform Welcomes New Participating Member Beijing Beanpod Technology*. Retrieved from <https://globalplatform.org/latest-news/globalplatform-welcomes-new-participating-member-beijing-beanpod-technology/>
- _____. (2018). *WatchTrust 2.1.1 on SC9860*. Retrieved from https://globalplatform.org/wp-content/uploads/2018/09/GP-TEE-2018_01-CR-1.0_GP170003-Certificate-Certification-Report_20180904-signed-1.pdf
- _____. (2020). *Samsung TEEgris v4.1 on Exynos 990/980 devices*. Retrieved from https://globalplatform.org/wp-content/uploads/2020/10/GP-TEE-2020_01-CR-1.0_GP200007-Certificate-and-Certification-Report_20200922.pdf
- Huawei. (2019). *HUAWEI Privacy*. Retrieved from <https://consumer.huawei.com/en/privacy/certification/>
- Information Commissioner's Office. (2022). *Privacy-enhancing technologies (PETs)*. Retrieved from <https://ico.org.uk/media/about-the-ico/consultations/4021464/chapter-5-anonymisation-pets.pdf>
- Javed, I. T., Alharbi, F., Margaria, T., Crespi, N. & Qureshi, K. N. (2021). PETchain: A Blockchain-Based Privacy Enhancing Technology. *IEEE Access*, 9, Retrieved from <https://doi.org/10.1109/ACCESS.2021.3064896>
- Linaro. (2021). *Trustzone and OP-TEE*. Retrieved from <https://www.linaro.org/services/security/>

- Lockey, T. (n.d.). *Top Ten Privacy Enhancing Technologies*. Retrieved from <https://www.techyv.com/article/top-ten-privacy-enhancing-technologies/>
- Makin, D.A. & Ireland, L. (2020). The secret life of PETs: A cross-sectional analysis of interest in privacy enhancing technologies. *Policing: An International Journal*, 43(1), Retrieved from <https://doi.org/10.1108/PIJPSM-07-2019-0124>
- Qualcomm. (2021). *Guard your Data with Qualcomm Snapdragon Mobile Platform*. Retrieved from https://www.qualcomm.com/content/dam/qcomm-martech/dm-assets/documents/guard_your_data_with_the_qualcomm_snapdragon_mobile_platform2.pdf
- Sardá, T., Natale, S., Sotirakopoulos, N., & Monaghan, M. (2019). Understanding online Anonymity. *Media, Culture & Society*, 41(4), Retrieved from <https://doi.org/10.1177/0163443719842074>
- Sucasas, V., Mantas, G., Bastos, J., Damião, F., & Rodriguez, J. (2019). A Signature Scheme with Unlinkable-yet-Accountable Pseudonymity for Privacy-Preserving Crowdsensing. *IEEE Transactions on Mobile Computing*, 19(20), Retrieved from <https://dl.acm.org/doi/10.1109/TMC.2019.2901463>
- Tandon, R., & Gupta, P. K. (2021). A Novel Pseudonym Assignment and Encryption Scheme for Preserving the Privacy of Military Vehicles. *Defence Science Journal*, 71(2), Retrieved from <https://doi.org/10.14429/dsj.71.15534>
- Ucar, S., Ergen, S. C , Ozkasap, O., Tsonev, D., & Burchardt, H. (2016). SecVLC: Secure Visible Light Communication for Military Vehicular Networks. In Cuevas, A., Chatzimisios, P., & Grande, R. D. (Eds.), *MobiWac '16: Proceedings of the 14th ACM International Symposium on Mobility Management and Wireless Access* (123-129). Retrieved from <https://doi.org/10.1145/2989250.2989259>
- Xiong, L., Li, F., He, M., Liu, Z. & Peng, T. (2020). An Efficient Privacy-Aware Authentication Scheme With Hierarchical Access Control for Mobile Cloud Computing Services. *IEEE Transactions on Cloud Computing*, (10)4, Retrieved from <https://doi.org/10.1109/TCC.2020.3029878>

การแข่งขันทางยุทธศาสตร์ของสหรัฐอเมริกาและสาธารณรัฐประชาชนจีนในอินโด-แปซิฟิก กับการกำหนดท่าทีและนโยบายทางด้านการทหารที่เหมาะสมของประเทศไทย

Military Policy and Reaction of Thailand on Strategic Competitive of United
State of America and People Republic Of China on Indo-Pacific Region

บทความวิชาการ

นิรัตน์ ทากุดเรือ*

Nirat Takudrua*

สำนักงานวางแผนการฝึกร่วมและผสม กรมยุทธการทหาร

Joint and combine Exercise Planning office, Directorate of Joint Operation

E-mail: takudrua@hotmail.com

บทคัดย่อ

ภูมิรัฐศาสตร์ อินโด-แปซิฟิกเป็นพื้นที่ช่วงชิงการนำ ทำให้เกิดความสัมพันธ์เชิงซ้อนระหว่างรัฐต่อรัฐ มีการจับ
ช่วงชิงแข่งขัน ตลอดจนกำหนดกรอบความร่วมมือต่าง ๆ ทำให้ประเทศไทยจำเป็นต้องปรับยุทธศาสตร์เพื่อให้สอดคล้อง
กับสถานการณ์ ดังนั้น ประเทศไทยจึงมีทั้งโอกาสและความท้าทายที่จะกำหนดบทบาทและท่าทีที่ควรจะเป็นที่เหมาะสม

จากการศึกษาสรุปได้ว่าประเทศไทยต้องดำเนินนโยบายยุทธศาสตร์ทางทหารที่สมดุล (Balancing Military
Strategy) กล่าวคือ รักษาสมดุลที่เหมาะสมกับผลประโยชน์ของประเทศชาติใช้แบบ (Model) ที่ประเทศไทย
มีสภาพที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ที่เกือบล้อมและเป็นศูนย์กลางการเชื่อมโยงและเป็นแกนหลักในอาเซียนขยายกรอบความร่วมมือ
ทางทหารไปยังประเทศมหาอำนาจอื่นผนึกกำลังร่วมกับเพื่อนบ้านอาเซียน ในขณะเดียวกันต้องขยายความสัมพันธ์
ด้านการทหารกับสาธารณรัฐอินเดีย (อินเดีย) และสหพันธรัฐรัสเซีย (รัสเซีย) เพื่อสร้างการต่อรองผลประโยชน์
ในขณะเดียวกันต้องสร้างความร่วมมือหลากหลายต้องดำรงสถานะในการเป็นมิตรหรือไม่เป็นปรปักษ์ของทั้งสองฝ่าย
กระจายความพึงพิงมีความใกล้ชิดแต่มีระยะห่าง ที่แตกต่าง ขยายความร่วมมือทางด้านการทหาร ด้านการฝึกร่วมผสม
ตลอดจนดำเนินการทางการทูตฝ่ายทหารให้มีความสอดคล้องประสานไม่เลือกข้างแม้จะถูกกดดันให้เลือกข้าง
เป็นสะพานเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐอเมริกา (สหรัฐฯ) และสาธารณรัฐประชาชนจีน (จีน) ซึ่งความใกล้ชิดนี้
เป็นความใกล้ชิดที่จะต้องไม่ทำให้สหรัฐฯ และจีนเกิดความไม่พอใจ กล่าวคือ ต้องไม่ให้อีกฝ่ายมองประเทศไทย
ไม่เป็นมิตรที่เรียกว่าเป็นกลางอย่างเหมาะสมทั้งในเวทีโลก เวทีภูมิภาค มีระยะห่างที่แตกต่างกันต้องไม่ตกเป็นเครื่องมือ

* หลักสูตรการบริหารความมั่นคงสำหรับผู้บริหารระดับสูง รุ่นที่ 3

ในการต่อต้านของอีกฝ่ายหนึ่ง ไม่เลือกข้างใดข้างหนึ่ง หรือเอียงไปด้านใดด้านหนึ่ง ซึ่งอาจจะมีสัมพันธไมตรี กับจีนอย่างแน่นแฟ้น ขณะเดียวกันก็รักษาความสัมพันธ์ กับสหรัฐฯ ไว้ ซึ่งการรักษาสมดุลเช่นนี้ต้องยอมรับว่า จะไม่ได้รับผลประโยชน์จากแต่ละฝ่ายเท่าที่ควร ซึ่งขณะเดียวกันก็จะไม่ถูกกดดันจากฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง มากนัก ไม่เข้าไปช่วยฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมากเกินไปจนเกิด ความได้เปรียบเสียเปรียบกัน ซึ่งไม่ใช่เรื่องง่ายแต่เป็น สิ่งจำเป็นที่ต้องปฏิบัติเพื่อเสถียรภาพของประเทศและ ผลประโยชน์ของประเทศชาติเป็นหลัก

คำสำคัญ: ภูมิภาคอินโด-แปซิฟิก, มหาอำนาจเดี่ยว, ระเบียบโลกใหม่, ยุทธศาสตร์ความร่วมมือแบบสมดุล

Abstract

The geography of the Indo-Pacific Region is an area for fighting for leadership resulting in a complex relationship between states. Alliances are made to determine a cooperation framework. It is necessary for Thailand to adjust strategies to be in consonance with situations. There are both opportunities and challenges for Thailand to determine its roles and appropriate reactions.

The study shows that Thailand needs to operate its military strategy policy as a balancing military strategy by maintaining an appropriate balance for the nation's benefits. The model used is that Thailand is located in a supportive geography. It is the center of connections and the core in ASEAN for an expansion of a military cooperation framework to countries of superpower. Thailand can combine forces

with ASEAN neighbors and expand military relations with India and the Russian Republic to foster bargaining benefits. Meanwhile, it needs to build various relationships as well as maintain a friendly status in order not to be an enemy of either party. Independence must be practiced with closeness but with space in between. Military cooperation must be expanded in the aspect of joint and combined exercises.

Military diplomacy must be conducted to be impartial although being pressured to take a side. It should work as a bridge to connect the relationship between the United States of America (the US) and the People's Republic of China (China). Intimacy shown must not create dissatisfaction with either the US or China. In other words, Thailand does not want either party to see Thailand as unfriendly but rather as being appropriately impartial on the global stage and the regional stage. Space must be maintained without being an instrument for the resistance of the other party. A side will not be taken and policy will not be slanted to one side or the other. Intimacy may be with China but the US must be close as well. The weight cannot be on either side. Maintenance of balance in this manner may result in not getting benefits from any side as it should have been. However, the country will not be greatly pressured from any side which may lead to advantages or disadvantages. This is not easy to conduct but it is necessary for the stability of the country and its own benefits.

Keywords: Indo-Pacific Region, Single Superpower, New World Order, Balancing Military Strategy

บทนำ

ปัจจุบันการเปลี่ยนแปลงของบริบทโลกเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วนับตั้งแต่การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ได้สร้างความโกลาหลวุ่นวายให้กับโลกอย่างหนักหน่วงทุกด้าน ตามมาด้วยการเกิดความขัดแย้งระหว่างรัสเซียกับยูเครน ทำให้ต้องใช้กำลังทหารเข้าต่อสู้กัน จนส่งผลกระทบไปทั่วโลก ทำให้มหาอำนาจเดี่ยว (Single Super Power) ของสหรัฐอเมริกาถูกท้าทายและระเบียบโลกได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างเป็นพลวัต ส่งผลให้การไม่ยอมรับโลกาภิวัตน์ที่เรียกว่า De-Globalization ขยายเป็นวงกว้าง (สุรชาติ บำรุงสุข, 2549) ตลอดทศวรรษระยะเวลา 20 ปีที่ผ่านมาในภูมิภาคอินโด-แปซิฟิกได้เป็นสนามต่อสู้ทางด้านภูมิรัฐศาสตร์ที่สำคัญ ตั้งแต่จีนได้ประสบผลสำเร็จในการพัฒนาประเทศทางด้านเศรษฐกิจและขยายบทบาททางการเมือง การทหารมากขึ้น ทำให้สหรัฐฯ มองจีนเป็นคู่แข่งที่น่ากลัว ซึ่งมีโอกาสขึ้นมาเทียบชั้นกับมหาอำนาจเดี่ยวอย่างสหรัฐฯ จึงทำให้การแข่งขันมีความเข้มข้นขึ้น โดยเฉพาะในภูมิภาคอินโด-แปซิฟิก (Indo-Pacific) ซึ่งมีที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ล้อมรอบจีนตั้งแต่มหาสมุทรอินเดียจนถึงมหาสมุทรแปซิฟิก สหรัฐฯ โดยประธานาธิบดี โจ ไบเดน ได้เปิดตัวกรอบเศรษฐกิจ อินโด-แปซิฟิก (Indo-Pacific Economic Framework: IPEF) ซึ่งมีสมาชิก 13 ประเทศ รวมทั้งประเทศไทย ขณะที่จีนโดยประธานาธิบดี สี จิ้น ผิง ได้เดินหน้านโยบายเส้นทางสายไหมใหม่ในศตวรรษที่ 21 (Belt and Road Initiative: BRI) จึงเกิดสนามแข่งขันตลอดจนการช่วงชิงการเป็นผู้นำในการจัดระเบียบโลกใหม่ (New World Order) มีประเทศไทยเป็นจุดกึ่งกลางทางภูมิรัฐศาสตร์ทำให้ประเทศไทย

ไม่สามารถหลีกเลี่ยงสนามแห่งการแข่งขันทางยุทธศาสตร์ของสหรัฐฯ และจีน ทั้งทางด้านการทหาร ด้านการเมือง และทางด้านเศรษฐกิจ ดังนั้น จึงส่งผลให้ระบบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศมีการเปลี่ยนแปลง ซึ่งอาจมีความเสี่ยงต่อความขัดแย้งในภูมิภาคมากขึ้น จึงส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ด้านการทหารต่อภูมิภาคอินโด-แปซิฟิก ประเทศไทยจึงเป็นทั้งโอกาสและความท้าทายที่จะต้องนำมาแสวงประโยชน์ และเพื่อเตรียมพร้อมรับสถานการณ์ที่น่าเป็นห่วง ต้องดำรงบทบาทเพื่อให้บรรลุผลประโยชน์แห่งชาติ จะได้วิเคราะห์เพื่อหาคำตอบ ตั้งแต่ความสำคัญของภูมิภาค การกำหนดนโยบายของประเทศมหาอำนาจ ยุทธศาสตร์ความมั่นคงของประเทศไทย โอกาสความท้าทาย วิเคราะห์ท่าที บทบาท ที่ควรจะเป็น เพื่อหาคำตอบทางการทหารที่เหมาะสมของประเทศไทยต่อไป

ภูมิรัฐศาสตร์อินโด-แปซิฟิก สนามแห่งการแย่งชิงอิทธิพล

จากสภาพที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ของภูมิภาคอินโด-แปซิฟิก ที่มีการเชื่อมโยงระหว่างมหาสมุทรอินเดียและมหาสมุทรแปซิฟิกมีประเทศต่าง ๆ รายรอบเป็นจำนวนมาก จึงเป็นจุดเชื่อมต่อเส้นทางการค้าทางบก ทางทะเล ทางอากาศ ที่สำคัญส่งผลต่อการดำเนินนโยบายด้านการต่างประเทศและความร่วมมือระหว่างประเทศ ทำให้เกิดกรอบความร่วมมือด้านการทหารทางด้านเศรษฐกิจ และด้านการเมือง ตลอดจนการมีปฏิสัมพันธ์ด้านความร่วมมือเพื่อให้เกิดความเชื่อมโยงที่สำคัญ ดังนั้น การแข่งขันของมหาอำนาจจึงเกิดขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ทำให้เกิดการจัดระเบียบระหว่างประเทศ (International Order) ที่มีภูมิรัฐศาสตร์ (Geopolitics) เป็นตัวกำหนด ทำให้มีอิทธิพลต่อโครงสร้างของระบบระหว่างประเทศ โดยรวมมีอิทธิพลต่อการกำหนดยุทธศาสตร์ระหว่างประเทศ (คณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ, 2561)

สหรัฐฯ ต้องเผชิญกับการท้าทายจากจีน ตลอดจนข้ออ้างใหม่อื่น ๆ เพิ่มมากขึ้น หากมองกรอบความร่วมมือระหว่างประเทศ ในภูมิภาคอินโด-แปซิฟิก ประกอบไปด้วย 3 ระดับ คือ **ระดับคร่อมภูมิภาค (Cross-Regional)** เป็นกรอบความร่วมมือระหว่างภูมิภาคหนึ่งไปยังอีกภูมิภาคหนึ่ง เช่น Free and Open Indo-Pacific (FOIP) Belt and Road Initiative (BRI) **ระดับภูมิภาค (Regional)** เป็นกรอบความร่วมมือของประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม เช่น ASEAN และ **ระดับอนุภูมิภาค (Sup-Regional)** เป็นกรอบความร่วมมือเฉพาะด้านของประเทศต่าง ๆ เช่น GMS, Lanchang-MeKong Cooperation (LMC), Lower Mekong Initiative (LMI) เป็นต้น ซึ่งมหาอำนาจได้พยายามเข้ามามีบทบาทต่อกรอบความร่วมมือต่าง ๆ ดังกล่าว แต่อย่างไรก็ตาม กรอบความร่วมมือจะมีการเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลาและสถานการณ์ หากมองย้อนไปในอดีต องค์การการค้าโลก หรือ World Trade Organization (WTO) ซึ่งเคยมีบทบาทมีอิทธิพลในการกำหนดทิศทางของการเมืองโลก การค้าโลก และการเงินโลกก็เกิดปัญหาในการแก้ไขปัญหาไม่ได้เช่นเดียวกันกับทางด้านกลุ่มประเทศอาเซียน กรอบความร่วมมือทางการค้าในชื่อ Tran Pacific Partnership (TPP) ถึงแม้จะมีสหรัฐฯ เป็นแกนหลัก แต่ต่อมาสมัยประธานาธิบดีโดนัลด์ ทรัมป์ สหรัฐฯ ก็ได้ถอนตัวออกไป ด้วยเหตุผลบางประการทำให้กรอบความร่วมมือในภูมิภาคไม่ประสบความสำเร็จ หลังจากนั้น มีการดำเนินการในกรอบความร่วมมือ Asian Plus เป็นการเปิดเขตการค้าเสรีอาเซียน มีการนำไปขยายในประเทศจีน สาธารณรัฐเกาหลี (เกาหลีใต้) ญี่ปุ่น เครือรัฐออสเตรเลีย (ออสเตรเลีย) นิวซีแลนด์ ที่เรียกว่า Regional Comprehensive Economic Partnership (RCEP) ซึ่งมีประเทศสมาชิกทั้งหมด 15 ประเทศ จะเห็นได้ว่า ในภูมิภาคอินโด-แปซิฟิก

มีการสร้างกรอบความร่วมมือเพื่อการแข่งขันและเพื่อสร้างพันธมิตร เครือข่าย เพื่อแข่งขันกับอีกฝ่ายอย่างเข้มข้น และแปรเปลี่ยนไปตามสถานการณ์ในปัจจุบัน มีการตั้งกรอบความร่วมมือ Comprehensive and Progressive Trans Pacific Partnership (CPTPP) มีสมาชิก 11 ประเทศ ประกอบด้วย ออสเตรเลีย สหรัฐเม็กซิโก (เม็กซิโก) เนการาบรูไนดารุสซาลาม (บรูไน) มาเลเซีย แคนาดา นิวซีแลนด์ สาธารณรัฐชิลี (ชิลี) สาธารณรัฐเปรู (เปรู) ญี่ปุ่น สาธารณรัฐสิงคโปร์ (สิงคโปร์) โดยสหรัฐฯ ได้ถอนตัวออกไป ส่วนประเทศไทยยังไม่ตัดสินใจในการเข้าร่วม ดังนั้น จะเห็นว่าการลด ขยาย แปรเปลี่ยนไปตามสถานการณ์ การเมืองโลก แต่อย่างไรก็ตาม จะเห็นว่าโลกมีการปรับแกนมาสู่กรอบความร่วมมือและให้ความสำคัญกับกลุ่มภูมิภาค ก่อให้เกิดการแข่งขัน โดยเฉพาะในภูมิภาคอินโด-แปซิฟิก สาเหตุสำคัญอาจเนื่องมาจากพหุภาคีภายใต้กรอบสหประชาชาติประสบปัญหา จนทำให้ถูกมองข้ามเพราะระบบสหประชาชาติอาจไม่มีผลบังคับจากกรณีรัสเซียทำสงครามกับยูเครนเป็นตัวอย่างที่บ่งบอกได้ว่าองค์การสหประชาชาติไม่สามารถยับยั้ง (Veto) ได้อย่างเป็นรูปธรรม หากมองในกรณีของ BRI ของจีน ซึ่งมีการเชื่อมต่อประเทศต่าง ๆ ไปกว่า 50 ประเทศ โดยไม่ผ่านกลไกขององค์การสหประชาชาติแต่อย่างใดกลับประสบผลสำเร็จ จึงเป็นสิ่งท้าทายของระบบการเมืองโลกอย่างยิ่ง ในขณะเดียวกัน สหรัฐฯ ได้กำหนด Free and Open Indo-Pacific (FOIP) ขึ้น เพื่อมาเป็นเครื่องมือในการต่อสู้กับอีกฝ่าย ซึ่งจะได้นำมาวิเคราะห์ต่อไป

นโยบายอินโด-แปซิฟิกของสหรัฐฯ (Free and Open Indo-Pacific: FOIP)

เป็นนโยบายที่สหรัฐฯ กำหนดขึ้นที่จะดำเนินการให้เป็นรูปธรรมโดยเนื้อหาขึ้นต้องการไม่ให้พื้นที่อินโด-แปซิฟิก ถูกครอบงำโดยประเทศใดประเทศหนึ่ง ต้องการให้ทุกประเทศเข้าถึงนานาได้ ซึ่งแน่นอนว่า

กำหนดนโยบายนี้ เพื่อต่อต้านการขยายอิทธิพลของจีนนั่นเอง ซึ่งเดิมนั้น ยุทธศาสตร์อินโด-แปซิฟิกที่เสรีและเปิดกว้าง Free and Open Indo-Pacific ของสหรัฐฯ ได้เกิดขึ้นท่ามกลางบริบท แนวนโยบายที่ว่า America First เป็นแนวนโยบายยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคงใหม่ของสหรัฐฯ ในปี พ.ศ.2560 (New National Security Strategy) ที่มุ่งผลประโยชน์ที่จับต้องได้แทนการมุ่งแผ่ขยายค่านิยมอเมริกัน เนื่องจากเห็นว่าอำนาจและอิทธิพลของสหรัฐฯ กำลังถูกท้าทาย โดยมหาอำนาจอื่น ๆ โดยเฉพาะจีนและรัสเซีย ทั้งในด้านการทหาร เศรษฐกิจ และการเมืองในภูมิภาคต่าง ๆ ทั่วโลก เพื่อป้องกันการขยายอิทธิพลของจีนในภูมิภาคทั้งในเชิงภูมิรัฐศาสตร์และภูมิเศรษฐศาสตร์ ทั้งด้านความมั่นคงและเศรษฐกิจ อย่างไรก็ตาม ในความคิดอินโด-แปซิฟิก ที่เสรีและเปิดกว้างไม่ใช่การเปลี่ยนแปลงเชิงยุทธศาสตร์ของสหรัฐฯ แต่อย่างใด นับเป็นความต่อเนื่องมาจากนโยบายการปรับสมดุลทางยุทธศาสตร์ต่อภูมิภาคเอเชีย (Rebalancing/Pivot to Asia) สมัยประธานาธิบดี โอบามา ซึ่งมีเป้าหมายเดียวกัน คือ เพื่อให้สหรัฐฯ กลับมามีบทบาทมากขึ้นในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก ในฐานะ “Pacific Power” รวมทั้งรักษาผลประโยชน์ด้านความมั่นคงและเศรษฐกิจของสหรัฐฯ ในภูมิภาค หากมองยุทธศาสตร์อินโด-แปซิฟิกของสหรัฐฯ คำว่า “เสรี” หมายถึง การที่ทุกประเทศทั้งใหญ่และเล็ก มีเสรีภาพในการดำเนินนโยบายและผลักดันผลประโยชน์ของตนเองได้โดยปราศจากการถูกข่มขู่และรักษาอำนาจอธิปไตย ของตนเองไว้ได้ คำว่า “เปิดกว้าง” หมายถึง เสรีภาพการเดินเรือและบินผ่าน รวมทั้งการมีบรรยากาศการลงทุนที่เปิดกว้าง และระบบการค้าที่ยุติธรรมและต่างตอบแทน โดยมีองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ การเคารพอำนาจอธิปไตย หลักนิติธรรมและเสรีภาพจากการบีบบังคับ การมีเสรีภาพการเดินเรือและบินผ่าน และความมั่นคงทางไซเบอร์ การระงับข้อพิพาทดินแดนโดยสันติวิธีและ

เป็นไปตามกฎหมายระหว่างประเทศ การขยายความร่วมมือด้านความมั่นคงระหว่างพันธมิตรและมิตรประเทศ โดยเฉพาะประเด็นทหาร การบังคับใช้กฎหมายความมั่นคงทางทะเล ความมั่นคงทางไซเบอร์ การต่อต้านการก่อการร้าย การส่งเสริมการค้าการลงทุนเสรีที่เป็นธรรม และบนพื้นฐานหลักต่างตอบแทน ส่งเสริมความเชื่อมโยงในภูมิภาคผ่านโครงการลงทุนบนพื้นฐานของความโปร่งใสและความคุ้มค่าสูงสุด สนับสนุนความเป็นแกนกลางของอาเซียน และยับยั้งการแพร่ขยายของอาวุธที่มีอานุภาพทำลายล้างสูง (คณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ, 2561)

สหรัฐฯ ได้ดำเนินการหลายอย่างเพื่อให้เป็นไปตามแนวคิดอินโด-แปซิฟิกที่เสรี และเปิดกว้าง เช่น การเปลี่ยนแปลงชื่อกองบัญชาการภาคพื้นแปซิฟิก (U.S. Pacific Command: U.S. PACOM) เป็นกองบัญชาการภาคพื้นอินโด-แปซิฟิก (U.S. Indo-Pacific Command: U.S. INDOPACOM) การออกกฎหมาย Better Utilization of Investment Reading to Development หรือ BUILD Act ซึ่งจะระดมเงินทุนจำนวน 60,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ เพื่อกระตุ้นการลงทุนของภาคเอกชนสหรัฐฯ ในโครงการ โครงสร้างพื้นฐานในภูมิภาคและการออกกฎหมาย Asia Reassurance Initiative Act (ARIA) เพื่อกำหนดกรอบการดำเนินนโยบายทั้งมิติความมั่นคงและเศรษฐกิจ ผ่านการส่งเสริมความร่วมมือกับพันธมิตรและหุ้นส่วนของสหรัฐฯ โดยมีการจัดสรรงบประมาณจำนวน 1.5 พันล้านดอลลาร์สหรัฐฯ เป็นเวลา 5 ปี (พ.ศ.2562-2566) เพื่อสนับสนุนการดำเนินยุทธศาสตร์ตามแนวคิดอินโด-แปซิฟิก และ 150 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ต่อปี เป็นเวลา 5 ปี เพื่อส่งเสริมประชาธิปไตย หลักนิติธรรม และสนับสนุนภาคประชาสังคม ทั้งนี้ สหรัฐฯ ให้ความสำคัญกับการขยายความร่วมมือกับพันธมิตร และมิตรประเทศในภูมิภาคอินโด-แปซิฟิกมากขึ้น โดยรู้ฟ้นกรอบการหาหรือด้านความมั่นคง 4 ประเทศ

(Quadrilateral Security Dialogue: QUAD) ประกอบด้วย สหรัฐฯ ออสเตรเลีย อินเดีย และญี่ปุ่น รวมทั้งกรอบการหารือด้านความมั่นคง 3 ประเทศ (Ministerial Meeting of the Trilateral Strategic Dialogue: TSD) ระหว่างสหรัฐฯ ออสเตรเลีย และญี่ปุ่น (Nye, 2007)

แน่นอนว่าจากการที่สหรัฐฯ ได้นำนโยบาย อินโด-แปซิฟิก ที่เสรีและเปิดกว้าง Free and Open Indo-Pacific จีนได้มีการกำหนดการดำเนินการตาม ยุทธศาสตร์ BRI อย่างเป็นขั้นเป็นตอนก่อนหน้านี้แล้ว

ยุทธศาสตร์ Belt and Road Initiative (BRI) ของจีน

เมื่อจีนมีการเจริญเติบโตขึ้นมาทั้งทางด้านเศรษฐกิจ และการทหาร ขยายออกไปทุกภูมิภาคเพื่อแสวงหา แหล่งวัตถุดิบและการลงทุน เหมืองแร่ พลังงานการสร้าง โครงสร้างพื้นฐานเพื่อเป็นแหล่งกระจายสินค้า จึงได้เกิด โครงการเส้นทางสายไหมในศตวรรษที่ 21 เกิดนโยบาย The Belt and Road Initiative (BRI) ในปี พ.ศ.2556 โดยประธานาธิบดี สี จิ้น ผิง โดยโครงการดังกล่าว เชื่อมจีนไปถึงยุโรปกว่า 60-70 ประเทศ มีแผนงานพัฒนา โครงสร้างพื้นฐานเชื่อมโยงระหว่างประเทศ การจัดสรร แหล่งเงินทุน จัดตั้งธนาคารเพื่อการลงทุนด้านโครงสร้าง พื้นฐานแห่งเอเชียและกองทุนเส้นทางสายไหม นอกจากนั้น ยังมีแผนการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม แผนการพัฒนา ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ตลอดจนทั้งแผนการสร้าง ความร่วมมือด้านเศรษฐกิจอีกหลายโครงการ ในส่วนที่เชื่อมโยงในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้นั้น จีนมีการสร้างทางรถไฟความเร็วสูงเชื่อมต่อประเทศทาง ตอนใต้กับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (ลาว) รวมถึงการลงทุนในลาวอีกหลายโครงการมีการสร้างท่อส่งปิโตรเลียมในสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา (เมียนมา) ผ่านรัฐยะไข่เข้าไปทางตะวันตกของจีนและโครงการพัฒนา

ท่าเรือน้ำลึกมีเส้นทางเชื่อมต่อเอเชียกับยุโรป มีการสร้างท่าเรือ สนามบิน และสิ่งอำนวยความสะดวกในหมู่เกาะสแปร์ตลีย์ และหมู่เกาะพาราเซลในทะเลจีนใต้ จีนได้เข้าไปพัฒนา พื้นที่ในราชอาณาจักรกัมพูชา (กัมพูชา) จีนได้สร้างเขื่อนกั้น แม่น้ำโขง หลายแห่งที่มีผลกระทบต่อปริมาณและกระแส น้ำ ในแม่น้ำโขงช่วงไหลผ่าน เมียนมา ลาว ประเทศไทย กัมพูชา และสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม (เวียดนาม) ได้ส่งกำลังทางเรือลาดตระเวนคุ้มกันการเดินเรือของจีน ในแม่น้ำโขงจากจีนตอนใต้ลงมาถึง อ.เชียงแสน จ.เชียงราย มีการเชื่อมต่อเส้นทางรถไฟผ่านพื้นที่ชนกลุ่มน้อย ในเมียนมาจากจีนตอนใต้ ซึ่งการดำเนินการเหล่านี้ ไม่ผ่านกลไกขององค์การสหประชาชาติแต่อย่างใด

นับเป็นการปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานและสร้างเครือข่าย เส้นทางบก เพื่อยกระดับการเชื่อมต่อไปสู่ขั้นที่สูงขึ้น ด้วยการส่งเสริมการค้าและการอำนวยความสะดวก ด้านการลงทุนโครงสร้างเครือข่ายครอบคลุมทุกพื้นที่ ส่วนเส้นทางเดินเรือ หรือ Maritime Silk Road เป็น ยุทธศาสตร์สร้อยไข่มุก หรือ String of Pearls ซึ่งจีนได้ มีการสร้างท่าเรือและฐานทัพทางทะเล ฐานทัพทางอากาศ ในหลายประเทศ เช่น ท่าเรือกัวดาร์ (Gwadar) ในสาธารณรัฐ อิสลามปากีสถาน (ปากีสถาน) เพื่อเป็นทางออกทะเล ทางทิศตะวันตกของจีน ท่าเรือน้ำลึกและนิคมอุตสาหกรรม สถานีส่องแสงเมืองเจ้าผิว (Kyaukyu) รัฐยะไข่ เมียนมา ซึ่งมีระยะห่างจากชายแดนจีนด้านตะวันตกมายังบริเวณ อ่าวเบงกอล ที่ตั้งเมืองแห่งนี้มีระยะทาง 800 กิโลเมตร ส่วนทางด้านมหาสมุทรอินเดีย จีนได้ก่อสร้างท่าเรือ ขนาดใหญ่ที่ฮัมบันโตตา (Hambunthota) ใกล้กรุงโคลัมโบ สาธารณรัฐสังคมนิยมประชาธิปไตยศรีลังกา (ศรีลังกา) ส่วนบริเวณอ่าวไทยฝั่งตะวันออกได้สร้างท่าเรือที่กัมพูชา จังหวัดเกาะกง ชื่อท่าเรือ ดาราสาคร (Darasakon) ที่สาธารณรัฐจิบูตี (จิบูตี) ริมทะเลแดง ตอนเหนือของทวีปแอฟริกา ท่าเรือไนโรบี (Nairobi) สาธารณรัฐเคนยา

(เคนยา) ซึ่งอยู่บริเวณแอฟริกาตะวันออก ดังนั้น ท่าเรือต่าง ๆ เหล่านี้ที่จีนได้สร้างและพัฒนา เปรียบเสมือนเป็นไข่มุกแต่ละเม็ดที่จีนเรียงร้อยเอาไว้นั้นกลายเป็นสายสร้อยไข่มุกยาวเรียงมายังแผ่นดินจีน ครอบคลุมเส้นทางทางทะเลจากภูมิภาคตะวันออกกลาง ทะเลอาหรับ ทะเลอันดามัน มาจนถึงทะเลจีนใต้ ทั้งหมดนี้ล้วนเป็นเส้นทางหลักในการลำเลียงวัตถุดิบ และพลังงานเพื่อมาป้อนเศรษฐกิจจีนที่กำลังเติบโต แม้จะถูกกล่าวหาจากกลุ่ม G7 หรือกลุ่มอุตสาหกรรมชั้นนำของโลกว่า การดำเนินโครงการ BRI ของจีนที่ไปช่วยสร้างท่าเรือ สร้างทางรถไฟให้กับหลายประเทศว่าเป็นการไปทำให้ประเทศเหล่านั้นต้องมียุทธศาสตร์ติดตัวหรือเป็นการทูตแบบให้ติดหนี้สิน

เครือข่ายพันธมิตรท่ามกลางการแข่งขัน

สหรัฐฯ และจีน ต่างฝ่ายต่างสร้างพันธมิตรในพื้นที่อินโด-แปซิฟิก โดยสหรัฐฯ สร้างเครือข่ายโอบล้อมสกัดกันความสำเร็จยุทธศาสตร์ BRI ของจีน โดยสหรัฐฯ ได้กำหนดกรอบเศรษฐกิจอินโด-แปซิฟิก (Indo-Pacific Economic Framework: IPEF) เป็นกรอบความร่วมมือระดับพหุภาคีที่มีประเทศในภูมิภาคเข้าร่วม 13 ประเทศ ได้แก่ ออสเตรเลีย บรูไน สาธารณรัฐอินเดีย (อินเดีย) สาธารณรัฐอินโดนีเซีย (อินโดนีเซีย) ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ มาเลเซีย นิวซีแลนด์ สาธารณรัฐฟิลิปปินส์ (ฟิลิปปินส์) สิงคโปร์ ประเทศไทย สหรัฐฯ และเวียดนาม จะเห็นว่าในจำนวนนี้มีสมาชิกประเทศอาเซียน 7 ประเทศ ในขณะที่จีนได้ดำเนินยุทธศาสตร์ BRI โดยเน้นการสร้างหลักประกันในการรักษาความมั่นคงด้วยการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับประเทศรอบบ้านและเพื่อนบ้านในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เพิ่มขีดความสามารถในการปกป้องผลประโยชน์ในทะเลจีนใต้ เป็นการนำเสนอการพัฒนาพร้อมกับแบ่งปันผลประโยชน์ร่วมกันแบบ win-win ซึ่งได้รับการตอบรับจากประเทศในอาเซียนเป็นอย่างดี

หากโครงการนี้บรรลุผลตามเป้าหมายจีนย่อมสามารถขยายอิทธิพล ทั้งด้านการเมือง การทหาร และความมั่นคงเข้าไปตามพื้นที่ต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ในขณะที่เดียวกันประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคจำเป็นต้องพึ่งพาจีนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

หากพิจารณายุทธศาสตร์ของประเทศในภูมิภาคอาเซียนในช่วงที่ผ่านมาประเทศต่าง ๆ ต่างปรับตัวเพื่อการคงอยู่ท่ามกลางการขยายอิทธิพล การแข่งขันตัวอย่างประเทศที่จะมีความโดดเด่นในการกำหนดบทบาทคือ สิงคโปร์ พยายามกำหนดบทบาทถึงแม้เป็นพันธมิตรที่สำคัญของสหรัฐฯ สามารถกำหนดบทบาทได้อย่างลงตัวไม่เข้ากับฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งที่ชัดเจนและมีความระมัดระวัง เพราะสิงคโปร์ถือว่าเป็นพันธมิตรที่สำคัญของสหรัฐฯ ได้รับการสนับสนุนและพึ่งพากับสหรัฐฯ มาตลอด มีความสัมพันธ์ในลักษณะหุ้นส่วนเศรษฐกิจที่ปรับตัวได้ สหรัฐฯ มีการลงทุนในสิงคโปร์เป็นจำนวนมาก ส่วนทางด้านจีนนั้น สิงคโปร์ มีการค้าการลงทุนอย่างแนบแน่นช่วงระยะเวลา 30 ปี ที่ผ่านมา มูลค่าการค้าระหว่างกันเติบโตตลอด มีนักลงทุนจากจีนมาลงทุนในสิงคโปร์ และนักลงทุนจากสิงคโปร์ไปลงทุนในจีน สิงคโปร์มองว่าตลาดของจีนเป็นตลาดใหญ่เป็นที่น่าสนใจ นอกจากนั้น มีการแลกเปลี่ยนผู้เชี่ยวชาญระหว่างกัน สิงคโปร์เป็นตลาดศูนย์กลางการแลกเปลี่ยนเงินหยวนที่ใหญ่ที่สุดในอาเซียน ทางด้านกัมพูชามีแนวโน้มเข้าไปมีความสัมพันธ์ทางการทูต การทหารกับจีนอย่างชัดเจน เนื่องจากได้รับความช่วยเหลือจำนวนมากทั้งทางด้านทหาร การลงทุน การสร้างถนน การสร้างท่าเรือ ในขณะที่ฝ่ายสหรัฐฯ เตรียมดำเนินการมาตรการตอบโต้กัมพูชาโดยเฉพาะในเรื่องการละเมิดสิทธิมนุษยชน การทำลายระบบประชาธิปไตยมีแนวโน้มว่าสหรัฐฯ จะมีมาตรการมาตอบโต้ที่รุนแรงขึ้น เช่น มาตรการข้อจำกัดด้านวีซ่า ระบบตรวจสอบระดับทรัพย์สินของผู้นำกัมพูชาในต่างแดน ทางด้านลาวก็ได้รับการ

ช่วยเหลือจากจีนค่อนข้างมาก โดยเฉพาะด้านการค้า การลงทุน การสร้างทางรถไฟความเร็วสูง ดังนั้น จะเห็นได้ว่า อาเซียนบวก (Cambodia-Laos-Myanmar-Vietnam: CLMV) โดยเฉพาะ กัมพูชา ลาว เมียนมา จะมีความโน้มเอียงไปทางจีนมากกว่าสหรัฐฯ สำหรับ ประเทศไทยนั้นยังอยู่ในภาวะที่เรียกว่า เป็นกลาง ยังไม่มีการเลือกข้างที่ชัดเจน รัฐบาลไทยมีความกังวลในการกำหนดบทบาทความสัมพันธ์กับจีนโดยเฉพาะกรณี การสร้างทางรถไฟความเร็วสูงที่มีการเจรจาตกลงและ มีการยกเลิกสัญญา และมีการทำสัญญาใหม่ ส่วนทางด้านเวียดนามนั้น ยังมีความทรงจำในอดีตกับสหรัฐฯ กรณีสงครามเวียดนาม ส่วนทางด้านจีน เวียดนามก็มีความทรงจำในอดีตในครั้งสงครามจีน-เวียดนาม ในช่วง สงครามเย็นเช่นเดียวกัน

ในขณะที่ฝ่ายจีนได้ดำเนินยุทธศาสตร์อย่างต่อเนื่อง เป็นระยะเวลาหลายปี และสม่ำเสมอโดยเฉพาะ BRI และเส้นทางสายไหมใหม่ ส่วนพันธมิตรอื่น นอกภูมิภาค อินโด-แปซิฟิกนั้น จีนได้ร่วมมือกับสาธารณรัฐอิสลาม อิหร่าน (อิหร่าน) และรัสเซีย ในขณะที่ทางด้านแปซิฟิกได้ จีนได้ขยายขอบเขตโดยเฉพาะด้านภูมิยุทธศาสตร์ โดย ได้ลงนามในสนธิสัญญาด้านความมั่นคงกับประเทศ หมู่เกาะแปซิฟิกใต้ โดยการขยายอิทธิพลไปยัง 10 ประเทศ ขนาดเล็ก แถบมหาสมุทรแปซิฟิก เช่น รัฐเอกราชซามัว (ซามัว) สาธารณรัฐฟีจี (ฟีจี) สาธารณรัฐวานูวาตู (วานูวาตู) ฯลฯ โดยสร้างความร่วมมือที่ชัดเจนและ จับต้องได้ โดยเฉพาะด้านโลกร้อนเนื่องจากประเทศ หมู่เกาะเหล่านี้ หากเกิดภาวะโลกร้อนขึ้น น้ำแข็งขั้ว โลกละลาย มีความเป็นไปได้ว่าหมู่เกาะเหล่านี้จะต้อง จมทะเลหายไป นอกจากนี้ยังมีความร่วมมือทางด้านทหาร การประมง การโทรคมนาคม การฝึกเจ้าหน้าที่ตำรวจ และอื่น ๆ ซึ่งพื้นที่บริเวณอินโด-แปซิฟิกใต้ เคยเป็น

พื้นที่ส่วนหนึ่งในการสู้รบในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 ระหว่างสหรัฐฯ และญี่ปุ่น จะเห็นได้ว่าจีนได้ขยาย การสร้างฐานที่มั่นทางทหารลงในพื้นที่หมู่เกาะแปซิฟิกได้ ทำให้ออสตราเลเซียซึ่งเป็นพันธมิตรหลักของสหรัฐฯ มีความตื่นตัวมากยิ่งขึ้นสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้จะทำให้แต่ละ ประเทศจะมีท่าทีที่แตกต่างกันตามผลประโยชน์แห่งชาติ ของประเทศตนเอง

ยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคง

ประเทศไทยได้กำหนดยุทธศาสตร์ชาติ ตามมาตรา 65 แห่งรัฐธรรมนูญราชฉัตรไทย พ.ศ.2560 ได้วางเป้าหมายระยะยาวของประเทศ ได้กำหนด วิสัยทัศน์ประเทศไทย พ.ศ.2580 ว่า “ประเทศไทย มีความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน เป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนามาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” โดยมีเป้าหมาย ประเทศชาติมีความมั่นคงประชาชนมีความสุข เศรษฐกิจพัฒนาอย่างต่อเนื่องสังคมเป็นธรรม ฐานทรัพยากร ธรรมชาติยั่งยืน โดยได้กำหนดเป้าหมายไว้ 6 ด้าน สำหรับเป้าหมายด้านความมั่นคงคือ “ประชาชนอยู่ดีกินดี มีความสุข มีความมั่นคงในทุกมิติทุกระดับ” ยุทธศาสตร์ชาติ ด้านความมั่นคงจึงได้กำหนดประเด็นยุทธศาสตร์ที่ให้ความสำคัญกับการรักษาความสงบภายในประเทศ เพื่อปรับสภาพแวดล้อมด้านความมั่นคงให้ประเทศ มีความสงบเรียบร้อยและสันติสุข ในขณะเดียวกัน ก็จะต้องมีการป้องกันและแก้ไขปัญหาที่มีผลกระทบ ต่อความมั่นคงที่มีอยู่ในปัจจุบัน เช่น ปัญหาเสพติด ปัญหาการค้ามนุษย์ปัญหาการขาดเสถียรภาพทางการเมือง ปัญหาความไม่สงบในบางพื้นที่ รวมทั้งป้องกันไม่ให้เกิด ปัญหาใหม่ เช่น ปัญหาที่เกิดจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี และนวัตกรรมแบบพลิกผัน ปัญหาการแข่งขันทางการค้า และการย้ายถิ่นของทุนข้ามชาติ (กระทรวงกลาโหม, 2560)

จะเห็นได้ว่า ยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคง มีการกำหนดให้ดำเนินการอย่างเป็นขั้นเป็นตอนอยู่แล้ว แต่จากสภาพปัจจุบันโลกาภิวัตน์ทำให้โลกมีการเชื่อมต่อเข้าหากันมากยิ่งขึ้น ดังนั้น กรอบแนวคิดความมั่นคงแบบเดิม จึงถูกปรับเปลี่ยนให้เหมาะสม ที่เรียกว่า ความมั่นคงแบบองค์รวม ซึ่งจะต้องมีความมั่นคงพร้อมรับมือภัยคุกคามในทุกมิติ ทั้งการเมือง เศรษฐกิจ สังคม จิตวิทยา การทหาร และด้านอื่น ๆ รวมทั้งได้รับการสนับสนุนจากประชาชน ซึ่งหากจะพิจารณาถึงความมั่นคงแห่งชาติในระดับองค์รวม จะต้องครอบคลุมถึงปัจจัยต่าง ๆ เช่น การอยู่รอดปลอดภัยของรัฐ การมีเอกราช อธิปไตย บูรณภาพแห่งดินแดน ความเข้มแข็งของชาติ ชุมชน ประชาสังคม นอกจากนั้น ต้องพิจารณาไปถึงปัจจัยภายนอกประเทศ เช่น ความมั่นคงของประเทศรอบบ้านและภูมิภาค เพื่อสนองรับกับยุทธศาสตร์ที่วางไว้ ประเทศไทยจึงได้ดำเนินการเพื่อพัฒนาความสัมพันธ์ทางทหารที่ดีระหว่างมิตรประเทศ โดยเฉพาะสหรัฐฯ และจีน

การฝึกผสมทางทหารเครือข่ายความร่วมมือทางทหารระหว่างประเทศ

การแสวงความร่วมมือทางทหารผ่านการฝึกผสม นับเป็นเครือข่ายการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่มีบทบาทสำคัญในช่วงสภาวะปกติ โดยเฉพาะการฝึกคอบร้าโกลด์ที่ประเทศไทยเป็นเจ้าภาพร่วมกับสหรัฐฯ โดยทำการฝึกในพื้นที่ประเทศไทย การฝึกคอบร้าโกลด์นับเป็นการฝึกของกำลังทหารขนาดใหญ่ที่มีความสำคัญมากที่สุด ในภูมิภาคอาเซียน เมื่อสถานการณ์โลกเปลี่ยนไปจึงทำให้การฝึกคอบร้าโกลด์นั้น นอกจากการฝึกเพื่อความร่วมมือทางทหารแล้ว ยังมีบริบททางการเมือง การทูต เข้ามาเกี่ยวเนื่องด้วย เนื่องจากมีการฝึกผสมหลายชาติ ได้แก่ ประเทศไทย

สหรัฐฯ สิงคโปร์ ญี่ปุ่น อินโดนีเซีย เกาหลีใต้ และมาเลเซีย เป็นประเทศที่เข้าร่วมการฝึกแบบเต็มรูปแบบ (Full Pacificating Nation) และมีประเทศที่เข้าร่วมการฝึกแบบจำกัดกิจกรรม (Limited Pacificating Nation) ได้แก่ จีน อินเดีย และมีประเทศล่าสุดที่เข้าร่วม ได้แก่ ออสเตรเลีย รวมถึงประเทศที่ส่งเจ้าหน้าที่วางแผนเข้าร่วมการฝึก (Multi Nation al Planning Augmentation Team: MPAT) ได้แก่ สาธารณรัฐฝรั่งเศส (ฝรั่งเศส) สาธารณรัฐอิตาลี (อิตาลี) สหราชอาณาจักรเกรตบริเทน และนอร์เทิร์นไอร์แลนด์ (สหราชอาณาจักร) สาธารณรัฐประชาชนบังกลาเทศ (บังกลาเทศ) แคนาดา เนปาล อินเดีย เวียดนาม และฟิลิปปินส์ และประเทศที่เข้าร่วมสังเกตการณ์ฝึก (Coalition Observer Liaison Team: COLT) ได้แก่ กัมพูชา บรูไน ลาว เมียนมา ปากีสถาน สมาพันธรัฐสวิส (สวิตเซอร์แลนด์) สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี (เยอรมนี) ราชอาณาจักรสวีเดน (สวีเดน) รัฐอิสราเอล (อิสราเอล) และรัฐคูเวต (คูเวต) มีการเพิ่มจำนวนประเทศต่าง ๆ เข้าร่วมจากประเทศไทยและสหรัฐฯ

จนปัจจุบันมีประเทศต่าง ๆ เข้าร่วม จำนวน 29 ประเทศ เนื่องจากสถานการณ์ของโลกและภูมิภาคเปลี่ยนแปลงไป จึงได้มีการเพิ่มเติมรูปแบบ การฝึกจากเดิมเป็นการปฏิบัติการทางทหารที่มีใช้สงคราม ในลักษณะการปฏิบัติการภายใต้กรอบของสหประชาชาติ นอกจากนั้นยังมีการฝึกร่วมกับมิตรประเทศอื่น เช่น การฝึก Blue Strike เป็นการฝึกร่วมระหว่างกองทัพไทยกับกองทัพจีน การฝึก Panther Gold เป็นการฝึกระหว่างกองทัพไทยและกองทัพสหราชอาณาจักร การฝึก “ไมตรี” เป็นการฝึกระหว่างกองทัพไทยและกองทัพอินเดีย เป็นต้น (กระทรวงกลาโหม, สำนักนโยบายและแผนกลาโหม, 2560)

โอกาสความท้าทายของประเทศไทย

โอกาส

1. ในสถานะที่ประเทศไทยเป็นแกนหลักของกลุ่มประเทศอาเซียนและมีที่ตั้งที่เหมาะสมทางภูมิรัฐศาสตร์สามารถนำมาเป็นฝ่ายริเริ่มในการดำเนินนโยบายทางทหารให้เอื้อต่อนโยบายทางความมั่นคงเพื่อแสวงหาข้อได้เปรียบทางการเมืองระหว่างประเทศตลอดทั้งด้านเศรษฐกิจ

2. การแข่งขันของสองมหาอำนาจทำให้เกิดแรงกระตุ้นให้ประเทศไทย กองทัพไทย ต้องมีแผนในการเตรียมความพร้อมของกองทัพอย่างเป็นรูปธรรมสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง

3. พัฒนาขีดความสามารถของกองทัพให้มีความพร้อมตลอดทั้งพัฒนาความร่วมมือทางทหาร การถ่ายทอดเทคโนโลยีทางทหารจากทั้งฝั่งสหรัฐฯ และจีน

4. เป็นโอกาสให้ประเทศไทยแสดงบทบาทเป็นตัวกลางในการเชื่อมโยงตลอดกาลเป็นผู้เจรจาในความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐฯ และจีน

5. ทำให้ประเทศไทยมีทางเลือกเพิ่มมากขึ้นในการแสวงหาความร่วมมือด้านความมั่นคงกับมิตรประเทศ

6. จากความสัมพันธ์อันดีของประเทศไทยกับประเทศมหาอำนาจที่เพิ่มมากขึ้น ทำให้ประเทศไทยพัฒนาขีดความสามารถในการใช้กำลังทางทหารในสถานการณ์วิกฤตต่าง ๆ ตลอดจน การช่วยเหลือด้านมนุษยธรรม และการช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติ

ความท้าทาย

1. ประเทศไทยอาจถูกกดดันจากในกรณีที่มีความสัมพันธ์กับฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง จนทำให้อีกฝ่ายเสียผลประโยชน์ อาจจะนำมาสู่ความไม่ไว้วางใจ ซึ่งอาจจะเป็นอุปสรรคในการวางตัวของประเทศไทย

2. นำมาเป็นข้ออ้างในความสัมพันธ์ของสหรัฐฯ หรือความสัมพันธ์ของจีน ในกรณีเกิดประเด็นข้อขัดแย้งระหว่างกัน

3. นำมาเป็นประเด็นทางการเมืองหรือประเด็นอื่น ๆ ที่อาจส่งผลกระทบต่อถึงกัน ในมาตรการอื่น เช่น การจัดหาอาวุธยุทโธปกรณ์เข้าประจำการในกองทัพ มาตรการทางการค้า การตอบโต้ทางการค้าได้

4. อาจจะได้รับประโยชน์จากแต่ละฝ่ายน้อยกว่าที่ควรจะเป็น เพราะจะต้องมีความระมัดระวังในการดำเนินนโยบายระหว่างประเทศ

ท่าทีและนโยบายทางด้านการทหารที่ควรจะเป็นของประเทศไทย

อดีต ปัจจุบัน และอนาคต เป็นสิ่งที่เชื่อมโยงเกี่ยวข้องและมีความสัมพันธ์กันการปฏิบัติในอดีตส่งผลต่อเนืองมาจนถึงปัจจุบันและทุกการกระทำในปัจจุบันเป็นรากฐานสู่อนาคตเช่นเดียวกัน การวิเคราะห์ท่าทีและนโยบายทางด้านการทหารที่ควรจะเป็นของประเทศไทยจึงต้องศึกษาจากอดีตโดยเฉพาชนโยบายในช่วง รศ.112 ปี พ.ศ.2436 ในสมัยรัชกาลที่ 5 เป็นยุคที่อาณาจักรสยามต้องเผชิญกับวิกฤติการล่าอาณานิคมของชาติมหาอำนาจอย่างสหราชอาณาจักรและฝรั่งเศส สยามได้ยอมเสียดินแดนบางส่วน เพื่อรักษาดินแดนส่วนใหญ่เอาไว้โดยการแสวงหามหาอำนาจอื่นมาดูแลอำนาจ เช่น รัชกาลที่ 5 ทรงเสด็จประพาสรัสเซีย พระองค์ทรงฉายพระรูปร่วมกับพระเจ้าซาร์นิโคลัสที่ 2 นำมาสู่การถ่วงดุลประกอบกับสยามพัฒนาประเทศให้มีความเจริญทัดเทียมกับชาติในยุโรปดำเนินนโยบายต่างประเทศเป็นมิตรรอบทิศทางกับบรรดาชาติมหาอำนาจ ทั้งรัสเซีย เยอรมัน และญี่ปุ่น ทำให้อังกฤษและฝรั่งเศส ยอมหยุดยั้งพฤติกรรมรุกรานดินแดนไปได้ ต่อมาในสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 ประเทศไทยได้ดำเนินนโยบายให้ญี่ปุ่นเดินทัพผ่านประเทศไทย ประเทศไทยต้องประกาศสงครามกับสหราชอาณาจักรและสหรัฐฯ พ.ศ.2485 ต่อมามีการจัดตั้งขบวนการเสรีไทยในสหรัฐฯ และรัฐบาลสหรัฐฯ ให้การสนับสนุนประกอบกับ

มีการจัดตั้งขบวนการต่อต้านญี่ปุ่นในประเทศไทย ในตอนท้ายสงครามโลกครั้งที่ 2 สหรัฐฯ ได้ช่วยเหลือ ประเทศไทยในการเจรจาให้สหราชอาณาจักรลดข้อเรียกร้อง และเงื่อนไขได้เป็นผลสำเร็จตลอดทั้งดำเนินนโยบาย ในการเจรจากับรัสเซีย ฝรั่งเศส สหรัฐฯ ในการสนับสนุน ประเทศไทยเข้าเป็นสมาชิกสหประชาชาติเป็นผลสำเร็จ ในปี พ.ศ.2489 นโยบายในช่วงสงครามเย็นในช่วงหลัง สงครามโลกครั้งที่ 2 นับเป็นช่วงเวลาแห่งความท้าทาย ของประเทศไทยอย่างมีพลวัต ประเทศไทยได้ดำเนิน นโยบายใกล้ชิดกับมหาอำนาจอย่างสหรัฐฯ หลังจากนั้น เมื่อสภาพแวดล้อมเปลี่ยนไปสถานการณ์ในอินโดจีน มีความรุนแรงขึ้น เวียดนามมีท่าทีคุกคามประเทศไทย ประเทศไทยได้สร้างความสัมพันธ์กับจีนจนนำมาสู่ จีนทำสงครามกับเวียดนาม จากนั้นช่วงปลายสงครามเย็น ประเทศไทยได้ช่วยเหลือเพื่อนบ้านโดยเฉพาะกัมพูชา จนนำมาสู่การยุติความขัดแย้งในกัมพูชา ทำให้สถานะ ทางการเมืองระหว่างประเทศมีบทบาทที่สำคัญนำมาสู่ การเปิดตลาดการค้าในภูมิภาคและพัฒนาประเทศ อย่างรวดเร็วในช่วงนั้น

ปัจจุบันประเทศไทยมีความสำคัญเชิงภูมิศาสตร์ เป็นศูนย์กลางของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เป็นเหตุจูงใจ ให้มหาอำนาจเห็นว่าประเทศไทยเป็นประโยชน์โดยเฉพาะ สหรัฐฯ พยายามให้ประเทศไทยเป็นส่วนหนึ่งในยุทธศาสตร์ ปิดล้อมจีน นับวันที่กระแสแห่งความขัดแย้งระหว่างจีน และสหรัฐฯ เพิ่มขึ้นและกระจายไปทั่วภูมิภาค ทำให้เกิดความกดดันต่อประเทศต่าง ๆ ซึ่งความกดดัน จากมหาอำนาจเป็นตัวแปรหนึ่งที่มีผลต่อการกำหนด นโยบายทางด้านความมั่นคงทางการทหาร ทางการเมือง ทางทหาร ซึ่งประเทศไทยจะถูกโยนเข้าไปในความขัดแย้ง ระหว่างมหาอำนาจทั้งสองฝ่ายอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ จะเห็นว่า จีนกำลังส่งอิทธิพลต่อประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาค เอเชียตะวันออกเฉียงใต้เหนือกว่าสหรัฐฯ ขึ้นเรื่อย ๆ

กล่าวคือ ประเทศที่เคยอยู่ภายใต้อิทธิพลของสหรัฐฯ กับ พลิกไปอยู่ภายใต้อิทธิพลของจีนมากขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ แนวทางของกลุ่มประเทศอาเซียนยังไม่มีความชัดเจน ในการวางตัวในขณะเดียวกัน บางประเทศของสมาชิก อาเซียนได้เปิดความสัมพันธ์กับจีนอย่างเต็มรูปแบบ เช่น กัมพูชา และลาว จีนได้ให้ความช่วยเหลืออย่างเต็มรูปแบบ สำหรับท่าทีของประเทศไทยโดยเฉพาะประเด็น การเชื่อมต่อรถไฟความเร็วสูงกับจีนได้มีความล่าช้ากว่า แผนที่ได้วางไว้ในขณะเดียวกันประเทศไทยได้นำญี่ปุ่น เข้ามาเพื่อคานอำนาจ ส่วนสหรัฐฯ พยายามขอเข้ามา ใช้พื้นที่ของประเทศไทยเพื่อประโยชน์ทางการทหาร เหมือนในช่วงสงครามเวียดนาม

ซึ่งนับเป็นความวิตกกังวลต่อการดำเนินนโยบาย ของประเทศไทยอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้รวมไปถึงการ ที่จะแสดงบทบาทต่อประเด็นความขัดแย้งในทะเลจีนใต้ ส่วนการฝึกร่วมผสมทางทหารถือว่าเป็นเวทีในการแสวง ความร่วมมือกับประเทศมหาอำนาจที่ประเทศไทย ควรกระจายการฝึกร่วมผสมไปยังประเทศมหาอำนาจอื่น เช่น รัสเซีย อินเดีย เพื่อเป็นการถ่วงดุลอำนาจทางทหาร แต่อย่างไรก็ตาม ยังมีปัจจัยสถานะแวดล้อมใหม่ ๆ ที่ จะเข้ามาผลักดันต่อการกำหนดท่าทีและนโยบายทาง ด้านการทหารของประเทศไทยเพิ่มมากขึ้น ซึ่งจะต้อง มีการปรับตัวและปรับดุลอำนาจตามสถานการณ์และ สถานะแวดล้อมต่อไป

สรุป

จากการนำเสนอที่ผ่านมาแล้วนั้น จะเห็นได้ว่า ภูมิรัฐศาสตร์อินโด-แปซิฟิกเป็นสนามแห่งการแข่งขัน แย่งชิงเพื่อการขยายอิทธิพลต่างฝ่ายต่างดำเนินนโยบาย และยุทธศาสตร์ จับฉั้วแบ่งข้างเพื่อสกัดกันชั่วคราวข้าม โดยเฉพาะสหรัฐฯ และพันธมิตรได้ดำเนินการทุกวิถีทาง เพื่อตอบโต้ความพยายามของจีน ในการเพาะขยายและ

สร้างอิทธิพลขึ้นมาเป็นมหาอำนาจคู่แข่ง ทำให้สหรัฐฯ ได้เสริมสร้างขีดความสามารถร่วมกับพันธมิตรและหุ้นส่วนในภูมิภาคกำหนดท่าทีและบทบาทเพื่อเป็นการสร้างแนวปรกาการปิดล้อมมีการนำพันธมิตรร่วมลงนามในกรอบกติกาสัญญาความมั่นคงระหว่างกันหลายฉบับส่วนจีนนั้นก็มุ่งสร้างหลักประกันด้านความมั่นคง และผลประโยชน์ของตนเองด้วยการสร้างโครงการ สร้างเครือข่ายและความสัมพันธ์ที่ดีกับประเทศรอบบ้าน และประเทศเพื่อนบ้านในภูมิภาคตลอดจนขยายไปทั่วโลกถึงกลุ่มประเทศแอฟริกา กลุ่มประเทศหมู่เกาะในแปซิฟิกใต้ โดยเฉพาะประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ นั้น จะให้ความสำคัญเป็นพิเศษเนื่องจากอยู่รายรอบสามารถเชื่อมต่อทางโครงข่ายการคมนาคมได้รวดเร็ว เพื่อสกัดกั้นอำนาจและอิทธิพลของสหรัฐฯ เช่นเดียวกัน สำหรับประเทศไทยนั้นมีภูมิศาสตร์ที่ตั้งที่มีความเกือกล้อมต่อการเป็นศูนย์กลางการเชื่อมโยงที่มีความใกล้ชิดสนิทสนมแบบญาติมิตรในครอบครัวเดียวกันกับจีนและความใกล้ชิดแบบเพื่อนสนิทที่เก่าที่สุดของสหรัฐฯ จึงทำให้ประเทศไทยต้องเข้าไปเป็นผู้แสดงในกรอบความร่วมมือต่าง ๆ ที่มหาอำนาจอย่างสหรัฐฯ และจีนได้กำหนดขึ้น ต้องกำหนดยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคงมีท่าทีและนโยบายอย่างรอบคอบในการสร้างความร่วมมือทั้งสหรัฐฯ และจีนอย่างสมดุลรอบด้าน ประเทศไทยต้องดำรงสถานะในการเป็นมิตรของทั้งสองฝ่ายกระจายความพึงพามีความสัมพันธ์ทั้งสองฝ่ายอย่างสมดุลซึ่งความใกล้ชิดนี้เป็นความใกล้ชิดที่ไม่ให้ฝ่ายตรงข้ามเกิดความไม่พอใจ กล่าวคือต้องไม่ให้อีกฝ่ายมองประเทศไทยไม่เป็นมิตรที่เรียกว่า เป็นกลางอย่างมีระยะห่างที่แตกต่างไม่เลือกข้างใดข้างหนึ่งหรือเอียงไปด้านใดด้านหนึ่งนั่นเอง ซึ่งการรักษาสมดุลเช่นนี้ต้องยอมรับว่าจะไม่ได้รับผลประโยชน์จากแต่ละฝ่ายเท่าที่ควร ซึ่งขณะเดียวกันก็จะไม่ถูกกดดันจากฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมากนักในความสัมพันธ์ทางทหาร ประเทศไทย กองทัพไทยต้องรักษาความสัมพันธ์กับ

ทั้งสหรัฐฯ และจีนอย่างต่อเนื่องใกล้ชิดไม่เข้าไปช่วยฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมากเกินไปจนเกิดความได้เปรียบเสียเปรียบของอีกฝ่าย ประเทศไทยต้องเป็นฝ่ายริเริ่มการสร้างความร่วมมือเชิงรุกในการสร้างความร่วมมือทางทหารในระดับทวิภาคีระหว่างประเทศไทยกับสหรัฐฯ และระหว่างไทยกับจีนในมิติต่าง ๆ ในขณะเดียวกันจะต้องดำเนินความร่วมมือกับประเทศมหาอำนาจอื่นอีก เช่น อินเดีย รัสเซีย ให้มีความร่วมมือให้เกิดสมดุล (Balancing) สมดุลแบบพึ่งพาอาศัยระหว่างกันอย่างเหมาะสม พิจารณาบทบาทบทบาทความสัมพันธ์ตามสภาวะแวดล้อมและสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งอาจจะมีระยะห่างที่เหมาะสมแตกต่างกันในแต่ละช่วงเวลาบนพื้นฐานที่จะนำมาซึ่งผลประโยชน์แห่งชาติและความมั่นคงการทหารการเมืองเศรษฐกิจและต่างประเทศที่ครอบคลุม ซึ่งอาจมีการใช้ทั้งอำนาจแข็ง (Hard Power) อำนาจละมุน (Soft Power) อย่างเพียงพอมีการดำเนินการทูตทางทหาร ให้สอดคล้องสถานการณ์และเกิดประสิทธิภาพและผลสอดคล้องกับทางด้านการเมือง ทางด้านเศรษฐกิจ รวมถึงการไม่เลือกปฏิบัติกับประเทศใดประเทศหนึ่งเป็นการเฉพาะ นอกจากนั้นจะต้องเตรียมกำลังกองทัพให้มีสมรรถนะและมีความพร้อมรบตลอดจนมีประสิทธิภาพเพื่อสร้างความเกรงขามและรักษาดุลยภาพอำนาจระหว่างมหาอำนาจในเวทีระหว่างประเทศให้มีความสำคัญกับกฎหมายระหว่างประเทศสนับสนุนการแก้ไขปัญหาในแนวทางสันติวิธี ให้การสนับสนุนส่งเสริมช่วยเหลือความร่วมมือระหว่างประเทศในกรอบของสหประชาชาติอย่างต่อเนื่องและเป็นรูปธรรม

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ประเทศไทยต้องแสดงบทบาทหน้าในการประสานประโยชน์ในภูมิภาคอาเซียน นำมาสู่การได้รับการยอมรับจากมิตรประเทศ

1.2 ขยายผลจากการที่ประเทศไทย เป็น แกนกลางและเป็นผู้ก่อตั้งอาเซียนเพื่อเพิ่มบทบาทในการ นำไปเชื่อมโยงกับด้านเศรษฐกิจ ด้านการค้า ด้านการลงทุน

1.3 ประเทศไทยต้องส่งเสริมการปกครอง แบบประชาธิปไตยซึ่งจะเป็นปัจจัยที่ผลักดันให้มิตรประเทศ เพิ่มระดับความร่วมมือทางทหารให้มากยิ่งขึ้น ซึ่งจะช่วย ส่งเสริมพลวัตความสัมพันธ์ ในภาคีระหว่างประเทศ ได้มากยิ่งขึ้น

1.4 นำผลสำเร็จจากความร่วมมือทางทหาร ที่มากยิ่งขึ้นมาเป็นแนวทางผลักดัน ในการปฏิบัติร่วมกัน ระดับภูมิภาคสนับสนุนให้ประเทศที่เกี่ยวข้อง เจริญก้าวหน้า โดยสันติวิธีโดยไม่ส่งผลกระทบต่อประเทศไทย

1.5 นำผลสำเร็จจากความร่วมมือมาผลักดัน การเชื่อมโยงระบบโครงสร้างพื้นฐานของประเทศไทย กับอาเซียน โดยใช้กลไกของโครงการระเบียงเศรษฐกิจ ตะวันตก-ตะวันออก (East-West Economic Corridor: EWEC) และโครงการระเบียงเศรษฐกิจภาคใต้ (Southern Economic Corridor) ในการเป็นศูนย์กลาง การคมนาคมขนส่งและโครงสร้างพื้นฐานของอาเซียนและเป็นสะพานเชื่อมระหว่าง BRI กับ ASEAN Connectivity อันจะนำไปสู่การผลักดัน Thailand 4.0 ควบคู่กับการเดินหน้าไปสู่ ASEAN 4.0 โดยมีเป้าหมายระยะยาว คือ การเป็นศูนย์กลางด้านนวัตกรรมของอาเซียน (ASEAN Innovation Hub) และศูนย์กลางด้านดิจิทัลของอาเซียน (ASEAN Digital Hub) ต่อไป

1.6 การรักษาความสมดุลแห่งอำนาจกับสหรัฐฯ และจีน ทั้งสองฝ่ายให้มีความสมดุลและพึ่งพาอาศัย ซึ่งกันและกันอย่างเหมาะสมโดยยึดถือผลประโยชน์ แห่งชาติเป็นหลักและไม่เลือกเข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง

1.7 การปฏิรูประบบการบริหารราชการ ควรมีโครงสร้างการทำงานร่วมกัน การเสริมสร้างความ เป็นเอกภาพ การบูรณาการประสานงานระหว่างหน่วยงาน ราชการทั้งภายในประเทศและต่างประเทศให้การดำเนินงาน สามารถขับเคลื่อนได้ในทุกมิติ

1.8 การนำจุดแข็งจากการเป็นแกนกลาง ในภูมิภาคของประเทศไทยมาเพิ่มศักยภาพของประเทศ โดยกำหนดนโยบายที่เหมาะสมก่อให้เกิดประโยชน์ มากยิ่งขึ้น เช่น ด้านภูมิศาสตร์ที่มีที่ตั้งจุดกึ่งกลางในภูมิภาค อาเซียนมาเพิ่มศักยภาพ ด้านโลจิสติกส์ ด้านสังคมและ ด้านศิลปะวัฒนธรรม ให้สามารถเป็นศูนย์กลางในภูมิภาค เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้อย่างเป็นรูปธรรม

1.9 ขยายผลจากความร่วมมือทางทหาร ที่มากยิ่งขึ้นนำมาเสริมสร้างเครือข่ายพันธมิตรในอาเซียน เพื่อปรับดุลอำนาจในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ กับทั้งขยายความสัมพันธ์กับประเทศมหาอำนาจอื่น ๆ เช่น รัสเซีย อินเดีย เพื่อถ่วงดุลและลดแรงเสียดทาน ระหว่างสหรัฐฯ กับจีน

1.10 นำเสนอผลสำเร็จจากความร่วมมือ ทางทหารไปขยายผลกับหน่วยงานราชการอื่น ๆ เพื่อ กำหนดยุทธศาสตร์ของประเทศไทย ซึ่งมีผลเกี่ยวเนื่อง กับผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐฯ กับจีน เช่น สำนักงานสภาพความมั่นคงแห่งชาติ กระทรวงการต่างประเทศ กระทรวงกลาโหม กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงคมนาคม ฯลฯ ให้สามารถบรรลุผลประโยชน์ของชาติได้อย่างชัดเจน

1.11 การเสริมสร้างความร่วมมือด้านการทหาร ในทุกระดับกับสหรัฐฯ และจีน ตลอดจนในเวทีอาเซียน ในการสนับสนุนให้จีนและสหรัฐฯ มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน

1.12 นำอำนาจละมุน (Soft Power) ที่ประเทศไทยมีความโดดเด่น เช่น วัฒนธรรมไทย อาหารไทย มวยไทย นาฏศิลป์ มาเป็นเครื่องมือในการ สนับสนุนอำนาจทางการเมือง การทหาร ตลอดจน ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศอย่างเป็นรูปธรรม

1.13 พัฒนาอาวุธเป็นของตนเอง ลดการพึ่งพา จากต่างประเทศให้มากยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะระดับปฏิบัติการ

2.1 เตรียมความพร้อมด้านองค์บุคคล ให้มีความรู้ ความสามารถพร้อมรับมือกับการแข่งขันช่วงชิงของมหาอำนาจในอินโด-แปซิฟิก

2.2 เพิ่มการฝึกร่วมกับมิตรประเทศอื่น ตลอดจนเพิ่มการแลกเปลี่ยนการเยือนทางทหารระหว่างกัน โดยเฉพาะกับประเทศที่มีศักยภาพทางทหาร เช่น จีน รัสเซีย อินเดีย เพื่อให้เกิดภาพความร่วมมือที่หลากหลาย

2.3 นำประสบการณ์จากการฝึกผสมทางทหาร กับมิตรประเทศมาพัฒนากำลังรบและพัฒนาแผนป้องกันประเทศ ตลอดจนหลักปฏิบัติการร่วมต่าง ๆ ทางทหาร ให้ทันสมัย

2.4 เสริมสร้างกำลังกองทัพให้มีศักยภาพ โดยเฉพาะการเอาชนะภัยคุกคาม โรคติดเชื่ออุบัติใหม่ การก่อการร้าย Cyber Defense ตลอดจน Space Defense เพื่อรองรับกับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

2.5 นำมาเป็นกรอบแนวทางดำเนินความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้านลงไปจนถึงระดับท้องถิ่น โดยเฉพาะการดำเนินความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้าน ของกองกำลังป้องกันชายแดนต่าง ๆ

2.6 เตรียมความพร้อมด้านอาวุธยุทโธปกรณ์ เทคโนโลยีทางทหาร ให้มีความพร้อม เพื่อรองรับการขยาย อิทธิพลและบทบาทของสหรัฐฯ และจีน

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงกลาโหม. (2560). *ยุทธศาสตร์การป้องกันประเทศกระทรวงกลาโหม พ.ศ.2560-2579*. กรุงเทพฯ.
- กระทรวงกลาโหม, สำนักนโยบายและแผนกลาโหม. (2560). *แนวทางการเสริมสร้างความร่วมมือด้านความมั่นคงกับมิตรประเทศของกระทรวงกลาโหม 2560-2564*. กรุงเทพฯ: สำนักนโยบายและแผนกลาโหม.
- คณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ. (2561). *ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ.2561-2580*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรี.
- สุรชาติ บำรุงสุข. (2549). *รัฐใหญ่แห่งสงครามเล็กอย่างไร*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สถาบันข่าวกรอง สำนักข่าวกรองแห่งชาติ.
- Nye, J. S. Jr. (2007). *Understanding International Conflicts: An Introduction to Theory and History*. Crawfordsville: RR Donnelley and Sons Company.

อุตสาหกรรมป้องกันประเทศ: ปัจจัยสำคัญแห่งยุทธศาสตร์ความมั่นคงของฝรั่งเศส ในภูมิภาคอินโด-แปซิฟิก

Defence Industry: A Key Factor of France's Indo-Pacific Defence Strategy

บทความวิชาการ

ธีรวัต กุลสุวรรณ

Teerawat Kulsuwan

กองวิชาวิศวกรรมสรรพาวุธ ส่วนการศึกษา โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า นครนายก ประเทศไทย 26001

Department of Ordnance Engineering, Academic Division, Chulachomkiao Royal Military Academy,

Nakhon Nayok, Thailand 26001

E-mail: teerawatkulsuwan@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้ เป็นการศึกษาและวิเคราะห์ความสำคัญของอุตสาหกรรมป้องกันประเทศที่มีต่อยุทธศาสตร์อินโด-แปซิฟิกของสาธารณรัฐฝรั่งเศส (ฝรั่งเศส) ในด้านความมั่นคงและการทหาร ซึ่งรัฐบาลฝรั่งเศสได้ให้ความสำคัญอย่างยิ่ง ผ่านการจัดทำเอกสารทางการเกี่ยวกับยุทธศาสตร์ความมั่นคงแห่งชาติ โดยระบุใจความสำคัญในด้านอธิปไตย ความร่วมมือทางทหาร เส้นทางการค้า และการเปลี่ยนแปลงของสภาวะภูมิอากาศในปัจจุบัน โดยในด้านความร่วมมือทางทหารนั้น ฝรั่งเศสมุ่งเน้นไปที่การฝึกและปฏิบัติการร่วมแบบพหุภาคี รวมถึงผลักดันนโยบายการส่งออกอาวุธยุทโธปกรณ์ให้แก่กองทัพชาติพันธมิตรที่มีความต้องการอาวุธยุทโธปกรณ์ที่มีขีดความสามารถสูง เพื่อตอบสนองประเด็นเรื่องความมั่นคงในภูมิภาค ส่งผลให้เกิดการขยายตัวของสายการผลิตทางอุตสาหกรรมทหาร การพัฒนานวัตกรรมและเทคโนโลยีป้องกันประเทศขั้นสูงและก่อให้เกิดการจ้างงานในภาคอุตสาหกรรมต่าง ๆ ภายในฝรั่งเศสอย่างต่อเนื่อง สร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจอย่างมหาศาล และความมั่นคงทางอุตสาหกรรมในระยะยาว สามารถพึ่งพาตัวเองได้อย่างสมบูรณ์ โดยมีกรมการอาวุธ (Directorate of Armaments) เป็นองค์กรหลักในการขับเคลื่อนกิจการอุตสาหกรรมป้องกันประเทศของฝรั่งเศสในภาพรวม ทั้งหมดนี้สะท้อนให้เห็นถึงความยึดมั่นในหลักการเอกภาพทางยุทธศาสตร์ (Strategic Autonomy) และการเป็นรัฐอธิปไตย (The Sovereign State) ซึ่งผสานด้วยกรอบแนวคิดนโยบายความยิ่งใหญ่ (The Policy of Grandeur) ของประธานาธิบดี ชาร์ลส์ เดอ โกลล์ ที่มุ่งเน้นการรักษาความเป็นอิสระในการดำเนินนโยบายทั้งด้านความมั่นคง เศรษฐกิจและอุตสาหกรรมในเวทีโลก

วันที่รับบทความ: 11 มี.ค.66

วันที่แก้ไขบทความ: 31 มี.ค.66

วันที่ตอบรับบทความ: 12 พ.ค.66

คำสำคัญ: อุตสาหกรรมป้องกันประเทศ, ยุทธศาสตร์ ความมั่นคงของฝรั่งเศส ในภูมิภาคอินโด-แปซิฟิก, นโยบาย การส่งออกอาวุธยุทโธปกรณ์, เอกภาพทางยุทธศาสตร์

Abstract

The objective of this article is to study and analyse the importance of the defence industry to France's Indo-Pacific defence strategy regarding security and military. The French government has attached great importance to the strategy through the preparation of its official national defence strategy documents, which identify priorities in sovereignty, military cooperation, trade routes and current climate change. In terms of military cooperation, France focuses particularly on multilateral training and operations with its allied nations. It has also driven its arms export policy to the allied army with a demand for high-capacity military equipment to cope with instability and insecurity in the region. This results in the expansion of military industrial production lines, the development of advanced defence innovation and technology, and the continuous employment augmentation in various industrial sectors within France. In addition, this has created enormous economic value added and long-term industrial sustainability, which enabled France to entirely rely on itself. Moreover, there is the French Directorate of Armaments which serves as a significant igniter

in propelling the French defence industry as a whole. All of these reflect President Charles de Gaulle's adherence to the principles of Strategic Autonomy and the Sovereign State, combined with the Policy of Grandeur framework, which focuses on maintaining freedom of action in the implementation of global security, economic and industrial policies.

Keywords: Defence Industry, France's Indo-Pacific Defence Strategy, Arms Export Policy, Strategic Autonomy

บทนำ

ฝรั่งเศส ถือว่าเป็นหนึ่งในประเทศมหาอำนาจเก่าแก่ชาติหนึ่ง ในภูมิภาคอินโด-แปซิฟิก โดยปัจจุบันมีประชากรสัญชาติฝรั่งเศส อาศัยอยู่ในอาณาเขตโพ้นทะเลราว 1.6 ล้านคน ซึ่งตั้งอยู่ระหว่างมหาสมุทรอินเดียและแปซิฟิก เช่น มายอต (Mayotte) ลา เรอูนียง (La Réunion) ลา นูแวน กาลีดอนี (La Nouvelle Calédonie) ลา โพลินีซี ฟรอนแซส (La Polynésie française) เป็นต้น โดยมีพื้นที่เขตเศรษฐกิจจำเพาะ (Exclusive Economic Zone) ในครอบครอง ราว 9-11 ล้านตารางกิโลเมตร (Ministère des armées, 2019, p.7) ข้อมูลสำคัญจากเอกสารทางการปี พ.ศ.2565 ของกระทรวงยุโรปและการต่างประเทศของฝรั่งเศส ระบุว่า ยุทธศาสตร์อินโด-แปซิฟิกของฝรั่งเศสนั้น ตั้งอยู่บนหลักการสำคัญ 4 ประการ ประการแรก ความมั่นคงและการทหาร (Security and Defence) ประการที่สอง เศรษฐกิจ การติดต่อ การวิจัย และนวัตกรรม (Economy,

Connectivity, Research and Innovation) ประการที่สาม ความร่วมมือแบบพหุภาคี และการเคารพกฎหมายระหว่างประเทศ (Multilateralism and Rule of Law) และประการที่สี่ การเปลี่ยนแปลงของสภาวะภูมิอากาศ ความหลากหลายทางชีวภาพ และการจัดการทรัพยากรทางทะเลอย่างยั่งยืน (Climate Change, Biodiversity and Ocean Sustainability) (Ministère de l'Europe et des Affaires étrangères, 2022, p.55-66)

จากข้อมูลข้างต้น จะเห็นได้ว่า ความมั่นคง และการทหารเป็นหนึ่งในหลักการสำคัญของฝรั่งเศสในภูมิภาคอินโด-แปซิฟิก โดยมีจุดประสงค์หลัก 5 ประการ ได้แก่ การปกป้องอธิปไตยของประเทศ การส่งเสริมความร่วมมือทางทหารเพื่อเพิ่มความมั่นคงในพื้นที่ การเข้าถึงเส้นทางการค้าและยุทธศาสตร์ที่สำคัญความร่วมมือในการรักษาเสถียรภาพทางยุทธศาสตร์และการทหารแบบพหุภาคี และการเฝ้าระวังความเสี่ยงที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงของสภาวะภูมิอากาศ (Ministère des armées, 2019, p.16-21) โดยในเวทีการประชุมด้านความมั่นคง Shangri-la Dialogue ที่สาธารณรัฐสิงคโปร์ (สิงคโปร์) ช่วงเดือนมิถุนายน พ.ศ.2565 ที่ผ่านมา นายเซบาสเตียน เลกอร์นู (Sébastien Lecornu) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมของฝรั่งเศส ได้กล่าวถึงความสำคัญในการรักษาเสถียรภาพในภูมิภาคอินโด-แปซิฟิก ซึ่งส่งผลกระทบโดยตรงต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจ และความมั่นคงในระดับนานาชาติ (Ministère des armées, 2022) โดยเฉพาะในด้านอุตสาหกรรมป้องกันประเทศ และการค้าอาวุธ ที่สร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจของฝรั่งเศสเป็นจํานวนมหาศาลในแต่ละปี โดยประเทศคู่ค้ารายใหญ่ ประกอบด้วย สาธารณรัฐอินเดีย (อินเดีย) สิงคโปร์ มาเลเซีย และสาธารณรัฐอินโดนีเซีย (อินโดนีเซีย) (Ministère des armées, 2022, p.14-15)

ยิ่งไปกว่านั้น การดำรงไว้ซึ่งเอกภาพทางยุทธศาสตร์ (Strategic Autonomy) ของกองทัพฝรั่งเศส ที่มุ่งเน้นการรักษาไว้ซึ่งผลประโยชน์แห่งชาติ และความสามารถในการดำเนินกลยุทธ์ทางทหารอย่างอิสระเสรี ในเวทีโลก (Gautier, 2017) มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพัฒนาอุตสาหกรรมป้องกันประเทศอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างความได้เปรียบทางนวัตกรรม รวมถึงส่งเสริมการส่งออกอาวุธยุทโธปกรณ์ เพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ และส่งผลให้เกิดการขยายสายการผลิต และโครงสร้างพื้นฐานทางอุตสาหกรรมทหาร (Defence Industrial Base) ของประเทศ โดยหมายรวมถึงการพัฒนาขีดความสามารถของอาวุธยุทโธปกรณ์ของกองทัพฝรั่งเศส สร้างความได้เปรียบทั้งทางยุทธศาสตร์และยุทธวิธีไปในคราวเดียวกัน (Béraud-Sudreau, 2017, p.11-16)

บทความนี้ได้ศึกษาและวิเคราะห์บทบาทของอุตสาหกรรมป้องกันประเทศ (Defence Industry) ที่มีต่อยุทธศาสตร์ความมั่นคงของฝรั่งเศส ในภูมิภาคอินโด-แปซิฟิก โดยใช้การรวบรวมข้อมูลจากเอกสารราชการของฝรั่งเศส บทความ และเอกสารทางวิชาการต่าง ๆ ทั้งในและนอกประเทศ ซึ่งผลการวิเคราะห์จะแสดงให้เห็นถึงมุมมองทางยุทธศาสตร์ที่สำคัญของรัฐบาลฝรั่งเศส ในด้านความมั่นคงและการทหาร ด้านเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมของประเทศในภาพรวม

ยุทธศาสตร์ความมั่นคงของฝรั่งเศส ในภูมิภาคอินโด-แปซิฟิก (French Indo-Pacific Defence Strategy)

นิยามของ “อินโด-แปซิฟิก” ตามยุทธศาสตร์การป้องกันประเทศของฝรั่งเศสนั้น หมายถึง อาณาเขตทางภูมิรัฐศาสตร์ ตั้งแต่สาธารณรัฐจิบูตี (จิบูตี) ซึ่งตั้งอยู่ทางทิศตะวันออก ปลายสุดของทวีปแอฟริกา จนถึงหมู่เกาะโพลินีเซียฝรั่งเศส (French Polynesia)

ภาพที่ 1 แผนที่ภูมิภาคอินโดแปซิฟิก ตามแนวคิดของฝรั่งเศส

ที่มา: Camroux and Jaffrelot (n.d.)

ในมหาสมุทรแปซิฟิก ซึ่งถือว่าเป็นพื้นที่ทางยุทธศาสตร์ที่มีประวัติศาสตร์อันยาวนานของฝรั่งเศส ทั้งในด้านสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ และการทหาร โดยมีกองกำลังทหารประจำการอยู่ใน 3 พื้นที่ ครอบคลุมมหาสมุทรอินเดีย และแปซิฟิก นอกจากนั้นในด้านการทูต รัฐบาลฝรั่งเศสมีทูตทหารประจำการอยู่ใน 33 ประเทศ ทั่วภูมิภาคอินโด-แปซิฟิก (Ministère des armées, 2019, p.7)

เฉกเช่นเดียวกับมหาอำนาจอย่างสหรัฐอเมริกา (สหรัฐฯ) และสาธารณรัฐประชาชนจีน (จีน) ฝรั่งเศสมีความพยายามในการรักษาอิทธิพล เสถียรภาพทางเศรษฐกิจและการเมืองของประเทศรวมถึงความสัมพันธ์ของมิตรประเทศในภูมิภาคอินโด-แปซิฟิกอย่างยิ่ง โดยส่งเสริมความร่วมมือแบบพหุภาคีในทุกด้าน เช่น การป้องกันประเทศ การเคารพกฎหมายระหว่างประเทศ ความอิสระเสรีของน่านฟ้า และเส้นทางคมนาคมทางทะเล การรักษาสมดุลทางยุทธศาสตร์ การต่อต้าน

การก่อการร้าย การลดการแพร่ขยายอาวุธ ทั้งนี้ จะต้องตั้งอยู่บนหลักการพื้นฐานทางความมั่นคง 5 ประการตามยุทธศาสตร์ความมั่นคงแห่งชาติ ดังนี้

1. การปกป้องประชาชนชาวฝรั่งเศส อธิปไตยของอาณาเขตโพ้นทะเล และเขตเศรษฐกิจจำเพาะ

หัวใจสำคัญของยุทธศาสตร์ความมั่นคงแห่งชาติฝรั่งเศส ประกอบด้วย การปกป้องดินแดนและประชาชนชาวฝรั่งเศสเป็นสำคัญ ทั้งฝรั่งเศสแผ่นดินใหญ่ และอาณาเขตโพ้นทะเล ที่ซึ่งโดยส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในภูมิภาคอินโด-แปซิฟิก รวมถึงผลประโยชน์แห่งชาติทุกรูปแบบในเขตเศรษฐกิจจำเพาะ ปัจจุบันมีกองกำลังทหารประจำการอยู่อย่างถาวร พร้อมขีดความสามารถในการตรวจการณ์ และความร่วมมือในการปฏิบัติการกิจในสภาวะวิกฤต ซึ่งมีการกิจหลัก 1) เผื่อระงับภัยคุกคามข้ามชาติ การก่อการร้าย และอาชญากรรมระหว่างประเทศ 2) เผื่อระงับการรุกรานอธิปไตย จากสภาวะการณ์ต่าง ๆ

ในภูมิภาค อันเนื่องมาจากการลักลอบค้าของเถื่อน การปล้นสะดมเรือ การอพยพเข้าประเทศอย่างผิดกฎหมาย

2. การส่งเสริมความร่วมมือด้านความมั่นคง และการทหาร เพื่อเพิ่มเสถียรภาพในภูมิภาค

รัฐบาลฝรั่งเศสได้มีการส่งเสริมความร่วมมือในการปฏิบัติการทางทหารร่วมกับมิตรประเทศในภูมิภาคอย่างต่อเนื่อง สร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน โดยมีได้ละทิ้งการดำเนินการตามนโยบายหลักของแต่ละประเทศ สนับสนุนการฝึกร่วมทางทหารในระดับนานาชาติ รวมถึงการปฏิบัติการลาดตระเวนและเฝ้าระวังในพื้นที่ที่มีความเสี่ยง

3. การรักษาไว้ซึ่งการใช้เส้นทางยุทธศาสตร์ และพื้นที่ที่ใช้ประโยชน์ร่วมกัน ร่วมกับชาติพันธมิตร

ในภูมิภาคอินโด-แปซิฟิก ประกอบด้วย เส้นทางการค้าและยุทธศาสตร์ที่สำคัญ ทั้งทางบก ทะเล และอากาศ เป็นจำนวนมาก ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนค้าขายระหว่างประเทศ สร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจอย่างมหาศาล ให้แก่ฝรั่งเศส และสหภาพยุโรป ดังนั้น การรักษาความปลอดภัยสำหรับเส้นทางเหล่านี้ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอาศัยความร่วมมือแบบพหุภาคี กับชาติพันธมิตรในภูมิภาค โดยเฉพาะกลุ่มประเทศอาเซียน (ASEAN) เพื่อผนึกกำลังในการเผชิญหน้ากับภัยคุกคามทุกรูปแบบ ที่ขัดต่อกฎหมายระหว่างประเทศ อันจะส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพ และผลประโยชน์ของฝรั่งเศสและสหภาพยุโรปโดยตรง

4. ความร่วมมือในการรักษาเสถียรภาพทางยุทธศาสตร์และการทหารแบบพหุภาคี

ฝรั่งเศสได้ให้ความสำคัญอย่างยิ่งกับความร่วมมือตามหลักการพหุภาคี โดยเชิดชูคุณค่าความเป็นประชาธิปไตย และการเคารพสิทธิมนุษยชน ส่งเสริมแนวทางการเจรจาในการรักษาสันติภาพระหว่างประเทศ รวมถึงการสร้างความปลอดภัยมั่นคงในเส้นทางการค้าและยุทธศาสตร์ที่สำคัญ นอกจากนั้นแล้ว ฝรั่งเศสยังผลักดัน

นโยบายการไม่แพร่ขยายอาวุธ (Non-Proliferation) โดยยับยั้งการมีอาวุธนิวเคลียร์ และชีปนาวุธที่มีอำนาจทำลายล้างสูงในครอบครอง ซึ่งสนับสนุนโดยกลุ่มองค์กรระหว่างประเทศ เช่น กลุ่ม G7 (The International Group of Seven) อย่างไรก็ตาม ฝรั่งเศสยังคงดำเนินนโยบายการส่งออกอาวุธยุทโธปกรณ์ในภูมิภาคอินโด-แปซิฟิกอย่างต่อเนื่อง สร้างความร่วมมือในการพัฒนาอุตสาหกรรมและเทคโนโลยีป้องกันประเทศกับมิตรประเทศต่าง ๆ รวมถึงการฝึกอบรมและการสนับสนุนด้านการส่งกำลังบำรุงที่เกี่ยวข้อง โดยมุ่งเน้นไปที่การปฏิบัติการหรือการฝึกร่วมทางทหารแบบพหุภาคีระหว่างกองทัพ เพื่อยกระดับขีดความสามารถและความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เช่น การฝึกคอบร้าโกลด์ (Cobra Gold)

5. การเฝ้าระวังความเสี่ยงที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ

จากสุนทรพจน์ของประธานาธิบดี เอ็มมานูเอล มาครง เมื่อวันที่ 1 มิถุนายน พ.ศ.2560 ใจความว่า *“Make Our Planet Great Again”* หรือ *“ทำให้โลกเราให้กลับมายิ่งใหญ่อีกครั้ง”* เพื่อตอบโต้อดีตประธานาธิบดี โดนัลด์ ทรัมป์ ของสหรัฐฯ ที่ขอดอนตัวออกจากอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ สมัยที่ 21 (2015 Paris Climate Conference: COP21) ณ กรุงปารีส ฝรั่งเศส (Berdah & Putallaz, 2017) ซึ่งแสดงให้เห็นถึงเจตจำนงที่เด่นชัดและยุทธศาสตร์อันแน่วแน่ของฝรั่งเศสในการบริหารจัดการกับปัญหาที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นการส่งเสริมความร่วมมือแบบพหุภาคีกับชาติพันธมิตรในการดำเนินนโยบายความมั่นคงด้านสิ่งแวดล้อมในภูมิภาค และการเข้าร่วมประชุมกับกลุ่มผู้นำประเทศในภูมิภาค เพื่อพัฒนาแนวทางการแก้ไขปัญหา ด้านสภาพอากาศร่วมกันอย่างยั่งยืน

นโยบายการส่งออกอาวุธยุทโธปกรณ์ของฝรั่งเศส (French Arms Export Policy)

ในปี พ.ศ.2564 ที่ผ่านมา ฝรั่งเศสกลายเป็นประเทศผู้ส่งออกอาวุธยุทโธปกรณ์อันดับที่ 3 ของโลกรองจากสหรัฐฯ และสหพันธรัฐรัสเซีย (รัสเซีย) (Stockholm International Peace Research Institute [SIPRI], 2022, p.13) ด้วยมูลค่าทางเศรษฐกิจราว 1.17 หมื่นล้านยูโร ซึ่งแสดงให้เห็นถึงศักยภาพของรัฐบาลฝรั่งเศส ในการผลักดันการพัฒนาอุตสาหกรรมและนวัตกรรมด้านการป้องกันประเทศ จนเป็นที่ยอมรับในระดับโลกสามารถแข่งขันกับประเทศมหาอำนาจอื่น ๆ ได้อย่างสูสี และนอกจากกองทัพฝรั่งเศสเอง ที่จะเป็นผู้ได้รับประโยชน์โดยตรงจากการพัฒนาอุตสาหกรรมป้องกันประเทศแล้ว ยังก่อให้เกิดการจ้างงานในภาคอุตสาหกรรมภายในประเทศ ตามมาอีกเป็นจำนวนมากด้วย (Ministère des armées, 2022, p.18)

นอกจากนี้ยังมีกองทัพชาติพันธมิตรอื่น ๆ ที่มีความต้องการอาวุธยุทโธปกรณ์ที่มีขีดความสามารถสูงในราคาที่เหมาะสม เช่น ประเทศในกลุ่มสหภาพยุโรป และประเทศในภูมิภาคอินโด-แปซิฟิก ที่หันมาให้ความสนใจในการจัดหาอาวุธยุทโธปกรณ์จากฝรั่งเศสเพิ่มขึ้นในห้วงที่ผ่านมา กอปรกับสถานการณ์การประหวั่นพรั่นพรึงในยูเครน-รัสเซีย ในปัจจุบันที่มีแนวโน้มจะไม่จบลงง่าย ๆ ยิ่งสร้างความหวาดหวั่นให้แก่ประเทศในกลุ่มสหภาพยุโรปให้เตรียมความพร้อมด้านอาวุธยุทโธปกรณ์ในการรับมือกับสงครามที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต (Darnis, 2022) โดยวัตถุประสงค์หลักของนโยบายการส่งออกอาวุธยุทโธปกรณ์ของฝรั่งเศส ประกอบด้วย

1. ส่งเสริมความร่วมมือกับมิตรประเทศ ในด้านการป้องกันประเทศ และความร่วมมือทางทหาร ที่จำเป็นต่อความมั่นคงของฝรั่งเศส

ปัจจุบันหลากหลายภูมิภาคทั่วโลก กำลังเผชิญกับความไม่มั่นคงในหลากหลายมิติ โดยเฉพาะในภูมิภาคอินโด-แปซิฟิก ซึ่งรัฐบาลฝรั่งเศสได้ให้ความสำคัญอย่างมาก เห็นได้จากการจัดทำเอกสารทางการเกี่ยวกับยุทธศาสตร์ความมั่นคงแห่งชาติ ในภูมิภาคอินโด-แปซิฟิก ซึ่งระบุถึงหลักการพื้นฐานทางความมั่นคง 5 ประการ ที่ได้กล่าวไปแล้วข้างต้น โดยมีมิตรประเทศที่ให้ความสนใจในเทคโนโลยีป้องกันประเทศจากฝรั่งเศส เช่น อินเดีย สิงคโปร์ มาเลเซีย อินโดนีเซีย ซึ่งนอกจากการจัดหาอาวุธยุทโธปกรณ์ที่มีความล้ำสมัยเข้าประจำการแล้ว ยังแสวงหาความร่วมมือกับฝรั่งเศสอย่างใกล้ชิด ในด้านการถ่ายทอดเทคโนโลยี (Technological Transfer) การสนับสนุนด้านการส่งกำลังบำรุง (Logistical Support) และความร่วมมือทางการทหาร (Military Cooperation) ในด้านต่าง ๆ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถของกองทัพในการรับมือและตอบโต้กับภัยคุกคามในภูมิภาคได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป ในที่นี้จะขอยกตัวอย่างกรณีศึกษาของอินเดีย และอินโดนีเซีย ซึ่งถือได้ว่าเป็นคู่ค้าหลักของฝรั่งเศสในตลาดอาวุธยุทโธปกรณ์ ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา

สาธารณรัฐอินเดีย (India)

อินเดียเป็นหนึ่งในชาติพันธมิตรอันเก่าแก่ของฝรั่งเศสโดยได้เริ่มมีความร่วมมือแบบทวิภาคี มาตั้งแต่ปี พ.ศ.2541 ซึ่งทั้งสองรัฐได้แบ่งปันประเด็นที่น่าสนใจร่วมกันในหลายมิติ เช่น ความปลอดภัยทางทะเล การบินและอวกาศหรือแม้แต่กระทั่งด้านพลังงานนิวเคลียร์ อย่างไรก็ตาม ในด้านเทคโนโลยีป้องกันประเทศนั้น

ภาพที่ 2 เรือดำน้ำไฟฟ้าดีเซลคลาสสกอปเปิน เครื่องบินขับไล่หลากบทบาท ดาโซราฟาล ปืนใหญ่อัตตาจรซีซาร์

ที่มา: Naval Group, 2020; Dassault Aviation, 2023; Nexter, 2018

เมื่อปี พ.ศ.2559 อินเดียได้จัดหาเครื่องบินขับไล่หลากบทบาท (Multirole Fighter Aircraft) ดาโซราฟาล (Dassault Rafale) จำนวน 36 ลำ และเรือดำน้ำไฟฟ้าดีเซลคลาสสกอปเปิน (Scorpène-class Submarine) จำนวน 6 ลำ ตามโครงการจัดหาและถ่ายทอดเทคโนโลยีเรือดำน้ำ ภายใต้รหัส P-75 ระหว่างรัฐบาลฝรั่งเศสและอินเดีย (Naval Group, 2022) ตั้งแต่ปี พ.ศ.2558 รวมมูลค่าทั้งสิ้นกว่า 1 หมื่นล้านยูโร โดยทั้งสองชาติได้มีการฝึกซ้อมทางทหารแบบทวิภาคี สร้างความคุ้นเคยในการปฏิบัติการร่วมกันอยู่เป็นประจำ ณ บริเวณมหาสมุทรอินเดีย

สาธารณรัฐอินโดนีเซีย (Republic of Indonesia)

นอกเหนือจากสิงคโปร์และมาเลเซียแล้ว อินโดนีเซียถือเป็นหนึ่งในประเทศคู่ค้าอาวุธยุทโธปกรณ์สำคัญของฝรั่งเศสในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์ หรือประเทศในกลุ่มอาเซียน (ASEAN) โดยในปี พ.ศ.2555-2560 อินโดนีเซียได้จัดหาปืนใหญ่อัตตาจรซีซาร์ (CAESAR self-propelled howitzer) รวมจำนวน 55 ระบบจากฝรั่งเศส (Le Figaro & AFP, 2017) จากนั้นในปี พ.ศ.2565 ที่ผ่านมา รัฐบาลตรึงว่าการกระทรวงกลาโหมของอินโดนีเซียได้ประกาศการจัดหาเครื่องบินขับไล่หลากบทบาท (Multirole Fighter Aircraft) ดาโซราฟาล (Dassault Rafale) จำนวน 42 ลำ (Dassault Aviation,

2022) โดยได้ลงนามในข้อตกลงทางยุทธศาสตร์สำคัญร่วมกันหลายฉบับ ซึ่งถือได้ว่าเป็นความร่วมมือด้านความมั่นคงที่สำคัญอย่างยิ่งของฝรั่งเศสในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์ และอินโด-แปซิฟิก

2. พัฒนาขีดความสามารถของอุตสาหกรรมป้องกันประเทศ เพื่อเสริมสร้างศักยภาพของกองทัพฝรั่งเศส และชาติพันธมิตร ซึ่งจะต้องมีความสอดคล้องกับนโยบายทางยุทธศาสตร์ และรูปแบบกองทัพ

เอกภาพทางยุทธศาสตร์ (Strategic Autonomy) ถือได้ว่าเป็นหัวใจทางยุทธศาสตร์ของกองทัพฝรั่งเศส หมายถึง ความสามารถในการดำเนินกลยุทธ์ทางทหารอย่างอิสระเสรี และพึ่งพาตัวเองได้อย่างสมบูรณ์ ทั้งในด้านนโยบาย การปฏิบัติการกิจ และอุตสาหกรรมป้องกันประเทศ ซึ่งเป็นมรดกตกทอดมาจากสมัยประธานาธิบดี ชาร์ลส์ เดอ โกลล์ (Charles de Gaulle) ประธานาธิบดีคนแรกแห่งสาธารณรัฐที่ 5 ของฝรั่งเศส ที่มีจุดยืนในการกำหนดนโยบายต่างประเทศที่เป็นอิสระและยึดหลักการของการเป็นรัฐอธิปไตย (The Sovereign State) และนโยบายความยิ่งใหญ่ (The Policy of Grandeur) ที่ต้องการให้ฝรั่งเศสมีบทบาทมากขึ้นในเวทีระหว่างประเทศ สร้างความเป็นปึกแผ่นและฟื้นฟูฝรั่งเศสให้กลับมาเป็นมหาอำนาจของโลก ภายหลังจากสงครามโลกครั้งที่ 2 (รัชพนธ์ พิระพล และ ญัฐนันท์ คุณมาศ, 2564)

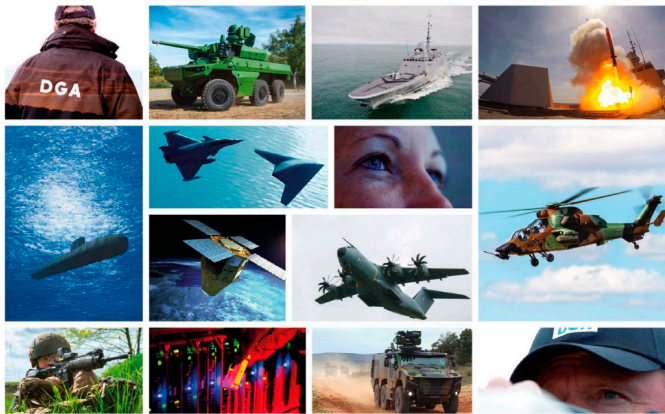
โดยด้านการพัฒนาอุตสาหกรรมป้องกันประเทศนั้น รัฐบาลฝรั่งเศส โดยกรมการอาวุธ (Directorate of Armaments) เป็นผู้ที่มีบทบาทหลักในการขับเคลื่อนโครงสร้างพื้นฐานทางอุตสาหกรรมทหาร (Defence Industrial Base) ของประเทศ ด้วยนโยบายการส่งออกอาวุธยุทโธปกรณ์ ให้แก่กองทัพฝรั่งเศสเอง ซึ่งเป็นไปตามแผนการจัดหาญุทโธปกรณ์แห่งชาติ (French Military Procurement Project) และกองทัพชาติพันธมิตรในกลุ่มสหภาพยุโรป กลุ่มประเทศตะวันออกกลาง กลุ่มภูมิภาคอินโด-แปซิฟิก และอื่น ๆ เพื่อตอบสนองประเด็นเรื่องความมั่นคง มาเป็นระยะเวลากว่า 60 ปี สร้างความเป็นอิสระและความได้เปรียบทางนวัตกรรมและเทคโนโลยีป้องกันประเทศขั้นสูง ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายเอกภาพทางยุทธศาสตร์ของประเทศ (Direction Générale de l'Armement, 2022, p.6) นอกจากนี้ การส่งออกอาวุธยุทโธปกรณ์ยังก่อให้เกิดการจ้างงานในภาคอุตสาหกรรมในแคว้นต่าง ๆ ของฝรั่งเศสเป็นจำนวนมาก ส่งผลให้เกิดการขยายตัวของสายการผลิตทางอุตสาหกรรมทหารเพื่อเพิ่มศักยภาพและกำลังในการผลิต รวมถึงการส่งเสริมการวิจัยและพัฒนา นวัตกรรมและองค์ความรู้ใหม่ ๆ ซึ่งสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจให้แก่ประเทศอย่างมหาศาลในแต่ละปี จึงกล่าวได้ว่า นโยบายการส่งออกอาวุธยุทโธปกรณ์นั้น เป็นเครื่องมือทางความมั่นคง เศรษฐกิจ และอุตสาหกรรมที่สำคัญมากอย่างหนึ่งของรัฐบาลฝรั่งเศสในยุคปัจจุบัน

โครงสร้างพื้นฐานทางอุตสาหกรรมทหาร (Defence Industrial Base) ของฝรั่งเศสนั้น กระจายตัวอยู่ในแคว้นต่าง ๆ ของประเทศมาเป็นเวลานาน ตั้งแต่ช่วงยุคหลังการปฏิวัติอุตสาหกรรมในยุโรป ซึ่งประกอบด้วยบริษัทขนาดใหญ่ข้ามชาติ 9 บริษัท เช่น Airbus Safran Thales รวมถึงวิสาหกิจขนาดกลาง และขนาดย่อม (SME) จำนวนกว่า 4,000 ราย และ

การก่อตั้งวิสาหกิจเริ่มต้น (Startup) อีกเป็นจำนวนมาก ในช่วงหลายปีที่ผ่านมา ซึ่งทำให้เกิดการจ้างงานภายในประเทศกว่า 200,000 ตำแหน่ง โดยเป็นแรงงานที่มีคุณภาพและทักษะสูงทั้งสิ้น สร้างผลประกอบการกว่า 1.5 หมื่นล้านยูโร และจากขีดความสามารถในภาคอุตสาหกรรมดังกล่าว ทำให้ฝรั่งเศสสามารถผลิตยุทโธปกรณ์และเทคโนโลยีป้องกันประเทศได้ด้วยตนเองเกือบทั้งหมด สร้างความมั่นคงและเอกภาพทางอุตสาหกรรมในระยะยาว รวมถึงศักยภาพการแข่งขันในเวทีโลกโดยอุตสาหกรรมอากาศยาน เป็นอุตสาหกรรมที่สร้างรายได้ทางเศรษฐกิจให้แก่ฝรั่งเศสมากที่สุดในปัจจุบัน (Direction Générale de l'Armement, 2022)

กรมการอาวุธฝรั่งเศส (Directorate of Armaments)

กรมการอาวุธ ก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ.2504 โดยประธานาธิบดี ชาร์ลส์ เดอ โกลล์ (Charles de Gaulle) มีจุดประสงค์ที่สำคัญในการคิดค้น พัฒนา และเพิ่มประสิทธิภาพยุทโธปกรณ์ เทคโนโลยีทางทหาร และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องทุกประเภท ให้แก่กองทัพบก กองทัพเรือ กองทัพอากาศ และหน่วยงานความมั่นคงอื่น ๆ ของฝรั่งเศส ตั้งแต่การออกแบบการดำเนินงาน การคิดค้นพัฒนา นวัตกรรมไปจนถึงกระบวนการผลิตทุกขั้นตอน ทั้งวงจรชีวิตผลิตภัณฑ์ (Product Life Cycle) เพื่อสร้างเอกภาพทางยุทธศาสตร์ของกองทัพและประเทศ ตามหลักการของการเป็นรัฐอธิปไตย (The Sovereign State) อย่างแท้จริง รวมถึงสนับสนุนการส่งออกอาวุธยุทโธปกรณ์ให้แก่มิตรประเทศที่มีความสนใจ ปัจจุบันมีหน่วยงานกระจายอยู่ในทุกภูมิภาคของฝรั่งเศส รวม 18 หน่วยงาน ประกอบด้วยสถาบันวิจัยและทดลองอาวุธ 14 หน่วยงาน สถาบันวิจัยการดำเนินงานทางเทคนิคขั้นสูง 4 หน่วยงาน ครอบคลุมเทคโนโลยีป้องกันประเทศทั้งทางบก ทะเล อากาศ ขีปนาวุธ การป้องกันอาวุธเคมี ชีวะ รังสี นิวเคลียร์ และไซเบอร์

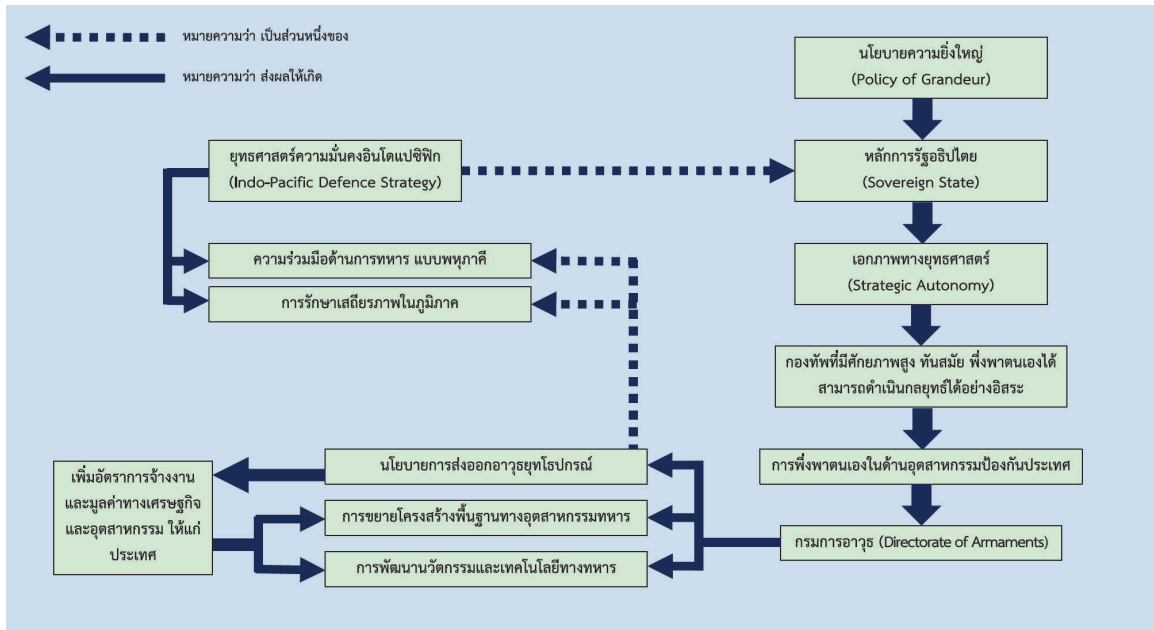

ภาพที่ 3 ที่ตั้งของหน่วยงานการอาวุธ 18 หน่วยงาน ตามภูมิภาคต่าง ๆ ของฝรั่งเศส
ที่มา : Direction Générale de l'Armement (2022)

นอกจากการขับเคลื่อนโครงสร้างพื้นฐานทางอุตสาหกรรมทหาร การพัฒนายุทธโศปกรณ์และเทคโนโลยีทางทหารให้แก่กองทัพฝรั่งเศส และสนับสนุนการส่งออกอาวุธยุทธโศปกรณ์ให้แก่ชาติพันธมิตรแล้ว กรมการอาวุธยังมีการกิจหลักในการสนับสนุนวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SME) รวมถึงวิสาหกิจเริ่มต้น (Startup) ในการร่วมพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางอุตสาหกรรมทหารของประเทศ และผลักดันการส่งออกยุทธภัณฑ์ประเภทต่าง ๆ ที่ผลิตและคิดค้นโดยกลุ่ม SME หรือ Startup ที่ถูกค่าให้ความสนใจ หรือมีความต้องการเป็นพิเศษ โดยอาศัยงานนิทรรศการอาวุธยุทธโศกรณ์นานาชาติ เป็นสื่อกลาง เพื่อเจาะกลุ่มตลาดใหม่ (Market Expansion) หรือตลาดเฉพาะกลุ่ม (Niche Market) สร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจโดยตรงให้แก่ผู้ประกอบการรายย่อย (Ministère des armées, 2022, p.53-54) ทั้งหมดนี้แสดงให้เห็นถึงการให้ความสำคัญของรัฐบาลฝรั่งเศสในการส่งเสริมการพัฒนาอุตสาหกรรมป้องกันประเทศในทุกระดับ ตั้งแต่ต้นน้ำถึงปลายน้ำ อย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างยิ่งในการรักษาไว้ซึ่งเอกภาพทางยุทธศาสตร์ (Strategic Autonomy) ของชาติต่อไป

ความสำเร็จในการส่งออกเครื่องบินขับไล่หลายบทบาทดาโชราฟาล (The Successful Story of Dassault Rafale)

ในระหว่างปี พ.ศ.2558-2564 เครื่องบินขับไล่หลายบทบาท ดาโชราฟาล ประสบความสำเร็จในการส่งออกเป็นอย่างมาก โดยมีคำสั่งซื้อจากมิตรประเทศ รวมจำนวนทั้งสิ้น 156 ลำ โดยเฉพาะในปี พ.ศ.2564 ที่ผ่านมามียอดสั่งซื้อถึง 116 ลำ (สาธารณรัฐเฮลเลนิก (กรีซ) จำนวน 6 ลำ สาธารณรัฐอาหรับอียิปต์ (อียิปต์) จำนวน 30 ลำ และสหรัฐอเมริกาสำหรับเอมิเรตส์ จำนวน 80 ลำ) และในปี พ.ศ.2565 ได้มียอดสั่งซื้อจากอินโดนีเซีย เพิ่มอีกจำนวน 42 ลำ (Ministère des armées, 2022, p.49) ซึ่งความสำเร็จในการส่งออกอาวุธยุทธโศกรณ์ครั้งนี้ ถือได้ว่าเป็นการประสบผลสำเร็จทั้งด้านการทหาร ด้านเศรษฐกิจและที่สำคัญที่สุด คือ การพัฒนาอย่างต่อเนื่องของภาคอุตสาหกรรมของฝรั่งเศส ในทุกขั้นตอนของวงจรชีวิตผลิตภัณฑ์ที่สามารถสร้างความเชื่อมั่นอย่างสูงให้แก่ประเทศคู่ค้า ทั้งในประสิทธิภาพและราคาของสินค้า รวมถึงความยืดหยุ่นในการปรับรูปแบบสินค้าตามความต้องการของลูกค้า สร้างแรงดึงดูดและเพิ่มศักยภาพ

ภาพที่ 4 แผนภาพแสดงความสัมพันธ์ระหว่างยุทธศาสตร์ความมั่นคงของฝรั่งเศส ในภูมิภาคอินโด-แปซิฟิกกับการขับเคลื่อนกิจการอุตสาหกรรมป้องกันประเทศ โดยกรมการอาวุธฝรั่งเศส ซึ่งสอดคล้องกับหลักการรัฐอธิปไตย (Sovereign State)

ในการแข่งขันกับประเทศผู้ผลิตรายอื่น ในตลาดอาวุธยุทธโปกรณ์ พร้อมทั้งสร้างรากฐานในระยะยาวให้กับยุทธศาสตร์ความมั่นคงของฝรั่งเศส ผ่านความร่วมมือทางยุทธศาสตร์แบบทวิภาคี หรือพหุภาคีกับกลุ่มประเทศผู้ใช้ยุทธโปกรณ์ประเภทเดียวกัน (Ministère de l'Europe et des Affaires étrangères, 2023)

บทสรุป

อุตสาหกรรมป้องกันประเทศ (Defence Industry) ถือได้ว่าเป็นเครื่องมือทางความมั่นคง เศรษฐกิจ และอุตสาหกรรมของฝรั่งเศส ที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการส่งเสริมนโยบายด้านความมั่นคงและการทหารของรัฐบาลฝรั่งเศส ในภูมิภาคอินโด-แปซิฟิก ผ่านนโยบายการส่งออกอาวุธยุทธโปกรณ์ (Arms Export Policy) โดยเป็นการนำเอาขีดความสามารถในด้านอุตสาหกรรม

ป้องกันประเทศมาใช้เป็นกุญแจสำคัญในการสร้างความร่วมมือทางทหารกับมิตรประเทศ และการรักษาเสถียรภาพในภูมิภาค พร้อมทั้งก่อให้เกิดเป็นความร่วมมือในอีกหลายรูปแบบ โดยเฉพาะในด้านเศรษฐกิจและอุตสาหกรรม ซึ่งสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจให้ฝรั่งเศสเป็นจำนวนมหาศาลในแต่ละปี โดยประเทศคู่ค้ารายใหญ่ประกอบด้วย อินเดีย สิงคโปร์ มาเลเซีย และอินโดนีเซีย โดยมีกรมการอาวุธ (Directorate of Armaments) เป็นองค์การหลักในการขับเคลื่อนกิจการอุตสาหกรรมป้องกันประเทศของฝรั่งเศสในภาพรวม

ยิ่งไปกว่านั้น นโยบายการส่งออกอาวุธยุทธโปกรณ์ ยังก่อให้เกิดการพัฒนาและขยายโครงสร้างพื้นฐานทางอุตสาหกรรมทหารภายในฝรั่งเศสอย่างต่อเนื่อง ทั้งยังเป็นการเพิ่มอัตราการจ้างงานแรงงานทักษะสูงในภาคอุตสาหกรรมของฝรั่งเศส และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง

การผลักดันการวิจัยพัฒนานวัตกรรมและองค์ความรู้
แขนงใหม่ ซึ่งสร้างความเหนือชั้นทางนวัตกรรมและ
เทคโนโลยีป้องกันประเทศ เพิ่มศักยภาพการแข่งขัน
บนเวทีโลกให้แก่ฝรั่งเศส เมื่อเทียบกับคู่แข่งรายอื่น
โดยถือได้ว่า เป็นผลลัพธ์โดยตรงของนโยบายการส่งออก
ยุทธโศภณที่สามารถสนับสนุนเม็ดเงินการลงทุน
ในการวิจัยและพัฒนาให้แก่บริษัทต่าง ๆ ภายในประเทศ
ตั้งแต่บริษัทขนาดใหญ่ ไปจนถึงวิสาหกิจขนาดกลางและ
ขนาดย่อม (SME) และวิสาหกิจเริ่มต้น (Startup) ซึ่งถือเป็น
ปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจและนวัตกรรม
ของฝรั่งเศส และเป็นรากฐานที่สำคัญในการสร้างความ
มั่นคงและเอกภาพทางอุตสาหกรรมในระยะยาว
ดังนั้น รัฐบาลฝรั่งเศสจึงมีความตระหนักถึงบทบาทและ
ความสำคัญของอุตสาหกรรมป้องกันประเทศเป็นอย่างดี
เห็นได้จากการสนับสนุนกิจการอย่างเป็นรูปธรรมในทุกด้าน
และทุกระดับ ตั้งแต่การออกแบบการดำเนินงาน การคิดค้น
พัฒนานวัตกรรม ไปจนถึงกระบวนการผลิตทุกขั้นตอน
ทั้งวงจรชีวิตผลิตภัณฑ์ (Product Life Cycle)

ทั้งยังสะท้อนให้เห็นถึงความยึดมั่นในหลักการ
เอกภาพทางยุทธศาสตร์ (Strategic Autonomy)
อย่างเด่นชัดที่มุ่งเน้นการรักษาขีดความสามารถในการ
ดำเนินกลยุทธ์ทางทหารอย่างอิสระเสรี และการพึ่งพา
ตัวเองในด้านอุตสาหกรรมป้องกันประเทศได้อย่างสมบูรณ์
เกิดความเป็นรัฐอธิปไตย (The Sovereign State)
ที่สามารถป้องกันตนเอง และพร้อมตอบสนองต่อภัยคุกคาม
ได้ทุกรูปแบบ และสอดคล้องกับนโยบายความยิ่งใหญ่
(The Policy of Grandeur) ของประธานาธิบดี
ชาร์ลส์ เดอ โกลล์ ที่มุ่งเน้นการรักษาความเป็นอิสระ
ในการดำเนินนโยบายของประเทศในเวทีโลก ทั้งด้าน
ความมั่นคงเศรษฐกิจและอุตสาหกรรม รวมถึงการผลักดัน
กรอบความร่วมมือแบบพหุภาคี (Multilateralism)
กับมิตรประเทศ และการสร้างระเบียบแบบหลายขั้วอำนาจ
ร่วมกับองค์กรในระดับภูมิภาค เพื่อตอบสนองต่อบริบท
ของโลกที่เปลี่ยนแปลงไป และรักษาสมดุลอำนาจระหว่าง
ประเทศในเวทีโลก

เอกสารอ้างอิง

- รัชพงษ์ พิระพล และณัฐนันท์ คุณมาศ. (2564). ยุทธศาสตร์อินโด-แปซิฟิกของฝรั่งเศส: ความต่อเนื่องและการเปลี่ยนแปลง
ในสมัยประธานาธิบดีเอ็มมานูเอล มาครง ระหว่างปี 2017 ถึง 2021. *วารสารยุโรปศึกษา*, 27(2), 81-112.
- Berdah, A. & Putallaz, M. A. (2017, June 2). Make our planet great again: Macron fait mouche en
détournant le slogan de Trump. *Le Figaro*. Retrieved April 27, 2023 from <https://www.lefigaro.fr/politique/2017/06/02/01002-20170602ARTFIG00108-make-our-planet-great-again-macron-fait-mouche-en-detournant-le-slogan-de-trump.php>
- Béraud-Sudreau, L. (2017). *La politique française de soutien à l'export de défense*. Institut français
des relations internationales.
- Camroux, D. & Jaffrelot, C. (n.d.). *The Concept of the Indo-Pacific in the Geostrategic Discourse*.
Retrieved April 27, 2023 from <https://www.sciencespo.fr/ceri/en/content/lindo-pacifique-quels-contours-quels-enjeux-0>

- Darnis, J. P. (2022). *La relance de la défense européenne et le conflit en Ukraine: dynamiques et paradoxes*. Fondation pour la recherche stratégique.
- Dassault Aviation. (2022). *L'Indonésie s'équipe du Rafale*. Retrieved April 27, 2023 from <https://www.dassault-aviation.com/fr/groupe/presse/press-kits/lindonesie-sequipe-du-rafale/>
- _____. (2023). *Rafale de l'Armée de l'Air Française en opérations extérieures*. Retrieved May 2, 2023 from <https://www.dassault-aviation.com/fr/defense/rafale/introduction/>
- Direction Générale de l'Armement. (2022). *Développer la BITD française et européenne*. Retrieved March 9, 2023 from <https://www.defense.gouv.fr/dga/nos-missions/developper-bitd-francaise-europeenne>
- _____. (2022). *La Direction Générale de l'Armement, Kit de présentation*.
- Gautier, L. (2017). *La défense et les moyens de l'indépendance stratégique: HOMMES, INDUSTRIES, CAPACITÉS*. Retrieved March 9, 2023 from <http://www.sgdsn.gouv.fr/discours/la-defense-et-les-moyens-de-lindependance-strategique-hommes-industries-capacites/>
- Le Figaro & AFP. (2017, February 20). Nexter: nouveau contrat en Indonésie. *Le Figaro*. Retrieved March 8, 2023 from <https://www.lefigaro.fr/flash-eco/2017/02/20/97002-20170220FILWWW00101-nexter-nouveau-contrat-en-indonesie.php>
- Ministère des armées. (2019). *La stratégie de défense française en indopacifique*.
- _____. (2022). *Discours de Sébastien Lecornu, Ministère des armées, Au Dialogue de SHANGRI-LA, Le 11 Juin 2022*.
- _____. (2022). *Rapport au Parlement sur les exportations d'armement de la France*.
- Ministère de l'Europe et des Affaires étrangères. (2022). *La stratégie de la France dans l'indopacifique*.
- _____. (2023). *Le partenariat stratégique franco-indien en 4 questions*. Retrieved March 10, 2023 from <https://www.diplomatie.gouv.fr/fr/dossiers-pays/inde/le-partenariat-strategique-franco-indien-en-4-questions/>
- Naval Group. (2020). *Scorpène® submarine at sea*. Retrieved May 2, 2023 from <https://www.naval-group.com/en/submarines>
- _____. (2022). *Launching of the Vagsheer, the sixth Indian Kalvari-class submarine with Scorpene® design, entirely made in India*. Retrieved April 27, 2023 from <https://www.naval-group.com/en/launching-vagsheer-sixth-indian-kalvari-class-submarine-scorpener-design-entirely-made-india>
- Nexter. (2018). *CAESAR ® 6X6*. Retrieved May 2, 2023 from https://www.nexter-group.fr/sites/default/files/fichiers-catalogue-produit/CAESAR%206X6_0.pdf
- Stockholm International Peace Research Institute. (2022). *SIPRI Yearbook 2022 Armaments, Disarmament and International Security*.

แนวทางการพัฒนาศักยภาพด้านดิจิทัลเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงสู่องค์กรดิจิทัล ของกองบัญชาการกองทัพไทย

Guidelines of Digital Skills Development to Support the Change to Digital
Organization of Royal Thai Armed Forces Headquarter

บทความวิชาการ

พจนา เปลี่ยนเกิด*

Podchana Pliankerd*

กองยุทธศาสตร์และความมั่นคง สำนักวิทยาการความมั่นคง วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ กรุงเทพฯ ประเทศไทย 10400

Strategy and Security Division, School of Interdisciplinary Security Studies,
National Defense College, National Defense Studies Institute, Bangkok, Thailand 10400

E-mail: army.n36@gmail.com

บทคัดย่อ

กระทรวงกลาโหมได้กำหนด “แผนพัฒนาทักษะด้านดิจิทัลบุคลากร ของกระทรวงกลาโหม พ.ศ.2563-2570” มีเป้าหมายมุ่งพัฒนาทักษะดิจิทัลสำหรับข้าราชการและบุคลากรของกระทรวงกลาโหม ส่วนกองบัญชาการกองทัพไทย เล็งเห็นถึงความสำคัญดังกล่าว จึงได้จัดทำแผนปฏิบัติการด้านดิจิทัลที่มีความสอดคล้องตามนโยบาย ยุทธศาสตร์ และแผนแม่บทที่เกี่ยวข้องทั้งในระดับประเทศและกระทรวงกลาโหมสามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้จริง เพื่อรองรับกรอบ การพัฒนางานด้านดิจิทัลในภาพรวมของกระทรวงกลาโหมและตอบสนองวิสัยทัศน์รัฐบาลดิจิทัลประเทศไทย 2021 ทั้งนี้ แนวทางการพัฒนาทักษะด้านเทคโนโลยีดิจิทัลของบุคลากรในกองบัญชาการกองทัพไทยเป็นกระบวนการที่ดำเนินการ ต่อเนื่องโดยใช้วงจรคุณภาพ (Plan-Do-Check-Act: PDCA) หรือวงจรเดมมิ่ง เพื่อพัฒนาทักษะด้านเทคโนโลยีดิจิทัล ของกำลังพลใน 5 ทักษะ โดยเริ่มจากการวางแผนศึกษาสภาพความต้องการของกำลังพลด้านดิจิทัล จัดอบรมเชิงปฏิบัติการ เพื่อพัฒนาทักษะการเข้าใจ (Understand) และทักษะการใช้ (Use) โดยให้กำลังพลในกองบัญชาการกองทัพไทย สะท้อนผลด้วยการจัดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากที่ผ่านการอบรมเพื่อแสดงถึงทักษะการเข้าถึง (Access) แล้วดำเนินการ ประยุกต์ใช้ทักษะดิจิทัลเพื่อการทำงานซึ่งเป็นทักษะสร้าง (Create) ทักษะการพัฒนา (Develop) ต่อไป เพื่อให้กำลังพล ได้เพิ่มพูนความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์ ให้สามารถปฏิบัติภารกิจต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

* หลักสูตรนายทหารอาวุโส กองบัญชาการกองทัพไทย รุ่นที่ 3
Royal Thai Armed Forces, Senior Officer Course, Class 3

คำสำคัญ: ทักษะด้านดิจิทัล, การเปลี่ยนแปลง, กองบัญชาการกองทัพไทย

Abstract

The Ministry of Defense (MOD) has defined “Digital Contingency Plan 2020-2027”. It aims to develop digital skills for civil servants and personnel of Ministry of Defense. As a consequence, the Royal Thai Armed Forces Headquarters (RTARF HQs) has realized such an importance contributed to the organization, digital action plans have been accordingly laid out with practical policies, strategies and master plans has been created for domestic and international objectives in order to comply with the Ministry of Defense’s Digital Contingency Framework and to respond the Digital Government Vision of Thailand 2021. However, the approaches to develop digital technology skills of personnel in the Royal RTARF HQs need continuous processes and improvement. The approaches selected are composed of cohesive processes using a quality of Plan-Do-Check-Act (PDCA) cycle or Deming Cycle to develop 5 digital technology skills of the personnel which started from planning schemes to study the needs of the digital personnel, organizing training workshops to develop comprehension skills (Understand) and applying skills (Use) to assess the achievement of the procedures used by personnel in RTARF HQs. Then the outcome of

these processes would reflect how the training and organizing of learning process demonstrate accessibility skills (Access) and implementing digital skills for work which Create and Develop skills included. These processes will recognize the work effectiveness for the personnel to enhance their knowledge, abilities, and experience of digital tasks in order to be able to perform various missions efficiently.

Keywords: Digital skills, Change, Royal Thai Armed Forces Headquarter

บทนำ

ปัจจุบันโลกอยู่ในยุคสังคมดิจิทัลที่เทคโนโลยีดิจิทัลไม่ได้เป็นเพียงเครื่องมือสนับสนุนการทำงานเท่านั้น แต่ยังหลอมรวมเข้ากับวิถีชีวิตของคนส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างรูปแบบกิจกรรมทางเศรษฐกิจ กระบวนการทางสังคม วัฒนธรรม รวมทั้งการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและอิทธิพลของเทคโนโลยีดิจิทัลดังกล่าว ยังเป็นแนวทางการดำเนินการด้วยการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาทำให้เกิดประโยชน์ในการขับเคลื่อนประเทศให้มีความเจริญก้าวหน้าในการพัฒนาขีดความสามารถของธุรกิจ ทั้งภาคเกษตรกรรม การผลิต และการบริการ การแก้ปัญหาค่าความเหลื่อมล้ำของสังคม การพัฒนาศักยภาพกำลังคนของประเทศ การบริหารจัดการสังคมสูงวัย การแก้ปัญหาคอรัปชั่น เป็นต้น และยังมีความสอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาประเทศไทยในระยะยาวตามนโยบายของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2560 กรอบยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี (พ.ศ.2561-2580) (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560)

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ.2565-2569) (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565) และแนวคิดประเทศไทย 4.0: โมเดลขับเคลื่อนสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน ได้มีการกล่าวถึงการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้เป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาระบบการบริการของภาครัฐ ตลอดจนการพัฒนาศักยภาพมนุษย์ที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของการใช้นวัตกรรม การปฏิรูปกระบวนการทางการบริการ การปรับปรุงประสิทธิภาพ การบริหารราชการแผ่นดิน และการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนให้เข้าถึงบริการสาธารณะของประชาชนทุกคน ทุกกลุ่ม ทุกท้องถิ่นอย่างทั่วถึงและเท่าเทียม นอกจากนี้ยังเพิ่มขีดความสามารถและยกระดับความสามารถในการแข่งขันระหว่างประเทศ

ปัจจุบันประเทศไทยมีแผนพัฒนารัฐบาลดิจิทัลของประเทศไทย พ.ศ.2563-2565 เป็นแนวทางการปรับเปลี่ยนภาครัฐเป็นรัฐบาลดิจิทัล โดยมีการดำเนินงานทั้งในส่วนของการปรับเปลี่ยนองค์กรและการพัฒนา “กำลังคน” ให้มีความพร้อมไว้ใน 2 ยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องและเชื่อมโยงกัน ได้แก่ ยุทธศาสตร์ที่ 4 การปรับเปลี่ยนภาครัฐเป็นรัฐบาลดิจิทัล กำหนดแผนงานหลักไว้ 4 เรื่อง ได้แก่ 1) จัดให้มีการบริการอัจฉริยะ (Smart Service) ที่ขับเคลื่อนโดยความต้องการของประชาชนหรือผู้ใช้บริการ (Citizen Driven) 2) ปรับเปลี่ยนการทำงานภาครัฐด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล ให้มีประสิทธิภาพและธรรมาภิบาล 3) สนับสนุนให้มีการเปิดเผยข้อมูลที่เป็นประโยชน์ (Open data) และให้ประชาชนมีส่วนร่วมกับกระบวนการทำงานของรัฐ เพื่อนำไปสู่การเป็นดิจิทัลไทยแลนด์ และ 4) พัฒนาแพลตฟอร์มบริการพื้นฐานภาครัฐเพื่อรองรับการพัฒนาแอปพลิเคชันหรือบริการรูปแบบใหม่ที่เป็นบริการพื้นฐานของทุกหน่วยงานภาครัฐและยุทธศาสตร์ที่ 5 การพัฒนากำลังคนให้พร้อมเข้าสู่ยุคเศรษฐกิจและ

สังคมดิจิทัล กำหนดแผนงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารัฐบาลดิจิทัลในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนากำลังคน 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) การพัฒนาทักษะด้านดิจิทัลให้แก่บุคลากรในตลาดแรงงานรวมถึงบุคลากรภาครัฐให้มีความสามารถสร้างสรรค์และใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างชาญฉลาดในการประกอบอาชีพ ซึ่งจะนำไปสู่การสร้างคุณค่าสินค้าและบริการได้เท่าทันความต้องการของผู้รับประโยชน์ 2) การพัฒนาทักษะ ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านที่รองรับเทคโนโลยีใหม่ในอนาคต ให้กับบุคลากรในสายวิชาชีพด้านเทคโนโลยีดิจิทัล และ 3) การพัฒนาผู้บริหารระดับสูงของรัฐ ให้มีความเข้าใจและสามารถวางแผนยุทธศาสตร์การนำเทคโนโลยีดิจิทัลไปพัฒนาภารกิจขององค์กรที่สอดคล้องกับสถาปัตยกรรมองค์กรของหน่วยงาน ตลอดจนสามารถสร้างคุณค่าจากข้อมูลขององค์กรและเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงานของรัฐ เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อสาธารณะ

ประเทศไทยได้กำหนดวิสัยทัศน์รัฐบาลดิจิทัลประเทศไทย 2021 (Thailand Digital Government Vision 2021) เป็นกรอบยุทธศาสตร์ของแผนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมของรัฐบาลดิจิทัลประเทศไทยที่กำหนดเป้าหมายให้ประเทศไทยพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลที่ทันสมัย รองรับการพัฒนาประเทศสู่การเปลี่ยนผ่านเศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม เพื่อยกระดับขีดความสามารถเชิงดิจิทัลของภาครัฐของไทยให้เป็นเอกภาพและเห็นผลจริง ซึ่งการขับเคลื่อนไปให้ถึงเป้าหมายที่ทุกฝ่ายต้องการนั้น ต้องการความร่วมมือจากส่วนราชการทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง รับทราบการประกาศแผนพัฒนารัฐบาลดิจิทัลของประเทศไทย ตลอดจนเข้าใจและสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม (สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน), 2563) โดยสาระสำคัญของแผนพัฒนารัฐบาลดิจิทัลของประเทศไทยนั้น กล่าวถึง

ในอีก 5 ปีข้างหน้าภาครัฐของไทยจะยกระดับสู่การเป็นรัฐบาลดิจิทัลที่มีการบูรณาการระหว่างหน่วยงานมีการทำงานแบบอัจฉริยะ ให้บริการโดยมีประชาชนเป็นศูนย์กลาง และขับเคลื่อนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงได้อย่างแท้จริง โดยอยู่บนพื้นฐานของการบูรณาการเชื่อมโยงข้อมูลและการดำเนินงานร่วมกันระหว่างหน่วยงาน (Government Integration) การนำเทคโนโลยีและอุปกรณ์ดิจิทัลมาสนับสนุนการปฏิบัติงานด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลที่เหมาะสม (Smart Operations) ประหยัดและคุ้มค่าการยกระดับงานบริการภาครัฐให้ตรงกับความต้องการของประชาชนที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา (Citizen-centric Services) การขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงสู่รัฐบาลดิจิทัลในทุกระดับของบุคลากรภาครัฐ ซึ่งรวมไปถึงการเปลี่ยนแปลงองค์กรในขั้นตอนการทำงานเทคโนโลยีและกฎระเบียบ (Driven Transformation) ซึ่งความคาดหวังต่อจากนี้ คือ ทุกหน่วยงานจะร่วมกันขับเคลื่อนการทำงานภาครัฐสู่การเป็นรัฐบาลดิจิทัลตามวิสัยทัศน์ดังกล่าว ด้วยความมุ่งมั่น เอาใจจริงเอาใจ และเป็นไปในทิศทางเดียวกัน รวมทั้งการให้ความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐทุกภาคส่วน ถือเป็นหน้าที่ของทุกคนที่จะต้องร่วมเป็นกำลังหลักในการขับเคลื่อนการพัฒนารัฐบาลสู่การเป็นรัฐบาลดิจิทัลไปพร้อมกัน เพื่อประโยชน์สูงสุดของประชาชนและประเทศชาติต่อไป และเพื่อเป็นการตอบสนองวิสัยทัศน์รัฐบาลดิจิทัลประเทศไทย 2021 กระทรวงกลาโหมได้กำหนด “แผนพัฒนาทักษะด้านดิจิทัลบุคลากรของกระทรวงกลาโหม พ.ศ.2563-2570” มีเป้าหมายมุ่งพัฒนาทักษะดิจิทัลสำหรับข้าราชการและบุคลากรของกระทรวงกลาโหม เพื่อสนับสนุนการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศไทย ให้ไปสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน โดยปรับเปลี่ยนรูปแบบการทำงานและการให้บริการ ด้วยการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาปรับใช้

ภายใต้แนวคิดการปรับเปลี่ยนภาครัฐเป็นรัฐบาลดิจิทัล ซึ่งเป็นแผนในระยะ 8 ปี ระหว่างปีงบประมาณ พ.ศ.2563-2570 และเนื่องจากสภาวะแวดล้อมปัจจุบันที่มีวิวัฒนาการทางทหาร และเทคโนโลยีสารสนเทศที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างก้าวกระโดดได้ส่งผลกระทบต่อดำรงชีวิตของประชาชนทุกคน รวมถึงการปฏิบัติการกิจของกองทัพที่มีการนำจุดเด่นของเทคโนโลยีต่าง ๆ มาปรับใช้ในการปฏิบัติงานให้สามารถทำงานได้รวดเร็วและแม่นยำมากขึ้น อีกทั้งกองทัพไทยได้มีการวางแผนพัฒนากองทัพด้วยระบบการบริหารองค์การสมัยใหม่ ที่สอดคล้องกับแนวคิดการปฏิรูประบบราชการของประเทศ การพัฒนาระบบราชการ 4.0 และสอดคล้องเชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ของรัฐบาล (ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ, 2563) ซึ่งกองบัญชาการกองทัพไทยได้ตระหนักถึงการเปลี่ยนแปลงของยุคสมัยที่เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นสิ่งสำคัญในการขับเคลื่อนความมั่นคง ตลอดจนเป็นภัยคุกคามที่เกิดขึ้นต่อความมั่นคงในอนาคตได้เช่นกัน เช่น การโจรกรรมข้อมูล การปลอมแปลงเอกสาร อิเล็กทรอนิกส์ ภัยคุกคามด้านไซเบอร์ เป็นต้น จึงได้มีการวางแผนพัฒนาขับเคลื่อนศักยภาพภายในกองบัญชาการกองทัพไทยเพื่อตอบสนองนโยบายการเป็นรัฐบาลดิจิทัล และเพื่อให้การดำเนินงานของกองบัญชาการกองทัพไทยมีประสิทธิภาพมากขึ้นสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วของเทคโนโลยีที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน

แนวทางการพัฒนาแผนปฏิบัติการด้านทักษะดิจิทัลกองบัญชาการกองทัพไทย

การดำเนินการของกระทรวงกลาโหม (โดยคณะกรรมการเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารกระทรวงกลาโหม) มีการทบทวนแผนแม่บทเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารกระทรวงกลาโหม

พ.ศ.2560-2564 และปรับปรุงเป็นแผนปฏิบัติการด้านดิจิทัล ระยะที่ 1 (พ.ศ.2563-2565) กระทรวงกลาโหม เพื่อเป็นกรอบการพัฒนางานด้านดิจิทัล ในภาพรวมของกระทรวงกลาโหม โดยมีการวิเคราะห์สภาวะแวดล้อมด้านเทคโนโลยีดิจิทัลในปัจจุบัน พบว่า การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่เกิดขึ้นได้ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของบริบทโลก เช่น ปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) ข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) เทคโนโลยีคลาวด์ (Cloud Technology) การเชื่อมต่อทุกสรรพสิ่ง (Internet of Things: IoT) เทคโนโลยีอุปกรณ์เคลื่อนที่เพื่อการเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตแบบทุกที่ทุกเวลา (Mobile/Wearable Computing) การเชื่อมต่อทุกสรรพสิ่งในสนามรบ (Internet of Battle Things: IoBT) ตลอดจนระบบประมวลผลข้อมูลที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ด้วยขนาดที่เล็กลง ซึ่งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงในทุกมิติ รวมทั้งหน่วยงานภาครัฐ ตลอดจนหน่วยงาน ด้านความมั่นคง เพื่อนำมาปรับใช้ในเชิงนโยบาย การบริหารจัดการ การให้บริการประชาชน รวมทั้งการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น เพื่อนำมาปรับใช้ให้ การดำเนินงานมีประสิทธิภาพ และมีความเป็นรัฐบาลดิจิทัลยิ่งขึ้น โดยมีเป้าหมายเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดของประเทศ

ส่วนการพัฒนากำลังคนด้านดิจิทัลบุคลากรของกระทรวงกลาโหมสนับสนุนการปรับเปลี่ยนภาครัฐเป็นรัฐบาลดิจิทัลบุคลากรของกระทรวงกลาโหมมีทักษะที่ควรให้การส่งเสริม และพัฒนา 5 มิติการเรียนรู้ 7 กลุ่มทักษะ ดังนี้ **มิติที่ 1 รู้เท่าทันและใช้เทคโนโลยี** ประกอบด้วย 1 กลุ่มทักษะ ได้แก่ กลุ่มทักษะด้านความเข้าใจ และใช้เทคโนโลยีดิจิทัล (Digital Literacy Skill Set) **มิติที่ 2 เข้าใจนโยบายกฎหมายและมาตรฐาน** ประกอบด้วย 1 กลุ่มทักษะ ได้แก่ กลุ่มทักษะด้านการควบคุมกำกับและการปฏิบัติตามกฎหมาย นโยบาย และ

มาตรฐานการจัดการด้านดิจิทัล (Digital Governance, Standard and Compliance Skill Set) **มิติที่ 3 ใช้ดิจิทัลเพื่อการประยุกต์และพัฒนา** ประกอบด้วย 2 กลุ่มทักษะ ได้แก่ กลุ่มทักษะด้านเทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อยกระดับศักยภาพองค์กร (Digital Technology Skill Set) และกลุ่มทักษะด้านการออกแบบกระบวนการ และการให้บริการด้วยระบบดิจิทัลเพื่อการพัฒนาคุณภาพงานภาครัฐ (Digital Process and Service Design Skill Set) **มิติที่ 4 ใช้ดิจิทัลเพื่อการวางแผน บริหารจัดการ และนำองค์กร** ประกอบด้วย 2 กลุ่มทักษะ ได้แก่ กลุ่มทักษะด้านการจัดการโครงการ และการบริหารกลยุทธ์ (Project and Strategic Management Skill Set) และกลุ่มทักษะด้านผู้นำดิจิทัล (Digital Leadership Skill Set) **มิติที่ 5 ใช้ดิจิทัลเพื่อขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลง และสร้างสรรค์** ประกอบด้วย 1 กลุ่มทักษะ ได้แก่ กลุ่มทักษะด้านการขับเคลื่อน การเปลี่ยนแปลงด้านดิจิทัล (Digital Transformation Skill Set)

ส่วนกองบัญชาการกองทัพไทย (โดยคณะกรรมการเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของ กองบัญชาการกองทัพไทย) ได้จัดทำแผนปฏิบัติการด้านดิจิทัลระยะที่ 1 (พ.ศ.2563-2565) กองบัญชาการกองทัพไทยเพื่อรองรับกรอบการพัฒนางานด้านดิจิทัลในภาพรวมของกระทรวงกลาโหม โดยมีการกำหนดแนวทางการดำเนินการ/พัฒนาที่สอดคล้องกัน จำนวน 5 ด้าน ประกอบด้วย

1. การพัฒนากำลังพลด้านเทคโนโลยีดิจิทัล
2. การปรับปรุงโครงสร้างการจัดหน่วย และกฎระเบียบ ข้อบังคับ ด้านเทคโนโลยีดิจิทัล
3. การพัฒนาและดำรงสภาพโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีดิจิทัล
4. การพัฒนาและประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล
5. การเสริมสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานทั้งภายในและภายนอกประเทศ

ทั้งนี้ แผนปฏิบัติการด้านดิจิทัล ระยะที่ 1 (พ.ศ. 2563-2565) กองบัญชาการกองทัพไทย ฉบับนี้ไม่มีรายละเอียดครอบคลุมการปฏิบัติการไซเบอร์เพื่อการทหารของกองบัญชาการกองทัพไทย โดยรายละเอียดดังกล่าวจะปรากฏในแผนปฏิบัติการด้านไซเบอร์ของกองบัญชาการกองทัพไทยต่อไป ส่วนแผนปฏิบัติการดิจิทัล ระยะที่ 1 (พ.ศ.2563-2565) กองบัญชาการกองทัพไทยกำหนดให้เป็นแผนยุทธศาสตร์ในการพัฒนาด้านเทคโนโลยีดิจิทัลรองรับกรอบการพัฒนางานด้านเทคโนโลยีดิจิทัลของกระทรวงกลาโหม ในอีก 3 ปีข้างหน้าเพื่อใช้เป็นกรอบและแนวทางในการพัฒนาด้านเทคโนโลยีดิจิทัลของกองบัญชาการกองทัพไทย ในส่วนของ ฮาร์ดแวร์ ซอฟต์แวร์ ระบบเครือข่าย ฐานข้อมูล และบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีดิจิทัลและเพื่อให้ผู้บริหารระดับสูง และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้ทราบถึงเป้าหมายของโครงการและแผนงาน สำหรับพัฒนาด้านเทคโนโลยีดิจิทัล (สุรสิทธิ์ ศรีวินิชย์, 2561)

กองบัญชาการกองทัพไทยได้นำยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี พ.ศ.2561-2580 แผนปฏิบัติการด้านดิจิทัล ระยะที่ 1 (พ.ศ.2563-2565) กระทรวงกลาโหม แผนปฏิบัติการเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร บก.ทท. พ.ศ.2563-2564 วิสัยทัศน์ บก.ทท. RTARF Road Map กรอบแนวคิดการพัฒนาและขับเคลื่อน เพื่อเปลี่ยนผ่านสู่ DIGITAL HQ ในปี พ.ศ.2565 ตลอดจนแผนพัฒนาขีดความสามารถของกองบัญชาการกองทัพไทย และแผนปฏิบัติการ กองบัญชาการกองทัพไทย 5 ปี พ.ศ.2561-2565 มาใช้เป็นกรอบแนวทางในการจัดทำแผนปฏิบัติการด้านดิจิทัล ระยะที่ 1 (พ.ศ.2563-2565) กองบัญชาการกองทัพไทยเพื่อพัฒนาด้านดิจิทัลของกองบัญชาการกองทัพไทย โดยจัดทำแผนปฏิบัติการด้านดิจิทัลกองบัญชาการกองทัพไทยที่มีความสอดคล้อง

ตามนโยบาย ยุทธศาสตร์ และแผนแม่บทที่เกี่ยวข้องทั้งในระดับประเทศและกระทรวงกลาโหมสามารถนำสู่การปฏิบัติได้จริงส่งเสริมให้กรมการสื่อสารทหารและส่วนงานด้านดิจิทัลของแต่ละส่วนราชการมีขีดความสามารถในการพัฒนาซอฟต์แวร์สามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืนและพัฒนาขีดความสามารถกำลังพลทุกระดับให้มีขีดความสามารถด้านเทคโนโลยีดิจิทัลที่เหมาะสมตามนโยบายการพัฒนาทักษะดิจิทัลของรัฐบาลโดยสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของกำลังพลในกลุ่มงานเทคโนโลยีดิจิทัลและกำหนดแนวทางความก้าวหน้าในการรับราชการที่ชัดเจน และส่งเสริมให้กำลังพลมีการพัฒนาตนเองไปสู่ระดับผู้เชี่ยวชาญและพิจารณาบรรจุกำลังพลข้าราชการพลเรือนกลาโหมด้านเทคโนโลยีดิจิทัลตามความจำเป็นในตำแหน่งที่มีความจำเป็นต้องใช้ความรู้ความชำนาญ และประสบการณ์เพื่อให้สามารถปฏิบัติภารกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพ พร้อมทั้งพิจารณาค่าตอบแทนให้มีความเหมาะสมเพื่อสร้างแรงจูงใจให้กับผู้ปฏิบัติงาน นอกจากนี้การพัฒนา ปรับปรุง กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ และมาตรฐานต่าง ๆ ให้มีความทันสมัยสอดคล้องกับเทคโนโลยีดิจิทัลสมัยใหม่ มุ่งเน้นการเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานให้สามารถปฏิบัติการทั้งในภาวะวิกฤติและภาวะฉุกเฉินได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งเสริมให้เกิดการบูรณาการทรัพยากรและผลผลิตด้านเทคโนโลยีดิจิทัลร่วมกันระหว่างส่วนราชการ ลดความซ้ำซ้อนและมีความคุ้มค่าในการปฏิบัติงาน พัฒนาระบบควบคุมบังคับบัญชาให้สามารถติดต่อสื่อสารและแลกเปลี่ยนข้อมูลร่วมกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้อย่างมีประสิทธิภาพ มุ่งเน้นรูปแบบการปฏิบัติการไปสู่ระบบเครือข่ายเป็นศูนย์กลาง (Network Centric Operations) และพัฒนาระบบสนับสนุนการตัดสินใจของผู้บังคับบัญชาที่มีข้อมูล ครบถ้วน ถูกต้อง และทันสมัย สามารถใช้เป็นข้อมูลประกอบการ

ตกลงใจของผู้บังคับบัญชาทุกระดับได้ถูกต้องและทันเวลานอกจากนี้ยังมีการส่งเสริมให้มีการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลสมัยใหม่เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการดำเนินงานในภาพรวมของกระทรวงกลาโหม เช่น ปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) ข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) เทคโนโลยีคลาวด์ (Cloud Technology) การเชื่อมต่อทุกสรรพสิ่ง (Internet of Things: IoT) เทคโนโลยีอุปกรณ์เคลื่อนที่ เพื่อการเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตแบบทุกที่ทุกเวลา (Mobile/Wearable Computing) การเชื่อมต่อทุกสรรพสิ่งในสนามรบ (Internet of Battle Things: IoBT) เป็นต้น (พงษ์วัตร บุญสนองโชคยิ่ง, 2561)

แนวทางพัฒนากษะด้านดิจิทัลให้กำลังพลกองบัญชาการกองทัพอไทย

1. พัฒนาระบบสารสนเทศคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทหาร และมาตรฐานวิทยฐานะข้าราชการทหารที่ทำหน้าที่สอน ระบบสารสนเทศด้านการศึกษาของสถาบันวิชาการป้องกันประเทศ (สปท.) มีเทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัย สะดวกในการเข้าถึงและสามารถแลกเปลี่ยนทรัพยากรสารสนเทศ สนับสนุนการปฏิบัติงานคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทหาร และงานวิทยฐานะทหารได้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. จัดหาอุปกรณ์การเรียนการสอนเพื่อประกอบการฝึกอบรมหลักสูตรการศึกษาของสำนักการศึกษาทหาร สปท. เพื่อให้การเรียนการสอนเกิดประสิทธิภาพสูงสุด นายทหารนักเรียนสามารถใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีสารสนเทศในการทำงานทดแทนการใช้กระดาษในงานเอกสาร ในยามปกติและในการวางแผนทางทหารในการฝึกและปฏิบัติงานจริงได้
3. จัดหาและติดตั้งอุปกรณ์โสตทัศนูปกรณ์เพื่อใช้ในกิจกรรมการเรียนการสอนและการประชาสัมพันธ์ของวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร สถาบันวิชาการ

ป้องกันประเทศ (วปอ.สปท.) เพื่อให้ วปอ.สปท. มีอุปกรณ์โสตทัศนูปกรณ์ที่สามารถใช้ในกิจกรรมการเรียนการสอน และเป็นอุปกรณ์ที่สามารถนำเสนอและประชาสัมพันธ์กิจกรรมที่สำคัญ

4. จัดหาครุภัณฑ์สายสื่อสารพร้อมติดตั้งประจำห้องประสานเทศและห้องเรียนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการแสดงผลผ่านสื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัยของผู้บรรยายหลักสูตรจิตวิทยาความมั่นคง การปฏิบัติการข่าวสารและประชาสัมพันธ์ ด้านความมั่นคงของสถาบันจิตวิทยาความมั่นคง สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ (สจว.สปท.) เพื่อให้ผู้ใช้บริการ ประกอบด้วย กำลังพลทุกเหล่าทัพ นักศึกษาในหลักสูตร ของ สจว.สปท.

5. ปรับปรุงอุปกรณ์เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อสนับสนุนการเรียนการสอนนักเรียนเตรียมทหาร (นตท.) พัฒนาปรับปรุงอุปกรณ์เทคโนโลยีสารสนเทศโรงเรียนเตรียมทหาร สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ (รร.ตท.สปท.) เพื่อสนับสนุนการเรียนการสอน นตท. ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นและรองรับเทคโนโลยี สมัยใหม่ในอนาคต

6. จัดหาครุภัณฑ์สายสื่อสารพร้อมติดตั้งประจำห้องเรียน ห้องสัมมนาวิชาการ เป็นการ จัดหาระบบจอแสดงผลระบบเสียง และสื่อวัสดุอุปกรณ์พร้อมติดตั้งเพื่อให้รองรับระบบการเรียนการสอนที่ทันสมัย มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น และรองรับภารกิจของ สปท.

7. เพิ่มขีดความสามารถกองฝึกอบรม กรมการสื่อสารทหาร (กฝอ.สส.ทหาร) เพื่อปรับปรุงห้องฝึกอบรม กฝอ.สส.ทหาร ให้เป็นห้องเรียนเสมือนจริง (Virtual Classroom) กองบัญชาการกองทัพอไทย (บก.ทท.) และห้องเรียนอัจฉริยะ (Smart Classroom) กรมการสื่อสารทหาร กองบัญชาการกองทัพอไทย และห้องติดต่อจัดทำสื่อการสอน E-learning กองบัญชาการกองทัพอไทย และระบบบริหารจัดการเรียนรู้ LMS

บทบาทและทักษะด้านดิจิทัลของกำลังพลกองบัญชาการกองทัพบกไทย (พงษ์วัตร บุญสนองโชคยิ่ง, 2561; ธนชัย ยมจินดา และลดาวัลย์ ยมจินดา, 2561)

ผู้บริหารทุกระดับ ที่ดำรงตำแหน่งผู้ซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบในการกำหนดนโยบายและทิศทางขององค์กร และเป็นผู้กำกับดูแลการปฏิบัติงานของส่วนงานให้บรรลุเป้าหมายตามภารกิจที่กำหนดบทบาทและทักษะด้านดิจิทัล โดยเป็นผู้กระตุ้นและสร้างความตระหนักถึงความสำคัญและการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีดิจิทัล เป็นผู้ผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงกระบวนการทำงานและแนวทางการให้บริการ และส่งเสริมการพัฒนากำลังพลเพื่อการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้เพื่อเพิ่มคุณภาพในการปฏิบัติงาน มีการทบทวนและพัฒนาระบบการวัดการทำงานหรือการให้บริการสามารถรองรับการเชื่อมโยงข้อมูลจากทุกภาคส่วน การถ่ายทอดนโยบายองค์กรสู่ระดับปฏิบัติงาน พร้อมทั้งสั่งการ กำหนดแนวทาง วางแผน ติดตามเพื่อให้ เกิดการเปลี่ยนแปลงในรูปแบบของการนำเทคโนโลยีดิจิทัล มาใช้ในกระบวนการให้บริการ และกำหนดนโยบายและทิศทางของส่วนงานและกระตุ้นให้กำลังพลปรับเปลี่ยนรูปแบบการดำเนินงานหรือให้บริการให้มีความทันสมัย โดยการส่งเสริมการนำระบบเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการปฏิบัติงานรวมทั้งสร้างวัฒนธรรมองค์กร

ผู้ปฏิบัติงานเฉพาะด้านเทคโนโลยีดิจิทัล มีหน้าที่ในด้านเทคโนโลยีดิจิทัลของส่วนงานหรือผู้ที่มีหน้าที่หลักในการพัฒนาระบบงาน หรือผู้ที่ได้รับมอบหมายรวมถึงกำลังพลที่มีศักยภาพสูงของหน่วยงานเป็นผู้พัฒนาระบบเทคโนโลยีดิจิทัลและเลือกเทคโนโลยีดิจิทัลที่เหมาะสมสร้างสรรค์ออกแบบระบบงานที่รองรับการให้บริการด้วยระบบเทคโนโลยีดิจิทัล รวมทั้งดูแลรักษาระบบงานให้มีเสถียรภาพ และพร้อมใช้งานตลอดเวลา สามารถตอบสนองต่อนโยบายของผู้บริหารที่กำหนดแนวทาง

การพัฒนาด้านเทคโนโลยีดิจิทัลขององค์กร ได้อย่างเต็มรูปแบบรวมทั้งการให้คำปรึกษาในเรื่องการพัฒนาระบบและการสอนงานแก่กำลังพลในเรื่องของการใช้ระบบงานด้านดิจิทัลอย่างเต็มรูปแบบ

ผู้ปฏิบัติงานหรือกำลังพล ในทุกสำนัก กอง ศูนย์ กลุ่ม มีบทบาทเป็นผู้ปฏิบัติงานและผู้ให้บริการที่สามารถใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการปฏิบัติงานและให้บริการหรืออำนวยความสะดวกแก่บุคลากรทั้งภายในและภายนอกองค์กรเป็นผู้ตระหนักรู้ เข้าใจและรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีดิจิทัล สามารถปรับเปลี่ยนแนวคิดและทัศนคติในการปฏิบัติงานด้วยระบบเทคโนโลยีดิจิทัล สามารถปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายเต็มความรู้ความสามารถพร้อมรับการพัฒนาทักษะด้านเทคโนโลยีดิจิทัลขององค์กรสามารถนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ประโยชน์อย่างถูกต้อง มุ่งพัฒนาตน และพัฒนางานเพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการปรับเปลี่ยนไปสู่การให้บริการด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลอย่างเต็มรูปแบบและพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง

ผู้ปฏิบัติงานด้านการพัฒนาบุคลากร มีหน้าที่ในการกำหนดแนวทางในการพัฒนากำลังพลของสำนัก กอง ศูนย์ กลุ่ม โดยมีบทบาทเป็นผู้วางแผนและพัฒนาเพื่อเพิ่มทักษะด้านเทคโนโลยีดิจิทัลให้กับกำลังพลให้มีความรู้และรู้เท่าทันการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ประโยชน์ในการปฏิบัติงานและการให้บริการขององค์กร สร้างสรรค์หลักสูตรด้านการพัฒนาระบบดิจิทัล ครอบคลุมทุกระดับของกำลังพลมุ่งเน้นการถ่ายทอดองค์ความรู้ระบบงานขององค์กรเพื่อให้เกิดทักษะและความเชี่ยวชาญ และกำหนดทักษะองค์ความรู้ในการพัฒนาและสั่งสมความรู้ของกำลังพลให้เหมาะสมกับสายงานที่ปฏิบัติ เพื่อกระตุ้นผลสำเร็จของการปฏิบัติงานและเตรียมกำลังพลในการปรับเปลี่ยนเข้าสู่หน่วยงานที่ให้บริการด้วยระบบเทคโนโลยีดิจิทัลอย่างเต็มรูปแบบ จัดหลักสูตรฝึกอบรม

เพื่อเป็นการวางแผนทางในการพัฒนาทักษะด้านดิจิทัลของกำลังพล เช่น หลักสูตรสำหรับผู้บริหาร ได้แก่ หลักสูตรการสร้างกระบวนการเปลี่ยนผ่านองค์กรสู่รัฐบาลดิจิทัล (Digital Transformation) หลักสูตรสำหรับผู้ปฏิบัติงานเฉพาะด้านเทคโนโลยีดิจิทัล ได้แก่ หลักสูตรการยกระดับนักเทคโนโลยีสารสนเทศภาครัฐสู่ยุคดิจิทัลสำหรับผู้ปฏิบัติงานเฉพาะด้านเทคโนโลยี (Technologist) หลักสูตรสำหรับผู้ปฏิบัติงาน ได้แก่ หลักสูตรก้าวหน้าเทคโนโลยีสู่องค์กรดิจิทัล และหลักสูตรการใช้เทคโนโลยีเพื่อรองรับการระบบอิเล็กทรอนิกส์อย่างเต็มรูปแบบ และหลักสูตรสำหรับผู้ปฏิบัติงานด้านการพัฒนาบุคลากร ได้แก่ หลักสูตรการพัฒนาบุคลากรสู่รัฐบาลดิจิทัลอย่างเต็มรูปแบบ

ดังนั้น การพัฒนาทักษะด้านดิจิทัลเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงสู่องค์กรดิจิทัลของกองบัญชาการกองทัพไทยเพื่อให้กำลังพลในภาพรวมของกองบัญชาการกองทัพไทยมีทักษะด้านดิจิทัลอย่างเต็มรูปแบบ การพัฒนาที่คำนึงถึงความเชื่อมโยงและสอดคล้องประสาน (Inter System Alignment) ระหว่างการพัฒนากำลังพล บุคลากร การบริหารองค์กร และการบริหารทรัพยากรบุคคล โดยต้องดำเนินการพัฒนาทักษะด้านเทคโนโลยีดิจิทัลของบุคลากรในกองบัญชาการกองทัพไทยเป็นกระบวนการอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดผลของการบริหารที่มีคุณภาพ โดยหลักการ ที่เรียกว่า วงจรคุณภาพ (PDCA) หรือ วงจรเดมมิง (นันทิดา ปวิวัฒน์, ภาณุพงศ์ บุญรัมย์ และ พงษ์ธร สิงห์พันธุ์, 2564) เพื่อพัฒนาทักษะด้านเทคโนโลยีดิจิทัลด้วยการวางแผนเพื่อศึกษาสภาพความต้องการของผู้ใช้งานด้านดิจิทัล จากนั้นปฏิบัติตามแผนที่วางไว้ด้วยการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาทักษะการเข้าใจ (Understand) และทักษะการใช้ (Use) แล้วให้บุคลากรในกองบัญชาการกองทัพไทยสะท้อนผลโดยการจัด

แลกเปลี่ยนเรียนรู้จากที่ผ่านการอบรมเพื่อแสดงถึงทักษะการเข้าถึง (Access) แล้วดำเนินการประยุกต์ใช้ทักษะดิจิทัลเพื่อการทำงานซึ่งเป็นทักษะสร้าง (Create) ทักษะการพัฒนา (Develop) ต่อไป เพื่อให้กำลังพลได้เพิ่มพูนความรู้ ความสามารถ ทักษะ ประสิทธิภาพ ให้สามารถปฏิบัติงานกิจต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักสารสนเทศ, 2563, น.4) ส่วนราชการภายในกองบัญชาการกองทัพไทย มีเครื่องมือสำหรับใช้ในการพัฒนาขีดความสามารถกำลังพลด้านเทคโนโลยีดิจิทัลที่เพียงพอและเหมาะสมต่อการใช้งานระบบเทคโนโลยีดิจิทัลอย่างเต็มรูปแบบ ดังนี้

1. ทักษะการเข้าใจ (Understand) ประกอบด้วย ความสามารถด้านความเข้าใจเทคโนโลยีดิจิทัล ปฏิบัติตามกฎหมายและหลักปฏิบัติที่ดีด้านดิจิทัล การกำกับและตรวจสอบการปฏิบัติตามกฎหมายและหลักปฏิบัติที่ดีด้านดิจิทัล การบริหารความเสี่ยงดิจิทัล การสนับสนุนการเปลี่ยนผ่านสู่องค์กรดิจิทัล การวางกลยุทธ์การใช้ระบบดิจิทัล การนำกลยุทธ์การใช้บริการดิจิทัลสู่การปฏิบัติ การสร้างเครือข่ายเพื่อสร้างนวัตกรรมบริการดิจิทัล การพัฒนาแผนบริหารจัดการความต่อเนื่อง การให้บริการแบบดิจิทัล และการยกระดับคุณภาพการใช้ดิจิทัลในการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง

2. ทักษะการใช้ (Use) ประกอบด้วย ความสามารถด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ด้านการควบคุมกำกับและปฏิบัติตามกฎหมาย ด้านเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อยกระดับศักยภาพองค์กร ด้านการออกแบบกระบวนการให้บริการด้วยระบบดิจิทัลให้เกิดประสิทธิภาพใช้งานดิจิทัลในการทำงาน การใช้และตีความข้อมูลเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการทำงานและการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลที่สนับสนุนการปฏิบัติงาน

3. ทักษะการสร้าง (Create) ประกอบด้วย การใช้งานเครื่องมือด้านดิจิทัลหรือแอปพลิเคชันขั้นต้น สำหรับการทำงาน การใช้ดิจิทัลเพื่อการทำงานร่วมกัน การประยุกต์ใช้เครื่องมือดิจิทัลเพื่อการทำงาน การผลิตชุดข้อมูลเพื่อการบริการสาธารณะ การใช้ข้อมูลระหว่างหน่วยงาน การใช้โปรแกรมดิจิทัลเพื่อการวิเคราะห์ข้อมูล สำหรับงานประจำ การประยุกต์ใช้กรอบการดำเนินงานร่วมกัน การออกแบบนวัตกรรมบริการร่วมกัน การสร้างเครือข่าย เพื่อสร้างนวัตกรรมบริการดิจิทัล การสร้างนวัตกรรมบริการได้และสำเร็จในระยะเวลาสั้นและใช้ทรัพยากรน้อยที่สุด และการปรับปรุงกระบวนการทำงานดิจิทัล

4. ทักษะการเข้าถึง (Access) ประกอบด้วย การออกแบบองค์การดิจิทัล การจัดเตรียมทรัพยากรเพื่อ การบูรณาการสำหรับองค์การดิจิทัล การดำเนินโครงการ และควบคุมโครงการดิจิทัล การพัฒนากำลังพลรุ่นใหม่ สำหรับพัฒนาองค์การดิจิทัล การพัฒนาการทำงานร่วมกัน เป็นทีมแบบข้ามหน่วยงาน การจัดการกระบวนการเปลี่ยนแปลงสู่องค์การดิจิทัล และการสนับสนุนการปรับเปลี่ยนสู่องค์การดิจิทัลได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน ดังภาพ รูปแบบการพัฒนาทักษะด้านดิจิทัล

ภาพ รูปแบบการพัฒนาทักษะด้านดิจิทัล

สรุป

การพัฒนาทักษะด้านดิจิทัลเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงสู่องค์กรดิจิทัลของกองบัญชาการกองทัพไทย เพื่อให้กำลังพลในภาพรวมของกองบัญชาการกองทัพไทย มีทักษะด้านดิจิทัลที่เหมาะสมนั้น ต้องมีแนวทางการพัฒนาอย่างเป็นระบบให้มีความสอดคล้องตามนโยบาย ยุทธศาสตร์และแผนแม่บทที่เกี่ยวข้องทั้งในระดับประเทศ และกระทรวงกลาโหมสามารถนำสู่การปฏิบัติได้จริง เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงสู่องค์กรดิจิทัลของกองบัญชาการกองทัพไทยโดยมีรูปแบบการพัฒนาตามหลักการ PDCA ที่เริ่มจากศึกษาสภาพความต้องการของผู้ใช้งานด้านดิจิทัล จากนั้นปฏิบัติตามแผนที่วางไว้ด้วยการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ ประกอบด้วยการพัฒนาทักษะการเข้าใจ (Understand) ทักษะการใช้ (Use) ทักษะการสร้าง (Create) และ ทักษะการเข้าถึง (Access) ทั้งนี้ ผลที่คาดว่าจะได้รับต่อกำลังพลในกองทัพไทยภายใต้ความเพียงพอและความเหมาะสมของเครื่องมือต่อการใช้งานระบบเทคโนโลยีดิจิทัลอย่างเต็มรูปแบบ คือ เพิ่มพูนความรู้ พัฒนาขีดความสามารถ ทักษะในการใช้ดิจิทัล จัดการดูแล อัตลักษณ์ความเป็นตัวตนในโลกไซเบอร์ (Career &

Identity management) อย่างปลอดภัย มีความรู้เรื่องพื้นฐานความมั่นคงปลอดภัย และป้องกันความเสี่ยงจากโลกไซเบอร์ มีทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล (Digital Literacy) กล่าวคือ รู้จัก เข้าใจ เรื่องเทคโนโลยีดิจิทัลที่มีการพัฒนาอย่างก้าวกระโดด สามารถใช้อุปกรณ์ทางด้านดิจิทัลได้อย่างเหมาะสม มีการใช้งานเครื่องมือด้านดิจิทัลหรือใช้บริการจากแอปพลิเคชันขั้นต้นสำหรับการทำงาน การใช้ดิจิทัลเพื่อการทำงานร่วมกันอย่างมีคุณธรรม จริยธรรม สร้างความรับผิดชอบต่องานการใช้งานเสริมทักษะการใช้ดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้ (Learning Skills) มีการแสวงหาความรู้ แยกแยะข้อมูลข่าวสาร สามารถนำความรู้มาช่วยการดำเนินงาน และสร้างประโยชน์ภายในองค์กร มีการออกแบบนวัตกรรมบริการร่วมกัน ทักษะการใช้ข้อมูลข่าวสารเพื่อประโยชน์เชิงวิชาการ (Digital Scholarship) รู้จักแหล่งเรียนรู้ คลังความรู้ ฐานข้อมูลวิชาการ เสริมความเป็นผู้เชี่ยวชาญ เรียนรู้จากการให้บริการทางการศึกษาที่มีในระบบดิจิทัล การเรียนออนไลน์ การทำวิจัยสร้างสรรค์ผลงานจากดิจิทัล ตลอดจน การจัดเตรียมทรัพยากรเพื่อการบูรณาการสำหรับองค์กรดิจิทัลต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- ธนชัย ยมจินดา และลดาวัลย์ ยมจินดา. (2561). โครงสร้างองค์การแบบเมตริกซ์เพื่อการเติบโตในศตวรรษที่ 21. *วารสารจันทรเกษมสาร*. 24(46).
- นันธิดา ปฏิวรณ, ภาณุพงศ์ บุญธรมย์ และพงษ์ธร สิงห์พันธ์. (2564). รูปแบบการพัฒนาทักษะด้านเทคโนโลยีดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*. 9(5).
- พงษ์วัตร บุญสนองโชคยิ่ง. (2561). *การพัฒนาทักษะด้านดิจิทัลเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงสู่องค์กรดิจิทัลของบุคลากรสำนักงานเลขาธิการ สำนักงานการแพทย์ กรุงเทพมหานคร*.

- ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ. (2563). เอกสารการศึกษาทางวิชาการ เรื่อง แนวทางการขับเคลื่อน กองทัพไทยสู่การเป็นกองทัพดิจิทัล. กรุงเทพฯ.
- สุรสิทธิ์ ศรีวินิชย์. (2561). กลไกการจัดการศึกษาเพื่อสร้างอัตลักษณ์นายทหารสัญญาบัตรภายใต้ภัยคุกคาม (ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาผู้นำทางสังคม ธุรกิจ และการเมือง วิทยาลัยนวัตกรรมสังคม) มหาวิทยาลัยรังสิต.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ.2561-2580 (ฉบับย่อ). กรุงเทพฯ.
- สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน). (2563). เอกสารเผยแพร่ Thailand Digital Government 2021 (DG2021). กรุงเทพฯ.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสาม พ.ศ.2566-2570. กรุงเทพฯ.
- สำนักสารสนเทศ. (2563). คู่มือการพัฒนาทักษะด้านดิจิทัล ของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. กรุงเทพฯ.

แนวทางการพัฒนาโครงการพัฒนาเพื่อเสริมความมั่นคงเฉพาะพื้นที่: ศึกษาเฉพาะกรณีพื้นที่ภาคตะวันออกและพื้นที่ภาคเหนือ*

Guidelines for the Development to Strengthen Security in a Specific Area Project: Case Studies of the Eastern and the Northern Region

บทความวิจัย

ศิวลีย์ สิริโรจน์บริรักษ์, นิตยา งานไว, ณัฐา แก้วคำแสน,
สิทธิชัย สุขคะตะ และ นกิส กรรภควัฒน์จินดา

Siwalee Sirirojborirak, Nittaya Nganwai, Nattha Kaewkumsan,

Sittichai Sukata and Napit Kornpakawatjinda

กองภูมิภาคศึกษา ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ กรุงเทพฯ ประเทศไทย 10400

Division of Regional Studies, Strategic Studies Center,

National Defence Studies Institute, Bangkok, Thailand 10400

E-mail: rsd.ssc@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินงานตามโครงการพัฒนาเพื่อเสริมความมั่นคงเฉพาะพื้นที่ (โครงการ พมพ.) ในพื้นที่ภาคตะวันออกและพื้นที่ภาคเหนือ รวมทั้งศึกษาถึงปัจจัยสู่ความสำเร็จในการดำเนินโครงการ พมพ. ในพื้นที่ภาคตะวันออกและพื้นที่ภาคเหนือ และเพื่อเสนอตัวแบบที่เหมาะสมสำหรับการดำเนินโครงการ พมพ. จากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้บริหารและผู้ปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับโครงการ พมพ. ในพื้นที่ภาคตะวันออกและในพื้นที่ภาคเหนือ การวิจัยในครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้แบบสัมภาษณ์

ผลการวิจัย พบว่า ตัวแบบที่เหมาะสมสำหรับการดำเนินโครงการ พมพ. มีดังนี้ 1) ด้านบุคลากรและการปฏิบัติงาน ได้แก่ ควรมีการส่งเสริมให้บุคลากรมีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการ พมพ. ผ่านการจัดทำคู่มือการจัดการความรู้ 2) ด้านกฎหมาย กฎ ระเบียบที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้เกี่ยวข้องกับโครงการ พมพ. ควรมีความรู้และความเข้าใจด้านกฎหมาย ตลอดจนในบางพื้นที่ควรมีการประกาศเป็นพื้นที่พิเศษเพื่อความมั่นคง 3) ด้านแผนงาน โครงการ และงบประมาณ ได้แก่ หน่วยงานในระดับนโยบายควรมีการจัดทำเอกสารที่ระบุถึงผลสัมฤทธิ์ในการดำเนินงานโครงการ พมพ. ในพื้นที่

* บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของเอกสารวิจัย (Research Paper) เรื่อง “แนวทางการพัฒนาโครงการพัฒนาเพื่อเสริมความมั่นคงเฉพาะพื้นที่: ศึกษาเฉพาะกรณีพื้นที่ภาคตะวันออกและพื้นที่ภาคเหนือ” ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ

ไปยังหน่วยร่วมดำเนินการต่าง ๆ เพื่อให้มีการพิจารณาอนุมัติงบประมาณ 4) ด้านกลไกการบริหารจัดการดำเนินงาน ได้แก่ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดำเนินโครงการ พมพ. ควรมีการจัดตั้งโครงสร้างการดำเนินงานภายในเป็นการเฉพาะ และประชาสัมพันธ์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับนโยบายและแผนระดับชาติที่เกี่ยวข้องกับโครงการ พมพ. ให้ประชาชนได้รับรู้ทราบอย่างทั่วถึง และ 5) ด้านการจัดทำฐานข้อมูล ได้แก่ ควรมีการสนับสนุนโครงสร้างพื้นฐานด้านอุปกรณ์เทคโนโลยี และควรนำเทคโนโลยีมาใช้ในการดำเนินโครงการ พมพ. ให้เกิดประโยชน์อย่างสูงสุดต่อคนในพื้นที่

คำสำคัญ: โครงการพัฒนาเพื่อเสริมความมั่นคงเฉพาะพื้นที่ (โครงการ พมพ.), ปัจจัยสู่ความสำเร็จ, ตัวแบบที่เหมาะสม

Abstract

This research aims to study the problems and obstacles relating to the execution of the Development to Strengthen Security in a Specific Area Project (the DSA Project) in the eastern and the northern region, the factors that lead to success from the project's execution in those specific areas, as well as proposing appropriate exemplars for the execution of the DSA Project. The study is dependent on information collected from administrators and officers who are involved with the DSA Project in the eastern and the northern area. The research methodology is Qualitative, based on interviews.

It has found that appropriate exemplars for the execution of the DSA Project are as follows:

1) In terms of personnel and work operations,

the personnel should be encouraged to gain knowledge and understanding about the DSA Project through the use of a handbook of knowledge management; 2) In terms of related laws, rules and regulations, those who are involved with the DSA Project should have knowledge and understanding about the law; some are as should be promulgated as special areas for the sake of security; 3) In terms of planning, projects and budget, any work unit at a policy level should send the documentation specifying the outcomes of the operations of the DSA Project in its area to its cooperative units for the consideration and approval of the budget; 4) In terms of the mechanics of the management of work operations, each of the work units involved with the DSA Project should establish its specific internal, operational structure and publicize the information about national-level policies and plans that are related to the DSA Project for the general public to acknowledge; 5) In terms of the preparation of a database, the basic structure should be provided with technological equipment and technology should be applied for the execution of the DSA Project to create the highest benefit to people in the area.

Keywords: The Development to Strengthen Security in a Specific Area Project (DSA Project), Factors that Lead to Success, Appropriate Exemplars

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จากสถานการณ์ปัญหาด้านความมั่นคงของประเทศที่มีลักษณะผสมผสานระหว่าง ภัยคุกคามตามแบบหรือภัยคุกคามความมั่นคงแบบดั้งเดิม (Traditional Security: TS) และภัยคุกคามไม่ตามแบบหรือภัยคุกคามรูปแบบใหม่ (Non-Traditional Security: NTS) ที่มีความซับซ้อนมากขึ้น แตกต่างกันตามสภาพภูมิสังคมของแต่ละพื้นที่ จึงได้มีการจัดทำ “แผนการพัฒนาพื้นที่เพื่อเสริมความมั่นคงของชาติ (พ.ศ.2562-2565)” (สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ, 2563) ขึ้น เพื่อแก้ไขปัญหาความมั่นคงตั้งแต่ฐานรากควบคู่ไปกับการดำเนินงานความมั่นคงที่ครอบคลุมพื้นที่เป้าหมายทางด้านความมั่นคงทั้งพื้นที่ขึ้นใน พื้นที่ชายแดน และพื้นที่ชายฝั่งทะเลเกาะแก่ง โดยมีวิสัยทัศน์ ได้แก่ “คน ชุมชน และพื้นที่เป้าหมายมีการพัฒนา มีจิตสำนึกความมั่นคง มีภูมิคุ้มกัน สามัคคีปรองดองสามารถพัฒนาร่วมกับประเทศรอบบ้าน เพื่อความมั่นคง ปลอดภัย และประโยชน์สุขของประชาชน” โดยกระทรวงกลาโหมเป็นหน่วยงานประสานหลักในแนวทางการพัฒนาที่ 3 การพัฒนาและป้องกันเพื่อจัดระเบียบพื้นที่ชายแดน พื้นที่ชายฝั่งทะเลเกาะแก่งและชุมชนพื้นที่สูง ทั้งนี้ ในการดำเนินการตามแผนการพัฒนาพื้นที่เพื่อเสริมความมั่นคงของชาติ (พ.ศ.2562-2565) ได้มีการจัดลำดับความสำคัญของพื้นที่เป้าหมายออกเป็น 1) พื้นที่เป้าหมายที่จังหวัดประกาศ 2) พื้นที่โครงการพัฒนาเพื่อเสริมความมั่นคงเฉพาะพื้นที่ (โครงการ พมพ.) และ 3) พื้นที่เป้าหมายอื่น ๆ

“พื้นที่โครงการพัฒนาเพื่อเสริมความมั่นคงเฉพาะพื้นที่” เป็นพื้นที่ที่จัดลำดับความสำคัญเป็นลำดับแรกว่ามีความเสี่ยงต้องเร่งแก้ปัญหา เพราะหากไม่ดำเนินการแก้ไขจะเกิดผลกระทบต่อความมั่นคงสูง อย่างไรก็ตาม

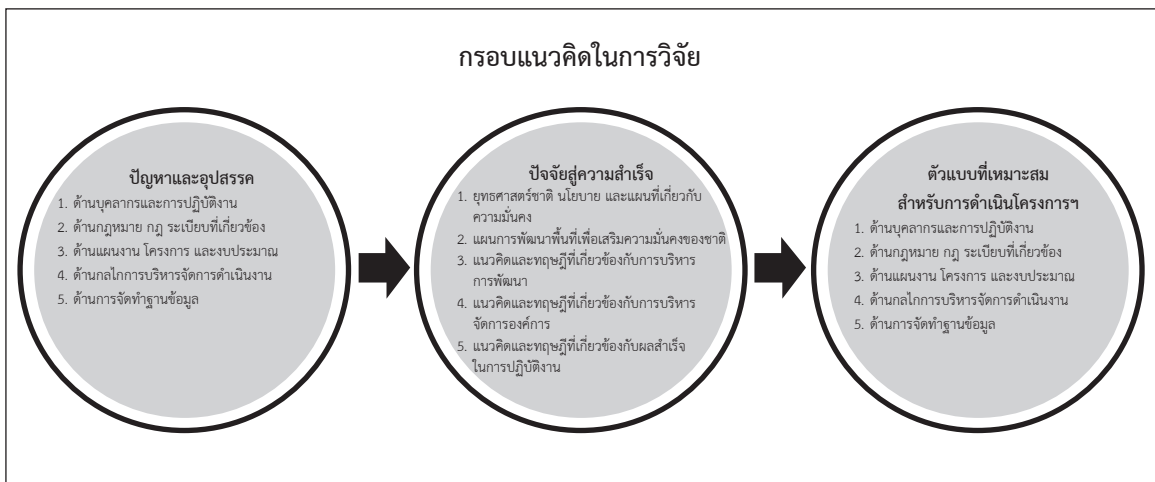
แม้จะมีการผลักดันงานพัฒนาพื้นที่เพื่อเสริมความมั่นคงอย่างต่อเนื่อง แต่การดำเนินการพัฒนาเพื่อเสริมความมั่นคงของชาติที่ผ่านมา มีข้อจำกัดของการดำเนินงานหลัก 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านบุคลากรและการปฏิบัติงาน 2) ด้านกฎหมาย กฎระเบียบที่เกี่ยวข้อง 3) ด้านแผนงาน โครงการ และงบประมาณ 4) ด้านกลไกการบริหารจัดการดำเนินงาน และ 5) ด้านการจัดทำฐานข้อมูล ดังนั้น คณะผู้วิจัยจึงได้ศึกษาโครงการพัฒนาเพื่อเสริมความมั่นคงเฉพาะพื้นที่ใน “พื้นที่ภาคตะวันออก” ได้แก่ จังหวัดจันทบุรี และจังหวัดสระแก้ว โดยโครงการ พมพ. ในพื้นที่ดังกล่าวมีความสำคัญด้วยเหตุผลด้านความต้องการแหล่งน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคและการเกษตรของประชาชนในพื้นที่ ตลอดจนความต้องการปรับปรุงคลองยุทธศาสตร์ตลอดแนวชายแดนให้สามารถดำรงการใช้งานทางยุทธวิธีได้อย่างต่อเนื่อง (กองบัญชาการป้องกันชายแดนจันทบุรีและตราด, สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาเพื่อความมั่นคงในระดับพื้นที่, 2563) จึงได้มีโครงการในการปรับปรุงคลองยุทธศาสตร์ขึ้น (คูทางยุทธวิธีหรือคูดักรถถังในอดีต) และคณะผู้วิจัยได้ศึกษาโครงการ พมพ. ใน “พื้นที่ภาคเหนือ” ได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดเชียงราย และจังหวัดแม่ฮ่องสอน เนื่องจากเป็นโครงการที่กำหนดทิศทางแบบประชารัฐในการแก้ไขปัญหาหมอกควันไฟป่า ซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ในปัจจุบันพื้นที่ภาคเหนือมีสถิติผู้เจ็บป่วยกลุ่มโรคทางเดินหายใจ กลุ่มโรคหัวใจและหลอดเลือดสูงที่สุดในประเทศไทย (สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาเพื่อความมั่นคงในระดับพื้นที่ในเขตกองทัพภาคที่ 3, 2563) จึงนำมาสู่การวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาโครงการพัฒนาเพื่อเสริมความมั่นคงเฉพาะพื้นที่: ศึกษาเฉพาะกรณีพื้นที่ภาคตะวันออกและพื้นที่ภาคเหนือ”

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินงานตามโครงการพัฒนาเพื่อเสริมความมั่นคงเฉพาะพื้นที่ในพื้นที่ภาคตะวันออกและพื้นที่ภาคเหนือ
2. เพื่อศึกษาถึงปัจจัยสู่ความสำเร็จในการดำเนินโครงการพัฒนาเพื่อเสริมความมั่นคงเฉพาะพื้นที่ในพื้นที่ภาคตะวันออกและพื้นที่ภาคเหนือ
3. เพื่อเสนอตัวแบบที่เหมาะสมสำหรับการดำเนินโครงการพัฒนาเพื่อเสริมความมั่นคงเฉพาะพื้นที่

กรอบแนวคิดในการวิจัย

คณะผู้วิจัย ได้ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับเรื่อง ยุทธศาสตร์ชาติ นโยบาย และแผนที่เกี่ยวกับความมั่นคง และแผนการพัฒนาพื้นที่เพื่อเสริมความมั่นคงของชาติ (พ.ศ.2562-2565) เพื่อให้เข้าใจสถานการณ์และปัญหาด้านความมั่นคงของประเทศ พร้อมทั้งได้ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนเสนอตัวแบบที่เหมาะสมสำหรับการดำเนินโครงการ พมพ. ได้ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ คณะผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติที่มีภารกิจ อำนาจหน้าที่ในหน่วยงานภาคความมั่นคง ภาคธุรกิจ และภาคประชาสังคมที่เกี่ยวข้องกับโครงการ พมพ. ในพื้นที่ภาคตะวันออก ได้แก่ 1) โครงการ พมพ. โป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี และ 2) โครงการ พมพ. ตำบลทัพเสด็จ จังหวัดสระแก้ว จำนวน 12 หน่วยงาน และในพื้นที่ภาคเหนือ ได้แก่ 1) โครงการ พมพ. ภาคเหนือตอนบน เขตรอยต่อจังหวัดเชียงใหม่

และเชียงราย และ 2) โครงการ พมพ. จังหวัดแม่ฮ่องสอน จำนวน 11 หน่วยงาน

แหล่งข้อมูลและวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ 1) ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ 1.1) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ซึ่งเป็นการทำความเข้าใจอย่างลึกซึ้งต่อประเด็นปัญหาและอุปสรรค ตลอดจนปัจจัยสู่ความสำเร็จในการดำเนินโครงการ พมพ. ในพื้นที่ภาคตะวันออกและพื้นที่ภาคเหนือ และ 1.2) การเก็บข้อมูลภาคสนาม (Field Study) ในพื้นที่โครงการ พมพ. ภาคตะวันออกและภาคเหนือ

เช่น งานก่อสร้างถนนบนคันคลองยุทธศาสตร์ และงานปรับปรุงผิวจราจรถนน เป็นต้น ดังนั้น การโยกย้ายและการหมุนเวียนของบุคลากรของหน่วยงานราชการอาจส่งผลให้การปฏิบัติงานเกิดความไม่ต่อเนื่อง และเป็นปัญหาต่อการดำเนินงานตามโครงการ พมพ. ในระยะยาว

2) บุคลากรในหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะผู้ปฏิบัติงานยังขาดความรู้และความเข้าใจในโครงการ พมพ. โดยเฉพาะความเข้าใจว่า โครงการ พมพ. จะต้องเป็นหน่วยงานด้านความมั่นคงเท่านั้นที่เป็นผู้ดำเนินโครงการ มิได้เข้าใจว่าเป็นการดำเนินงานในเชิงพื้นที่ที่กระทรวง/กรมต่าง ๆ จะต้องดำเนินการเพื่อให้เป็นไปตามภารกิจของแผนการพัฒนาพื้นที่เพื่อเสริมความมั่นคงของชาติ (พ.ศ.2562-2565) อย่างเชื่อมโยงกัน ซึ่งเป็นอุปสรรคในการขับเคลื่อนโครงการ พมพ. ให้สำเร็จได้และ 3) ข้อขัดข้องจากการประสานงานระหว่างบุคลากรต่างหน่วยงาน

1.1.2 ด้านกฎหมาย กฎ ระเบียบที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ 1) กฎระเบียบพื้นที่ชายแดนด้านความมั่นคงที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินโครงการ พมพ. เช่น พื้นที่ที่อยู่ภายใต้เงื่อนไขของบันทึกความเข้าใจระหว่างรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรไทยและรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรกัมพูชาว่าด้วยการสำรวจและจัดทำหลักเขตแดนทางบก ซึ่ง MOU 2543 ข้อ 5 กำหนดว่า “เพื่ออำนวยความสะดวกให้การสำรวจตลอดแนวเขตแดนทางบกร่วมกัน เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ หน่วยงานของรัฐบาลกับเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานเหล่านั้น จะดเว้นการดำเนินการใด ๆ ที่มีผลเป็นการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมของพื้นที่ชายแดนเว้นแต่จะเป็นการดำเนินการของคณะอนุกรรมการเทคนิคร่วม เพื่อประโยชน์ในการสำรวจและจัดทำหลักเขตแดน” (กระทรวงการต่างประเทศ, 2554) ซึ่งอาจทำให้เกิดความล่าช้าในการดำเนินโครงการ พมพ. ได้

2) ปัญหาความทับซ้อนของกฎหมายระหว่างหน่วยงาน เนื่องจากการร่วมกันดำเนินโครงการ พมพ. ในหลาย

หน่วยงาน ส่งผลให้เกิดอุปสรรคในการประสานงานได้ และ

3) การขาดหน่วยงานรับผิดชอบหลัก เพื่อเป็นศูนย์กลางในการอำนวยความสะดวกในเรื่องต่าง ๆ ด้านกฎหมาย กฎระเบียบ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินโครงการ พมพ. เช่น พ.ร.บ. สงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2535 พ.ร.บ. ป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ.2507 พ.ร.บ. ป่าไม้ พ.ศ.2484 และ พ.ร.บ. ให้ใช้ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ.2497 เป็นต้น ตลอดจน กฎหมาย กฎ ระเบียบที่เกี่ยวข้องกับประชาชนในพื้นที่ เช่น กฎหมายการอุทิศที่ดินของประชาชนหรือการโอนที่ดินให้เป็นสาธารณประโยชน์ ทำให้เป็นอุปสรรคในการขับเคลื่อนโครงการ พมพ. ให้แล้วเสร็จตามเวลาที่กำหนด

1.1.3 ด้านแผนงาน โครงการ และงบประมาณ ได้แก่ 1) ขาดการบูรณาการงบประมาณร่วมกันของแต่ละหน่วยงาน ซึ่งการดำเนินโครงการ พมพ. ในพื้นที่ เป็นการของงบประมาณในลักษณะแยกแต่ละกระทรวง ซึ่งบางหน่วยงานได้รับการอนุมัติงบประมาณ แต่บางหน่วยงานไม่ได้รับการพิจารณาอนุมัติงบประมาณ ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการขับเคลื่อนโครงการ พมพ. ในพื้นที่ 2) งบประมาณที่ได้รับไม่เพียงพอ ในการนำไปดำเนินการตามโครงการ พมพ. และ 3) ขาดความชัดเจนของแผนงานในบางพื้นที่ เช่น พื้นที่ป่าสงวน พื้นที่แนวชายแดนไทย-กัมพูชา ที่ยังเป็นพื้นที่พิพาท และยังมีการเก็บกู่ทุนระเบิดไม่สมบูรณ์ เป็นต้น

1.1.4 ด้านกลไกการบริหารจัดการดำเนินงาน ได้แก่ 1) กลไกระดับนโยบาย ยังขาดการรายงานผลสำเร็จของการดำเนินโครงการ พมพ. ในลักษณะเป็นผลผลิต (Output) และผลลัพธ์สุดท้าย (Outcome) ไปยังหน่วยเหนือของหน่วยงานร่วมดำเนินการทำให้หน่วยเหนือไม่เห็นความสำคัญ จึงไม่ได้พิจารณาอนุมัติงบประมาณมายังหน่วยปฏิบัติในพื้นที่ 2) กลไกระดับจังหวัด คณะอนุกรรมการจัดทำแผนงานด้านความมั่นคง

จังหวัด คณะกรรมการนโยบายการบริหารงานจังหวัด และกลุ่มจังหวัด (ก.น.จ.) และคณะกรรมการบริหารงาน จังหวัดแบบบูรณาการ (ก.บ.จ.) ที่ได้จัดตั้งขึ้นมานั้น ยังมีได้มอบอำนาจหน้าที่ให้ระดับผู้ปฏิบัติในพื้นที่สามารถ บริหารจัดการการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับโครงการ พมพ. ได้อย่างเบ็ดเสร็จ ทำให้เกิดอุปสรรคด้านความคล่องตัว ของหน่วยปฏิบัติบางหน่วยงาน และ 3) หน่วยงานร่วม ดำเนินงาน 3.1) กระทรวง และกรมต่าง ๆ ในพื้นที่ บางหน่วยงาน ยังไม่ได้มีการจัดตั้งโครงสร้างการดำเนินงาน ภายในหน่วยงานร่วมดำเนินการในลักษณะคณะกรรมการ บุคลากร ฝ่ายเลขานุการ หรือฝ่ายอำนวยการในการ สนับสนุนโครงการ พมพ. เป็นกรณีเฉพาะ 3.2) ภาคประชาชน และภาคประชาสังคมยังไม่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการกำหนด ตัวชี้วัดผลสำเร็จในการดำเนินโครงการ พมพ. เท่าที่ควร

1.1.5 ด้านการจัดทำฐานข้อมูล ได้แก่

1) การขาดการจัดทำระบบฐานข้อมูลกลางของโครงการ พมพ. ในพื้นที่ ซึ่งอาจทำให้เกิดอุปสรรคในการนำฐานข้อมูล ไปใช้ในการวางแผนการดำเนินโครงการ พมพ. ในพื้นที่ได้ 2) การดำเนินงานยังขาดการใช้อุปกรณ์ด้านเทคโนโลยี ที่ทันสมัย เช่น คอมพิวเตอร์สำหรับจัดเก็บหรือบันทึกข้อมูล และเครือข่ายสัญญาณอินเทอร์เน็ตและ 3) ขาดบุคลากร

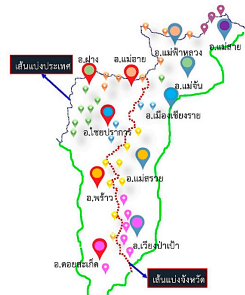
ที่มีความเชี่ยวชาญในการจัดทำฐานข้อมูล หรือมีขีดความสามารถเฉพาะทางด้านเทคโนโลยี ทำให้เป็นอุปสรรค ต่อการดูแลระบบฐานข้อมูลอย่างต่อเนื่องได้

1.2 โครงการ พมพ. ในพื้นที่ภาคเหนือ

1.2.1 ด้านบุคลากรและการปฏิบัติงาน

1) การขาดแคลนบุคลากรที่จะเข้ามาปฏิบัติงาน เนื่องจาก ข้อจำกัดในพื้นที่ทั้งจังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดเชียงราย และจังหวัดแม่ฮ่องสอน เป็นการปฏิบัติงานในพื้นที่สูง ยากต่อการเข้าถึง บางแห่งยังไม่มีไฟฟ้าและน้ำประปา ส่งผลต่อการสรรหาและคัดเลือกบุคลากรให้เข้ามา ปฏิบัติงาน 2) ขาดความต่อเนื่องในการปฏิบัติงานของ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เนื่องจากโครงการ พมพ. พื้นที่ ภาคเหนือตอนบน เป็นข้อริเริ่มจากข้อสั่งการของ นายกรัฐมนตรี และคณะรัฐมนตรี เมื่อ 2 เม.ย.2562 มอบหมายหน่วยงานด้านความมั่นคงติดตามและตรวจสอบ การเฝ้าระวังของคนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่สูง เนื่องจากพบการเผา เพื่อบุกรุกพื้นที่ป่าในการขยายพื้นที่ทำกิน การเผาเพื่อหา ของป่าและล่าสัตว์ป่า รวมถึงการเผาพื้นที่รอบป่าและ ลูกหลานจนเกิดไฟป่า แต่นโยบายอาจขัดต่อการจุดไฟเผา พื้นที่ทางการเกษตรซึ่งเป็นหนึ่งในวิถีชีวิตของคนในพื้นที่ และ 3) การโยกย้ายและการหมุนเวียนของบุคลากร

พื้นที่ดำเนินโครงการพัฒนาเพื่อเสริมความมั่นคงเฉพาะพื้นที่ภาคเหนือตอนบน (เขตรอยต่อจังหวัดเชียงใหม่ และเชียงราย)

ลำดับ	จังหวัด	อำเภอ	ตำบล
๑	เชียงใหม่	แม่อาย	๔
๒		ฝาง	๗
๓		ไชยปราการ	๒
๔		พร้าว	๔
๕		ดอยสะเก็ด	๑
๖	เชียงราย	แม่ฟ้าหลวง	๔
๗		แม่จัน	๑
๘		เชียงรายน	๒
๙		แม่สรวย	๔
๑๐		เชียงป่าน	๕
๑๑		แม่อาย	๑
รวมทั้งสิ้น		๑๑ อำเภอ	๓๗ ตำบล

อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน

๑. บ.แม่สรวย

อำเภอปางมะผ้า

๑. บ.แม่สรวย

๔. บ.ปางคอง

๗. บ.คอยดู

๑๐. บ.ป่าไผ่

๑๓. บ.ยาป่าแห่น

๑๖. บ.ห้วยเฮี้ยะ

๑๙. บ.แอโก

๒๒. บ.ห้วยลาง

อำเภอป่า

๑. บ.คอยผูล

๔. บ.เมืองน้อย

๗. บ.คอยผูกุด

๑๐. บ.ป่าซาง

** หมายเหตุ

๒. บ.ปงยาม

๕. บ.ปางบอน

๘. บ.วังนา

๑๑. บ.ปางคาง

๑๔. บ.ผางแดง

๑๗. บ.ผางเือง

๒๐. บ.ห้วยลั้ง

๒๓. บ.ช่อแปะ

๒๖. บ.อาใจ

๒๙. บ.ทุ่งหลวง

๓๒. บ.น้ำจาง

๓๕. บ.ไม้สับ

๓๘. บ.แสนคำลือ

๔๑. บ.แอลา

๒. บ.โนนทอง

๕. บ.ปางคอง

๘. บ.คอยผูกุด

๑๑. บ.ป่าซาง

๑๔. บ.ผางแดง

๑๗. บ.ผางเือง

๒๐. บ.ห้วยลั้ง

๒๓. บ.ช่อแปะ

๒๖. บ.อาใจ

๒๙. บ.ทุ่งหลวง

๓๒. บ.น้ำจาง

๓๕. บ.ไม้สับ

๓๘. บ.แสนคำลือ

๔๑. บ.แอลา

ตัวอักษรแดง - หมู่บ้านบริวาร

ภาพที่ 4 โครงการ พมพ. ในพื้นที่ภาคเหนือ: พื้นที่โครงการ พมพ. ภาคเหนือตอนบน เขตรอยต่อจังหวัดเชียงใหม่ และเชียงราย

ภาพที่ 5 โครงการ พมพ. ในพื้นที่ภาคเหนือ: พื้นที่โครงการ พมพ. จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ของหน่วยงานราชการบ่อยครั้ง เนื่องจากการดำเนินงานภายใต้โครงการ พมพ. ในพื้นที่ประกอบด้วยหลายหน่วยงาน เช่น สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัด สำนักงานจัดการทรัพยากรป่าไม้ สำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ ศูนย์พัฒนาราชภูมบนพื้นที่สูง สำนักงานศึกษาธิการจังหวัด การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคจังหวัด สำนักงานศึกษาธิการ กองทัพอากาศที่ 3 กองบังคับการตำรวจตระเวนชายแดน เป็นต้น ดังนั้น การโยกย้ายบุคลากรของหน่วยงานราชการ อาจส่งผลกระทบต่อต่อเนื่องในการดำเนินโครงการ พมพ. ได้

1.2.2 ด้านกฎหมาย กฎ ระเบียบ

ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ 1) กฎระเบียบในการดำเนินงานโดยบริเวณพื้นที่โครงการ พมพ. เป็นพื้นที่ป่าอนุรักษ์และป่าสงวนเป็นหลัก ส่งผลให้การขอเข้าพัฒนาพื้นที่ตามวัตถุประสงค์ของโครงการ พมพ. ต้องดำเนินงานภายใต้กฎระเบียบข้อบังคับจำนวนมาก เช่น พ.ร.บ. ป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ.2507 และ พ.ร.บ. ป่าไม้ พ.ศ.2484 เป็นต้น 2) การขาดความรู้และความเข้าใจด้านกฎหมาย กฎระเบียบของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินโครงการ พมพ. และ 3) ขาดการสื่อสารด้านกฎหมาย กฎระเบียบที่เกี่ยวข้องแก่ประชาชน ทำให้บางครั้งไม่ได้รับความร่วมมือจากประชาชนในพื้นที่ในการร่วมขับเคลื่อนโครงการ

1.2.3 ด้านแผนงาน โครงการ และ

งบประมาณ ได้แก่ 1) หน่วยปฏิบัติในพื้นที่ยังมีอุปสรรคในการบูรณาการแผนงาน โครงการ ร่วมกัน ทำให้บางปีงบประมาณไม่ได้รับการพิจารณาอนุมัติงบประมาณ 2) หน่วยงานปฏิบัติในพื้นที่ยังมีความเข้าใจต่อโครงการ พมพ. ไม่มากเท่าที่ควร โดยเฉพาะความทับซ้อนระหว่างภารกิจภายใต้แผนการพัฒนาพื้นที่เพื่อเสริมความมั่นคงของชาติ (พ.ศ.2562-2565) กับภารกิจภายใต้กระทรวงหรือกรมที่เกี่ยวข้อง และ (3) งบประมาณที่ได้รับไม่เพียงพอต่อความต้องการของพื้นที่ เนื่องจากลักษณะของโครงการเป็นพื้นที่ยากลำบากตามภูมิประเทศ จึงจำเป็นต้องใช้งบประมาณมากกว่าพื้นที่ปกติ

1.2.4 ด้านกลไกการบริหารจัดการ

ดำเนินงาน ได้แก่ 1) กลไกระดับนโยบาย 1.1) ยังไม่ได้มีแนวทางการติดตามประเมินผลเรื่องการปลูกจิตสำนึกของประชาชนเกี่ยวกับผลกระทบปัญหาหมอกควันไฟป่าในแนวทางปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม และ 1.2) โครงการ พมพ. ในพื้นที่ เป็นโครงการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต การแก้ไขปัญหาความยากจน และการขาดโอกาสเข้าถึงบริการของรัฐ จึงมีอุปสรรคในการกำหนดระยะเวลาในการสิ้นสุดของโครงการ 2) กลไกระดับจังหวัด ได้แก่ ยังขาดการให้ความสำคัญกับด้านการรักษาและการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน 3) กลไกระดับหน่วยงานร่วมดำเนินงาน ได้แก่ 3.1) จากสภาพพื้นที่ของจังหวัดแม่ฮ่องสอน ร้อยละ 90 ของพื้นที่มีลักษณะเป็นพื้นที่ป่าภูเขาสลับซับซ้อน ทำให้มีข้อจำกัดด้านพื้นที่ และ 3.2) ภาคประชาชน และภาคประชาสังคม ในพื้นที่ยังมีอุปสรรคด้านการรับรู้ยุทธศาสตร์ชาติและนโยบายที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน เนื่องจากมีความหลากหลายของกลุ่มชาติพันธุ์

1.2.5 ด้านการจัดทำฐานข้อมูล ได้แก่

1) ขาดอุปกรณ์เทคโนโลยีที่เหมาะสมและทันสมัยในการสนับสนุนขั้นตอนการดำเนินงาน 2) ขาดการเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงาน จึงเป็นอุปสรรคในการจัดสรรทรัพยากรเพื่อสนับสนุนเป้าหมายของโครงการให้ประสบความสำเร็จ และ 3) ขาดการสร้างการรับรู้ให้กับประชาชนในพื้นที่ ทำให้ภาคประชาชนจึงยังขาดความเข้าใจในการดำเนินโครงการ พมพ.

2. ตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ปัจจัยสู่ความสำเร็จในการดำเนินโครงการ พมพ. ในพื้นที่ภาคตะวันออก และพื้นที่ภาคเหนือ

2.1 โครงการ พมพ. ในพื้นที่ภาคตะวันออก

2.1.1 ด้านบุคลากรและการปฏิบัติงาน

ได้แก่ 1) การจัดตั้งหน่วยงานผู้รับผิดชอบหลักเพื่อเป็น

หน่วยงานกลางในการประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างความรู้และความเข้าใจในการปฏิบัติงาน และขับเคลื่อนโครงการ พมพ. ร่วมกันต่อไป 2) การจัดทำคู่มือการจัดการความรู้ (Knowledge Management: KM) ในการดำเนินโครงการ พมพ. เพื่อให้บุคลากรที่มารับตำแหน่งใหม่และบุคลากรทุกคนในหน่วยงานสามารถเข้าถึงความรู้และปฏิบัติงานได้อย่างต่อเนื่อง 3) การส่งเสริมให้บุคลากรมีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการ พมพ. เพื่อให้บุคลากรในหน่วยงานสามารถปฏิบัติงานได้สอดคล้องตามเป้าหมายของโครงการ พมพ. และ 4) การสร้างความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินโครงการ พมพ. ให้กับประชาชนในพื้นที่ เพื่อให้เกิดการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน (Community Participation) ในการขับเคลื่อนโครงการ พมพ. และ 5) การจัดทำนโยบาย แผนการดำเนินงาน และแผนแม่บท (Master Plan) ในการขับเคลื่อนโครงการ พมพ. ที่ชัดเจน เพื่อให้หน่วยงานระดับพื้นที่ปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.1.2 ด้านกฎหมาย กฎ ระเบียบ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ 1) ผู้เกี่ยวข้องกับโครงการ พมพ. ควรมีความรู้และความเข้าใจด้านกฎหมายและกฎระเบียบเป็นอย่างดี เพื่อสามารถวางแผนการดำเนินงานให้สอดคล้องกับระยะเวลาในการดำเนินงานได้ 2) สร้างความเข้มแข็งของภาคประชาสังคมและภาคเอกชนในพื้นที่ ซึ่งจะสามารถดำเนินงานได้อย่างราบรื่นภายใต้กฎหมาย และกฎระเบียบที่กำหนด และ 3) การเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจด้านกฎหมายและกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับโครงการ พมพ. ให้กับประชาชน เพื่อให้ประชาชนตระหนักถึงความสำคัญ และพร้อมปฏิบัติตามกฎหมาย

2.1.3 ด้านแผนงาน โครงการ และ งบประมาณ ได้แก่ 1) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ ในการจัดทำแผนงาน โครงการ และงบประมาณ 2) เสริมสร้างทักษะในการจัดทำแผนงาน โครงการ และ

งบประมาณ เพื่อให้การเขียนแผนงบประมาณ ได้ประโยชน์ แก่ชุมชนสูงสุด 3) มุ่งเน้นการดำเนินงานโดยใช้ความสัมพันธ์อย่างไม่เป็นทางการ ทั้งในระดับหน่วยงานและในระดับท้องถิ่น อันจะส่งผลให้การดำเนินโครงการ พมพ. มีความสะดวกรวดเร็วมากยิ่งขึ้น และ 4) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดำเนินโครงการ พมพ. ควรมุ่งเน้นการทำความเข้าใจโครงการอย่างชัดเจน เพื่อให้สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ได้

2.1.4 ด้านกลไกการบริหารจัดการดำเนินงาน ได้แก่ 1) กลไกระดับนโยบาย 1.1) สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการนโยบายและอำนวยการพัฒนา เพื่อเสริมความมั่นคงของชาติ (ส.ล.นพช.) ควรมีการรายงานความสำเร็จและผลสัมฤทธิ์ในการดำเนินงานโครงการ พมพ. ในพื้นที่ไปยังหน่วยร่วมดำเนินการต่าง ๆ เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาอนุมัติงบประมาณ ตลอดจนการจัดโครงสร้างหน่วยงานหรือการจัดบุคลากรในการดำเนินโครงการ พมพ. ต่อไป และ 1.2) หน่วยงานในระดับนโยบายควรมีการประชาสัมพันธ์และสร้างการรับรู้ รับทราบนโยบาย และแผนระดับชาติที่เกี่ยวข้องกับโครงการ พมพ. อย่างทั่วถึง 2) กลไกระดับจังหวัด ได้แก่ ควรเพิ่มความคล่องตัวให้หน่วยปฏิบัติบางหน่วยงานสามารถบริหารจัดการการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับโครงการ พมพ. โดยเฉพาะภารกิจที่ทับซ้อนกันภายใต้แผนการพัฒนาพื้นที่เพื่อเสริมความมั่นคงของชาติ (พ.ศ.2562-2565) และแผนพัฒนาจังหวัดและกลุ่มจังหวัด เป็นต้น (3) หน่วยงานร่วมดำเนินงาน ได้แก่ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดำเนินโครงการ พมพ. ควรมีการจัดตั้งโครงสร้างการดำเนินงานภายในในลักษณะ คณะกรรมการบุคลากรฝ่ายเลขานุการหรือฝ่ายอำนวยการในการสนับสนุนโครงการ พมพ. เป็นการเฉพาะ

2.1.5 ด้านการจัดทำฐานข้อมูล ได้แก่ 1) การสนับสนุนโครงสร้างพื้นฐานด้านอุปกรณ์เทคโนโลยี เพื่อให้หน่วยงานและบุคลากรสามารถนำเทคโนโลยีมา

สนับสนุนการปฏิบัติงานภายใต้โครงการ พมพ. ได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว 2) มีการพัฒนาระบบการจัดทำฐานข้อมูลร่วมกันระหว่างรัฐและภาคเอกชน เพื่อสร้างฐานข้อมูลที่สมบูรณ์และเป็นประโยชน์ให้ทุกหน่วยงานสามารถใช้งานร่วมกัน 3) สนับสนุนการสร้างการรับรู้และให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ (Open Data) กับประชาชน ในหลากหลายช่องทาง เช่น การประชาสัมพันธ์ผ่านเสียงตามสาย และการทำประชาคม เพื่อสนับสนุนให้เกิดการดำเนินงานร่วมกัน และ 4) พัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและโปรแกรมที่ทันสมัยเพื่อใช้ในการดำเนินงาน เช่น ข้อมูลเชิงสถิติ ข้อมูลจำนวนประชากรในพื้นที่ และข้อมูลเขตพื้นที่ดำเนินโครงการ เป็นต้น เพื่อให้การดำเนินโครงการ พมพ. เกิดประโยชน์อย่างสูงสุดต่อคนในพื้นที่

2.2 โครงการ พมพ. ในพื้นที่ภาคเหนือ

2.2.1 ด้านบุคลากรและการปฏิบัติงาน

ได้แก่ 1) การจัดตั้งหน่วยงานผู้รับผิดชอบหลัก เพื่อเป็นหน่วยงานกลางในการประสานงานโครงการ พมพ. กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 2) การจัดทำคู่มือการจัดการความรู้ในการดำเนินโครงการ พมพ. เพื่อให้บุคลากรทุกคนในหน่วยงานสามารถเข้าถึงความรู้และปฏิบัติงานได้อย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ 3) การส่งเสริมให้บุคลากรและประชาชนในพื้นที่มีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการ พมพ. และ 4) การมีนโยบายที่เป็นรูปธรรมในการส่งเสริมให้บุคลากรมีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานในพื้นที่ รวมถึงการมีสวัสดิการที่เหมาะสมต่อการปฏิบัติงาน

2.2.2 ด้านกฎหมาย กฎ ระเบียบ

ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ 1) ผู้เกี่ยวข้องทั้งโครงการ พมพ. ควรมีความรู้และความเข้าใจด้านกฎหมาย/กฎระเบียบของหน่วยงาน เพื่อให้สามารถดำเนินโครงการ พมพ. ได้อย่างราบรื่นและยังสามารถช่วยลดอุปสรรคในการดำเนินงานได้ 2) การเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจด้านกฎหมายให้กับประชาชน เพื่อลดปัญหาการบุกรุก

พื้นที่ป่า และสามารถอยู่ร่วมกันกับป่าไม้ได้อย่างยั่งยืน และ 3) การประกาศพื้นที่พิเศษเพื่อความมั่นคงสามารถช่วยลดปัญหาและอุปสรรคทางด้านกฎหมายในการดำเนินงานได้

2.2.3 ด้านแผนงาน โครงการ และ

งบประมาณ ได้แก่ 1) ส่งเสริมการบูรณาการระหว่างหน่วยงาน โดยเฉพาะการสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับด้านแผนงาน โครงการ และงบประมาณภายใต้โครงการ พมพ. 2) เสริมสร้างองค์ความรู้ด้านการเกษตรยั่งยืนให้กับชุมชน และ 3) สร้างความเข้าใจและตระหนักถึงการพัฒนาโดยคำนึงถึงความสำคัญของพื้นที่

2.2.4 ด้านกลไกการบริหารจัดการ

ดำเนินงาน ได้แก่ 1) กลไกระดับนโยบาย ได้แก่ ควรมีการกำหนดตัวชี้วัดด้านการปลูกจิตสำนึกของประชาชนเกี่ยวกับผลกระทบปัญหาหมอกควันในพื้นที่ภาคเหนือในแนวทางปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อขจัดอุปสรรคด้านระยะเวลาและประเมินผลสำเร็จของโครงการ 2) กลไกระดับจังหวัด ได้แก่ ควรให้ความสำคัญกับการแก้ไขปัญหา และจัดระเบียบพื้นที่เป้าหมายในมิติด้านการรักษาและการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน 3) กลไกระดับหน่วยงานร่วมดำเนินงาน ได้แก่ 3.1) พิจารณาให้โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำรินในพื้นที่เป็นผู้ขับเคลื่อนงานพัฒนาหลักที่เกี่ยวข้องกับคน และชุมชน และ 3.2) การให้ความสำคัญกับการสร้างหมู่บ้านยามชายแดน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของหมู่บ้านด้านความมั่นคง ในการผนึกกำลังป้องกันประเทศ

2.2.5 ด้านการจัดทำฐานข้อมูล ได้แก่

1) การสนับสนุนโครงสร้างพื้นฐานด้านอุปกรณ์เทคโนโลยีให้มีความทันสมัยมาใช้ในการดำเนินโครงการ พมพ. 2) จัดการอบรมด้านเทคโนโลยีระบบสารสนเทศให้กับบุคลากรที่ปฏิบัติงาน และ 3) สร้างการรับรู้และให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ (Open Data) กับประชาชน เพื่อให้การดำเนินงานร่วมกันเป็นไปอย่างราบรื่นมากยิ่งขึ้น

3. ตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ตัวแบบที่เหมาะสม สำหรับการดำเนินโครงการ พมพ.

3.1 ด้านบุคลากรและการปฏิบัติงาน ได้แก่ ควรส่งเสริมให้บุคลากรมีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการ พมพ. ผ่านการจัดทำคู่มือการจัดการความรู้ เพื่อให้ผู้บังคับบัญชา บุคลากรทุกคนในหน่วยงาน และบุคลากรที่มารับตำแหน่งใหม่สามารถเข้าถึงความรู้และปฏิบัติงานภายใต้โครงการ พมพ. ได้อย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ ยังควรมีนโยบายที่เป็นรูปธรรมในการส่งเสริมให้บุคลากรมีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานในพื้นที่ รวมถึงการมีสวัสดิการที่ดี และมีความเหมาะสมต่อการปฏิบัติงาน

3.2 ด้านกฎหมาย กฎ ระเบียบที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้เกี่ยวข้องทั้งโครงการ พมพ. ควรมีความรู้ และความเข้าใจด้านกฎหมาย กฎ ระเบียบของหน่วยงาน เพื่อให้สามารถวางแผนการดำเนินงานภายใต้โครงการ พมพ. ให้สอดคล้องกับระยะเวลาในการดำเนินงานได้ ตลอดจนในบางพื้นที่ควรมีการประกาศเป็นพื้นที่พิเศษเพื่อความมั่นคง เพื่อช่วยลดปัญหาและอุปสรรคทางด้านกฎหมาย สำหรับภาคประชาชนควรมีการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจด้านกฎหมายให้กับประชาชน เพื่อลดปัญหาการบุกรุกพื้นที่ป่า และสามารถใช้ประโยชน์จากป่าไม้ได้อย่างยั่งยืน

3.3 ด้านแผนงาน โครงการ และงบประมาณ ได้แก่ หน่วยงานในระดับนโยบายควรมีการจัดทำเอกสารที่ระบุถึงสำคัญของ โครงการ พมพ. และควรมีการรายงานผลสำเร็จและผลสัมฤทธิ์ในการดำเนินงานโครงการ พมพ. ในพื้นที่ไปยังหน่วยร่วมดำเนินการต่าง ๆ เพื่อให้หน่วยร่วมดำเนินการสามารถมีข้อมูลประกอบการพิจารณาเพื่ออนุมัติงบประมาณ นอกจากนี้ ยังควรมีการเสริมสร้างทักษะในการวางแผนงาน โครงการ และการงบประมาณ ให้กับหน่วยปฏิบัติ เพื่อให้มีความเข้าใจในขั้นตอนการดำเนินงานของ โครงการ พมพ. เป็นอย่างดี

รวมถึงหน่วยงานในพื้นที่ควรให้ความสำคัญกับการสร้างความรู้ความเข้าใจในเรื่องการเสนอของบประมาณแก่ชุมชน เพื่อให้การเขียนแผนงบประมาณได้ประโยชน์แก่พื้นที่สูงสุด

3.4 ด้านกลไกการบริหารจัดการดำเนินงาน ได้แก่ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดำเนินโครงการ พมพ. ควรมีการจัดตั้งโครงสร้างการดำเนินงานภายในในลักษณะคณะกรรมการ บุคลากรฝ่ายเลขานุการ หรือฝ่ายอำนวยการ ในการสนับสนุนโครงการ พมพ. เป็นการเฉพาะ และควรมีการเสริมสร้างองค์ความรู้ด้านความมั่นคง และประชาสัมพันธ์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับนโยบายและแผนระดับชาติที่เกี่ยวข้องกับโครงการ พมพ. ให้ประชาชนได้รับรู้ รับทราบอย่างทั่วถึง รวมทั้งควรมีการสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาชุมชนในลักษณะชุมชนเข้มแข็ง และการมีส่วนร่วมกับชุมชนผ่านงานมวลชนสัมพันธ์ในลักษณะเครือข่าย การทำความเข้าใจความแตกต่างของแต่ละพื้นที่ในลักษณะ ภูมิสังคม การนำหลักวิชาการเข้ามาสนับสนุนงานชุมชน และการสร้างหมู่บ้านยามชายแดนให้เกื้อกูลต่อการฝึก กำลังป้องกันประเทศ

3.5 ด้านการจัดทำฐานข้อมูล ได้แก่ ควรมีการสนับสนุนโครงสร้างพื้นฐานด้านอุปกรณ์เทคโนโลยี เพื่อให้หน่วยงานและบุคลากรสามารถเข้าถึงเทคโนโลยี ได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว และควรมีการพัฒนาโปรแกรมที่ทันสมัยเพื่อใช้ในการดำเนินงาน โดยเฉพาะการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการสร้างและจัดเก็บข้อมูล เช่น ข้อมูลตัวเลขสถิติ ข้อมูลจำนวนประชากรในพื้นที่ และข้อมูลเขตพื้นที่ดำเนินโครงการ เป็นต้น เพื่อให้การดำเนินโครงการ พมพ. เกิดประโยชน์อย่างสูงสุดต่อคนในพื้นที่ พร้อมทั้งควรมีการพัฒนากระบวนการจัดทำฐานข้อมูลร่วมกันระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน ตลอดจนสนับสนุนการสร้างการรับรู้ และให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ (Open Data) กับประชาชน ในหลากหลายช่องทาง

สรุปและอภิปรายผล

ผลการศึกษา ปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินงานตามโครงการ พมพ. ในพื้นที่ภาคตะวันออก และพื้นที่ภาคเหนือ สรุปได้ดังนี้ 1) ด้านบุคลากร และการปฏิบัติงาน พบว่า การโยกย้ายและการหมุนเวียนของบุคลากรของหน่วยงานราชการ อาจส่งผลให้การปฏิบัติงานเกิดความไม่ต่อเนื่อง นอกจากนี้ ยังพบอุปสรรคในการขาดแคลนบุคลากรที่จะเข้ามาปฏิบัติงาน และพบข้อขัดข้องจากการประสานงานระหว่างบุคลากรต่างหน่วยงาน 2) ด้านกฎหมาย กฎ ระเบียบที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ พื้นที่ส่วนใหญ่ของโครงการ พมพ. เป็นพื้นที่ชายแดน ด้านความมั่นคง อาจทำให้เกิดความล่าช้าด้านกฎระเบียบในการดำเนินโครงการ พมพ. ได้ นอกจากนี้ยังพบปัญหาความทับซ้อนของกฎหมายระหว่างหน่วยงาน และการขาดหน่วยงานรับผิดชอบหลัก เพื่อเป็นศูนย์กลางในการอำนวยความสะดวก ด้านกฎหมาย กฎ ระเบียบที่เกี่ยวข้อง 3) ด้านแผนงาน โครงการ และงบประมาณ ได้แก่ การขาดความชัดเจนของแผนงานในบางพื้นที่ โดยเฉพาะพื้นที่พิพาท และงบประมาณที่ได้รับไม่เพียงพอต่อความต้องการของพื้นที่ 4) ด้านกลไกการบริหารจัดการดำเนินงาน ได้แก่ กลไกระดับนโยบาย ขาดการรายงานผลสำเร็จของโครงการ พมพ. ไปยังหน่วยเหนือ คือ กระทรวงและกรมต่าง ๆ สำหรับหน่วยงานร่วมดำเนินงาน ยังไม่ได้มีการจัดตั้งโครงสร้างการดำเนินงานภายในเพื่อสนับสนุนโครงการ พมพ. เป็นการเฉพาะ ภาคประชาชนและภาคประชาสังคมยังไม่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการกำหนดตัวชี้วัดผลสำเร็จในการดำเนินโครงการ พมพ. เท่าที่ควร 5) ด้านการจัดทำฐานข้อมูล ได้แก่ ขาดการจัดทำระบบฐานข้อมูลกลางของโครงการ พมพ. ในพื้นที่ ซึ่งอาจทำให้เกิดอุปสรรคในการนำฐานข้อมูลไปใช้ในการวางแผนการดำเนินงานในพื้นที่ได้ นอกจากนี้ ยังขาดการใช้อุปกรณ์ด้านเทคโนโลยีที่ทันสมัย เช่น การขาดการเชื่อมโยงข้อมูล

ระหว่างหน่วยงาน จึงเป็นอุปสรรคในการจัดสรรทรัพยากรเพื่อสนับสนุนเป้าหมายของโครงการให้ประสบผลสำเร็จ

สำหรับ ปัจจัยสู่ความสำเร็จในการดำเนินโครงการ พมพ. ในพื้นที่ภาคตะวันออกและพื้นที่ภาคเหนือ ได้แก่ 1) ด้านบุคลากรและการปฏิบัติงาน ได้แก่ ควรมีการส่งเสริมให้บุคลากรมีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการ พมพ. การจัดทำคู่มือการจัดการความรู้ และการมีนโยบายที่เป็นรูปธรรมในการส่งเสริมให้บุคลากรมีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานในพื้นที่ 2) ด้านกฎหมาย กฎ ระเบียบที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้เกี่ยวข้องกับโครงการ พมพ. ควรมีความรู้และความเข้าใจด้านกฎหมายและกฎระเบียบเป็นอย่างดี เพื่อให้สามารถวางแผนการดำเนินงานให้สอดคล้องกับระยะเวลาได้ และการประกาศเป็นพื้นที่พิเศษเพื่อความมั่นคงสามารถช่วยลดปัญหาและอุปสรรคทางด้านกฎหมาย 3) ด้านแผนงาน โครงการ และงบประมาณ ได้แก่ การเสริมสร้างทักษะในการวางแผนงาน โครงการ และงบประมาณ เพื่อให้การเขียนแผนงบประมาณได้ประโยชน์แก่พื้นที่สูงสุด หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดำเนินโครงการ พมพ. ควรมุ่งเน้นการทำความเข้าใจโครงการอย่างชัดเจน การส่งเสริมการบูรณาการระหว่างหน่วยงาน โดยเฉพาะการสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับด้านแผนงาน โครงการ และงบประมาณภายใต้โครงการ พมพ. 4) ด้านกลไกการบริหารจัดการดำเนินงาน ได้แก่ กลไกระดับนโยบาย ควรมีการรายงานความสำเร็จและผลสัมฤทธิ์ในการดำเนินงานโครงการ พมพ. ในพื้นที่ไปยังหน่วยร่วมดำเนินการต่าง ๆ เพื่อให้หน่วยร่วมดำเนินการสามารถมีข้อมูลในการประกอบการพิจารณาเพื่ออนุมัติงบประมาณ สำหรับหน่วยงานร่วมดำเนินงาน ได้แก่ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดำเนินโครงการ พมพ. ควรมีการจัดตั้งโครงสร้างการดำเนินงานภายในหน่วยงานในลักษณะการสนับสนุนโครงการ พมพ. เป็นการเฉพาะ และ 5) ด้านการจัดทำฐานข้อมูล ได้แก่ มีการจัดการอบรมด้านเทคโนโลยีสารสนเทศให้กับบุคลากร

ที่ปฏิบัติงาน และมีการพัฒนาระบบการจัดทำฐานข้อมูลร่วมกันระหว่างรัฐและภาคเอกชน เพื่อสร้างฐานข้อมูลที่สมบูรณ์และเป็นประโยชน์ให้ทุกหน่วยงานสามารถใช้งานได้ร่วมกัน ตลอดจนสร้างการรับรู้ให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ (Open Data) กับประชาชน

ตัวแบบที่เหมาะสมสำหรับการดำเนินโครงการ พมพ. ได้แก่ 1) ควรส่งเสริมให้บุคลากรมีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการ พมพ. ผ่านการจัดทำคู่มือการจัดการความรู้ 2) ควรมีความรู้และความเข้าใจด้านกฎหมาย ตลอดจนในบางพื้นที่ควรมีการประกาศเป็นพื้นที่พิเศษเพื่อความมั่นคง 3) หน่วยงานในระดับนโยบายควรมีการจัดทำเอกสารที่ระบุถึงผลสัมฤทธิ์ในการดำเนินงานโครงการ พมพ. ในพื้นที่ไปยังหน่วยร่วมดำเนินการต่าง ๆ เพื่อให้มีการพิจารณาอนุมัติงบประมาณ 4) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดำเนินโครงการ พมพ. ควรมีการจัดตั้งโครงสร้างการดำเนินงานภายในเป็นการเฉพาะและประชาสัมพันธ์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับนโยบายและแผนระดับชาติที่เกี่ยวข้องกับโครงการ พมพ. ให้ประชาชนได้รับรู้รับทราบอย่างทั่วถึง และ 5) ควรมีการสนับสนุนโครงสร้างพื้นฐานด้านอุปกรณ์เทคโนโลยีและควรนำเทคโนโลยีมาใช้ในการดำเนินโครงการ พมพ. ให้เกิดประโยชน์อย่างสูงสุดต่อคนในพื้นที่

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับกองทัพ ได้แก่

1.1 กองทัพควรเสริมสร้างองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับโครงการ พมพ. ให้กับหน่วยงาน บุคลากรที่เกี่ยวข้อง และภาคประชาชน โดยการประชาสัมพันธ์การจัดประชุม และการจัดทำคู่มือการจัดการความรู้เพื่อให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินโครงการ พมพ. และสามารถขับเคลื่อนโครงการ พมพ. ให้ไปในทิศทางเดียวกัน

1.2 กองทัพควรเป็นหน่วยงานหลักในการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินโครงการ พมพ. เพื่อการขับเคลื่อน เตรียมการ วางแผน และประสานงานกับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดการบูรณาการการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ และ

1.3 กองทัพควรสนับสนุนและส่งเสริมการจัดทำฐานข้อมูล โดยการจัดตั้งคณะทำงานร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อรวบรวมข้อมูลจากหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อให้เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงานของโครงการ พมพ. ในอนาคต ตลอดจนให้เกิดความเชื่อมโยงของข้อมูลระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นระบบ

2. ข้อเสนอแนะสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่

2.1 ควรจัดทำแผนแม่บท (Master Plan) โดยเฉพาะปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงาน เช่น ด้านกฎหมาย งบประมาณ ในการขับเคลื่อนโครงการ พมพ. ที่ชัดเจน ต่อเนื่อง ยืดหยุ่น และมีประสิทธิภาพ เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ที่สามารถที่จะนำมาจัดทำแผนการปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับลักษณะพื้นที่นั้น

2.2 ควรจัดตั้งคณะทำงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาและวิจัยเข้ามาสนับสนุนการพัฒนาในพื้นที่เพื่อมุ่งเน้นการพัฒนาพื้นที่ที่ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน รวมถึงสนับสนุนและส่งเสริมการดำเนินงานของหน่วยงานภาคส่วนอื่น

2.3 ควรนำกลไกติดตามความสำเร็จของการดำเนินโครงการในพื้นที่ในลักษณะเป็นผลผลิต (Output) และผลลัพธ์สุดท้าย (Outcome) มาใช้ในการระบุถึงความสำเร็จในการดำเนินโครงการ พมพ. และ

2.4 ในระดับนโยบายควรมีการวางแผนและขับเคลื่อนในการสนับสนุนด้านงบประมาณเฉพาะโครงการ พมพ. ที่ชัดเจนเพื่อให้โครงการ พมพ. ประสบผลสำเร็จสูงสุดและขับเคลื่อนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 การศึกษาในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงาน ในหน่วยงานในพื้นที่ ดังนั้นควรทำการศึกษาในเชิงปริมาณ ร่วมด้วย เพื่อที่จะนำผลการศึกษามาเป็นส่วนหนึ่ง ในการกำหนดแผนการปฏิบัติงานให้ตอบสนองต่อ ความต้องการของประชาชนมากขึ้น

3.2 การศึกษาในครั้งนี้ได้ทำการศึกษาโครงการ พมพ. เฉพาะในพื้นที่ภาคตะวันออกและภาคเหนือเท่านั้น ดังนั้น ควรมีการศึกษาการดำเนินโครงการ พมพ. ใน ภูมิภาคอื่น ๆ ด้วย เพื่อให้ได้ตัวแบบที่เหมาะสมสำหรับการดำเนินโครงการ พมพ. ที่สามารถประยุกต์ใช้ได้กับ ทุกภูมิภาคต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการต่างประเทศ. (2554). *ข้อมูลที่ประชาชนไทยควรทราบเกี่ยวกับกรณีปราสาทพระวิหารและการเจรจาเขตแดนไทย-กัมพูชา*. สืบค้นเมื่อ 4 พฤศจิกายน 2565, จาก personnel.rmutsb.ac.th/file/PerN/datafile/M3/praviham/M3_1.pdf
- กองบัญชาการป้องกันชายแดนจันทบุรีและตราด, สำนักงานเลขานุการคณะกรรมการพัฒนาเพื่อความมั่นคงในระดับพื้นที่. (2563). *โครงการพัฒนาเพื่อเสริมความมั่นคงเฉพาะพื้นที่โป่งน้ำร้อน*.
- สำนักงานเลขานุการ คณะกรรมการพัฒนาเพื่อความมั่นคงในระดับพื้นที่ในเขตกองทัพภาคที่ 3. (2563). *โครงการพัฒนาเพื่อเสริมความมั่นคงเฉพาะพื้นที่ภาคเหนือตอนบน เขตรอยต่อจังหวัดเชียงใหม่ และเชียงราย (พ.ศ.2565-2569)*.
- สำนักงานเลขานุการ คณะกรรมการพัฒนาเพื่อความมั่นคงในระดับพื้นที่ในเขตกองทัพภาคที่ 3.
- สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ. (2563). *แผนการพัฒนาพื้นที่เพื่อเสริมความมั่นคงของชาติ (พ.ศ.2562-2565)*. สืบค้นเมื่อ 4 พฤศจิกายน 2565, จาก http://www.nsc.go.th/?page_id=1589

การวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยสภาวะแวดล้อมตามกรอบแนวคิด ASCOPE และจัดทำสารสนเทศ JIPOE ด้วยเทคนิคขั้นสูง ภายใต้โครงการวิจัยเรื่อง การประเมินสภาวะแวดล้อมพหุมิติ พื้นที่ลุ่มน้ำจังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อความสันติสุขและความมั่นคง*

The Analysis of Environmental Factors Based on ASCOPE and the Development of JIPOE Information by Advanced Technique under the Research Project on Multidimensional Environmental Assessment of River Basins in Southern Border Provinces for Peace and Security

บทความวิชาการ

ชัยณรงค์ ศรีรักษ์¹, เจน สุขศรีทอง², ปกาสิทธิ์ แก้วพวงงาม³,
บัณฑิต ทองสงฆ์⁴, ปัทมาพร สุขใจ⁵, พงศ์กฤต นันทนากรณ⁶, ธนากร ทั้งเรื่อง⁷,
ทรงสุข บุญทาวงศ์⁸, แวอับดุลรอแม มะยิเต⁹ และ อนุชิต คาคีรี¹⁰

Chainarong Srirak¹, Jane Suksrithong², Pakasit Keopuangngam³,
Bandit Tongsong⁴, Patthaphon Sukjai⁵, Phongkrit Nantanakorn⁶, Thanakorn Thangruang⁷,
Songsuk Boonthawong⁸, Wa Abdul Rahme Mayete⁹ and Anuchit Kadewe¹⁰

คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน นครปฐม ประเทศไทย 73140

Faculty of Liberal Arts and Science, Kasetsart University, Kamphaeng Saen Campus

Nakhon Pathom, Thailand 73140

Email: chainarong.s@ku.th¹, Email: janeorchid33@yahoo.com²,

Email: Pakasit3445@gmail.com³, Email: icoall@tsu.ac.th⁴,

Email: patthaphon.s@ku.th⁵, Email: flaskukps@gmail.com⁶⁻¹⁰

* บทความนี้ได้รับการสนับสนุนการวิจัยจากศูนย์ประสานการปฏิบัติที่ 5 กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร (ศป.5 กอ.รมน.) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2564

The research was supported by the 5th Operation Coordination Center, Internal Security Operations Command (5th OCC, ISOC), Fiscal Year 2021

บทคัดย่อ

การวิเคราะห์ข้อมูลนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัย โดยมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อสำรวจปัจจัยสภาวะแวดล้อมลุ่มน้ำจังหวัดชายแดนภาคใต้ 2) เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยสภาวะแวดล้อมลุ่มน้ำจังหวัดชายแดนภาคใต้ 3) เพื่อจัดทำสารสนเทศ JIPOE (Joint Intelligence Preparation of the Operational Environment) ภายใต้บริบทการเปลี่ยนแปลงทางนิเวศวิทยาสังคมในพื้นที่ ด้วยเทคนิค ASCOPE (Area, Structure, Capability, Organization, People, Events) และนำเสนอแนวทางการจัดการปัจจัยสภาพแวดล้อมลุ่มน้ำจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ยั่งยืน ใช้การวิจัยแบบผสม โดยการวิจัยทางเอกสาร วิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยคุณภาพ ด้วยการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยสภาวะแวดล้อมตามกรอบแนวคิด ASCOPE และการจัดทำสารสนเทศ JIPOE ด้วยเทคนิคขั้นสูง

ผลการวิเคราะห์พบว่า ลุ่มน้ำที่สำคัญในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ประกอบด้วย 3 สาขา ได้แก่ 1) พื้นที่ลุ่มน้ำสาขาคลองเตปาและลุ่มน้ำปัตตานีหรือเรียกรวมกันว่า ลุ่มน้ำคลองท่าเรือ 2) ลุ่มน้ำสายบุรี และ 3) ลุ่มน้ำสาขาแม่น้ำบางนราและลุ่มน้ำสาขาแม่น้ำโก-ลก โดยเมื่อทำการวิเคราะห์พื้นที่ลุ่มน้ำทั้ง 3 พื้นที่ดังกล่าวแล้วสามารถแบ่งพื้นที่ออกเป็นพื้นที่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ โดย 1) พื้นที่ต้นน้ำส่วนใหญ่จะเป็นป่าภูเขา หอดตัวทางทิศตะวันตกของประเทศไทย หมู่บ้านชุมชนเป็นลักษณะหมู่บ้านเชิงเขาโดยประชาชนมักพึ่งพิงธรรมชาติในการประกอบอาชีพ 2) พื้นที่กลางน้ำ ส่วนใหญ่เป็นป่าพรุ และพื้นที่ราบลุ่ม ประชาชนมีวิถีชีวิตที่เกี่ยวข้องกับลำน้ำและป่าพรุ มีความเป็นสังคมมุสลิมที่เข้มแข็ง 3) พื้นที่ปลายน้ำเป็นพื้นที่ปากแม่น้ำ มีการทำประมงด้วยวิถีชาวเลบางส่วนเป็นตัวเมืองที่เป็นพื้นที่ทางเศรษฐกิจที่สำคัญ ประชาชนอยู่อาศัยปะปนกันทั้งไทยมุสลิม ไทยพุทธ และไทยจีน

คำสำคัญ: พื้นที่ลุ่มน้ำ, นิเวศวิทยาสังคม, จังหวัดชายแดนภาคใต้

Abstract

This data analysis is part of the research project, with the objectives to 1) survey environmental factors of river basins in southern border provinces, 2) analyze environmental factors of river basins in southern border provinces, 3) develop JIPOE (Joint Intelligence Preparation of the Operational Environment) information under the context of social-ecological change in the areas by ASCOPE (Area, Structure, Capability, Organization, People, Events). The mixed methodology consists of documentary, quantitative and qualitative research with analyze environmental factors of river basins develop JIPOE information by ASCOPE

The analysis results revealed that there were three main tributary river basins in southern border provinces, i.e., 1) Khlong Tepa River Basin and Pattani River Basin or called together "Khlong Ta Rua River Basin," 2) Sai Buri River Basin and 3) Bang Nara Tributary River Basin and Golok Tributary River Basin. When these 3 river basins were analyzed, they could be divided into upstream, midstream, and downstream. To clarify, 1) upstream areas are mostly mountain forests lying down to the west of Thailand. Community villages are hill villages. Villagers

usually rely on nature to make a living. 2) Midstream areas are mostly swamp forests and lowlands. The way of life among local inhabitants is related to rivers and swamp forests, with strong Muslim communities. 3) Downstream areas are mouths of the rivers, with the fishery in the way of seamen. Some parts are key economic urban areas. Local inhabitants include Thai-Muslim, Thai-Buddhist, and Thai-Chinese.

Keywords: River Basins, Social Ecology, Southern Border Provinces

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ แม้จะมีแนวโน้มดีขึ้น ซึ่งเป็นผลจากความพยายามดำเนินนโยบายของรัฐบาลที่ชัดเจนและปฏิบัติไปในทิศทางเดียวกัน รวมทั้งการปรับเปลี่ยนแนวทางการบริหารการพัฒนาความมั่นคงของพื้นที่โดยยึดกระบวนการส่งเสริมสันติสุข ร่วมกับแนวทางการทหารควบคู่กัน (สำนักนายกรัฐมนตรี, สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ, 2562) หลายหน่วยงานความมั่นคงได้เข้ามามีบทบาทร่วมกันในการแก้ไขปัญหาเชิงพื้นที่ พร้อมทั้งมีช่องทางให้พลเมืองผู้เห็นต่างได้ทำความเข้าใจกัน นำไปสู่ทิศทางการส่งเสริมสันติสุขโดยภาพรวม อย่างไรก็ตาม ยังพบว่า มีสถานการณ์ความไม่สงบปรากฏขึ้นอีกครั้งคราว ซึ่งมีสาเหตุมาจากความไม่เป็นธรรมในสังคม การจัดสรรผลประโยชน์ที่ไม่เท่าเทียม ตลอดจนความแตกต่างทางด้านความคิด ความเชื่อ วิถีวัฒนธรรมของประชาชนที่ยังถูกนำมาเป็นมูลเหตุหลักของการก่อสถานการณ์ความไม่สงบ อันเนื่องมาจากบางปัญหายังไม่ได้รับการแก้ไขอย่างถูกต้องเหมาะสม หรือคำนึงถึงความต้องการของคน

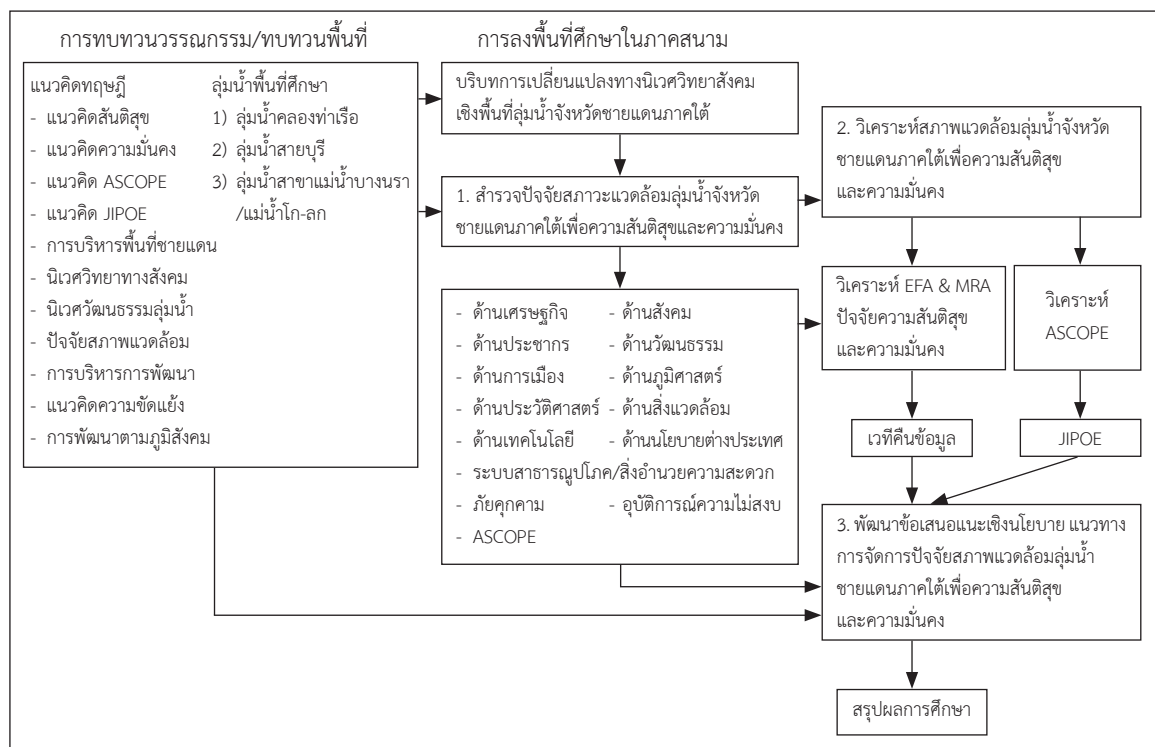
ในพื้นที่ ละเลยอัตลักษณ์และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนและชุมชนที่แท้จริง สะท้อนให้เห็นว่ายุทธศาสตร์การบริหารการพัฒนาความสันติสุขและความมั่นคงของพื้นที่ยังไม่สอดคล้องกับสภาพความแตกต่างของภูมิสังคมเท่าที่ควร (อภิวัฒน์ สมานธิ, ภาณุ ธรรมสุวรรณ, กรกฎ ทองชะโชค, และกฤษกร พลธิ์ญวงษ์, 2561) จนนำไปสู่ความรู้สึกรู้สึกว่าถูกปกครองอย่างไม่ยุติธรรม ถูกละเลยหรือถูกกระทำจนทำให้คนกลุ่มหนึ่งได้จัดตั้งเป็นองค์กรเพื่อต่อต้านการก่อการณ์ความไม่สงบขึ้น โดยมีเป้าหมายเพื่อไปสู่การได้รับเอกราช (ศรีสมภาพ จิตรภิรมย์ศรี, 2557) ด้วยว่าปัจจัยหลักที่ถูกนำมาเป็นเงื่อนไขของปัญหา คือ ชาติพันธุ์ ศาสนา วัฒนธรรม และประวัติศาสตร์เชิงพื้นที่ โดยบริเวณภาคใต้ตอนล่างของประเทศไทยมีกลุ่มชนหลากหลายชาติพันธุ์อาศัยอยู่ มีลักษณะสังคมแบบพหุวัฒนธรรม รวมถึงมีพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ชุมชนมาตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ และด้วยลักษณะทางภูมิศาสตร์เป็นภูเขาสูง พื้นที่ราบลุ่มแม่น้ำและพรุปากแม่น้ำ มีการหล่อหลอมระบบนิเวศวัฒนธรรม (ศรีศักร วัลลิโภดม, 2551) ที่แตกต่างจากบริเวณอื่น ๆ เชื่อมโยงด้วยอิทธิพลของระบบความเชื่อและศาสนา กลายเป็นฐานของสังคมชุมชนลุ่มน้ำ ซึ่งในภูมิโนทัศน์ที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรมเหล่านี้ถือเป็นปัจจัยสภาพแวดล้อมด้านการบริหารการพัฒนา นโยบายการเสริมสร้างสันติสุขและความมั่นคงที่มักจะถูกกลืนมาตลอด จนเป็นต้นตอของเหตุปัจจัยสำคัญที่ถูกนำมาเป็นเงื่อนไขการก่อสถานการณ์ความรุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ในปัจจุบัน (Huntington, 1996) ด้วยว่าบริบทและสภาพแวดล้อมของสังคมโลกในปัจจุบัน เป็นตัวกระตุ้นให้เกิดการปรับตัวและเปลี่ยนแปลงปัจจัยสภาพแวดล้อมด้านการบริหารการพัฒนา นโยบายรัฐทุกมิติ นำไปสู่ปัญหาสถานการณ์ความรุนแรงในพื้นที่ที่มีความเป็นพหุลักษณะเชิงซ้อนมากขึ้น ดังนั้น การเตรียมชุดข้อมูลสภาวะแวดล้อมและองค์ประกอบความสันติสุข

และความมั่นคง จะเป็นประโยชน์ต่อการกำหนดแผนงานด้านยุทธการและด้านกิจการพลเรือนจึงจำเป็นอย่างยิ่งและต้องเร่งดำเนินการเตรียมความพร้อมให้เกิดความต่อเนื่องและจัดทำข้อมูลให้เป็นปัจจุบัน ดังนั้น การวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยสภาวะแวดล้อมทางสังคมวัฒนธรรมและการจัดทำสารสนเทศ JIPOE (Joint Intelligence Preparation of the Operational Environment) ด้วยเทคนิคขั้นสูง ASCOPE (Area, Structure, Capability, Organization, People, Events) (Headquarters, Department of the United States Army, 2014) จึงสำคัญต่อการวางแผนเพื่อพัฒนาการเสริมสร้างความสันติสุขและความมั่นคงชุมชนพื้นที่ลุ่มน้ำภาคใต้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อสำรวจปัจจัยสภาวะแวดล้อมลุ่มน้ำจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีผลต่อการเสริมสร้างความสันติสุขและความมั่นคงชุมชนพื้นที่ลุ่มน้ำจังหวัดชายแดนภาคใต้
2. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยสภาวะแวดล้อมลุ่มน้ำจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีผลต่อการเสริมสร้างความสันติสุขและความมั่นคงชุมชนพื้นที่ลุ่มน้ำจังหวัดชายแดนภาคใต้ภายใต้บริบทการเปลี่ยนแปลงทางนิเวศวิทยาสังคมในพื้นที่
3. เพื่อจัดทำสารสนเทศ JIPOE ภายใต้บริบทการเปลี่ยนแปลงทางนิเวศวิทยาสังคมในพื้นที่ ด้วยเทคนิค ASCOPE และนำเสนอแนวทางการจัดการปัจจัยสภาวะแวดล้อมพื้นที่ลุ่มน้ำจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ยั่งยืน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ใช้การวิจัยแบบผสม โดยศึกษาเอกสาร ตำรา วารสาร และงานวิจัยภายในและต่างประเทศที่เกี่ยวข้อง ร่วมกับการวิจัยภาคสนามทางมานุษยวิทยา และวิธีการ วิจัยคุณภาพเชิงสำรวจแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PRA) ร่วมกับการวิเคราะห์องค์ประกอบ เชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis: EFA) การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis: MRA) และวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยสภาวะแวดล้อม ตามกรอบแนวคิด ASCOPE และการจัดทำสารสนเทศ JIPOE ด้วยเทคนิคขั้นสูง แบ่งเป็น 3 ส่วน ได้แก่ 1) การศึกษาเชิงเอกสาร เป็นกระบวนการสืบค้นข้อมูลพื้นที่ ด้วยการวิจัยเชิงเอกสารเพื่อศึกษาบริบทพื้นที่ 2) การวิจัย ภาคสนามทางมานุษยวิทยา เป็นการวิจัยภาคสนามเชิงลึก เพื่อศึกษาและวิเคราะห์องค์ประกอบศึกษาและวิเคราะห์ องค์ประกอบปัจจัยสภาวะแวดล้อมพื้นที่ลุ่มน้ำ จังหวัด ชายแดนภาคใต้ที่มีผลต่อการเสริมสร้างความสันติสุข และความมั่นคงพื้นที่ และแนวทางการจัดการปัจจัย สภาวะแวดล้อมพื้นที่ลุ่มน้ำภายใต้บริบทการเปลี่ยนแปลง ทางนิเวศวิทยาสังคมในพื้นที่ และ 3) การวิจัยเชิงปริมาณ ด้วยการเก็บแบบสอบถาม

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กำหนดขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย 1) ผู้เชี่ยวชาญ/นักวิชาการ ด้านความมั่นคง พัฒนาชุมชน ศาสนา เศรษฐกิจ และภาคประชาสังคม จำนวน 21 คน 2) ผู้บริหาร หรือผู้เกี่ยวข้องในระดับ นโยบาย แผนงาน และโครงการหน่วยงานด้านความมั่นคง และการพัฒนา 20 หน่วยงาน 3) เจ้าหน้าที่ความมั่นคง ในพื้นที่ อย่างน้อย 200 คน 4) คณะกรรมการอิสลาม ประจำจังหวัด โต๊ะอิหม่าม คณะกรรมการมัสยิด โต๊ะครู (ผู้สอนศาสนาในสถาบันปอเนาะ) อูstad (ครูสอนศาสนา

ในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม) ผู้นำตามธรรมชาติ หรือปราชญ์ท้องถิ่น บาบอ ผู้นำศาสนา ฯลฯ อย่างน้อย 100 คน 5) ผู้บริหารท้องถิ่น ผู้นำชุมชน ผู้ประกอบการ และภาคประชาสังคมในพื้นที่ อย่างน้อย 100 คน และ 6) ชาวไทยมุสลิมในพื้นที่ อย่างน้อย 4,200 ตัวอย่าง จาก 37 อำเภอ กำหนดกลุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนการวิจัย เชิงปริมาณสำหรับการศึกษาเชิงปริมาณขั้นสูง ผู้วิจัยได้ กำหนดพื้นที่ศึกษาตามภูมิศาสตร์พื้นที่ชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำ จังหวัดชายแดนภาคใต้ และ 4 อำเภอ ของ จ.สงขลา ผู้วิจัยจึงได้วางแผนเจาะลึกเฉพาะพื้นที่ชุมชนที่น่าจะมี ศักยภาพในการเป็นตัวแทนเป็นพื้นที่ที่สะท้อนอัตลักษณ์ วิถีชุมชนมุสลิมได้ รวมจำนวน 37 อำเภอ ได้แก่ 1) จ.นราธิวาส จำนวน 13 อำเภอ 2) จ.ยะลา จำนวน 8 อำเภอ 3) จ.ปัตตานี จำนวน 12 อำเภอ และ 4) จ.สงขลา จำนวน 4 อำเภอ

เครื่องมือในการวิจัยและคุณภาพของเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยหลัก คือ 1) แบบสัมภาษณ์ กึ่งโครงสร้าง 2 ฉบับ สำหรับกลุ่มประชาชนทั่วไป และกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบคุณภาพโดยที่ปรึกษา โครงการวิจัย และ 2) แบบสอบถาม ตรวจสอบคุณภาพ โดยที่ปรึกษาโครงการวิจัย และผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดผล และวิจัย จำนวน 5 คน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ความถูกต้องของภาษา และความ ครอบคลุมตามเนื้อหา โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Consistency: IOC) ใช้เกณฑ์การพิจารณา คัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.70 ขึ้นไป วิเคราะห์ข้อมูลโดย 1) การวิเคราะห์โดยใช้สถิติ เชิงพรรณนา 2) สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน 3) สถิติอนุมาน สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัย สภาวะแวดล้อมตามกรอบแนวคิด ASCOPE เพื่อจัดทำ สารสนเทศ การเตรียมสภาพแวดล้อมในการปฏิบัติการ

ด้านการข่าวร่วม (Joint Intelligence Preparation of the Operational Environment: JIPOE) ด้วยเทคนิคขั้นสูงนั้น และคณะผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดการสนทนากลุ่ม (Focus Group) โดยทีมผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน PMESII (Political, Military, Economics, Social, Information และ Infrastructure) สังเคราะห์ให้ได้ข้อมูลเชิงลึก อันนำมาซึ่งข้อมูลสาเหตุรากเหง้าของปัญหาและปัจจัยเพิ่มเติมของการก่อความไม่สงบที่เกิดขึ้นในเขตลุ่มน้ำต่าง ๆ เพื่อนำไปพัฒนาข้อเสนอแนะเชิงนโยบายแนวทางการจัดการปัจจัยสภาพแวดล้อมพื้นที่ลุ่มน้ำภาคใต้ภายใต้บริบทการเปลี่ยนแปลงทางนิเวศวิทยาสังคมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่เหมาะสมต่อพื้นที่ต่อไป

ผลการวิจัย

“ลุ่มน้ำ” (Watershed) ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ นอกจากจะเกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทั้งที่เป็นน้ำและ

ส่วนประกอบอื่น ๆ ในพื้นที่ เช่น น้ำสำหรับการอุปโภคบริโภค น้ำสำหรับเกษตรกรรมแล้ว ลุ่มน้ำยังมีองค์ประกอบสำคัญด้านชีวภาพ ด้านสังคมสิ่งแวดล้อม และทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น (เกษม จันทรแก้ว, 2551) ทั้งนี้ ภูมิศาสตร์พื้นที่ลุ่มน้ำภาคใต้ ฝั่งตะวันออกมีลักษณะลุ่มน้ำที่แตกต่างไปจากลุ่มน้ำอื่น คือ พื้นที่ของลุ่มน้ำไม่ได้ยาวต่อเนื่องกันโดยตลอด จะแทรกด้วยพื้นที่ลุ่มน้ำสาขาย่อยเป็นกลุ่มของลุ่มน้ำใหญ่-น้อยวางเรียงรายติดต่อกัน ซึ่งสามารถจำแนกพื้นที่ลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันออกตอนล่างออกได้หลากหลายทั้งขนาดและพื้นที่ ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้จัดกลุ่มลุ่มน้ำเพื่อให้สอดคล้องกับข้อมูลที่ได้ทำการลงพื้นที่สำรวจมา ให้สะดวกต่อการสังเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องมือ ASCOPE โดยประกอบด้วย 3 สาขาลุ่มน้ำ ได้แก่ 1) พื้นที่ลุ่มน้ำสาขาลองเทพาและลุ่มน้ำปัตตานี หรือเรียกรวมกันว่า “ลุ่มน้ำคลองท่าเรือ” มีพื้นที่ลุ่มน้ำราว 1,819 ตารางกิโลเมตร ครอบคลุมพื้นที่ 2 จังหวัด ได้แก่ พื้นที่ส่วนใหญ่ของ อ.สะบ้าย้อย และ อ.เทพา จ.สงขลา และพื้นที่บางส่วนของ อ.กาบัง อ.ยะหา และ

ภาพที่ 2 ทะเลหมอกอัยเยอร์เวง อ.เบตง จ.ยะลา ต้นแม่น้ำปัตตานี เมื่อ ก.พ.2563

ที่มา: ถ่ายภาพโดยผู้เขียน

อ.บันนังสตา จ.ยะลา 2) ลุ่มน้ำสายบุรีมีพื้นที่ลุ่มน้ำราว 3,228.25 ตารางกิโลเมตร ครอบคลุมพื้นที่บางส่วนใน 3 จังหวัด ได้แก่ เขต จ.ปัตตานี จ.ยะลา และ จ.นราธิวาส มีแม่น้ำสายบุรีเป็นลำน้ำสายหลักมีความยาวตลอดลำน้ำ รวมประมาณ 186 กิโลเมตร และ 3) ลุ่มน้ำสาขา แม่น้ำบางนรา และลุ่มน้ำสาขาแม่น้ำโก-ลก ลุ่มน้ำบางนรา มีพื้นที่ลุ่มน้ำประมาณ 1,665.37 ตารางกิโลเมตร ครอบคลุมเขตพื้นที่ จ.นราธิวาส มีรูปร่างลักษณะแบบพัด เกิดจากลำน้ำหลายสายย่อยที่มีความยาวไม่มาก ทอดตัวขนานกับชายฝั่งทะเล มีความยาวจากต้นน้ำจรด ปลายน้ำประมาณ 60 กิโลเมตร โดยเมื่อทำการวิเคราะห์ พื้นที่ลุ่มน้ำทั้ง 3 พื้นที่ดังกล่าวแล้ว สามารถแบ่งพื้นที่ ออกเป็นพื้นที่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ โดยมี รายละเอียดจากการวิเคราะห์ ดังนี้

1. พื้นที่ต้นน้ำ

1.1 ลักษณะพื้นที่ (Area)

ระบบนิเวศเทือกเขาพื้นที่จังหวัด ชายแดนภาคใต้ก็คล้ายกับภาคใต้อื่น ๆ คือ เป็นระบบ นิเวศป่าดิบชื้นและป่าดิบเขาที่มีความหลากหลายทาง ชีวภาพสูง โดยเป็นป่าดิบชื้นที่ขึ้นปกคลุมพื้นที่ส่วนใหญ่ พบตั้งแต่บริเวณลำห้วยขึ้นไปจนถึงยอดเขา มีพรรณไม้ ขนาดต่าง ๆ ขึ้นอย่างหนาแน่น บริเวณพื้นที่ป่าปกคลุม ด้วยอินทรียวตฤซึ่งเป็นซากของใบไม้กิ่งไม้เป็นจำนวนมาก ได้รับอิทธิพลลมมรสุมจากสองมหาสมุทรสลับกัน ทุกหกเดือนทำให้มีฝนตกชุกตลอดปี พื้นดินจึงมี ความชุ่มชื้นสูงทำให้เกิดป่าดงดิบตามแนวทิวเขาต่าง ๆ จากสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ของพื้นที่ต้นน้ำในเขต ชายแดนภาคใต้ที่มีภูมิประเทศแบบผสมผสานทั้งเทือกเขา สูงสลับซับซ้อน มีพื้นที่ราบ ทั้งพื้นที่ราบเชิงเขาและ ราบลุ่มแม่น้ำ คนในพื้นที่จัดตั้งบ้านเรือนกระจายกัน อยู่เป็นกลุ่มหรือชุมชนตามสภาพทางภูมิศาสตร์ในลักษณะ “นิเวศวัฒนธรรมภูเขา” มีกลุ่มบ้านตั้งอยู่บริเวณที่ราบ

แคบ ๆ ระหว่างเขา ซึ่งนอกจากกลุ่มชนพื้นเมืองแล้ว ยังพบกลุ่มบ้านใหม่ที่คนจากภายนอกอพยพมาบุกเบิก พื้นที่ป่าเป็นที่ทำกินด้านเกษตรกรรม หรือการทำเหมือง

1.2 โครงสร้าง (Structure)

“หมู่บ้านเชิงเขา” ในเขตพื้นที่ชายแดน ภาคใต้จะพบลักษณะสภาพทั่วไป คือ ชุมชนจะตั้งบ้านเรือน อยู่ในภูมิประเทศที่ติดภูเขา โดยตั้งบ้านเรือนอยู่เป็นกระจุก เล็ก ๆ มักจะไม่มีเส้นทางหลักพาดผ่านสภาพสังคมของ หมู่บ้านเชิงเขา สภาพการศึกษา มักจะมีระดับค่อนข้างต่ำ การประกอบอาชีพจะเน้นหนักการทำสวนและการหาของป่า สังคมในหมู่บ้านจึงไม่มีความหลากหลาย ไม่มีวิถีปฏิบัติ ศาสนาเชิงจารีตที่เคร่งครัด เศรษฐกิจมักพึ่งพาจากภายนอก หมู่บ้านเชิงเขาจะมีมากในพื้นที่ จ.ยะลา และ จ.นราธิวาส ถูกมองว่าเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มแบ่งแยกดินแดน ชาวบ้าน ที่รู้เท่าไม่ถึงการณ์ มักจะถูกฉกฉวยใช้ให้ทำหน้าที่เป็นฐาน มวลชนสนับสนุนให้แก่สมาชิกของกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบ ที่หลบหนีการจับกุม หลบซ่อนตัวด้วยการส่งเสบียงอาหาร และส่งข่าวการเคลื่อนไหวของเจ้าหน้าที่เป็นสำคัญ

1.3 ความสามารถ (Capability)

ศักยภาพเชิงพื้นที่และลักษณะนิเวศ วัฒนธรรมชุมชนถูกกำหนดด้วยปัจจัยความสมบูรณ์และ ความหลากหลายของระบบนิเวศเชิงพื้นที่ ในอดีตชาวบ้าน ที่เริ่มตั้งถิ่นฐานมีอาชีพทำนาเป็นส่วนใหญ่ ส่วนปัจจุบัน แม้จะทำอาชีพเกษตรกรรม แต่ก็หันมาทำไร่ ทำสวน อย่างพาราในสัดส่วนที่มากขึ้น ปัจจุบันพื้นที่ป่าลดลงจึง กระทบต่อแหล่งอาหาร พื้นที่ล่าสัตว์ ชาวบ้านรวมถึง ชนพื้นเมืองเริ่มมีการติดต่อสัมพันธ์กัน จึงมีบางกลุ่มเริ่ม หันมารับจ้างแลกเงิน เช่น รับจ้าง กรีดยาง แยกไม้ ถางป่า เพื่อนำเงินมาซื้ออาหารเสื้อผ้า และสิ่งของต่าง ๆ ทั้งนี้ ชุมชนกำลังมีการเปลี่ยนแปลงโดยเริ่มปรับเปลี่ยนวิถีการ ทำเกษตรแบบยังชีพไปสู่การทำเกษตรเชิงเดี่ยวและ เชิงพาณิชย์เพิ่มขึ้น เน้นปลูกพืชเศรษฐกิจสำคัญตาม

ความต้องการตลาด ลดพื้นที่ปลูกผลไม้บางชนิดลง แต่หันมาเริ่มปลูกทุเรียนมากขึ้น มีการแผ้วถางป่าและบุกยึดครองพื้นที่ป่าไม้เพื่อการเพาะปลูกพืชเศรษฐกิจมากขึ้น ปัญหาที่สำคัญในพื้นที่ต้นน้ำ ได้แก่ 1) ปัญหาเรื่องทรัพยากรและต้นทุนทางธรรมชาติถูกทำลาย 2) การถูกเอาเปรียบและหาผลประโยชน์จากกลุ่มทุนภายนอก และ 3) การยังไม่ได้รับสิทธิความเป็นพลเมืองทำให้ขาดโอกาสเข้ารับสวัสดิการที่เหมาะสมในทุกด้าน

1.4 องค์กร (Organization)

พื้นที่ต้นน้ำมีรูปแบบขององค์กรที่หลากหลาย ทั้งที่เป็นองค์กรแบบไม่เป็นทางการ เช่น ชนพื้นเมือง ซึ่งมีรูปแบบการเคลื่อนย้ายถิ่นค่อนข้างแคบตามข้อจำกัด ทั้งด้านความมั่นคงปลอดภัยในชีวิต และการลดน้อยถอยลงของผืนป่าสมบูรณ์ที่เป็นแหล่งอาหารมาตราชองภาครัฐในการพยายามสนับสนุนให้มีการตั้งหลักปักฐานถาวร นอกจากนี้ในพื้นที่ลุ่มน้ำบางนราและแม่น้ำโก-ลก องค์กรบางประเภทได้รับการจัดตั้งโดยรัฐบาล เช่น นิคมสร้างตนเอง มุ่งหมายเพื่อจัดสรรที่ดินให้แก่ราษฎรเข้ามาทำกิน โดยมีราษฎรอพยพจากหลายพื้นที่ โดยเฉพาะจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือจำนวนมาก บางพื้นที่ต้นน้ำจัดตั้งเป็นอำเภอ เช่น อ.สะบ้าย้อย โดยมีพัฒนาการจากการเป็นตำบล กิ่งอำเภอ และอำเภอในเวลาต่อมา

1.5 ประชาชน (People)

โดยพื้นฐานประชาชนในพื้นที่ต้นน้ำส่วนใหญ่เป็นบ้านชาวมุสลิม ร้อยละ 100 นับถือศาสนาอิสลามแบบเข้ม จึงมีวิถีวัฒนธรรม ประเพณี และความเชื่อแบบอิสลาม ถือเป็นชุมชนมุสลิมที่มีวิถีชีวิตที่เรียบง่ายแต่รักษาวิถีชีวิต ประเพณี วัฒนธรรมมุสลิมไว้อย่างเข้มแข็ง นอกจากนี้ชาวบ้านมีสังคมความเป็นเครือญาติสูง ยึดถือผู้นำโดยเฉพาะผู้นำศาสนา การติดต่อสื่อสารในชีวิตประจำวันโดยใช้ภาษามลายูท้องถิ่น มีการอ่าน พูดเขียนภาษาไทยน้อย

ยึดมั่นในหลักคำสอนศาสนาอย่างเคร่งครัด นิยมส่งบุตรหลานเข้าเรียนในโรงเรียนสอนศาสนาอิสลาม ส่วนหมู่บ้านที่มีชาวพุทธอาศัยอยู่ เช่น ชุมชนทรายขวานนับเป็นชุมชนที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมสูง อาศัยอยู่ร่วมกันมาร่วม 300 ปี โดยไม่มีความแตกแยกในด้านความเป็นอยู่และการนับถือศาสนา แต่ชุมชนไทยพุทธในพื้นที่ต้นน้ำของแม่น้ำบางนราแตกต่างออกไป ช่วงปี พ.ศ.2520 ได้มีการอพยพคนภาคตะวันออกเฉียงเหนือจาก จ.สุรินทร์ จ.อุบลราชธานี จ.นครราชสีมา จ.สกลนคร จ.บุรีรัมย์ เนื่องจากได้มีการชักชวนบอกว่าเขตนิคมสร้างตนเองเขาโต๊ะโมะ มีความสมบูรณ์มาก เหมาะแก่การทำอาชีพเกษตร ปลูกยางพารา ส่งผลทำให้พื้นที่ตำบลภูเขาทองในปัจจุบันกลายเป็นชุมชนที่มีลักษณะพิเศษแตกต่างจากพื้นที่อื่น ๆ ในจังหวัดชายแดนใต้ เนื่องจากส่วนใหญ่เกือบ ร้อยละ 90 เป็นคนภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่อพยพย้ายถิ่นฐานเข้ามาปักหลักอยู่กันนานกว่า 3ชั่วอายุคน นอกจากนี้ยังพบว่ามีประชากรชนเผ่าพื้นเมืองอาศัยอยู่ในพื้นที่ จำนวนประมาณ 300 คน

1.6 เหตุการณ์ (Event)

ประเพณีสำคัญของชาวมุสลิม ได้แก่ ประเพณีวันฮารีรายออีดิ้ลฟิตรี-อีดิ้ลอัฎฮา ประเพณีการเข้าสู่สู่นัต ประเพณีทำบุญกูโบร์ กิจกรรมเมาลิด การถือศีลอดในเดือนรอมาดอน การบริจาคทาน (จ่ายซากาต) มีการละเล่นพื้นบ้าน เช่น ดิเกฮูลู การแสดงอนาซิด การแสดงมะโย่ง ฯลฯ ส่วนหมู่บ้านที่อยู่ร่วมกันระหว่างไทยพุทธกับมุสลิม เช่น ชุมชนบ้านทรายขาว จะมีผู้นำศาสนา ผู้นำชุมชน และผู้อาวุโส ได้กำหนด “วันว่าง” ซึ่งตรงกับแรม 1 ค่ำ เดือน 5 ประจำปีทุกปี เป็นวันสำคัญของชุมชนที่สมาชิกชุมชนมาร่วมระลึกถึงคุณูปการบรรพบุรุษ จนกลายเป็นกิจกรรมประเพณีท้องถิ่น มีการละเล่นสำคัญ คือ การรำโนรา ลีละ (ฎีกา) และการชกมวยทะเล สำหรับชุมชนไทยพุทธที่มีการอพยพย้ายถิ่นมา จะมีการนำ

วัฒนธรรมภาคตะวันออกเฉียงเหนือติดตัวเข้ามาด้วย เช่น ประเพณีวิถีอีสานตามฮีตสิบสอง คองสิบสี่ เช่น ประเพณีงานบุญบั้งไฟ ประเพณีบุญเดือนหกตามความเชื่อเรื่องการขอฝน วิถีวัฒนธรรมการแต่งกาย อาหารการกิน และการใช้ภาษาในการสื่อสารเป็นภาษาอีสาน

2. พื้นที่กลางน้ำ

2.1 ลักษณะพื้นที่ (Area)

ลุ่มน้ำคลองเทพาและลุ่มน้ำปัตตานีมีลักษณะพื้นที่ เป็นเขตป่าสงวนถาวรซึ่งเป็นแนวภูเขาเตี้ย ๆ สภาพพื้นที่โดยทั่วไปเป็นที่ราบลุ่ม มีลำคลองหลายสายไหลผ่านจึงเป็นพื้นที่รับน้ำจากทั้งแม่น้ำปัตตานีและกลุ่มคลองที่เชื่อมต่อไปสู่แม่น้ำเทพา เดิมเป็นเมืองเก่าแต่เมื่อพื้นที่ทะเลเอื่อยห่างตัวเมืองออกไป ผู้คนจึงพากันทิ้งเมืองไปตั้งชุมชนและเมืองขึ้นที่บริเวณปากน้ำปัตตานี ส่วนลุ่มน้ำสายบุรี บางนา และโก-ลก มีลักษณะภูมิประเทศคล้ายกัน คือ เป็นพื้นที่ลุ่มตอนกลางที่รับมวลน้ำมาจากแม่น้ำและคลองต่าง ๆ จากภูเขาหลายแห่งที่กระจายอยู่รายรอบพรุ ซึ่งทั้งหมดไหลเข้าสู่พรุที่สำคัญ ได้แก่ พรุลานควาย พรุโต๊ะแดง และพรุบาเจาะ เป็นสังคมพืชป่าไม้ที่มีเอกลักษณ์ในลักษณะโครงสร้าง และความหลากหลายของชนิดพรรณไม้และพันธุ์สัตว์ เป็นแหล่งพึ่งพาเพื่อดำรงชีวิตของคนในชุมชนโดยรอบ

2.2 โครงสร้าง (Structure)

พรุเป็นตัวกำหนดวิถีวัฒนธรรมชุมชนโดยรอบในรูปปฏิทินการผลิตของชุมชน ด้วยโครงสร้างทางสังคมดังกล่าว จึงทำให้บทบาททางสังคมระหว่างชายหญิงนั้นมีความชัดเจนมาก ผู้หญิงจะปลูกผักพื้นบ้านไว้กินและทอผ้าไว้ใช้เอง ส่วนผู้ชายที่ยืนจะขึ้นคานน้ำตาลสด เรียกว่า “ตูเวาะ” นำมาเคี่ยวเป็นน้ำตาลก้อนไว้กินและเหลือนำไปขายเป็นรายได้ นอกจากนี้เกือบทุกครอบครัวจะเลี้ยงสัตว์ เช่น วัว ควาย แพะ เพื่อใช้แรงงาน แต่ปัจจุบันการทํานานเป็นอาชีพหมดไปเหลือเพียงทํานาไว้

สำหรับกินในครอบครัว พื้นที่ผืนนาถูกปล่อยร้าง บางส่วนถูกแปรสภาพเปลี่ยนไปเป็นหมู่บ้านจัดสรร ที่อยู่อาศัยและทำการเกษตรอื่น จนเรียกได้ว่าทิศทางการปรับเปลี่ยนวิถีวัฒนธรรมชุมชนชาวนาพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้นั้นเปลี่ยนไปจากอดีตมากโครงสร้างสังคมและเศรษฐกิจชุมชนชาวนาขึ้นกับเศรษฐกิจภาคอุตสาหกรรมในพื้นที่ใกล้เคียงและเศรษฐกิจประเทศเพื่อนบ้านใกล้เคียง

2.3 ความสามารถ (Capability)

วิธีการดำรงชีพที่เกี่ยวข้องกับการใช้ประโยชน์ป่าพรุมาอย่างยาวนาน โดยเป็นแหล่งผลิตอาหารแหล่งรายได้ ตลอดจนแหล่งองค์ความรู้ ซึ่งสะสมรวบรวมขึ้นจากปัจจัย ความหลากหลายทางชีวภาพและวัฒนธรรม โดยเฉพาะคุณค่าของพรรณไม้ป่าที่มีศักยภาพเชิงเศรษฐกิจ แต่ปัจจุบันมีสภาพของพื้นที่เปลี่ยนแปลงไปความอุดมสมบูรณ์ค่อนข้างต่ำ บทบาทของพรุลดลง ไม่เหลือสภาพความสมบูรณ์เท่าเดิมเหมือนอดีต ชุมชนได้ใช้ประโยชน์และพึ่งพิงทรัพยากรน้อยลง เนื้อดินเป็นดินปนทราย อุ่มน้ำไม่ดีและดูดซับธาตุอาหารค่อนข้างต่ำ เป็นดินเค็มในฤดูฝนมีน้ำท่วมขังสูงบางแห่งน้ำขังตลอดปี พื้นที่นาทำนาไม่ได้ หรือถ้าทำได้ก็ได้ผลผลิตลดลง จึงทำให้ชาวบ้านลดพื้นที่ปลูกข้าวลง หรือปล่อยให้ป่านารกร้างและหันไปทำสวนยางพารามากขึ้น บางส่วนออกไปเป็นแรงงานในภาคอุตสาหกรรมนอกพื้นที่ ปัญหาสำคัญ ได้แก่ 1) ปัญหาทรัพยากรและต้นทุนทางวัฒนธรรมพื้นที่ถูกคุกคาม 2) ปัญหาการว่างงาน และ 3) ปัญหาราคาผลผลิตการเกษตรตกต่ำ

2.4 องค์กร (Organization)

มีการรวมกลุ่มกันอนุรักษ์ พื้นฟู ดูแลทรัพยากรธรรมชาติ มีการบูรณาการการทำงานร่วมกันและจัดทำแผนเผชิญเหตุ เพื่อป้องกันเหตุการณ์อันเนื่องมาจากผู้ก่อความไม่สงบ แต่ยังขาดความรู้ความชำนาญในเรื่องการป้องกันการก่อความไม่สงบ สำหรับกลุ่ม

ที่เห็นต่างและไม่พอใจรัฐบาลอันเนื่องมาจากสาเหตุต่าง ๆ ยังคงพยายามเรียกร้องสิทธิ เพื่อแบ่งแยกดินแดนจังหวัดชายแดนภาคใต้แล้วปกครองตนเอง ซึ่งในปัจจุบันมีชาวไทยมุสลิมบางคนประสบความสำเร็จในหน้าที่การงานในระดับสูง แต่แนวความคิดการแบ่งแยกดินแดนของบุคคลบางกลุ่มยังคงมีอยู่ ประกอบกับการที่มีวัฒนธรรมที่แตกต่างไปจากประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศเป็นสิ่งที่ก่ออุปสรรคต่อแนวความคิดที่จะแบ่งแยกดินแดนและปกครองตนเอง

2.5 ประชาชน (People)

ปัจจุบัน พื้นที่กลางน้ำ ประชากรเกือบทั้งหมดนับถือศาสนาอิสลาม ส่งบุตรหลานเข้ารับบวชตัดเกล้าเพื่อเป็นชนมุสลิมตั้งแต่เด็ก มีวิถีมุสลิมเป็นบรรทัดฐานในการดำเนินชีวิต มีการปฏิบัติที่เคร่งครัดในหลักคำสอนของศาสนา ประชาชนบางส่วนมีวิถีวัฒนธรรมแบบผสมระหว่างไทยพุทธและมุสลิม มีขนบธรรมเนียมและภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมแบบไทยพุทธ อย่างไรก็ตาม จากการลงพื้นที่ได้ตรวจพบการสื่อสารกันเป็นภาษาถิ่นเฉพาะ เรียกว่า “ภาษาพิเทน” ซึ่งเชื่อว่าบรรพบุรุษเป็นชาวอยุธยาที่อพยพมาตั้งถิ่นฐานในพื้นที่อุดมสมบูรณ์รอบป่าพรุในสมัยกรุงศรีอยุธยา โดยภาษาพิเทนนี้มีเอกลักษณ์คือมีคำศัพท์ถ้อยคำที่ผสมผสานระหว่างภาษาถิ่นใต้กับคำราชาศัพท์ ด้านความเป็นอยู่ของคนในชุมชนจะมีวิถีอยู่กันอย่างเรียบง่ายมีน้ำใจและเอื้อเฟื้อกัน มีการพึ่งพาฐานทรัพยากรที่มีอยู่ในพื้นที่พรุด้วยความเคารพ เข้าใจตนเองและธรรมชาติ เพื่อเลี้ยงครอบครัว

2.6 เหตุการณ์ (Event)

ประชาชนในพื้นที่กลางน้ำมีประเพณีความเชื่อตามหลักศาสนาอิสลาม เช่น ประเพณีเมาลิด บุญฉลองวันตรุษอีดิลอัฎฐา (รายอปอซอ, รายอฮัจยี) มีการละเล่นพื้นบ้าน เช่น ตีเกฮูลู การแสดงอนาซิด การแสดงมโหรี ฯลฯ มีวัฒนธรรมการแต่งกายตามแบบอย่างชาวมุสลิม ประเพณีสำหรับคนไทยพุทธยังมีรูปแบบ

การละเล่นพื้นบ้านแบบไทยพุทธในวันสำคัญต่าง ๆ ได้แก่ เข้าพรรษา ออกพรรษา และวันสำคัญทางศาสนาอื่น ๆ โดยกิจกรรม การละเล่นพื้นเมือง เช่น รำโนราห์ อาหารพื้นบ้าน เช่น ขนมเจาะหู ขนมลา ข้าวต้มสามเหลี่ยม ส่วนในฤดูฝนที่มีน้ำมาก ชาวบ้านจึงปรับตัวให้วิถีชีวิตสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ โดยใช้เป็นพื้นที่จัดกิจกรรมประเพณีเพื่อสร้างความสามัคคีระหว่างชุมชน เช่น การแข่งขันว่ายน้ำ และดำน้ำระยะไกล มวยทะเล การแข่งขันเรือยาว เรือท้องแบน และเรือบาเต

3. พื้นที่ปลายน้ำ

3.1 ลักษณะพื้นที่ (Area)

บริเวณพื้นที่ปากแม่น้ำในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้เป็นลักษณะสังคมลุ่มแม่น้ำ เพราะมีการเคลื่อนไหวผสมผสานของผู้คนต่างชาติพันธุ์ตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนจนเป็นชุมชน เมือง รัฐ และอาณาจักร บ้านเมืองและชุมชนต่างตั้งอยู่ริมแม่น้ำและปากแม่น้ำ หลายชุมชนเป็นเมืองเก่าที่มีประวัติศาสตร์และบทบาทต่อพัฒนาการทางสังคมการเมืองมาอย่างยาวนาน ส่วนใหญ่จะมีชุมชนมุสลิมที่ตั้งอาศัยอยู่อย่างหนาแน่น จึงมีพัฒนาการทางสังคมวัฒนธรรมเฉพาะ ด้วยเพราะสังคมสมัยก่อนใช้แม่น้ำเป็นเส้นทางคมนาคมขนส่ง จึงเห็นการตั้งถิ่นฐานชุมชนจึงเกิดขึ้นตลอดลำน้ำ ลักษณะพื้นที่จะมีภูเขาหนาแน่นแถบทิศตะวันตกเฉียงใต้จดเทือกเขาสันกาลาคีรี ซึ่งเป็นแนวกันพรหมแดนไทย-มาเลเซีย ลักษณะของพื้นที่มีความลาดเอียง จากทิศตะวันตกไปตะวันออก พื้นที่ราบส่วนใหญ่อยู่บริเวณติดกับอ่าวไทยและบริเวณลุ่มแม่น้ำที่เป็นป่าพรุ สภาพภูมิอากาศเป็นแบบมรสุมเขตร้อน

3.2 โครงสร้าง (Structure)

ชุมชนปลายน้ำมีข้อจำกัดในการทำเกษตร อาหารและปัจจัยสี่อื่น ๆ ต้องพึ่งพิงจากภายนอก โดยเฉพาะข้าวจึงเกิดวิถีวัฒนธรรมเฉพาะถิ่น

ที่เรียกว่า “ชอปะ” คือ การผูกมิตรเครือญาติและเอาปลาหรืออาหารทะเลไปแลกข้าว วิถีวัฒนธรรมชอปะนี้มีความสำคัญมาก เพราะต้องมีความจริงใจ ความซื่อสัตย์ที่เกิดจากระบบการแลกเปลี่ยนต่างตอบแทนกัน บทบาทระหว่างชาย-หญิงในวิถีปกติจะชัดเจนมาก ผู้ชายจะออกทะเลขณะที่ผู้หญิงต้องเฝ้าบ้านจัดการครัวเรือนและเลี้ยงลูก เมื่อผู้ชายกลับเข้าฝั่งพร้อมอาหารทะเลจะเป็นหน้าที่ผู้หญิงเป็นฝ่ายจัดการนำไปขายแลกเปลี่ยน เก็บออมและบริหารค่าใช้จ่าย สำหรับวิถีการทำประมงพื้นบ้านจะใช้หลักศาสนาเป็นเครื่องนำทางอย่างเคร่งครัด ส่วนในบางพื้นที่จะมีสภาพสังคมเป็นชุมชนพหุวัฒนธรรมชาวไทยมุสลิมและชาวไทยพุทธ โครงสร้างทางสังคมขึ้นอยู่กับการใช้ทรัพยากรร่วมกัน เช่น การใช้ประโยชน์จากป่าต้นจาก ซึ่งการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชนกับพื้นที่ดังกล่าว

3.3 ความสามารถ (Capability)

บริเวณปากน้ำจะเป็นชุมชนชาวมุสลิมจะทำอาชีพประมง คนไทยเชื้อสายจีนจะทำการค้าและอุตสาหกรรม ในส่วนของปากน้ำเทพานนอกจากจะเป็นพื้นที่ชุมชนประมงที่แออัดแล้ว สภาพของป่าชายเลนยังอยู่ในสภาพเสื่อมโทรมและถูกบุกรุก สำหรับพื้นที่ปากน้ำของแม่น้ำโก-ลก ซึ่งเป็นแม่น้ำสายสำคัญที่กั้นพรมแดนระหว่างไทยกับมาเลเซีย ซึ่งกั้นระหว่างรัฐกลันตันของมาเลเซียกับ จ.นราธิวาสของไทยมีลักษณะเป็นเมืองการค้าที่สำคัญ ปัญหาและอุปสรรคต่อการดำเนินชีวิตของคนในชุมชน ที่ต้องเผชิญจากการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบันและอนาคต คือ 1) ปัญหาการเสื่อมสภาพของทรัพยากรและต้นทุนทางธรรมชาติ 2) ปัญหาการว่างงาน และ 3) ปัญหาน้ำกัดเซาะชายฝั่งและขยะทะเล

ภาพที่ 3 ปากแม่น้ำปัตตานี อ.เมือง จ.ปัตตานี เมื่อ ก.พ.2563

ที่มา: ถ่ายภาพโดยผู้เขียน

3.4 องค์กร (Organization)

ในเขตปลายน้ำคลองเทพา สภาพสังคม ตั้งแต่อดีตจวบจนปัจจุบันยังคงเป็นเมืองพหุวัฒนธรรม ของชาวไทยมุสลิม ไทยพุทธ และคนไทยเชื้อสายจีน ส่วนของพื้นที่ปากแม่น้ำปัตตานีมีการจัดตั้งกลุ่มเพื่อแปรรูปผลผลิตทางทะเลขึ้นชื่อ “กลุ่มวิสาหกิจชุมชน โอริงปันตัย” นอกจากนี้ในปัจจุบันยังมีการจัดตั้งกลุ่มเครือข่ายทรัพยากรธรรมชาติทางทะเลร่วมกับกรมประมง และชาวประมงพื้นบ้าน เพื่ออนุรักษ์พันธุ์ปูม้า พื้นฟูทรัพยากรทางทะเลให้กลับคืนมา ในพื้นที่ชุมชนปากแม่น้ำสายบุรี มีการจัดการให้ผืนป่าต้นจากเป็นพื้นที่อนุรักษ์เพื่อใช้ประโยชน์ร่วมกันของชุมชน นอกจากนี้ชุมชนยังมีการจัดสรรพื้นที่ทางสังคมวัฒนธรรมอีกนัยหนึ่งด้วย ซึ่งเป็นทุนธรรมชาติที่หมุนเวียนของชุมชนอันเป็นผลของการจัดการประโยชน์เชิงพื้นที่ของคนในชุมชน

3.5 ประชาชน (People)

ชุมชนปากแม่น้ำส่วนใหญ่จะมีลักษณะคล้ายกัน คือ เป็นพื้นที่สังคมพหุวัฒนธรรม มีการผสมผสาน ของชาวไทยมุสลิม ไทยพุทธ และคนไทยเชื้อสายจีน แต่ประชาชนส่วนใหญ่เป็นชาวมุสลิมนับถือศาสนาอิสลาม มีอาชีพทำประมงตามวิถีชุมชนมุสลิมปากน้ำ อย่างไรก็ตาม ชาวไทยพุทธบางส่วนได้ย้ายออกจากพื้นที่ตั้งแต่มีเหตุการณ์ไม่สงบ ด้วยภูมิโนะเทศที่หลากหลายทำให้ชุมชนมีปฏิสัมพันธ์ กับคนกลุ่มอื่น ๆ ที่เดินทางเข้ามาค้าขายแลกเปลี่ยน เกิดการเรียนรู้ทางสังคมและวัฒนธรรมจนทำให้สามารถ สร้างอัตลักษณ์ และมีรูปแบบในการจัดการความสัมพันธ์ ของคนในชุมชนชาวประมงพื้นบ้านกับคนภายนอกกลุ่มอื่น ๆ ทำให้มีสภาพสังคมแบบพหุวัฒนธรรม ซึ่งจากการลงพื้นที่ทำให้พบว่าชาวอำเภอตากใบ มีเอกลักษณ์พิเศษ คือ สำเนียงการพูดที่เรียกว่า “ภาษาเง๊ะเห” เป็นต้น

3.6 เหตุการณ์ (Event)

ประเพณีในพื้นที่ปลายน้ำมีลักษณะใกล้เคียงกับพื้นที่กลางน้ำ คือมีความเชื่อตามหลักศาสนาอิสลาม เหตุการณ์ที่สำคัญ ได้แก่ วันฮารีรายอปอซอ วันฮารีรายอฮายีหรือฮารีรายอกูรบาน วันเมาลิด วันอาซูรอ ประเพณีมาแกปูโละ (กินเหนียว) การละศีลอดรวมกัน ส่วนเหตุการณ์สำคัญที่สอดคล้องกับประเพณีสำหรับคนไทยพุทธ ได้แก่ เข้าพรรษา ออกพรรษา และวันสำคัญทางศาสนาอื่น ๆ

4. การจัดทำสารสนเทศ JIPOE และนำเสนอแนวทางการจัดการปัจจัยสภาพแวดล้อมพื้นที่ลุ่มน้ำจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ยั่งยืน

ผลลัพธ์ของการจัดทำระบบสารสนเทศ คณะผู้วิจัยได้นำเสนอแนวโน้มของสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจากผลการวิเคราะห์ปัจจัยสภาพแวดล้อมพื้นที่ลุ่มน้ำข้างต้น เพื่อนำเสนอต่อหน่วยงานด้านความมั่นคงทั้งด้านการเมือง การทหาร เศรษฐกิจ สังคม ข้อมูลข่าวสาร และโครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ ทั้งนี้ ข้อมูลส่วนใหญ่มีขึ้นความลับ “ลับมาก” ผู้เขียนจึงขอนำเสนอแนวทางการจัดการปัจจัยสภาพแวดล้อมที่สำคัญที่สามารถเปิดเผยได้ ดังนี้

4.1 ด้านสังคม

การสร้างให้เกิดค่านิยมสังคม “พหุวัฒนธรรม” (Cultural Pluralism หรือ Multiculturalism) ซึ่งหมายถึง สังคมที่ประกอบด้วยกลุ่มคนและวัฒนธรรมปลีกย่อยหลากหลายแต่ก็อยู่ร่วมกันได้อย่างเป็นสุข ขยายความได้ว่า เป็นสังคมที่ผู้คนอยู่ร่วมกันท่ามกลางความแตกต่างของทั้งวิถีชีวิต ทัศนคติความเชื่อทางศาสนา ประวัติศาสตร์ เชื้อชาติ ภาษา ฐานะ ฯลฯ โดยสามารถอยู่ในพื้นที่หรือท้องที่เดียวกันได้ ซึ่งรัฐจะต้องมีการจัดการที่ดี เพื่อให้ผู้คนทั้งหมดซึ่งแตกต่างกันจะสามารถอยู่ร่วมกันโดยสงบสุข ด้วยความเข้าใจและให้เกียรติซึ่งกันและกัน

4.2 ด้านการศึกษา

จากการวิจัย พบว่า ปัญหาสำคัญที่ได้จากการลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูล คือ ปัญหาทางการศึกษา โดยเฉพาะปัญหาการสื่อสารด้วยภาษาไทย หน่วยงานของรัฐต้องส่งเสริมให้ประชาชนในพื้นที่ได้มีทักษะ (ฟัง พูด อ่าน เขียน) อย่างเพียงพอต่อการสื่อสารและรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิต ถึงแม้ที่ผ่านมากระทรวงศึกษาธิการได้ส่งเสริมการพัฒนาทักษะภาษาไทยให้แก่ประชาชนโดยเฉพาะเยาวชนในระบบการศึกษาอย่างต่อเนื่อง แต่รัฐบาลยังคงต้องเพิ่มเติมเน้นย้ำและให้ความสำคัญในการแก้ไขปัญหาการพัฒนาทักษะและส่งเสริมการใช้ภาษาไทยเพื่อการสื่อสารให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อที่จะสามารถใช้เป็นสื่อกลางในการสร้างความเข้าใจจนส่งผลให้เกิดความร่วมมือในการทำงานร่วมกันของทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และภาคประชาชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4.3 ด้านเศรษฐกิจ

จากผลการวิจัยทำให้เห็นว่าความยากจนและปัญหาเศรษฐกิจเป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อประชาชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งจากสถานการณ์ความไม่สงบและเหตุรุนแรงที่ยังเกิดขึ้นเป็นปัจจัยส่งผลให้ผู้ลงทุนเอกชนชะลอการลงทุนในพื้นที่ ส่งผลกระทบทำให้ไม่มีการจ้างงาน และส่งผลกระทบต่อเมืองให้ประชาชนในพื้นที่ไม่มีรายได้ โดยประชาชนต้องกลับไปประกอบอาชีพเกษตรกรรมและประมงแบบดั้งเดิมหรือหากประชาชนที่มีฝีมือแรงงานสูง ต้องการงานที่มีรายได้ดี จำเป็นต้องออกไปทำงานนอกพื้นที่ ทำให้พื้นที่ไม่เกิดการพัฒนา และส่งผลทำให้โครงสร้างการพัฒนาเศรษฐกิจของภาคใต้ประสบปัญหา เป็นเหมือนวงจรวนกลับไปสู่ปัญหาความยากจนเช่นเดิม ดังนั้นตามที่รัฐบาลได้มีนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจในพื้นที่ภายใต้กรอบแนวคิด

เมืองต้นแบบ “สามเหลี่ยม มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” โดยพัฒนาเศรษฐกิจในพื้นที่ 3 อำเภอให้เป็นเมืองต้นแบบ ได้แก่ อ.หนองจิก จ.ปัตตานี เป็นเมืองต้นแบบเกษตรอุตสาหกรรมก้าวหน้า อ.เบตง จ.ยะลา เป็นเมืองต้นแบบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และ อ.สุไหงโก-ลก จ.นราธิวาส เป็นเมืองต้นแบบการค้าชายแดนระหว่างประเทศ

สรุปและอภิปรายผล

จากการวิจัยสรุปข้อมูลพื้นที่สำคัญ 3 พื้นที่ ได้แก่ 1) พื้นที่ต้นน้ำหรือระบบนิเวศวัฒนธรรมแบบ “เขา-ป่า” โดยหมู่บ้านเชิงเขามีลักษณะทั่วไป คือ ตั้งบ้านเรือนอยู่ในภูมิประเทศที่ติดภูเขา มีทั้งชาติพันธุ์ดั้งเดิมและผู้อพยพมาใหม่ สภาพสังคมของหมู่บ้านเชิงเขาเป็นกลุ่มเครือญาติ สภาพการศึกษามักจะมีระดับค่อนข้างต่ำ บางครั้งอาจถูกมองว่าเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มผู้เห็นต่างเพราะมักจะถูกฉวยโอกาสใช้ให้ทำหน้าที่เป็นฐานมวลชนสนับสนุนให้แก่สมาชิกของกลุ่มผู้ก่อเหตุที่หลบหนีการจับกุมโดยการส่งเสบียงอาหารและส่งข่าวการเคลื่อนไหวของเจ้าหน้าที่ 2) พื้นที่กลางน้ำหรือระบบนิเวศวัฒนธรรมแบบ “นาพรุ-ป่าพรุ” พรุถือว่ามีมีความสำคัญ เพราะเป็นฐานทรัพยากรให้ชุมชนโดยรอบได้อาศัยใช้ประโยชน์เป็นแหล่งอาหาร เป็นทุ่งเลี้ยงสัตว์ ช่วยบรรเทาภัยแล้งและลดผลกระทบจากน้ำท่วม ปัจจุบันวิถีการทำนาพรุปรับเปลี่ยนไป โดยประสบปัญหาเรื่องโรค แมลงศัตรูข้าว ปัญหาดินเค็ม การทำนาเป็นอาชีพหมดไป ดังนั้น ทิศทางการปรับเปลี่ยนวิถีวัฒนธรรมชุมชนชาวนาพรุได้เปลี่ยนไป โครงสร้างสังคมและเศรษฐกิจชุมชนขึ้นกับเศรษฐกิจภาคอุตสาหกรรมในเขตเมืองและเศรษฐกิจประเทศเพื่อนบ้านใกล้เคียงมากขึ้น เกิดความขัดแย้งด้านสังคมอย่างรุนแรงระหว่างวิถีสมัยใหม่กับวิถีอิสลามดั้งเดิม 3) พื้นที่ปลายน้ำหรือระบบนิเวศวัฒนธรรมแบบ “วิถีเล” มีพัฒนาการทางสังคมวัฒนธรรมเฉพาะวิถีเลมุสลิม มีการปรับตัว

ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทางทะเลสำหรับประกอบอาชีพ จนชุมชนบางแห่งกลายเป็นเขตเศรษฐกิจและการค้าสำคัญของเมืองและชุมชนปากน้ำ มีการเคลื่อนไหวผสมผสานของผู้คนต่างชาติพันธุ์ ลักษณะเป็นสังคมพหุวัฒนธรรม ซึ่งถูกกระทบด้วยปัจจัยความเหลื่อมล้ำจากการเข้าถึงแหล่งทรัพยากรทางทะเล ทูทางเศรษฐกิจและสังคม ตลอดจนกลไกทางวิถีวัฒนธรรมทางศาสนา ผลลัพธ์ของการจัดทาระบบสารสนเทศทำให้ได้ข้อเสนอแนวทางการจัดการปัจจัยสภาพแวดล้อมที่สำคัญคือ การส่งเสริมให้เกิดค่านิยมสังคมพหุวัฒนธรรม การส่งเสริมความสามารถในการสื่อสารภาษาไทยให้มากขึ้นและการส่งเสริมอาชีพของประชาชนให้สอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่

อภิปรายผลได้ว่า พื้นที่ลุ่มน้ำจังหวัดชายแดนใต้ถือเป็นพื้นที่เชิงวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ และสังคมที่มีความหมายต่อจิตใจคนที่สอดคล้องกับ จารูวรรณ ข้าเพชร และคณะ (2553) ที่ระบุว่า วิถีการดำรงชีวิตของคนในชุมชนริมน้ำจะอาศัยสายน้ำในการประกอบอาชีพ บทบาทของลำน้ำจึงทำหน้าที่หล่อหลอมจิตวิญญาณของวิถีวัฒนธรรมชุมชน สอดคล้องกับ หัสชัย คงมีสุข, อาทิตย์ ภูผินผา, และ ปุระเชษฐ บุญยัง (2564) ที่ระบุว่า ลักษณะภูมิประเทศเชื่อมโยงกับความเชื่อและพื้นที่ทางจิตวิญญาณ และผลการศึกษาของ อำนาจ ขำทวีพรหม (2561) ที่เสนอว่าการธำรงระบบนิเวศวิถียาววัฒนธรรมกับการอนุรักษ์พื้นที่ขึ้นอยู่กับความสามารถในการอนุรักษ์ความหลากหลายทางนิเวศและทางวัฒนธรรมไว้ได้ ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่าระบบนิเวศวัฒนธรรมชุมชนลุ่มน้ำ จังหวัดชายแดนภาคใต้จะคงอยู่ได้ หากคนในพื้นที่ยังตระหนักและสำนึกต่อคุณค่าของระบบนิเวศพื้นที่ เสริมสร้างจิตวิญญาณชุมชนและสามารถเปลี่ยนแปลงปรับไปพร้อมกับการพัฒนาได้อย่างเท่าทัน ซึ่ง อำนาจ ขำทวีพรหม (2561) อธิบายว่า การปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติจะสะท้อนออกมาอย่างชัดเจนในองค์ความรู้ของการจัดการทรัพยากรตามความเชื่อ

พิธีกรรมคติพื้นบ้าน ด้วยเหตุนี้ความหลากหลายทางนิเวศและทางวัฒนธรรมจึงเชื่อมโยงและพึ่งพาซึ่งกันและกัน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ อนุกุล ต้นสุพล (2559) ที่ระบุว่า การย้อนมองกลับมาที่ปัจจัยด้านวัฒนธรรมซึ่งผูกติดอยู่กับมนุษย์นอกเหนือไปจากการพิจารณาด้านสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมจะทำให้สังคมบรรลุการพัฒนาที่ยั่งยืนได้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ เจน สุขศรีทอง (2563) ที่เสนอแนะให้เสริมสร้างนโยบายสังคมพหุวัฒนธรรมแบบพอเพียง เพื่อให้สามารถปรับใช้กับวัฒนธรรมที่ต่างกันของพื้นที่ลุ่มน้ำในจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้เป็นอย่างดี

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

หน่วยงานของรัฐและเอกชนด้านความมั่นคง และหน่วยงานการพัฒนาทั้งในและนอกพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ สามารถนำผลลัพธ์ของการจัดทาระบบสารสนเทศพื้นที่ลุ่มน้ำในด้านการเมือง การทหาร เศรษฐกิจ สังคม ข้อมูลข่าวสาร และข้อมูลโครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในการทำงานได้ เช่น การขับเคลื่อนการส่งเสริมในเกิดค่านิยมสังคมพหุวัฒนธรรม การส่งเสริมความสามารถในการสื่อสารภาษาไทยให้มากขึ้น และการส่งเสริมอาชีพของประชาชนให้สอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่ เป็นต้น

2. ข้อเสนอแนะในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยในครั้งต่อไป สามารถนำรูปแบบของการวิเคราะห์ปัจจัยสภาพแวดล้อมไปใช้กับพื้นที่อื่น ๆ ได้อีก เช่น หมู่บ้านชนบท หมู่บ้านรายทาง เมืองขนาดกลาง เมืองขนาดใหญ่ ชุมชนไทยมุสลิม ชุมชนไทยพุทธ ชุมชนไทยจีน ชุมชนพหุลักษณะ พื้นที่เกษตรกรรม พื้นที่ประมง พื้นที่อุตสาหกรรม ฯลฯ ซึ่งจะทำให้เกิดการวิเคราะห์ในมุมมองที่แตกต่างออกไป อันจะทำให้เกิดข้อเสนอการจัดการปัจจัยสภาพแวดล้อมใหม่ ๆ ที่สอดคล้องกับบริบทในพื้นที่มากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- เกษม จันทรแก้ว. (2551). *หลักการจัดการลุ่มน้ำ*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาลัยสิ่งแวดล้อม.
- จารุวรรณ ข้าเพชร, ถวัลย์ ภูวัลย์, พงษ์ศักดิ์ ข้าเพชร, วรณรัตน์ รัตนวรางค์, อติสร เสมี่ยม, และอนุพันธ์ คำปัน. (2553). *โครงการสายน้ำ: สายชีวิตและวัฒนธรรมคนริมน้ำ*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- เจน สุขศรีทอง. (2563). *การพัฒนาประสิทธิภาพการนำนโยบายสังคมพหุวัฒนธรรมไปสู่การปฏิบัติในจังหวัดชายแดนภาคใต้* (ปริญญาณิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต สาขายุทธศาสตร์และความมั่นคง).
- ศรีศักร วัลลิโภดม. (2551). *ความหมายของภูมิวัฒนธรรม การศึกษาจากภายในและสำนึกของท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิเล็ก-ประไพวิริยะพันธุ์.
- ศรีสมภพ จิตรภิรมณ์. (2557). *การเปลี่ยนผ่านทางการเมืองและการสื่อสารเพื่อสร้างสันติภาพ: แนวคิดและประสบการณ์: รวมบทสรุปจากการประชุมวิชาการนานาชาติ (2557-2560)*. ปัตตานี: สถาบันวิจัยความขัดแย้งและความหลากหลายทางวัฒนธรรมภาคใต้ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี
- สำนักนายกรัฐมนตรี, สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ. (2562). *นโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยความมั่นคงแห่งชาติ (พ.ศ.2562-2565)*. กรุงเทพฯ.
- หัสชัย คงมีสุข, อาทิตย์ ภูผินผา, และปุระเชษฐ บุญยัง (2564). *พื้นที่ทางจิตวิญญาณคนนครศรีธรรมราช. ใน การประชุมวิชาการระดับชาติ ภูมิศาสตร์และภูมิสารสนเทศศาสตร์มหาวิทยาลัยในภาคใต้ ครั้งที่ 1*. สงขลา: คณะมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- อนุกุล ต้นสุพล. (2559). *นิเวศวิทยาวัฒนธรรม: ญูญแจสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน. วารสารวิชาการ คณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์, 12(1), 193-221.*
- อภิวัฒน์ สมานธิ, ภาณุ ธรรมสุวรรณ, กรกฎ ทองชะโชค, และกฤษกร พลธิ์ญวงศ์. (2561). *การแก้ปัญหาความมั่นคงในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ กรณีศึกษา โครงการกำบังตักวาและโครงการพาคนกลับบ้าน. วารสารสถาบันวิชาการป้องกันประเทศ, 9(3), 45-59.*
- อำนาจ ขำทวีพรหม. (2561). *นิเวศวิทยาวัฒนธรรมข้าวในลุ่มน้ำห้วยเสนง. วารสารมนุษยและสังคม มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ, 2(2), 124-142.*
- Headquarters, Department of the United States Army. (2014). *Insurgencies and Countering Insurgencies (FM 3-24 /MCWP 3-33.5)*. Retrieved July 20, 2021 from <https://armypubs.army.mil>
- Huntington, S. P. (1996). *The Clash of Civilizations and the Remaking of World Order*. New York: Simon & Schuster Rockefeller Center

การจัดการเรียนรู้ในยุคโควิด-19 และสมรรถนะของผู้เข้ารับการศึกษาที่ส่งผลต่อ ผลสัมฤทธิ์ของผู้เข้ารับการศึกษาในโรงเรียนเหล่าของกองทัพบก

The Learning Management during the Covid-19 Pandemic and the Capacity
of the Students that Affects Learning Achievement of the Students
in the Royal Thai Army Branch Service Schools

บทความวิจัย

วีรวัฒน์ กากีกุล¹ และ ณกมล จันทรม²

Veeravat Kakeekul and Nakamol Chansom

หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยรังสิต ปทุมธานี ประเทศไทย 12000

Master of Business Administration, Faculty of Business Administration, Rangsit University, Thailand 10200

E-mail: veeravat.k64@rsu.ac.th¹ and E-mail: nakamol.c@rsu.ac.th²

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ข้อมูลด้านประชากรศาสตร์ที่กระทบต่อผลสัมฤทธิ์ของผู้เข้ารับการศึกษาในโรงเรียนเหล่าของกองทัพบก 2) ความสัมพันธ์ของการจัดการเรียนรู้ในยุคโควิด-19 ที่กระทบต่อผลสัมฤทธิ์ของผู้เข้ารับการศึกษาในโรงเรียนเหล่าของกองทัพบก และ 3) สมรรถนะของผู้เข้ารับการศึกษาที่กระทบต่อผลสัมฤทธิ์ของผู้เข้ารับการศึกษาในโรงเรียนเหล่าของกองทัพบก โดยใช้ระเบียบวิธีแบบผสมผสาน เริ่มต้นจากการวิจัยเชิงปริมาณ ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างผู้เข้ารับการศึกษาในโรงเรียนเหล่าของกองทัพบก จำนวน 400 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ t-test, F-test และ Multiple Regression Analysis และนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลไปศึกษาอย่างเฉพาะเจาะจงเพื่อนำมาเป็นแนวทางในการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 9 ท่าน และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

¹ นักศึกษาหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยรังสิต

Student of Master of Business Administration, Faculty of Business Administration, Rangsit University

² ผู้อำนวยการหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยรังสิต

Director of Master of Business Administration, Faculty of Business Administration, Rangsit University

เมื่อทดสอบสมมติฐาน พบว่า 1) ผู้เข้ารับการศึกษา ในโรงเรียนเหล่าของกองทัพบกที่มีผลสัมฤทธิ์แตกต่างกัน จะมีปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ ได้แก่ อายุ ชั้นยศ ระดับ การศึกษาทางพลเรือน รายได้เฉลี่ยต่อเดือน สถานศึกษา ของกองทัพบก เหล่า หลักสูตรการศึกษาที่แตกต่างกัน ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ของผู้เข้ารับการศึกษาในโรงเรียนเหล่า ของกองทัพบกมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ 0.05 2) การจัดการเรียนรู้ในยุคโควิด-19 กับผลสัมฤทธิ์ ของผู้เข้ารับการศึกษาในโรงเรียนเหล่าของกองทัพบก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านข้าราชการทหารที่ทำ หน้าที่สอน และบุคลากรทางการศึกษา และด้านเทคโนโลยี สารสนเทศ มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 และ 3) สมรรถนะของผู้เข้ารับการศึกษา กับผลสัมฤทธิ์ ของผู้เข้ารับการศึกษาในโรงเรียนเหล่าของกองทัพบก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านความฉลาดทางเชาว์ปัญญา และด้านความฉลาดทางสังคม มีความสัมพันธ์อย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้, โควิด-19, สมรรถนะ, ผลสัมฤทธิ์ ของผู้เข้ารับการศึกษา

Abstract

The objectives of this research were 1) to study the demographic data affecting the students' achievement in the Royal Thai Army schools, 2) to investigate the influence of the learning management in the COVID-19 era on the students' achievement in the Royal Thai Army schools, and 3) to examine the capacity of the students affecting the students' achievement in the Royal Thai Army schools.

This study employed a mixed research method. Data for the quantitative research were collected from 400 samples who were students enrolling in the Royal Thai Army Schools using a questionnaire. The descriptive statistics used in the data analysis included frequency, percentage, mean, and standard deviation. In addition, Data were analyzed with inferential statistics such as t-test, f-test, and Multiple Regressions. The results from the analysis were used as a guideline for an in-depth interview with nine informants, and the data from the interview were analysis using a qualitative approach.

The results from the hypothesis testing showed that 1) demographic factors including age, rank, level of civil education, average monthly income, selected army schools, and curriculums could potentially lead to differences in the students' achievement with the statistical significance level at 0.05; 2) When considering the relationship between the learning management in the era of COVID-19 pandemic and the achievements of the students enrolling in the Royal Thai Army schools, it was found that teachers, educational personnel, and the information technology were three related aspects with the statistical significance level at 0.05; 3) When considering the students' capacity, it was found that Intellectual intelligence and social intelligence were related with the statistical significance level at 0.05.

Keywords: The Learning Management, The Covid-19 Era, Capacity, Learning Achievement

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จากสถานการณ์โควิด-19 ส่งผลต่อการจัดการศึกษาของทุกประเทศ โดยแต่ละประเทศมีนโยบายการหยุดการเรียนการสอนทั้งในลักษณะที่หยุดทั่วประเทศและหยุดเฉพาะบางพื้นที่ ซึ่งประเทศต่าง ๆ ได้มีการปรับเปลี่ยนการจัดการเรียนรู้เพื่อแก้ไขปัญหาการจัดการศึกษาจากผลกระทบของโรคระบาดดังกล่าว เช่น ประเทศจีนขยายเครือข่ายบรอดแบนด์และอุปกรณ์อินเทอร์เน็ตในสถานศึกษา มีห้องเรียนคลาวด์ให้บริการการศึกษาแบบออนไลน์แก่นักเรียน ประเทศฟินแลนด์ปรับรูปแบบการจัดการศึกษาเป็นแบบออนไลน์ในระยะยาว และประเทศสิงคโปร์จัดให้มีรูปแบบการเรียนรู้ที่บ้าน (Home Based Learning) และมีการปรับการเรียนการสอนเป็นรูปแบบดิจิทัล เป็นต้น

สำหรับประเทศไทย กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศให้สถานศึกษาในสังกัดและในกำกับปิดเรียน ด้วยเหตุพิเศษตั้งแต่วันที่ 18 มี.ค.-1 ก.ค.2563 โดยให้สถานศึกษาจัดให้มีการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินสืบเนื่องจากการระบาดของโรคโควิด-19 และเมื่อ 9 พ.ค.2563 กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศนโยบายการจัดการเรียนรู้ช่วงโควิด-19 โดยการวางแผนการจัดการเรียนรู้ภายใต้สถานการณ์วิกฤตโควิด-19 ในทุกระดับชั้นและทุกประเภท (กระทรวงศึกษาธิการ, 2563)

กองทัพบกจึงกำหนดแนวทางจัดการฝึกอบรมสำหรับโรงเรียนหน่วย และเหล่าสายวิทยาการ รวมถึงหน่วยการฝึกอบรมของกองทัพบกให้อยู่ติดต่อกับปฏิบัติ ดังนี้

- 1) สำหรับหน่วย โรงเรียนหน่วย และเหล่าสายวิทยาการ

ในพื้นที่กรมยุทธศึกษาทหารให้ปรับรูปแบบการฝึกอบรมเป็นการเรียนการสอนทางไกลผ่านระบบออนไลน์อย่างเต็มรูปแบบ 2) สำหรับนอกพื้นที่กรมยุทธศึกษาทหารบกให้ปรับหรือสลับช่วงเวลาการฝึกอบรมให้เหมาะสมโดยใช้การเรียนการสอนทางไกลผ่านระบบออนไลน์เป็นหลักหรือลดการฝึกอบรมในบางวิชา หากพิจารณาแล้วไม่กระทบต่อภาพรวมของหลักสูตร ถ้าไม่มีความพร้อมให้ใช้การเรียนการสอนทางไปรษณีย์หรือชะลอการฝึกอบรมให้เป็นในลักษณะปิด (Bubble Training Area) เช่น การตรวจสอบ/คัดกรอง/กักตัวบุคคลที่เกี่ยวข้องการกำหนดมาตรการควบคุมในการพบปะ รวมถึงการจัด/ควบคุมสถานที่ในการฝึก เป็นต้น ในกรณีที่สถานการณ์ที่ตึงเครียดให้หน่วยมีการจัดการเรียนรู้ โดยเน้นย้ำให้ผู้เข้ารับการฝึก/การฝึกอบรม ปฏิบัติตามมาตรการป้องกันตนเองขั้นสูงสุดตาม “มาตรการป้องกันการติดเชื้อแบบครอบคลุมจักรวาล” (Universal Prevention for COVID-19) หน่วยที่รับผิดชอบในการจัดการฝึก/การฝึกร่วมผสม/การฝึกอบรม/การสัมมนา/ศึกษาดูงาน กำกับดูแลการปฏิบัติให้เป็นไปตาม “มาตรการปลอดภัยสำหรับองค์กร” (Covid Free Setting) ตามที่กระทรวงสาธารณสุขกำหนด รวมทั้งพิจารณำแนวทางจัดการฝึก/การฝึกอบรมในระบบปิด (Bubble Training Area) มาดำเนินการควบคุมไปอย่างเหมาะสมสอดคล้องกับสถานการณ์และการปฏิบัติของหน่วย

จากสถานการณ์ที่เกิดขึ้นข้างต้น จะเห็นได้ว่ากองทัพบกมีนโยบายในการจัดการเรียนรู้ในยุคโควิด-19 รวมทั้ง โรงเรียนเหล่าสายวิทยาการ ของกองทัพบกมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อรองรับสถานการณ์ดังกล่าว จึงเป็นประเด็นสำคัญที่ควรจะได้มีการศึกษาวิจัย เพื่อวิเคราะห์ถึงผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาว่ามีความสัมพันธ์กับข้อมูลประชากรศาสตร์ การจัดการ

เรียนรู้ในยุคโควิด-19 และสมรรถนะของผู้เข้ารับการศึกษา ซึ่งจะนำมาเป็นองค์ความรู้ในการจัดการศึกษาในสถานการณ์วิกฤติของกองทัพบก เพื่อจะได้สามารถปรับปรุงแผนการเรียนการสอน การจัดการเรียนรู้ สำหรับผู้เข้ารับการศึกษา ในโรงเรียนเหล่าของกองทัพบกในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาข้อมูลด้านประชากรศาสตร์ที่แตกต่างกัน ประกอบด้วย เพศ อายุ ชั้นยศ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน สถานภาพสมรส สถานศึกษา เหล่า และหลักสูตรการศึกษาที่มีความสัมพันธ์ต่อผลสัมฤทธิ์ของผู้เข้ารับการศึกษาในโรงเรียนเหล่าของกองทัพบก

2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของการจัดการเรียนรู้ในสถานการณ์โควิด-19 ประกอบด้วย ด้านข้าราชการทหารที่ทำหน้าที่สอน และบุคลากรทางการศึกษา ด้านการจัดการเรียนรู้ และสถานศึกษา และด้านเทคโนโลยีสารสนเทศที่มีความสัมพันธ์ต่อผลสัมฤทธิ์ของผู้เข้ารับการศึกษาในโรงเรียนเหล่าของกองทัพบก

3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของสมรรถนะของผู้เข้ารับการศึกษาประกอบด้วย ความฉลาดทางเชาว์ปัญญา ความฉลาดทางอารมณ์ ความฉลาดทางคุณธรรม ความฉลาดทางความสามารถ ความฉลาดทางสังคม มีความสัมพันธ์ต่อผลสัมฤทธิ์ของผู้เข้ารับการศึกษาในโรงเรียนเหล่าของกองทัพบก

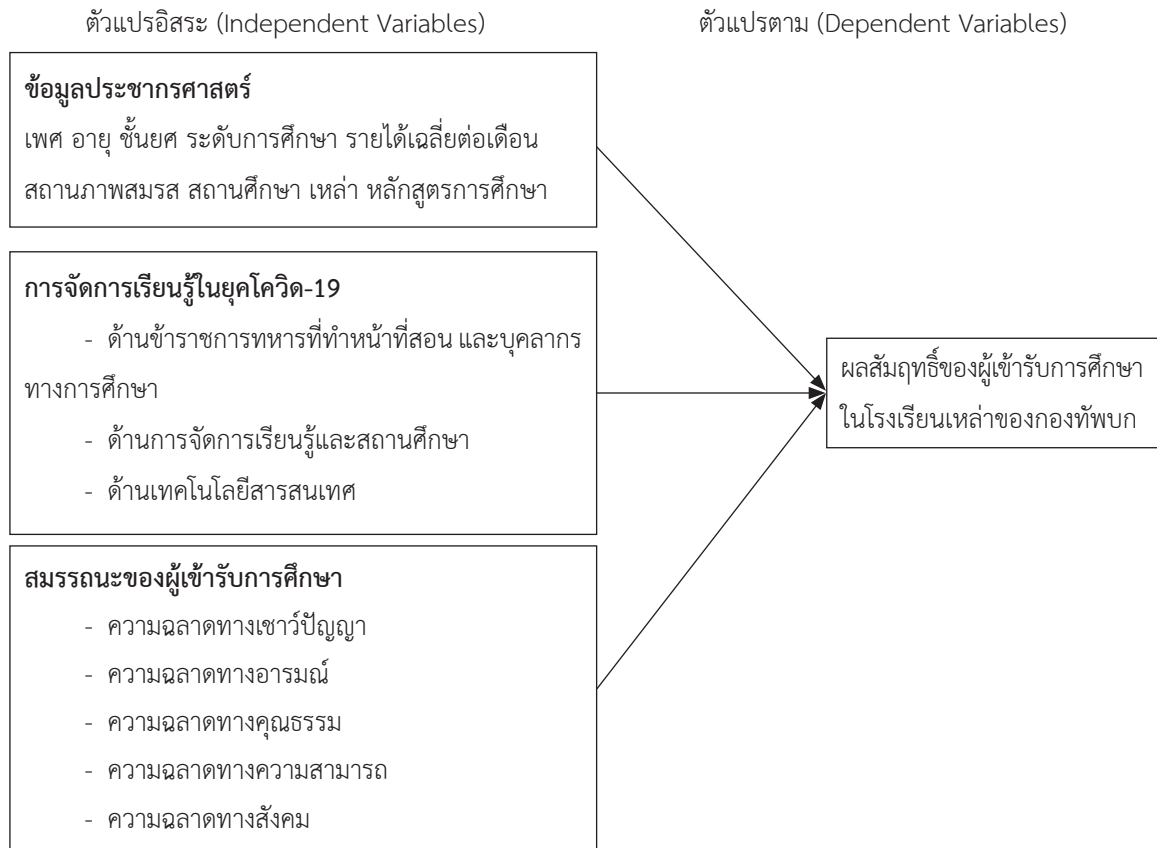
สมมติฐานการวิจัย

1. ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ที่แตกต่างกัน ประกอบด้วย เพศ อายุ ชั้นยศ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน สถานภาพสมรส สถานศึกษา เหล่า และหลักสูตรการศึกษา มีความสัมพันธ์ต่อผลสัมฤทธิ์ของผู้เข้ารับการศึกษาต่างกัน

2. การจัดการเรียนรู้ในสถานการณ์ โควิด-19 ประกอบด้วย ด้านข้าราชการทหารที่ทำหน้าที่สอน และบุคลากรทางการศึกษา ด้านการจัดการเรียนรู้ และสถานศึกษา และด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ มีความสัมพันธ์ต่อผลสัมฤทธิ์ของผู้เข้ารับการศึกษาในโรงเรียนเหล่าของกองทัพบก

3. สมรรถนะของผู้เข้ารับการศึกษาประกอบด้วย ความฉลาดทางเชาว์ปัญญา ความฉลาดทางอารมณ์ ความฉลาดทางคุณธรรม ความฉลาดทางความสามารถ และความฉลาดทางสังคม มีความสัมพันธ์ต่อผลสัมฤทธิ์ของผู้เข้ารับการศึกษาในโรงเรียนเหล่าของกองทัพบก

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพ กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

ผู้วิจัยใช้การวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ สำหรับการศึกษาในครั้งนี้ โดยเลือกใช้วิธีการสำรวจด้วยแบบสอบถามที่สร้างขึ้นและการสัมภาษณ์โดยได้กำหนดขอบเขตการวิจัยได้ ดังนี้ คือ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. การวิจัยเชิงปริมาณได้กำหนดประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้คือ ข้าราชการทหารในกองทัพบก ที่เข้ารับการศึกษา ในโรงเรียนเหล่าของกองทัพบก พื้นที่กรุงเทพฯ และปริมณฑล ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2565

จำนวน 3,766 นาย (ตารางการเปิดหลักสูตรและจำนวนผู้เข้ารับการศึกษาในแต่ละสถานศึกษา) โดยการคำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่างในการศึกษานี้กำหนดระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 โดยใช้สูตรการคำนวณกลุ่มตัวอย่างของ Yamane (1973) ดังต่อไปนี้

$$\text{สูตร } n = \frac{N}{1+Ne^2}$$

เมื่อ n = จำนวนตัวอย่างที่จะต้องทำการสุ่ม

N = จำนวนประชากรทั้งหมด

e = ค่าความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่าง

$$\text{แทนค่า } n = \frac{3,766}{1+3,766 (0.05)^2}$$

$$= 359.32$$

ดังนั้น ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้
 เท่ากับ 360 ตัวอย่าง

ขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากการคำนวณเท่ากับ
 360 ตัวอย่าง และได้ทำการเก็บแบบสอบถามเพิ่มอีก
 40 รวมทั้งหมด 400 ตัวอย่าง โดยผู้ตอบแบบสอบถาม

เป็นข้าราชการทหารในกองทัพบกที่เข้ารับการศึกษา
 ในโรงเรียนเหล่าของกองทัพบก พื้นที่กรุงเทพมหานคร
 และปริมณฑล ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2565

ผู้ศึกษาได้เลือกกลุ่มตัวอย่างตามหลักการสุ่มตัวอย่าง
 แบบช่วงชั้น ซึ่งแบ่งตามสถานศึกษาในโรงเรียนเหล่า
 ของกองทัพบก พื้นที่กรุงเทพฯ และปริมณฑล ประจำปี
 งบประมาณ พ.ศ.2565 ได้ ดังนี้

$$\text{จำนวนตัวอย่างแต่ละกลุ่มชั้น} = \frac{\text{จำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด} \times \text{จำนวนผู้เข้ารับการศึกษาในแต่ละโรงเรียนเหล่า}}{\text{จำนวนประชากรทั้งหมด}}$$

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ

โรงเรียนเหล่า กองทัพบก ในพื้นที่ กรุงเทพฯ และปริมณฑล	จำนวนผู้เข้ารับการศึกษา (นาย)	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง (นาย)
โรงเรียนทหารการเงิน กรมการเงินทหารบก	670	71
โรงเรียนทหารสารบรรณ กรมสารบรรณทหารบก	311	33
โรงเรียนทหารสื่อสาร	907	97
โรงเรียนทหารสรรพาวุธ กรมสรรพาวุธทหารบก	461	49
โรงเรียนทหารพลาธิการ กรมพลาธิการทหารบก	370	39
โรงเรียนข่าวทหารบก	198	21
โรงเรียนทหารสารวัตร กรมการสารวัตรทหารบก	233	25
โรงเรียนทหารดุริยางค์ กรมดุริยางค์ทหารบก	369	39
โรงเรียนทหารขนส่ง กรมการขนส่งทหารบก	247	26
รวม	3,766	400

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยกำหนดผู้ให้
 ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ครู-อาจารย์ หรืออาจารย์ที่ปรึกษา
 ในโรงเรียนเหล่าของกองทัพบก พื้นที่กรุงเทพฯ และ
 ปริมณฑล โรงเรียนละ 1 ท่าน รวมทั้งหมด จำนวน 9 ท่าน

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

งานวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยแบบผสมผสาน
 โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ
 และใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการวิจัยเชิงคุณภาพ
 โดยมีรายละเอียดของเครื่องมือทั้งสองประเภท ดังนี้

การวิจัยเชิงปริมาณ การวิจัยเชิงปริมาณในงานวิจัยนี้ใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง มีจำนวนทั้งสิ้น 400 ชุด ข้อคำถามทั้งหมดแบ่งออกเป็น 3 ส่วน โดยผู้วิจัยศึกษาจากแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องรวมไปถึงแบบสอบถามจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแล้วนำแบบสอบถามเสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบเนื้อหาและปรับปรุงให้แบบสอบถามมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น โดยประกอบด้วยข้อคำถาม ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ มีลักษณะเป็นคำถามปลายปิดโดยลักษณะแบบสอบถามจะมีให้เลือกหลายคำตอบ (Multiple Choices) โดยผู้ตอบแบบสอบถามสามารถตอบได้เพียงข้อเดียว ได้แก่ เพศ อายุ ชั้นยศ ระดับการศึกษาทางพลเรือน รายได้เฉลี่ยต่อเดือน สถานภาพสมรส สถานศึกษาของกองทัพบก เหล่า และหลักสูตรการศึกษาในโรงเรียนเหล่าของกองทัพบก จำนวน 9 ข้อ

ส่วนที่ 2 ข้อมูลปัจจัยด้านการจัดการเรียนรู้ในยุคโควิด-19 มีลักษณะเป็นคำถามปลายปิด โดยลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) จำนวน 5 ระดับ โดยเกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ในยุคโควิด-19 เพื่อศึกษาเกี่ยวกับระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อปัจจัยต่าง ๆ ทั้งหมด 3 ด้าน

ส่วนที่ 3 ข้อมูลปัจจัยด้านสมรรถนะของผู้เข้ารับการศึกษา มีลักษณะเป็นคำถามปลายปิดโดยลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) จำนวน 5 ระดับ โดยเกี่ยวข้องกับผลสัมฤทธิ์ของผู้เข้ารับการศึกษา เพื่อศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อปัจจัยต่าง ๆ ทั้งหมด 5 ด้าน

การวิจัยเชิงคุณภาพ ในงานวิจัยนี้ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) สัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 9 ท่าน โดยใช้แบบสัมภาษณ์มีโครงสร้าง (Structured Interview) เป็นเครื่องมือในการสัมภาษณ์

โดยมีการพิทักษ์สิทธิ์กลุ่มตัวอย่าง พิกัดสิทธิ์ผู้ให้ข้อมูล โดยนำข้อมูลไปใช้ในกระบวนการวิจัยผู้วิจัยคำนึงถึงการยินยอมของผู้ให้ข้อมูลและรักษาความลับของผู้ให้ข้อมูลโดยมีการชี้แจงและพิทักษ์สิทธิ์ซึ่งมีการอธิบายวัตถุประสงค์ของการวิจัย ขั้นตอนการวิจัย การนำข้อมูลไปใช้ในการวิจัย ส่วนการรักษาความลับของผู้ให้ข้อมูลผู้วิจัยได้ชี้แจงกับผู้ให้ข้อมูลว่าไม่มีการเปิดเผยชื่อจริง เพื่อปกป้องความเป็นส่วนตัวของผู้ให้ข้อมูล ผู้วิจัยได้ขออนุญาตผู้ให้ข้อมูลก่อนการสัมภาษณ์เพื่อบันทึกเสียงการสนทนา

การประเมินคุณภาพเครื่องมือ

การประเมินคุณภาพเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลในงานวิจัยนี้ได้แบ่งออกเป็นการประเมินคุณภาพเครื่องมือเชิงปริมาณ และการประเมินคุณภาพเครื่องมือเชิงคุณภาพ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

การประเมินคุณภาพเครื่องมือเชิงปริมาณ

1. ความเที่ยงตรง (Validity) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลในงานวิจัยนี้ให้อาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อปรับปรุงและแก้ไขให้มีความเหมาะสม จากนั้นนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ผู้เชี่ยวชาญดำเนินการตรวจสอบความชัดเจนของการใช้ภาษา ความเที่ยงตรงเกี่ยวกับเนื้อหา (Content Validity) ของข้อคำถามในแต่ละข้อว่าสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัยที่ได้ตั้งไว้ตอนต้นหรือไม่ (Index of Item Objective Congruence: IOC)

โดยมีผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ผู้เชี่ยวชาญมีคุณลักษณะดังต่อไปนี้

1. เป็นข้าราชการในสังกัดกองทัพบกปฏิบัติหน้าที่ในสถานศึกษามาแล้วไม่ต่ำกว่า 3 ปี
2. ชั้นยศ ตั้งแต่ พันตรี ขึ้นไป
3. จบการศึกษาทางพลเรือน ระดับปริญญาโท ขึ้นไป

2. ความเชื่อมั่น (Reliability) เมื่อผู้วิจัยได้ทดสอบความเที่ยงตรงด้านเนื้อหาและนำแก้ไขแบบสอบถามจากคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญแล้ว จึงนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try-Out) จำนวน 30 ชุด เพื่อตรวจสอบคุณภาพเพื่อให้มั่นใจว่าหากนำแบบสอบถามไปเก็บรวบรวมข้อมูลในช่วงเวลาที่แตกต่างกัน หรือข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างเดิมผลที่ได้จะต้องไม่แตกต่างกันโดยใช้วิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา โดยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาตั้งแต่ 0.70 ขึ้นไป ถือว่ามีความเชื่อมั่นในการนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลหากค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา ได้น้อยกว่า 0.70 ควรพิจารณาข้อคำถามใหม่ ผลการทดสอบความเชื่อมั่นด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา ข้อคำถามแต่ละประเด็นอยู่ระหว่าง 0.922-0.975 ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นมากกว่า 0.7 แสดงว่า แบบสอบถามนี้มีความน่าเชื่อถือและสามารถนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้

การประเมินคุณภาพเครื่องมือเชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยมีการตรวจสอบความเที่ยงตรง (Validity) ก่อนการเริ่มการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยจะนำข้อมูลมาเรียบเรียงและตีความปรับปรุงคำถามสำหรับการสัมภาษณ์เพื่อถามย้อนกลับไปยังผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อยืนยันความน่าเชื่อถือได้ของข้อมูลที่รับจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญในแต่ละราย โดยผู้วิจัยจะทำการถอดเทปการบันทึกเสียงหลังจากการสัมภาษณ์ทันทีเพื่อที่จะสามารถจดจำรายละเอียด ซึ่งจะส่งผลต่อการให้ความหมายของข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการเก็บแบบสอบถามจากข้าราชการทหารในกองทัพบก ที่เข้ารับการศึกษาในโรงเรียนเหล่าของกองทัพบก พื้นที่กรุงเทพมหานคร และปริมณฑล ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2565 จำนวน 400 นาย โดยทำแบบสอบถามออนไลน์ผ่าน Google Form และเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 9 ท่าน

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

วิเคราะห์ข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างและทดสอบสมมติฐาน (Hypothesis Testing) โดยมีเครื่องมือในการวิเคราะห์ผล ดังนี้

1. สมมติฐานที่ 1 เกี่ยวข้องกับปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ ด้านเพศ โดยการทดสอบสมมติฐานด้วยการทดสอบความแตกต่างค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม ที่มีความเป็นอิสระต่อกัน (Independent Sample t-test) เพื่อทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม ที่เป็นอิสระต่อกัน และปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ อายุ ชั้นยศ ระดับการศึกษาทางพลเรือน รายได้เฉลี่ยต่อเดือน สถานภาพสมรส สถานศึกษาของกองทัพบก เหล่า และหลักสูตรการศึกษาในโรงเรียนเหล่าของกองทัพบก โดยการทดสอบสมมติฐานด้วยการทดสอบความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA)

2. สมมติฐานที่ 2 เกี่ยวข้องกับปัจจัยด้านการจัดการเรียนรู้ในยุคโควิด-19 โดยการทดสอบสมมติฐานด้วยการวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) เพื่อหาความสัมพันธ์ของปัจจัยด้านการจัดการเรียนรู้ในยุคโควิด-19 ที่ส่งผลกระทบต่อผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาว่า มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติหรือไม่

3. สมมติฐานที่ 3 เกี่ยวข้องกับปัจจัยด้านสมรรถนะของผู้จัดการศึกษา โดยการทดสอบสมมติฐานด้วยการวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) เพื่อหาความสัมพันธ์ของปัจจัยด้านสมรรถนะของผู้จัดการศึกษาส่งผลกระทบต่อผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาว่ามีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติหรือไม่

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยใช้องค์ประกอบในการวิเคราะห์ 3 ขั้นตอน ดังนี้

1. การจัดระเบียบข้อมูล (Data Organizing) เป็นการจัดข้อมูลเพื่อให้ข้อมูลเป็นระเบียบทั้งทางกายภาพ และเนื้อหาเพื่อพร้อมแสดงและนำเสนออย่างเป็นระบบ โดยมีการถอดเทป การสัมภาษณ์เชิงลึกแบบคำต่อคำ โดยรักษาลักษณะที่เป็นธรรมชาติ อารมณ์ ความรู้สึก และบรรยากาศของการสนทนาเอาไว้

2. การแสดงข้อมูล (Data Display) เป็นการนำเสนอข้อมูลในรูปแบบการพรรณนาจากการเชื่อมโยงข้อมูลที่จัดระเบียบแล้วเข้าด้วยกัน โดยใช้แนวคำถาม หัวข้อย่อยจากการสัมภาษณ์เป็นแนวทางในการจัดกลุ่มของข้อมูลเพื่อที่จะได้ทราบว่า ภายใต้หัวข้อนั้นมีข้อมูลอะไร เพื่อความสะดวกในการอ่านเพื่อหาความหมายและหาข้อสรุปโดยใช้ตารางแสดงข้อมูล

3. การหาข้อสรุป การตีความและการตรวจสอบความถูกต้องตรงประเด็นของ ผลการวิจัย (Conclusion Interpretation and Verification) เป็นกระบวนการหาข้อสรุป และตีความหมายของผลหรือข้อค้นพบที่ได้จากการแสดงข้อมูล รวมถึงตรวจสอบว่าข้อสรุปหรือความหมายที่ได้นั้น มีความถูกต้องตรงประเด็นและน่าเชื่อถือเพียงใด ข้อสรุปและสิ่งที่ออกมา นั้น จะอยู่ในรูปของคำอธิบาย กรอบแนวคิดหรือทฤษฎีที่เกี่ยวกับเรื่องที่ทำกรวิเคราะห์นั้น

ผลการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและการทดสอบสมมติฐาน ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์

ข้าราชการทหารในกองทัพบก ที่เข้ารับการศึกษาในโรงเรียนเหล่าของกองทัพบก พื้นที่กรุงเทพฯ และปริมณฑล ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2565 จำนวน 400 คน ส่วนใหญ่

เป็นเพศชาย จำนวน 363 นาย คิดเป็นร้อยละ 90.8 ส่วนใหญ่ อายุ 40-49 ปี จำนวน 133 นาย คิดเป็น ร้อยละ 33.25 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ชั้นยศ ร้อยตรี-ร้อยเอก จำนวน 148 นาย คิดเป็น ร้อยละ 37 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ มีระดับการศึกษาทางพลเรือนสูงสุดระดับต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 191 นาย คิดเป็น ร้อยละ 47.75 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ยน้อยกว่า หรือ 15,000 บาท จำนวน 107 นาย คิดเป็น ร้อยละ 26.75 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ สถานภาพสมรส จำนวน 206 นาย คิดเป็น ร้อยละ 51.50 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ศึกษาอยู่โรงเรียนทหารสื่อสาร กรมการทหารสื่อสาร จำนวน 97 นาย คิดเป็น ร้อยละ 24.25 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เหล่าทหารสื่อสาร จำนวน 101 นาย คิดเป็น ร้อยละ 25.25 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ศึกษาหลักสูตร นักเรียนนายสิบทหารบก จำนวน 106 นาย คิดเป็น ร้อยละ 26.50

การวิเคราะห์การจัดการเรียนรู้ในสถานการณ์ โควิด-19

กลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นข้าราชการทหารในกองทัพบก ที่เข้ารับการศึกษาในโรงเรียนเหล่าของกองทัพบก พื้นที่กรุงเทพฯ และปริมณฑล ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2565 มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ในสถานการณ์โควิด-19 ในภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.51 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการจัดการเรียนรู้ในสถานการณ์โควิด-19 อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.59 รองลงมาคือ ด้านข้าราชการทหาร ที่ทำหน้าที่สอน และบุคลากรทางการศึกษาอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.59 และน้อยที่สุดคือ ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.37 ทั้งนี้ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานปัจจัยการจัดการเรียนรู้ในสถานการณ์โควิด-19

การวิเคราะห์สมรรถนะของผู้เข้ารับการศึกษา

กลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นข้าราชการทหารในกองทัพบก ที่เข้ารับการศึกษาในโรงเรียนเหล่าของกองทัพบก พื้นที่ กรุงเทพฯ และปริมณฑล ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2565 มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสมรรถนะของผู้เข้ารับการศึกษา อยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.53 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ความฉลาดทางคุณธรรมอยู่ใน ระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.57 รองลงมา คือ ความฉลาด ทางสังคม อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.55 ความฉลาด ทางความสามารถ อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.54 ความฉลาดทางอารมณ์ อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.53 และน้อยที่สุดคือ ความฉลาดทางเชาว์ปัญญา อยู่ในระดับ มากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.44 ทั้งนี้ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐานปัจจัยสมรรถนะของผู้เข้ารับการศึกษา

การวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ของผู้เข้ารับการศึกษา

กลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นข้าราชการทหารในกองทัพบก ที่เข้ารับการศึกษา ในโรงเรียนเหล่าของกองทัพบก พื้นที่ กรุงเทพฯ และปริมณฑล ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2565 มีความคิดเห็นเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ของผู้เข้ารับการศึกษา อยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.46 เมื่อพิจารณา รายด้าน ผลการศึกษา ทักษะ จิตพิสัย ที่เกิดจากการเรียนรู้ ในยุคโควิด-19 มีความเหมาะสมเป็นอย่างยิ่งอยู่ในระดับ มากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.54 รองลงมา คือ ผลการศึกษาที่ได้รับเหมาะสมกับแบบทดสอบที่เกิดขึ้นจาก การจัดการเรียนรู้ในยุคโควิด-19 ของสถานศึกษาอยู่ในระดับ มากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.52 ท่านมีความเข้าใจ ในเนื้อหาวิชาที่เกิดจากการเรียนรู้ในยุคโควิด-19 และ

สามารถอธิบายเกี่ยวกับเนื้อหาที่ศึกษาไปให้กับบุคคลอื่น ได้อยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.47 การวัดผลการศึกษาในการจัดการเรียนรู้ในยุคโควิด-19 มีความยุติธรรมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.46 ท่านสามารถที่จะจดจำเนื้อหาวิชาที่ท่าน ศึกษาหลังจากจบการเรียนรู้ในสถานการณ์โควิด-19 ได้ เป็นอย่างดี อยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.45 การจัดการเรียนรู้ในยุคโควิด-19 ของสถานศึกษาก่อให้เกิด องค์ความรู้ใหม่ ๆ ในระยะเวลาที่เหมาะสม อยู่ในระดับ มากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.45 ท่านสามารถนำเนื้อหา วิชาที่ศึกษาไปประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติงานได้เป็นอย่างดี อยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.44 และ สุดท้ายคือ ท่านสามารถวิเคราะห์แบบทดสอบโดยอาศัย หลักการและกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ที่ได้รับการศึกษาจากการ จัดการเรียนรู้ในยุคโควิด-19 อยู่ในระดับมากที่สุด โดยมี ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.40

สรุปผลการทดสอบ สมมติฐานเชิงปริมาณ

สรุปผลการทดสอบสมมติฐานที่ 1 อายุที่ แตกต่างกัน ชั้นยศที่แตกต่างกัน ระดับการศึกษาทาง พลเรือนที่แตกต่างกัน รายได้ต่อเดือนที่แตกต่างกัน สถานศึกษาของกองทัพบกที่แตกต่างกัน เหล่าที่แตกต่างกัน และหลักสูตรการศึกษาในโรงเรียนเหล่าของกองทัพบก ที่แตกต่างกัน มีผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาที่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ส่วน เพศ และ สถานภาพสมรส มีผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาไม่แตกต่างกัน สามารถแสดงได้ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การสรุปผลการทดสอบสมมติฐานที่ 1 ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ที่แตกต่างกันส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ของผู้เข้ารับการศึกษาในโรงเรียนเหล่าของกองทัพบก แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 1	สถิติ	Sig.	ผลการทดสอบ
1.1 เพศ	t-Test	0.505	ไม่สอดคล้อง
1.2 อายุ	F-Test	0.005*	สอดคล้อง
1.3 ชั้นยศ	F-Test	0.007*	สอดคล้อง
1.4 ระดับการศึกษาทางพลเรือน	F-Test	0.012*	สอดคล้อง
1.5 รายได้เฉลี่ยต่อเดือน	F-Test	0.022*	สอดคล้อง
1.6 สถานภาพสมรส	F-Test	0.069	ไม่สอดคล้อง
1.7 สถานศึกษาของกองทัพบก	F-Test	0.010*	สอดคล้อง
1.8 เหล่า	F-Test	0.000*	สอดคล้อง
1.9 หลักสูตรการศึกษาในโรงเรียนเหล่าของกองทัพบก	F-Test	0.011*	สอดคล้อง

*หมายถึง มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

สรุปผลการทดสอบสมมติฐานที่ 2 ตัวแปรการจัดการเรียนรู้ในยุคโควิด-19 ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ของผู้เข้ารับการศึกษาในโรงเรียนเหล่าของกองทัพบก ในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑลโดยมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ทั้งหมด 2 ตัวแปร ได้แก่ ด้านข้าราชการทหารที่ทำหน้าที่สอน และบุคลากรทางการศึกษา (x_1)

มีค่า Sig 0.00 และ ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ (x_3) มีค่า Sig 0.001 แสดงว่าเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ของผู้เข้ารับการศึกษาในโรงเรียนเหล่าของกองทัพบก ในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 สามารถแสดงได้ ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 การสรุปผลการทดสอบสมมติฐานที่ 2 การจัดการเรียนรู้ในสถานการณ์ โควิด-19 ที่แตกต่างกันมีความสัมพันธ์ต่อผลสัมฤทธิ์ของผู้เข้ารับการศึกษาแตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 2	สถิติ	Sig.	ผลการทดสอบ
2.1 ด้านข้าราชการทหารที่ทำหน้าที่สอน และบุคลากรทางการศึกษา	MRA	0.000*	สอดคล้อง
2.2 ด้านการจัดการเรียนรู้และสถานศึกษา	MRA	0.725	ไม่สอดคล้อง
2.3 ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ	MRA	0.001*	สอดคล้อง

*หมายถึง มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

สรุปผลการทดสอบสมมติฐานที่ 3 ตัวแปรสมรรถนะของผู้เข้ารับการศึกษา ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ของผู้เข้ารับการศึกษาในโรงเรียนเหล่าของกองทัพบกในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑลโดยมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ทั้งหมด 2 ตัวแปร ได้แก่ ด้านความฉลาดทางเชาว์ปัญญา

(x_4) มีค่า Sig 0.00 และด้านความฉลาดทางสังคม (x_8) มีค่า Sig 0.001 แสดงว่าเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ของผู้เข้ารับการศึกษาในโรงเรียนเหล่าของกองทัพบกในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 สามารถแสดงได้ ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 การสรุปผลการทดสอบสมมติฐานที่ 3 สมรรถนะของผู้เข้ารับการศึกษาที่แตกต่างกันมีความสัมพันธ์ต่อผลสัมฤทธิ์ของผู้เข้ารับการศึกษาแตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 3	สถิติ	Sig.	ผลการทดสอบ
3.1 ความฉลาดทางเชาว์ปัญญา	MRA	0.000*	สอดคล้อง
3.2 ความฉลาดทางอารมณ์	MRA	0.425	ไม่สอดคล้อง
3.3 ความฉลาดทางคุณธรรม	MRA	0.093	ไม่สอดคล้อง
3.4 ความฉลาดทางความสามารถ	MRA	0.656	ไม่สอดคล้อง
3.5 ความฉลาดทางสังคม	MRA	0.001*	สอดคล้อง

*หมายถึง มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

สรุปผลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์เชิงลึก

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ มีจำนวนทั้งหมด 9 ท่าน เพศชาย และหญิง อายุตั้งแต่ 36-56 ปี มีระยะเวลาในการทำงานในสถานศึกษาตั้งแต่ 4-23 ปี มีตำแหน่ง ครู อาจารย์ และอาจารย์หัวหน้าแผนกวิชาโดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญมาจาก 9 โรงเรียนเหล่าของกองทัพบกพื้นที่กรุงเทพฯ และปริมณฑล

จากการสัมภาษณ์ พบว่า การจัดการเรียนรู้ในยุคโควิด-19 ประกอบด้วย ด้านข้าราชการทหารที่ทำหน้าที่สอนและบุคลากรทางการศึกษา ด้านการจัดการเรียนรู้ และสถานศึกษา และด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ของผู้เข้ารับการศึกษาทุกด้าน สมรรถนะของผู้เข้ารับการศึกษา ด้านความฉลาดทางเชาว์ปัญญา ด้านความฉลาดทางความสามารถ และด้านความฉลาดทางสังคม โดยมีรายละเอียดรายด้าน ดังนี้

1. ด้านข้าราชการทหารที่ทำหน้าที่สอนและบุคลากรทางการศึกษา มีส่วนสำคัญที่จะส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาเป็นอย่างมากเนื่องจากเทคนิคการสอน การถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้เข้ารับการศึกษาในการจัดการเรียนรู้ในยุคโควิด-19 นั้น ทำได้ยากกว่าในกรณีที่ครู อาจารย์ มีเทคนิคการสอนที่ดี สามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับผู้เข้ารับการศึกษาได้เข้าใจ ผู้เข้ารับการศึกษาทุกคนก็จะมีผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาที่ดีขึ้นตามลำดับ

2. ด้านการจัดการเรียนรู้และสถานศึกษา แผนการจัดการเรียนรู้และสถานศึกษามีส่วนสำคัญที่จะสามารถทำให้ผู้เข้ารับการศึกษาสามารถที่จะผ่านหลักสูตรโดยมีผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาที่ดี เนื่องจากสถานการณ์ในยุคโควิด-19 ทำให้สถานศึกษาต้องมีการปรับการจัดการเรียนรู้ ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน

ถ้ายังจัดการเรียนรู้แบบเดิมหรือไม่มีการปรับเปลี่ยน ก็อาจจะทำให้ผลสัมฤทธิ์ของผู้เข้ารับการศึกษาไม่ดี เช่นเดียวกันกับสถานศึกษาต้องมีการจัดรูปแบบ การจัดการเรียนการสอนและเตรียมพร้อมในทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นบุคลากร ครู อาจารย์ หรือเตรียมผู้เข้ารับ การศึกษา เพื่อให้สามารถปฏิบัติได้อย่างที่สถานศึกษาต้องการ ตามนโยบายการศึกษาของกองทัพบก

3. ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ กองทัพบก ต้องมีแผนในการจัดการระบบที่เน้นให้ผู้เข้ารับการศึกษา สามารถเข้าถึงได้ โดยกองทัพบกสมควรให้สถาบัน การศึกษาของกองทัพบกทุกสถาบันใช้ในรูปแบบระบบ เดียวกัน ใช้งบประมาณกลาง จัดหาเป็นส่วนรวมนอกจากนี้ ยังสมควรสนับสนุนอุปกรณ์สำหรับการศึกษาให้กับ สถานศึกษานำไปให้ผู้เข้ารับการศึกษา มีการสนับสนุน งบประมาณด้านระบบอินเทอร์เน็ตให้กับสถานศึกษา เพราะทุกประเด็นที่กล่าวมาส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ของ ผู้เข้ารับการศึกษาทั้งสิ้น เช่น ระบบมีหลากหลายจน ผู้เข้ารับการศึกษาสับสน ผู้เข้ารับการศึกษาไม่มีอุปกรณ์ และสัญญาณอินเทอร์เน็ตที่จะใช้เพื่อศึกษาส่งผลให้ผล สัมฤทธิ์ทางการศึกษาของผู้เข้ารับการศึกษาต่ำ

4. ความฉลาดทางเชาว์ปัญญา ผู้เข้ารับ การศึกษายังคงต้องมีความตั้งใจและมีความรู้พอสมควร เพื่อจะได้รับผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาที่ดี จากการจัดการ เรียนรู้ในยุคโควิด-19 นั้น มีการจัดการเรียนรู้หลากหลาย โดยเฉพาะการเรียนแบบออนไลน์ สำหรับผู้เข้ารับการศึกษา ที่ไม่สามารถพัฒนาทักษะ การเรียน การคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ ความรู้ด้านเทคโนโลยี ก็จะทำให้ผู้เข้ารับ การศึกษาเหล่านั้นไม่ประสบความสำเร็จ

5. ความฉลาดทางความสามารถ ผู้เข้ารับ การศึกษาทุกคนต้องมีความสามารถที่จะแก้ไขปัญหา ไม่ว่าจะเป็นปัญหาด้านการเรียน ด้านเทคโนโลยีจาก การจัดการเรียนรู้ในยุคโควิด-19 เนื่องจากการเรียนรู้ ในยุคโควิด-19 อาจจะต้องพึ่งพาการเรียนออนไลน์

ซึ่งความฉลาดทางความสามารถจะทำให้ผู้เข้ารับการศึกษา สามารถแก้ไขปัญหาเหล่านี้ได้และนำไปสู่ผลสัมฤทธิ์ ทางการศึกษาที่ดี

6. ความฉลาดทางสังคม ผู้เข้ารับการศึกษา ต้องสามารถปรับตัวเข้ากับผู้อื่นได้ เพราะการปรับตัวเข้ากับ ผู้อื่นทำให้มีสังคม มีการพัฒนาด้านอื่น ๆ ตามมา การจัดการเรียนรู้แบบเดิม อาจจะมีการปรับตัวเข้ากับ ผู้อื่นได้ดีแต่ถ้าไม่ก็ยังสามารถจบได้ไม่ยาก แต่ใน การจัดการเรียนรู้ในยุคโควิด-19 นี้ บางสถานศึกษา มีการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ร้อยละ 100 ถ้าไม่สามารถปรับตัวเข้ากับเพื่อนไม่มีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน มีโอกาสที่จะไม่จบการศึกษาหรือจบด้วยผลสัมฤทธิ์ ทางการศึกษาที่ไม่ดี

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

สมมติฐานที่ 1 ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ที่ แตกต่างกันส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ของผู้เข้ารับการศึกษา ในโรงเรียนเหล่าของกองทัพบก แตกต่างกัน

ผลเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ของผู้เข้ารับการศึกษา ในโรงเรียนเหล่าของกองทัพบกจำแนกตามปัจจัย ด้านประชากรศาสตร์ พบว่า อายุที่แตกต่างกัน ชั้นยศ ที่แตกต่างกัน ระดับการศึกษาทางพลเรือนที่แตกต่างกัน รายได้ต่อเดือนที่แตกต่างกัน สถานศึกษาของกองทัพบก ที่แตกต่างกัน เหล่าที่แตกต่างกัน และหลักสูตรการศึกษา ในโรงเรียนเหล่าของกองทัพบกที่แตกต่างกัน มีผลสัมฤทธิ์ ทางการศึกษาที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ 0.05 ส่วน เพศ และสถานภาพสมรส มีผลสัมฤทธิ์ ทางการศึกษาไม่แตกต่างกัน

โดยงานวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธวัชชัย ศุภดิษฐ์ (2556) พบว่า ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ เพศ อายุ และรายได้ที่แตกต่างกันมีผลสัมฤทธิ์ ทางการศึกษาที่แตกต่างกัน และสอดคล้องกับงานวิจัย

ของ สุพิชญ์กฤตา พักโพธิ์เย็น (2560) พบว่า ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ ด้านเพศ อายุ รายได้มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาที่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 2 การจัดการเรียนรู้ในสถานการณ์โควิด-19 ที่แตกต่างกันมีความสัมพันธ์ต่อผลสัมฤทธิ์ของผู้เข้ารับการศึกษาในโรงเรียนเหล่าของกองทัพบกแตกต่างกัน

ความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการเรียนรู้ในสถานการณ์โควิด-19 มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ของผู้เข้ารับการศึกษาของผู้เข้ารับการศึกษาในโรงเรียนเหล่าของกองทัพบก พบว่า ด้านข้าราชการทหารที่ทำหน้าที่สอน และบุคลากรทางการศึกษา และด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ มีความสัมพันธ์ต่อผลสัมฤทธิ์ของผู้เข้ารับการศึกษาในโรงเรียนเหล่าของกองทัพบก สอดคล้องกับ พิชญ์ชกัญญณ์ ปานเผือก (2560) และ สุวัฒน์ บรรลือ และชนิษฐา อินทะแสง (2563) นักศึกษาที่ได้รับรูปแบบสื่อการเรียนรู้ที่ต่างกัน ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีความแตกต่างกันการเรียนทางออนไลน์มีข้อดีคือ สามารถเรียนรู้ได้ทุกเวลา มีการได้รับสื่อออนไลน์ผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่ผู้สอนเตรียมไว้ ทำให้ค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษามีเพิ่มขึ้น ถ้าครูผู้สอนมีวิธีการสอนที่เหมาะสมก็จะสามารถทำให้นักเรียนเข้าใจในเนื้อหาที่เรียนและมีความสุขกับกิจกรรมการเรียนการสอนทำให้นักเรียนเข้าใจบทเรียนมากยิ่งขึ้น ส่วนด้านการจัดการเรียนรู้และสถานศึกษา ไม่มีความสัมพันธ์ต่อผลสัมฤทธิ์ของผู้เข้ารับการศึกษาในโรงเรียนเหล่าของกองทัพบก ซึ่งไม่สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ประณีต เจริญวาศน์ (2555) ที่บอกว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญกับผู้เรียนที่ใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบเดิม มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ เรื่องแรงแตกต่างกัน ทั้งนี้ อาจจะเนื่องจากการนำกระบวนการเรียนรู้ ได้แก่ การทดลอง วิธีการสอนแบบวิทยาศาสตร์ การสืบเสาะหาความรู้ การเรียนรู้แบบร่วมมือ การสร้างผังมโนทัศน์มาใช้

ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งแต่ละกระบวนการมีผลต่อการเรียนรู้ และไม่สอดคล้องกับ ฐานวัฒน์ พุดวิบูลย์วุฒิ (2552) ปัจจัยที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนจำอาภาศในหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพโรงเรียนจำอาภาศ พ.ศ.2548 พบว่า ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียน ประกอบด้วย ตัวแปรด้านปัจจัยการบริหารโรงเรียนของผู้บริหาร ได้แก่ การจัดหาสื่อการเรียน การจัดการนิเทศภายใน สภาพอาคารสถานที่และห้องเรียน การจัดการบริหารห้องสมุด

สมมติฐานที่ 3 สมรรถนะของผู้เข้ารับการศึกษาที่แตกต่างกันมีความสัมพันธ์ต่อผลสัมฤทธิ์ของผู้เข้ารับการศึกษาในโรงเรียนเหล่าของกองทัพบก

ความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะกับผลสัมฤทธิ์ของผู้เข้ารับการศึกษาของผู้เข้ารับการศึกษาในโรงเรียนเหล่าของกองทัพบก พบว่า ความฉลาดทางเชาว์ปัญญาและด้านความฉลาดทางสังคม มีความสัมพันธ์ต่อผลสัมฤทธิ์ของผู้เข้ารับการศึกษาในโรงเรียนเหล่าของกองทัพบก ส่วนด้านความฉลาดทางอารมณ์ ด้านความฉลาดทางคุณธรรม และด้านความฉลาดทางความสามารถ ไม่มีความสัมพันธ์ต่อผลสัมฤทธิ์ของผู้เข้ารับการศึกษาในโรงเรียนเหล่าของกองทัพบก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พิชญ์ภา ยืนยาว (2560) พบว่า ความฉลาดทางปัญญาของนักศึกษาส่งผลต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิตของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม ซึ่งอยู่ในระดับมากทั้งภาพรวมและรายด้าน ทั้งนี้ เนื่องจากข้อเสนอเชิงนโยบายด้านการจัดการศึกษาสำหรับคนไทยตามยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี คือ เน้นจัดการศึกษาให้คนไทยรุ่นใหม่ปฏิรูปกระบวนการเรียนการสอนรองรับขึ้นไปตามระดับชั้น การศึกษาระบบใหม่จะเข้าทดแทนระบบเก่าทั้งหมด และได้คนไทยรุ่นใหม่ที่มีศักยภาพ มีศีลธรรมและความรับผิดชอบต่อสังคมเป็นกำลังหลักในการพัฒนาสังคมและประเทศชาติอย่างยั่งยืนต่อไป ยังสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

จากการศึกษาพบว่า ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของผู้เข้ารับการศึกษาในโรงเรียนเหล่าของกองทัพบก ประกอบด้วย อายุ ชั้นยศ ระดับการศึกษาทางพลเรือน รายได้ต่อเดือน สถานศึกษาของกองทัพบก เหล่า และหลักสูตรการศึกษา สถานศึกษาจึงควรให้ความสำคัญกับผู้เข้ารับการศึกษาที่มีอายุต่างกัน ควรที่จะมอบงานให้เหมาะสมกับอายุ ชั้นยศ ระดับการศึกษาทางพลเรือน

ปัจจัยด้านการจัดการเรียนรู้ในสถานการณ์ปัจจุบันต้องสามารถเข้าถึงได้ทุกคน ไม่สร้างภาระค่าใช้จ่ายเพิ่มมากขึ้น การทดสอบควรมีมาตรฐาน ซึ่งสถานศึกษาของกองทัพบกควรที่จะบูรณาการออกแบบการจัดการเรียนรู้ในยุคโควิด-19 รูปแบบเดียวกัน มีการออกแบบการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องการทำงานของเหล่า หลักสูตรให้เหมาะสมกับหลักสูตร เพื่อที่จะสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ของการเปิดหลักสูตร ออกแบบให้มีความเหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบันให้มากที่สุด ซึ่งนั่นหมายถึง การประชุมก่อนเปิดการศึกษาว่าต้องเตรียมสถานศึกษา บุคลากรทางการศึกษา และผู้เรียน ก่อนจะเปิดการศึกษาระหว่างศึกษาต้องมีการนำเสนอรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับสถานการณ์ มีการวางแผนดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ก่อนจบหลักสูตร ต้องมีการประเมินกิจกรรมระหว่างศึกษาได้อย่างครบถ้วน สถานที่ต้องมีการปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ด้านบุคลากรทางการศึกษาและข้าราชการทหารที่ทำหน้าที่สอนต้องมีการพัฒนาอยู่ตลอดเวลาไม่ว่าจะเป็นการเสาะแสวงหาองค์ความรู้ใหม่ ๆ มาเสริมเนื้อหาเดิม เทคนิคการสอน เทคนิคการสื่อสารใหม่ ๆ กรมยุทธศึกษาทหารบก ต้องมีการคัดเลือคนำเอาระบบที่เหมาะสมกับบริบทของเหล่าและสถานศึกษานั้น ๆ กำหนดระบบที่แต่ละสถานศึกษาจะใช้เพื่อให้สถานศึกษาของกองทัพบก ใช้ระบบการเรียนการสอนรูปแบบเดียวกัน ซึ่งจะช่วยให้ผู้เข้ารับการศึกษาสามารถที่จะเรียนรู้ระบบก่อนเรียนจากหน่วยของตนเอง

ปัจจัยด้านการสมรรถนะของผู้เข้ารับการศึกษาที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของผู้เข้ารับการศึกษาในโรงเรียนเหล่าของกองทัพบก พบว่า ความฉลาดทางคุณธรรมอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ ความฉลาดทางสังคม ความฉลาดทางความสามารถ ความฉลาดทางอารมณ์ ความฉลาดทางเชาว์ปัญญา ซึ่งถือว่าเป็นสมรรถนะของผู้เข้ารับการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ สถานศึกษาควรประเมินสมรรถนะของผู้เข้ารับการศึกษา ก่อนเปิดการศึกษาเพื่อสามารถประเมินได้ว่าผู้เข้ารับการศึกษามีสมรรถนะแต่ละด้านอยู่ในระดับใด และสอดแทรก เสริมสร้างสมรรถนะด้านที่ขาดหรือทุกด้านเพิ่มเติมเข้าไประหว่างเรียนจะทำให้ผลสัมฤทธิ์ที่ได้มีคุณภาพ

ดังนั้น ในหัวข้อที่กล่าวมาทั้งหมดโรงเรียนเหล่าของกองทัพบก สามารถนำไปปรับใช้ ดังนี้

1. นำผลการวิจัยไปเป็นแนวทางในการจัดทำหรือปรับปรุงนโยบายการศึกษาในสถานการณ์ไม่ปกติของกองทัพบก
2. เป็นแนวทางให้ผู้บริหารสถานศึกษานำผลการวิจัยไปปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนในสถานการณ์ไม่ปกติ โดยสามารถนำไปเผยแพร่ให้แก่บุคลากรทางการศึกษา ครู-อาจารย์ ของสถานศึกษาเพื่อปรับปรุงเทคนิคการสอนให้เหมาะสมกับการจัดการเรียนการสอนในสถานการณ์ไม่ปกติ
3. จัดทำแนวทางการปฏิบัติการจัดการเรียนการสอนในสถานการณ์ไม่ปกติให้เป็นแบบเดียวกัน โดยกรมยุทธศึกษาทหารบก สามารถนำผลการวิจัยไปพัฒนาหาแนวทางที่เหมาะสมเพื่อให้ได้ผลสัมฤทธิ์ที่สูงสุดแก่กองทัพบก

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2563). รูปแบบการจัดการเรียนรู้สำหรับนักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์โควิด-19.
- ฐานวัฒน์ พุฒวิบูลย์วุฒิ. (2552). ปัจจัยที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนจำอากาศในหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ โรงเรียนจำอากาศ พุทธศักราช 2548 (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธวัชชัย ศุภดิษฐ์. (2556). ปัจจัยที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ของการเรียนในระดับปริญญาโท ของสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ ปีการศึกษา 2554 (งานวิจัยสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์). สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ประณีต เจริญวาสน์. (2555). การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ วิชาวิทยาศาสตร์ เรื่องแรง ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 กรณีศึกษา : โรงเรียนพระพรหมพิทยานุสรณ์ (วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช.
- พิชญภา ยินยาว. (2560). ปัจจัยความฉลาดที่ส่งผลต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม (รายงานผลการวิจัย). มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
- พิชญภัชกัญจน์ ปานเผือก. (2560). ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา : ศึกษาเฉพาะกรณี นักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร (การค้นคว้าอิสระหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุพิชญ์กฤตา พักโพธิ์เย็น. (2560). การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- สุวัฒน์ บันลือ, และชนิษฐา อินทะแสง. (2563). ประสิทธิภาพระบบตรวจสอบการเข้าชั้นเรียนด้วยภาพใบหน้า โดยใช้เทคนิคแอลพีพี. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด, 14(1), 147-158. สืบค้นจาก <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/reru/article/download/209353/164361/834672>
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis* (3rd ed.). New York: Harper and Row Publications.

“BASIC” ทักษะพื้นฐานทางดิจิทัลสำหรับข้าราชการทหารสายวิทยาการการศึกษา “BASIC” Fundamentals of Digital Skill for Military Officers in Education Science

บทความวิจัย

ชัชรินทร์ เลิศยศบดินทร์

Chacharin Lertyosbordin

กองวิทยาศาสตร์ ส่วนการศึกษา โรงเรียนเตรียมทหาร สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ นครนายก 26110

Division of Science, Education Section, Armed Forces Academies Preparatory School,

National Defence Studies Institute, Nakhon Nayok, 26110

E-mail: chacharin.l@rtarf.mi.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อออกแบบองค์ประกอบและตัวชี้วัดทักษะพื้นฐานทางดิจิทัลสำหรับข้าราชการทหารสายวิทยาการการศึกษา วิธีการดำเนินการวิจัยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มตัวอย่างของผู้ให้ข้อมูล ซึ่งประกอบไปด้วยกลุ่มกำกับการฝึกอบรมหลักสูตรตามแนวทางการรับราชการของสายวิทยาการการศึกษา กลุ่มผู้ปฏิบัติงานสอนในโรงเรียนทหาร และกลุ่มผู้ปฏิบัติงานเป็นเจ้าหน้าที่ธุรการของส่วนการศึกษาในโรงเรียนทหาร รวมจำนวน 7 ท่าน

จากการดำเนินงานวิจัยผู้วิจัยสามารถสังเคราะห์ความหมายของคำว่า “ทักษะพื้นฐานทางดิจิทัล” ได้ว่าหมายถึง กลุ่มของความสามารถในการใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์เพื่อการปฏิบัติงานการสอน การสนับสนุนการสอนและการศึกษาวิจัย ประกอบด้วย ความสามารถดังต่อไปนี้ 1) การตั้งค่าคอมพิวเตอร์ขั้นพื้นฐาน (Basis of Computer Configuration) 2) การใช้ซอฟต์แวร์ประยุกต์ (Application) 3) การใช้ระบบคอมพิวเตอร์อย่างปลอดภัย (Safety) 4) การสืบค้นข้อมูล (Investigation) และ 5) การติดต่อสื่อสาร (Communication) นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังสามารถสังเคราะห์องค์ประกอบและตัวชี้วัดของทักษะพื้นฐานทางดิจิทัลสำหรับข้าราชการทหารสายวิทยาการการศึกษาได้ 5 องค์ประกอบ ที่ประกอบด้วย 60 ตัวชี้วัด ซึ่งอาจใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะสำหรับข้าราชการทหารสายวิทยาการการศึกษาได้

คำสำคัญ: ข้าราชการทหาร, ทักษะทางดิจิทัล, วิทยาการการศึกษา

Abstract

The purpose of this research was to design components and indicators of fundamentals of digital skill for military officers in education science. The research method used in-depth interviews with a sample of informants, which consisted of the education science for military officer's curriculum supervising group, a group of teaching staff in military school, and a group of staff working as administrative officers of the education section in military school, totaling 7 people.

From the research results, the researcher was able to synthesize the meaning of the term “*fundamental of digital skills*” means a group of abilities in using computer technology for teaching, teaching support, and research. It consists of the following abilities: 1) basis of computer configuration (B), 2) use of application software (A), 3) safe use of computer systems (S), 4) searching for information. (I) and 5) communication (C). In addition, the researcher can synthesize components and indicators of fundamentals of digital skill for military officers in educational science are 5 components consisting of 60 indicators which may be used as guidelines for developing a competency-based curriculum for military officers in education science.

Keywords: Education Science, Digital Skill, Military

ที่มาและความสำคัญ

แนวความคิดการเปลี่ยนผ่านทางดิจิทัล (Digital Transformation) เป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ในทุกองค์กร ทั้งภาครัฐและเอกชน (Schwertner, 2017) ซึ่งการเปลี่ยนผ่านนี้มีผลอย่างมากต่อการดำรงอยู่ขององค์กร รวมถึงความสำเร็จในการดำเนินงานขององค์กร ในสภาพแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว (Vial, 2021) ทั้งนี้ หน่วยงานทางทหารก็เป็นหนึ่งในองค์กรที่จำเป็นจะต้องมีการเปลี่ยนผ่านทางดิจิทัล ซึ่งหนึ่งในปัจจัยสำคัญของการเปลี่ยนผ่านทางดิจิทัลก็คือข้าราชการทหารซึ่งปฏิบัติงานอยู่ในหน่วยงานนั้น ๆ (Lei & Jing, 2016)

กล่าวถึงกองบัญชาการกองทัพไทย ในปี พ.ศ.2561 ที่ผ่านมา ก็ได้มีการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของข้าราชการที่ปฏิบัติงานในกองทัพไทย โดยกำหนดให้มีการจัดตำแหน่งหน้าที่ของข้าราชการทหารออกเป็นสายวิทยาการต่าง ๆ รวม 23 สายวิทยาการ โดยสายวิทยาการการศึกษาเป็นสายวิทยาการ ซึ่งถูกจัดตั้งขึ้นใหม่เป็นลำดับที่ 23 อันมีวัตถุประสงค์ของสายวิทยาการในการผลิตและพัฒนาบุคลากรของกองทัพไทยให้มีความรู้และทักษะในการปฏิบัติหน้าที่ได้บรรลุเป้าหมาย (คำสั่งกองทัพไทย ที่ กท 87/2561 เรื่อง ทดลองใช้สายวิทยาการสายงาน และหัวหน้าสายวิทยาการ บก.ทท., 2561) ดังนั้น ข้าราชการทหารสายวิทยาการการศึกษา จึงจำเป็นต้องมีทักษะทางดิจิทัลก่อนเป็นลำดับแรกเพราะถือเป็นแม่พิมพ์ในการผลิตบุคลากร ซึ่งอาจเป็นกุญแจสำคัญสำหรับการเปลี่ยนผ่านทางดิจิทัลของกองบัญชาการกองทัพไทย

ทักษะทางดิจิทัลเป็นกลุ่มความสามารถของบุคคลที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตส่วนตัวและการเรียนรู้ ซึ่งถูกกำหนดรายละเอียดไว้แตกต่างกันไปตามบริบทต่าง ๆ ยกตัวอย่างเช่น สหภาพยุโรป (European Union-EU) ได้กำหนดรายละเอียดของทักษะทางดิจิทัลของประชากรไว้เป็นรายด้าน ประกอบไปด้วยกลุ่มของความสามารถ 5 ด้าน (Vuorikari, Punie, Carretero, and Van, 2016)

ดังต่อไปนี้ 1) ด้านข้อมูลและการรู้ข้อมูล (Information and Data Literacy) 2) ด้านการสื่อสารและการทำงานร่วมกัน (Communication and Collaboration) 3) ด้านการสร้างเนื้อหาดิจิทัล (Digital Content Creation) 4) ด้านความปลอดภัย (Safety) และ 5) ด้านการแก้ปัญหา (Problem Solving) สอดคล้องกับกรมแรงงานรัฐแมริแลนด์ของสหรัฐอเมริกา (Maryland Department of Labor) ที่กำหนดรายละเอียดของทักษะทางดิจิทัลของแรงงานฝีมือไว้เป็น 7 ด้าน (Beattie, Coupe, Terrell, Marshall, & Willson, 2021) ได้แก่ 1) ด้านเทคนิค (Technical) 2) ด้านความมั่นคงปลอดภัย (Civic) 3) ด้านการสื่อสาร (Communicative) 4) ด้านการทำงานร่วมกัน (Collaborative) 5) ด้านการคิดเชิงคำนวณ (Computational Thinking) 6) ด้านการสืบค้น (Investigative) และ 7) ด้านการผลิต (Productive) ทั้งนี้ ในส่วนของประเทศไทยมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชได้มีการเผยแพร่องค์ประกอบของทักษะทางดิจิทัลไว้เช่นเดียวกัน อันประกอบไปด้วย 8 องค์ประกอบ (สุชาติ สกลกิจรุ่งโรจน์, 2563) ได้แก่ 1) พื้นฐานคอมพิวเตอร์ 2) การป้องกันความเสี่ยง 3) ซอฟต์แวร์ประยุกต์ 4) ความถูกต้องเหมาะสม 5) พื้นฐานอินเทอร์เน็ต 6) การค้นหาสารสนเทศ 7) การติดต่อสื่อสาร และ 8) การเรียนการสอนออนไลน์

จากการกำหนดรายละเอียดของทักษะทางดิจิทัลตามนิยามของหน่วยงานต่าง ๆ ตามที่ได้ยกตัวอย่างมานี้เป็นที่สังเกตได้ว่าการกำหนดรายละเอียดเป็นส่วน ๆ ทั้งที่ทับซ้อน และส่วนที่เกี่ยวข้องกัน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดทักษะทางดิจิทัลซึ่งมีบริบทเฉพาะ สำหรับข้าราชการทหารสายวิทยาการการศึกษาของกองบัญชาการกองทัพไทย เพื่อนำไปใช้เป็นข้อมูลสำคัญในการพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรม และวิธีการวัดผลการเรียนรู้ในหลักสูตรตามแนวทางการรับราชการของสายวิทยาการการศึกษาต่อไป

คำถามวิจัย

1. องค์ประกอบของทักษะพื้นฐานทางดิจิทัลสำหรับข้าราชการทหารสายวิทยาการการศึกษา มีจำนวนและรายละเอียดเป็นอย่างไร
2. ตัวชี้วัดของทักษะพื้นฐานทางดิจิทัลข้าราชการทหารสายวิทยาการการศึกษามีจำนวนและรายละเอียดเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อออกแบบองค์ประกอบและตัวชี้วัดทักษะพื้นฐานทางดิจิทัลสำหรับข้าราชการทหารสายวิทยาการการศึกษา

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งใช้การรวบรวมข้อมูลทางเอกสาร และการสัมภาษณ์เชิงลึกดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

ผู้ให้ข้อมูลเพื่อการสัมภาษณ์เชิงลึกในการวิจัยครั้งนี้มีจำนวน 7 ท่าน จำแนกเป็น 3 กลุ่ม ดังต่อไปนี้

1. กลุ่มที่ 1 กลุ่มกำกับการฝึกอบรมหลักสูตรตามแนวทางการรับราชการของสายวิทยาการการศึกษาสังกัดสถาบันวิชาการป้องกันประเทศ กองบัญชาการกองทัพไทย ประกอบด้วย ผู้บริหารในสำนักงานการศึกษาทหารจำนวน 1 ท่าน
2. กลุ่มที่ 2 กลุ่มผู้ปฏิบัติงานสอนในโรงเรียนทหารสังกัดสถาบันวิชาการป้องกันประเทศ กองบัญชาการกองทัพไทย ประกอบด้วย ผู้สอนที่มีประสบการณ์การสอนอย่างน้อย 10 ปี 1 ท่าน ผู้สอนที่มีประสบการณ์การสอนอย่างน้อย 5 ปี 1 ท่าน และผู้สอนที่มีประสบการณ์การสอนอย่างน้อย 3 ปี 1 ท่าน รวม 3 ท่าน

3. กลุ่มที่ 3 กลุ่มผู้ปฏิบัติงานเป็นเจ้าหน้าที่ธุรการของส่วนการศึกษาในโรงเรียนทหาร สังกัดสถาบันวิชาการป้องกันประเทศ กองบัญชาการกองทัพไทย ประกอบด้วยเจ้าหน้าที่ที่มีประสบการณ์ทำงานอย่างน้อย 10 ปี 1 ท่าน เจ้าหน้าที่ที่มีประสบการณ์ทำงานอย่างน้อย 5 ปี 1 ท่าน และเจ้าหน้าที่ที่มีประสบการณ์ทำงานอย่างน้อย 3 ปี 1 ท่าน รวม 3 ท่าน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มีดังนี้

1. แบบบันทึกประวัติของผู้ให้ข้อมูล
2. เอกสารสรุปร่างขององค์ประกอบและตัวชี้วัดที่ได้จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยตั้งต้น
3. ข้อคำถามสัมภาษณ์เชิงลึกที่ผ่านการประเมินความตรงของข้อคำถาม (IOC) ด้วยผู้เชี่ยวชาญที่มีคุณวุฒิปริญญาเอกด้านการศึกษากำหนด 3 ท่าน โดยประเด็นในข้อคำถามสัมภาษณ์ประกอบด้วย นิยามความหมายของทักษะพื้นฐานทางดิจิทัล องค์ประกอบ และตัวชี้วัดทักษะพื้นฐานทางดิจิทัลในบริบทเฉพาะสำหรับข้าราชการทหารสายวิทยาการการศึกษาผ่านการให้เหตุผลความจำเป็นและรายละเอียดการปฏิบัติงานด้วยทักษะทางดิจิทัลของข้าราชการทหารในสายวิทยาการการศึกษาโดยอิงจากร่างขององค์ประกอบและตัวชี้วัดที่ได้จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยตั้งต้น

4. แบบบันทึกการสัมภาษณ์ จำแนกเป็น 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ความหมายของทักษะทางดิจิทัล ตอนที่ 2 องค์ประกอบของทักษะทางดิจิทัล และตอนที่ 3 ตัวชี้วัดของทักษะทางดิจิทัล

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูล มีดังนี้

1. ขอความอนุเคราะห์รายชื่อและข้อมูลการติดต่อของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องภายในสถาบันวิชาการป้องกันประเทศ ประกอบด้วยสำนักการศึกษาทหาร สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ (สศท.สพท.) และส่วนการศึกษา โรงเรียนเตรียมทหาร สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ (สศท.รร.ตท.สพท.)

2. สุ่มเลือกติดต่อบุคคลในรายชื่อที่มีคุณสมบัติตามที่กำหนดไว้ตามข้อ 1 เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์การสัมภาษณ์ และวิธีการสัมภาษณ์ หากบุคคลตามบัญชีรายชื่อยินยอให้ข้อมูล ผู้วิจัยทำการนัดหมายวัน และเวลาที่สะดวกในการสนทนา

3. เตรียมความพร้อมก่อนการสัมภาษณ์ ได้แก่ เอกสารนำเสนอข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับการวิจัย ข้อคำถามสำหรับการสัมภาษณ์ และอุปกรณ์บันทึกเสียง

4. ดำเนินการสัมภาษณ์โดยเริ่มต้นจากการแนะนำตัว อธิบายวัตถุประสงค์การสัมภาษณ์ กล่าวขอบคุณสำหรับความร่วมมือ และขออนุญาตบันทึกเสียงการสนทนาเพื่อใช้ตรวจสอบผลการจดบันทึก จากนั้นดำเนินการสัมภาษณ์ตามประเด็นที่กำหนด โดยเปิดโอกาสให้ผู้ให้ข้อมูลแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระต่อความหมายของทักษะทางดิจิทัล รวมถึงร่างขององค์ประกอบและตัวชี้วัดที่ได้จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยตั้งต้น

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลหลังจากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูล มีดังนี้

1. ถอดเทปจากการสัมภาษณ์
2. จัดระเบียบข้อมูลโดยใช้โปรแกรมจัดการเอกสารและโปรแกรมจัดการตาราง
3. สรุปข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์
4. นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ รวมทั้งการทบทวนเอกสารและการวิจัยที่เกี่ยวข้องเพิ่มเติมมาสังเคราะห์องค์ประกอบและตัวชี้วัดทักษะพื้นฐานทางดิจิทัลสำหรับข้าราชการทหารสายวิทยาการการศึกษา

ผลการวิจัย

จากการทบทวนเอกสาร งานวิจัย และการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ความหมายองค์ประกอบ และตัวชี้วัดของทักษะพื้นฐานทางดิจิทัลสำหรับข้าราชการทหารสายวิทยาการการศึกษา ได้ข้อสรุป ดังนี้

1. ความหมายของทักษะทางดิจิทัล

ผู้วิจัยได้เริ่มการนิยามความหมายของทักษะทางดิจิทัลผ่านการพิจารณาความหมายตามพจนานุกรมทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยพิจารณาแยกเป็น 2 คำ ได้แก่ “ทักษะ” และ “ดิจิทัล” ปรากฏรายละเอียด ดังนี้

1) คำว่า ทักษะ (Skill) ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554 ให้ความหมายว่า ความชำนาญ (สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, 2554) ส่วนพจนานุกรมฉบับออกฟอร์ด ให้ความหมายว่า ความสามารถในการทำบางสิ่งได้ดี “*The ability to do something well.*” (Oxford Learner’s Dictionaries, n.d.)

2) คำว่า ดิจิทัล (Digital) ตามพจนานุกรมศัพท์คอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2549 ให้ความหมายว่า การเก็บข้อมูลด้วยระบบคอมพิวเตอร์ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2549) ส่วนพจนานุกรมฉบับออกฟอร์ด ให้ความหมายว่า การเชื่อมโยงกับการใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์โดยเฉพาะอินเทอร์เน็ต “*Connected with the use of computer technology, especially the internet.*” (Oxford Learner’s Dictionaries, n.d.)

จากการพิจารณาความหมายของคำว่า ทักษะ และดิจิทัล ตามพจนานุกรมทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ที่ได้ยกตัวอย่างมาแล้วข้างต้น ผู้วิจัยสามารถสรุปความหมายของ “ทักษะทางดิจิทัล” ได้ว่าหมายถึง “ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์” ทั้งนี้ หลังจากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ผู้วิจัยได้ใช้เทคนิค

ระบุธีม (Identify Themes) ซึ่งการจัดระเบียบข้อมูลเชิงคุณภาพเพื่อจัดทำประเด็น และความสัมพันธ์ระหว่างประเด็น (Ryan & Bernard, 2003) ซึ่งสามารถสังเคราะห์เป็นความหมายของทักษะทางดิจิทัลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกได้ว่าหมายถึง กลุ่มของความสามารถในการใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์เพื่อการปฏิบัติงานการสอน การสนับสนุนการสอน และการศึกษาวิจัย ประกอบด้วย ความสามารถดังต่อไปนี้ 1) การตั้งค่าคอมพิวเตอร์ขั้นพื้นฐาน 2) การใช้ซอฟต์แวร์ประยุกต์ 3) การใช้งานระบบคอมพิวเตอร์อย่างปลอดภัย 4) การสืบค้นข้อมูล และ 5) การติดต่อสื่อสาร

2. องค์ประกอบของทักษะทางดิจิทัลสำหรับข้าราชการทหารสายวิทยาการการศึกษา

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ผู้วิจัยได้สังเคราะห์องค์ประกอบของทักษะทางดิจิทัลสำหรับข้าราชการทหารสายวิทยาการการศึกษาได้ 5 องค์ประกอบ ซึ่งมีชื่อย่อว่า “BASIC” โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1 B: Basis of Computer Configuration หมายถึง กลุ่มของความสามารถในการตั้งค่าการใช้งานคอมพิวเตอร์ ประกอบด้วย ความสามารถในการเข้าสู่โหมดการทำงานต่าง ๆ ของคอมพิวเตอร์ เช่น การจัดการไฟล์ การจัดการโฟลเดอร์ การตั้งค่าหน้าจอ การตั้งค่าเสียง และการเชื่อมต่ออุปกรณ์ต่อพ่วงอื่น ๆ

2.2 A: Application หมายถึง กลุ่มของความสามารถในการใช้ซอฟต์แวร์ประยุกต์ทั้งรูปแบบออนไลน์และออฟไลน์ที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานการสอน และการสนับสนุนการสอน ประกอบด้วย การใช้ซอฟต์แวร์ประมวลผลคำ (Word Processing Software) การใช้ซอฟต์แวร์ตารางทำงาน (Spread Sheet Software) การใช้ซอฟต์แวร์นำเสนอ (Presentation Software) การใช้ซอฟต์แวร์เปิดมัลติมีเดีย และการใช้ระบบการจัดการเรียนรู้ออนไลน์ (Online Learning Management System)

2.3 S: Safety หมายถึง กลุ่มของความสามารถในการใช้งานระบบคอมพิวเตอร์อย่างปลอดภัย ทั้งรูปแบบออนไลน์และออฟไลน์ ประกอบด้วย ความสามารถในการตั้งรหัสผ่านเข้าเครื่องคอมพิวเตอร์ หรือบัญชีผู้ใช้ในระบบต่าง ๆ และการตั้งค่าความเป็นส่วนตัว ในบัญชีตัวตนในระบบออนไลน์

2.4 I: Investigation หมายถึง กลุ่มของความสามารถในการสืบค้นข้อมูลทั้งรูปแบบออนไลน์และออฟไลน์ ประกอบด้วย ความสามารถในการใช้เครื่องมือค้นหาข้อมูลจากไฟล์ในเครื่องคอมพิวเตอร์ ความสามารถในการเข้าถึงเว็บไซต์ที่เป็นแหล่งสืบค้นที่น่าเชื่อถือ และความสามารถในการคัดเลือกข้อมูลมาเรียบเรียงใหม่อย่างเหมาะสมสอดคล้องกับเป้าหมายของการสืบค้น

2.5 C: Communication หมายถึง กลุ่มของความสามารถในการติดต่อสื่อสารในรูปแบบออนไลน์และออฟไลน์ ประกอบด้วย ความสามารถในการใช้จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (E-mail) ความสามารถในการใช้สื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) และความสามารถในการจัดประชุมทางไกลผ่านจอภาพ (Video Conference)

องค์ประกอบของทักษะทางดิจิทัลสำหรับข้าราชการทหารสายวิทยาการการศึกษาทั้ง 5 องค์ประกอบนี้ จะถูกแบ่งออกตามกลุ่มของความสามารถที่แยกออกจากกันด้วยการหลีกเลี่ยงไม่ให้มีลักษณะพฤติกรรม การปฏิบัติงานที่ทับซ้อนกันในแต่ละองค์ประกอบ เพื่อความชัดเจนในการนำไปกำหนดตัวชี้วัด ซึ่งส่งผลต่อการสังเกตพฤติกรรมในการปฏิบัติงานของข้าราชการทหารสายวิทยาการการศึกษาตามองค์ประกอบนั้น ๆ

3. ตัวชี้วัดของทักษะทางดิจิทัลสำหรับข้าราชการทหารสายวิทยาการการศึกษา

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ผู้วิจัยสามารถสังเคราะห์ตัวชี้วัดตามองค์ประกอบของทักษะทางดิจิทัลสำหรับข้าราชการทหารสายวิทยาการการศึกษาทั้ง 5 องค์ประกอบ ได้รวมจำนวน 60 ตัวชี้วัด โดยมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

3.1 องค์ประกอบที่ 1 (B: Basis of Computer Configuration)

กลุ่มของความสามารถในการตั้งค่าการใช้งานคอมพิวเตอร์ประกอบด้วย 10 ตัวชี้วัด ได้แก่

3.1.1 การเปิดและปิดคอมพิวเตอร์

3.1.2 การสลับหน้าต่างการทำงานของซอฟต์แวร์ต่าง ๆ

3.1.3 การคัดลอกไฟล์และโฟลเดอร์ในระบบคอมพิวเตอร์

3.1.4 การเปลี่ยนชื่อไฟล์และโฟลเดอร์

3.1.5 การเรียกดูขนาดของไฟล์และโฟลเดอร์

3.1.6 การปรับความสว่างของหน้าจอคอมพิวเตอร์

3.1.7 การปรับระดับเสียงของคอมพิวเตอร์

3.1.8 การเชื่อมต่อเครื่องฉายภาพหรือจอภาพเข้ากับคอมพิวเตอร์

3.1.9 การเชื่อมต่อลำโพงเข้ากับคอมพิวเตอร์

3.1.10 การเชื่อมต่อไมโครโฟนเข้ากับคอมพิวเตอร์

3.2 องค์ประกอบที่ 2 (A: Application)

กลุ่มของความสามารถในการใช้ซอฟต์แวร์ประยุกต์ทั้งรูปแบบออนไลน์และออฟไลน์ ประกอบด้วย 15 ตัวชี้วัด ได้แก่

3.2.1 การสร้างเอกสารประมวลผลคำ (Microsoft Word) เช่น บันทึกข้อความ แผนการสอน เอกสารประกอบการสอนที่มีสมการทางคณิตศาสตร์และสัญลักษณ์พิเศษ เป็นต้น

3.2.2 การสร้างเอกสารตาราง (Microsoft Excel) เช่น บันทึกการขาด-ลา/มาสาย หรือตารางบันทึกคะแนน เป็นต้น

3.2.3 การใช้สถิติเบื้องต้นเพื่อสรุปข้อมูลในเอกสารตาราง เช่น การคำนวณร้อยละของผู้ที่ลาเรียน หรือการตัดสินผลการเรียนจากระดับคะแนน เป็นต้น

3.2.4 การแปลงข้อมูลในรูปแบบตัวอักษรหรือตัวเลขในตารางให้เป็นแผนภูมิ เช่น แผนภูมิแท่งหรือแผนภาพการกระจาย เป็นต้น

3.2.5 การสร้างไฟล์นำเสนอเนื้อหาด้วยข้อความและสื่อมัลติมีเดีย (Microsoft Powerpoint) เช่น สไลด์ประมวลภาพกิจกรรมในหน่วยงาน สไลด์ประกอบวาระการประชุมหรือสไลด์ประกอบการเรียนการสอนในชั้นเรียน เป็นต้น

3.2.6 การบันทึกไฟล์เอกสารประมวลผลคำไฟล์เอกสารตาราง หรือไฟล์สไลด์นำเสนอให้อยู่ในรูปแบบเอกสารพกพา (PDF)

3.2.7 การเรียกใช้ไฟล์สื่อมัลติมีเดีย เช่น เพลง รูปภาพ วิดีทัศน์

3.2.8 การเข้าระบบการจัดการเรียนรู้ออนไลน์

3.2.9 การออกจากระบบการจัดการเรียนรู้ออนไลน์

3.2.10 การสร้างโมดูลบทเรียนในระบบการจัดการเรียนรู้ออนไลน์

3.2.11 การจัดเรียงลำดับของโมดูลบทเรียนในระบบการจัดการเรียนรู้ออนไลน์ตามแผนการสอน

3.2.12 การแนบไฟล์เอกสารหรือสื่อมัลติมีเดียไว้ในโมดูลบทเรียนในระบบการจัดการเรียนรู้ออนไลน์

3.2.13 การดาวน์โหลดไฟล์ที่ถูกแนบอยู่ในระบบการจัดการเรียนรู้ออนไลน์กลับลงในคอมพิวเตอร์

3.2.14 การสร้างแบบสำรวจหรือแบบทดสอบออนไลน์

3.2.15 การดึงข้อมูลผลการทำแบบสำรวจหรือแบบทดสอบออนไลน์กลับมาสรุปผล

3.3 องค์ประกอบที่ 3 (S: Safety)

กลุ่มของความสามารถในการใช้งานระบบคอมพิวเตอร์อย่างปลอดภัยทั้งรูปแบบออนไลน์และออฟไลน์ ประกอบด้วย 10 ตัวชี้วัด ได้แก่

3.3.1 การตั้งรหัสผ่านเข้าเครื่องคอมพิวเตอร์โดยมีการผสม ตัวเลข ตัวอักษร และอักขระพิเศษ

3.3.2 การตั้งรหัสผ่านของบัญชีผู้ใช้งานในบริการต่าง ๆ บนอินเทอร์เน็ตโดยมีการผสม ตัวเลข ตัวอักษร และอักขระพิเศษ

3.3.3 การเปลี่ยนรหัสผ่านของบัญชีผู้ใช้งานในบริการต่าง ๆ บนอินเทอร์เน็ต

3.3.4 การตั้งค่าไม่ให้เว็บเบราว์เซอร์จดจำรหัสผ่าน

3.3.5 การตั้งค่าความเป็นส่วนตัวส่วนตัวในบัญชี

3.3.6 การติดตั้งเครื่องมือป้องกันไวรัสคอมพิวเตอร์

3.3.7 การเปิดการทำงานของเครื่องมือป้องกันไวรัสคอมพิวเตอร์

3.3.8 การปิดการทำงานของเครื่องมือป้องกันไวรัสคอมพิวเตอร์เป็นการชั่วคราว

3.3.9 การตรวจสอบหาไวรัสบนอุปกรณ์บันทึกข้อมูลของเครื่องคอมพิวเตอร์

3.3.10 การตรวจสอบหาไวรัสที่อาจติดมากับอุปกรณ์บันทึกข้อมูลภายนอก

3.4 องค์ประกอบที่ 4 (I: Investigation)

กลุ่มของความสามารถในการใช้การสืบค้นข้อมูลทั้งรูปแบบออนไลน์และออฟไลน์ ประกอบด้วย 10 ตัวชี้วัด ได้แก่

3.4.1 การเปิดใช้เครื่องมือค้นหาไฟล์ในเครื่องคอมพิวเตอร์

3.4.2 การกำหนดคำค้นหาไฟล์ในเครื่องคอมพิวเตอร์

3.4.3 การกำหนดคำสืบค้นข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต

3.4.4 การสืบค้นข้อมูลผ่านเว็บเบราว์เซอร์

3.4.5 การค้นหาคำเฉพาะที่ต้องการในหน้าเว็บเพจ หรือเอกสารออนไลน์

3.4.6 การสืบค้นข้อมูลจากฐานข้อมูลทางวิชาการในประเทศ

3.4.7 การสืบค้นข้อมูลจากฐานข้อมูลทางวิชาการต่างประเทศ

3.4.8 การตรวจสอบคุณภาพของวารสารวิชาการ

3.4.9 การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลที่ได้จากการสืบค้น

3.4.10 การคัดเลือกข้อมูลมาเรียบเรียงใหม่เพื่อตอบโจทย์ของการสืบค้น

3.5 องค์ประกอบที่ 5 (C: Communication)

กลุ่มของความสามารถในการใช้การสืบค้นข้อมูลทั้งรูปแบบออนไลน์และออฟไลน์ ประกอบด้วย 15 ตัวชี้วัด ได้แก่

3.5.1 การลงทะเบียนเพื่อเข้าใช้ระบบจดหมายอิเล็กทรอนิกส์

3.5.2 การส่งจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ที่มีข้อความ รูปภาพ และไฟล์แนบ

3.5.3 การเปิดอ่านจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ที่อยู่ในกล่องจดหมายประเภทต่าง ๆ

3.5.4 การส่งต่อจดหมายอิเล็กทรอนิกส์

3.5.5 การลบจดหมายอิเล็กทรอนิกส์อยู่ในกล่องจดหมายประเภทต่าง ๆ

3.5.6 การลงทะเบียนเพื่อเข้าใช้แอปพลิเคชันสำหรับการแชท

3.5.7 การเพิ่มบัญชีบุคคลอื่นสำหรับการติดต่อผ่านแอปพลิเคชันสำหรับการแชท

3.5.8 การส่งข้อความ ภาพ หรือ ไฟล์เอกสาร ผ่านแอปพลิเคชันสำหรับการแชท

3.5.9 การดาวน์โหลดข้อความ ภาพ หรือ ไฟล์เอกสารแอปพลิเคชันสำหรับการแชท ลงในเครื่องมือสื่อสาร เช่น คอมพิวเตอร์ สมาร์ทโฟน หรือ แท็บเล็ต เป็นต้น

3.5.10 การส่งต่อข้อความ ภาพ หรือ ไฟล์เอกสารให้บุคคลอื่นผ่านแอปพลิเคชันสำหรับการแชท

3.5.11 การยกเลิกการส่งข้อความ ภาพ หรือไฟล์เอกสารที่ส่งผ่านแอปพลิเคชันสำหรับการแชท

3.5.12 การติดตั้งอุปกรณ์สำหรับการจัดประชุมทางไกลผ่านจอภาพ

3.5.13 การใช้ซอฟต์แวร์ตั้งห้องประชุมทางไกลผ่านจอภาพ

3.5.14 การนำเสนอสื่อมัลติมีเดียการประชุมทางไกลผ่านจอภาพ

3.5.15 การบันทึกวีดิทัศน์การประชุมทางไกลผ่านจอภาพ

สรุปและอภิปรายผล

จากการสังเคราะห์ความหมายของทักษะทางดิจิทัลสำหรับข้าราชการทหารสายวิทยาการการศึกษา ผ่านการทบทวนเอกสาร และการสัมภาษณ์เชิงลึกสรุปได้ว่า ทักษะทางดิจิทัล หมายถึง กลุ่มของความสามารถ

ในการใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์เพื่อการปฏิบัติงานการสอน การสนับสนุนการสอน และการศึกษาวิจัย ประกอบด้วย ความสามารถ ดังต่อไปนี้ 1) การตั้งค่าคอมพิวเตอร์ ขั้นพื้นฐาน 2) การใช้ซอฟต์แวร์ประยุกต์ 3) การใช้งานระบบคอมพิวเตอร์อย่างปลอดภัย 4) การสืบค้นข้อมูล และ 5) การติดต่อสื่อสาร สอดคล้องกับ สำนักงานคณะกรรมการการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2561) ที่ได้กล่าวถึง สมรรถนะด้านดิจิทัลสำหรับพลเมืองไทย (Digital Competency) ว่าเป็นความสามารถในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพเพื่อการทำงาน การแก้ปัญหา การสื่อสาร การจัดการข้อมูล การร่วมมือ การสร้างเนื้อหา และความรู้ อีกทั้งยังสอดคล้องกับ Reedy & Goodfellow (2012) ที่ได้กล่าวถึงทักษะทางดิจิทัลว่าเป็นความรู้และความสามารถในการค้นหา และใช้ข้อมูล ที่ครอบคลุมการสื่อสาร การทำงานร่วมกัน การตระหนักรู้ทางสังคมในสภาพแวดล้อมดิจิทัล ความเข้าใจเกี่ยวกับความปลอดภัยทางอิเล็กทรอนิกส์ และการสร้างข้อมูลใหม่ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ UNESCO (2018) ที่กล่าวถึง ทักษะทางดิจิทัลว่า หมายถึง ความสามารถในการเข้าถึง การจัดการ การทำความเข้าใจ การผสมรวม การสื่อสาร การประเมิน และสร้างข้อมูล อย่างปลอดภัยและเหมาะสมผ่านเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการทำงานอย่างเหมาะสม

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ผู้วิจัยสามารถสังเคราะห์องค์ประกอบของทักษะทางดิจิทัล สำหรับข้าราชการทหารสายวิทยาการการศึกษาได้ 5 องค์ประกอบ ซึ่งมีชื่อย่อว่า “BASIC” โดยมีรายละเอียด คือ 1) การตั้งค่าคอมพิวเตอร์ขั้นพื้นฐาน (B: Basis of Computer Configuration) 2) การใช้ซอฟต์แวร์ประยุกต์ (A: Application) 3) การใช้งานระบบคอมพิวเตอร์อย่างปลอดภัย (S: Safety) 4) การสืบค้นข้อมูล (I: Investigation) และ 5) การติดต่อสื่อสาร

(C: Communication) องค์ประกอบทั้ง 5 องค์ประกอบนี้ สอดคล้องกับ สุชาติ สกลกิจรุ่งโรจน์ (2563); Vuorikari, Punie, Carretero, and Van (2016); Beattie, Coupe, Terrell, Marshall, and Wilson (2021) ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้เป็นร่างขององค์ประกอบและตัวชี้วัดตั้งต้น ในการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยที่กลุ่มผู้ให้ข้อมูลได้มีความคิดเห็นไปในทางเดียวกันว่า องค์ประกอบและตัวชี้วัดที่สังเคราะห์ขึ้นควรตัดส่วนที่ไม่จำเป็นกับการปฏิบัติงานสอน และการสนับสนุนการสอนของข้าราชการทหารสายวิทยาการ การศึกษาออกให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ เพื่อความเหมาะสมในการนำไปใช้จริงในบริบทของสายวิทยาการ การศึกษา นอกจากนี้ยังมีข้อเสนอแนะจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูล กลุ่มกำกับกับการฝึกอบรมหลักสูตรตามแนวทางการ รับราชการของสายวิทยาการการศึกษาที่ให้ความคิดเห็นว่า ควรยึดองค์ประกอบของทักษะทางดิจิทัลจากต่างประเทศ มาพิจารณาในการกำหนดรายละเอียดของทักษะทางดิจิทัล ของสายวิทยาการการศึกษาเพื่อความเป็นสากลในการ นำไปใช้และเผยแพร่

นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้สังเคราะห์ตัวชี้วัด จำนวน 60 ตัวชี้วัดภายใต้ 5 องค์ประกอบ (“BASIC”) ซึ่งเป็น ประเด็นที่บ่งชี้การมีทักษะพื้นฐานทางดิจิทัลสำหรับ ข้าราชการทหารสายวิทยาการการศึกษา ที่ถูกสังเคราะห์ โดยการหลีกเลี่ยงไม่ให้มีลักษณะการสื่อความที่กำกวม หรือทับซ้อนกันในแต่ละตัวชี้วัด เพื่อความชัดเจนในการ นำไปสร้างแบบวัดในลักษณะรูปรึกซึ่งเป็นเครื่องมือในการ ประเมินตามองค์ประกอบที่สามารถนำมาใช้พิจารณา พฤติกรรมที่แสดงออกได้อย่างเป็นปรนัยและมีประโยชน์ใน การให้ข้อมูลย้อนกลับได้กับผู้นำแบบวัดในลักษณะนี้ไปใช้ Mitchell (2006) สอดคล้องกับ South Suburban College (2014); ซิโนรส กวางแก้ว และสริน เจิมไธสง (2565) ที่ได้มีการนำแบบวัดในลักษณะรูปรึกไปใช้ในการ ประเมินทักษะทางดิจิทัลเช่นเดียวกัน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

องค์ประกอบ และตัวชี้วัดทักษะพื้นฐานทางดิจิทัล สำหรับข้าราชการทหารสายวิทยาการการศึกษานี้ ควรได้รับการศึกษาวิจัยเพิ่มเติมด้วยการนำไปสร้างเป็นแบบวัดที่ชัดเจน และนำไปใช้ทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างเพื่อให้ได้ผลการใช้

องค์ประกอบและตัวชี้วัดในเชิงปริมาณแล้วนำไปวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis: CFA) เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างขององค์ประกอบ และตัวชี้วัดที่พัฒนาขึ้น ซึ่งจะเป็นการสร้างความน่าเชื่อถือ และความเป็นมาตรฐานในการนำไปใช้งานต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กองบัญชาการกองทัพไทย. (2561). คำสั่งกองทัพไทย ที่ กท 87/2561 เรื่องทดลองใช้สายวิทยาการ สายงาน และหัวหน้าสายวิทยาการของ บก.ทท. 15 สิงหาคม 2561.
- ชินอรส กวางแก้ว, และสรสิน เจริญสง. (2565). การจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานผสมผสานกับกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ เพื่อพัฒนาสมรรถนะการรู้เท่าทันดิจิทัล รายวิชาเทคโนโลยี สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม*, 12(3), 287-297.
- สุชาติ สกลกิจรุ่งโรจน์. (2563). การสังเคราะห์ความหมาย องค์ประกอบ และตัวชี้วัดของทักษะการรู้ดิจิทัลสำหรับนักศึกษา ระดับบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. *วารสารอิเล็กทรอนิกส์การเรียนรู้ทางไกลเชิงนวัตกรรม*, 10(1), 82-97.
- สำนักงานคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). กรอบสมรรถนะด้านดิจิทัลของพลเมืองไทย. สืบค้นเมื่อ 20 ตุลาคม 2565, จาก https://web.parliament.go.th/assets/portals/1/files/digital_competence_framework_for_thai_citizens.pdf
- สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. (2554). *ทักษะ*. สืบค้นเมื่อ 15 ตุลาคม 2563, จาก <https://dictionary.orst.go.th>
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2549). *ศัพท์คอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน* (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.
- Beattie, E., Coupe, H., Terrell, T., Marshall, A., & Wilson, E. (2021). *Digital Literacy Framework for Adult Learners*. Retrieved July 3, 2020 from <https://www.dllr.state.md.us/adultliteracy/digitalliteracyframework.pdf>
- Lei, Z., & Jing, Y. (2016). Study on Human Resource Reform in the Digital Transformation. In Bin, X., Chen, Y.N. & Zhao, L. H. (Ed.), *Proceedings of the 2016 Joint International Information Technology, Mechanical and Electronic Engineering*, (p. 471–477). Xi'an, China Retrieved from <https://doi.org/10.2991/JIMEC-16.2016.84>
- Mitchell, A. A. (2006). Introduction to Rubrics: An Assessment Tool to Save Grading Time, Convey Effective Feedback and Promote Student Learning. *Journal of College Student Development*, 47(3), 352–355. Retrieved from <https://doi.org/10.1353/csd.2006.0033>

- Oxford Learner's Dictionaries. (n.d.). *Digital*. Retrieved October 15, 2020 from https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/english/digital_1?q=digital
- Oxford Learner's Dictionaries. (n.d.). *Skill*. Retrieved October 15, 2020 from <https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/english/skill?q=skill>
- Reedy, K., & Goodfellow, R. (2012). *Digital and information literacy framework*. Retrieved October 20, 2020 from <http://www.open.edu/openlearn/educationwww.open.edu/openlearn>
- Ryan, G. W., & Bernard, H. R. (2003). Techniques to Identify Themes. *Field Methods*, 15(1), 85-109. Retrieved from <https://doi.org/10.1177/1525822X02239569>
- Schwertner, K. (2017). Digital Transformation of Business. *Trakia Journal of Sciences*, 15, 388-393. Retrieved from <https://doi.org/10.15547/tjs.2017.s.01.065>
- South Suburban College. (2014). *Technology skill rubric*. Retrieved November 5, 2020 from <https://www.ssc.edu/wp-content/uploads/2014/09/TechnologyRubric.pdf>
- UNESCO. (2018). *A Global Framework of Reference on Digital Literacy Skills for Indicator 4.4.2*. Retrieved November 10, 2020 from <https://uis.unesco.org/sites/default/files/documents/ip51-global-framework-reference-digital-literacy-skills-2018-en.pdf>
- Vial, G. (2021). Understanding digital transformation: A review and a research agenda. *Managing Digital Transformation*, 13-66. Retrieved from <https://doi.org/10.4324/9781003008637-4>
- Vuorikari, R., Punie, Y., Carretero, G. S., & Van, D. B. G. (2016). *DigComp 2.0: The Digital Competence Framework for Citizens*. Retrieved November 10, 2020 from <https://doi.org/10.2791/607218>

การพัฒนาโมเดลการเลียนเสียงเชิงลึกในการประยุกต์ใช้งานด้านสงครามไซเบอร์ The Development of a Deep Voice Model Implemented for Cyber Warfare

บทความวิจัย

พายัพ ศิรินาม¹ และ ประสงค์ ปราณีตพลกรัง²

Payap Sirinam and Prasong Praneetpolgrang

โรงเรียนนายเรืออากาศนวมินทกษัตริยาธิราช กรุงเทพฯ ประเทศไทย 10220

Navaminda Kasatriyadhiraj Royal Air Force Academy, Bangkok, Thailand 10220

E-mail: payap_siri@rtaf.mi.th¹ and E-mail: prasong_pra@rtaf.mi.th²

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาแนวทางการประยุกต์ใช้งานเทคโนโลยีการเลียนแบบเสียงเชิงลึกของมนุษย์ในงานทั่วไป 2) เพื่อศึกษาโมเดลในการพัฒนาตัวแบบการเลียนแบบเสียงเชิงลึกของมนุษย์ที่มีความเหมาะสมสำหรับการใช้งานภาษาไทย 3) เพื่อวิเคราะห์และประเมินประสิทธิภาพของเสียงที่ถูกเลียนแบบ เมื่อถูกนำมาใช้จริงกับผู้ใช้งานในระบบอินเทอร์เน็ต และ 4) เพื่อนำเสนอแนวทางการใช้งานเทคโนโลยีการเลียนแบบเสียงเชิงลึกของมนุษย์ในงานด้านสงครามไซเบอร์ (Cyber Warfare)

ผลการศึกษาพบว่า การประยุกต์ใช้งานเทคโนโลยีการเลียนแบบเสียงเชิงลึก (การเลียนแบบเสียงโดยใช้การเรียนรู้เชิงลึก) ของมนุษย์ในงานทั่วไปโดยเฉพาะกรณีเสียงพูดเป็นภาษาอังกฤษ สามารถใช้โมเดลการสังเคราะห์เสียงของมนุษย์จากประโยคข้อความต่าง ๆ (Text-to-speech Synthesis) ได้ ถึงแม้ว่าอย่างไรก็ตาม โมเดลดังกล่าวมีข้อจำกัดสำคัญ คือ ความต้องการข้อมูลคู่ขนานรวมถึงระยะเวลาในการเตรียมการฝึกฝนโมเดลที่ใช้ภาษาไทย โดยงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยทำการศึกษาและเสนอแนะแนวทางการพัฒนาและประยุกต์ใช้โมเดลการเลียนแบบเสียงเชิงลึกสำหรับงานด้านสงครามไซเบอร์ ผ่านการใช้โมเดลแกน (GAN Model) เพื่อก้าวข้ามข้อจำกัดของโมเดลการสังเคราะห์เสียงของมนุษย์จากประโยคข้อความ

¹ นาวาอากาศตรี ผศ. ดร., อาจารย์กองการศึกษา โรงเรียนนายเรืออากาศนวมินทกษัตริยาธิราช

Squadron Leader Assist.Prof. Dr., Lecture of Academic Faculty, Navaminda Kasatriyadhiraj Royal Air Force Academy

² พลอากาศตรี ศ. ดร., ผู้อำนวยการกองการศึกษา โรงเรียนนายเรืออากาศนวมินทกษัตริยาธิราช

Air Vice Marshal Prof. Dr., Dean of Academic Faculty, Navaminda Kasatriyadhiraj Royal Air Force Academy

ผลการศึกษาพบว่า โมเดลStarGAN-VC และ CycleGAN-VC สามารถใช้ในการแปลงเสียงของบุคคลทั่วไปให้กลายเป็นบุคคลเป้าหมาย เช่น นักการเมือง ผู้บริหารประเทศ เพื่อสร้างข่าวปลอมในสงครามไซเบอร์ได้และมีค่าคุณภาพเสียงสำหรับการรับฟัง (Mean Opinion Score: MOS) สูงสุดที่ 3.59 และมีศักยภาพในการหลอกลวงผู้ใช้งานอินเทอร์เน็ตให้หลงเชื่อว่าเสียงที่ถูกปลอมแปลงเป็นเสียงของบุคคลเป้าหมายจริง โดยในกรณีที่ร้ายแรงที่สุด กลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 40 ถูกหลอกลวงด้วยเสียงปลอมแปลง ผลการศึกษาดังกล่าวนั้นย้ำและสร้างความตระหนักต่อภัยคุกคามรูปแบบใหม่รวมถึงการแสวงหาแนวทางการตรวจจับและป้องกันเสียงปลอมแปลงที่อาจกระทบต่อความมั่นคงของชาติในอนาคต

คำสำคัญ: การเรียนรู้เชิงลึก, การเลียนแบบเสียงเชิงลึก, โมเดลแกน, สงครามไซเบอร์

Abstract

The objectives of this research were 1) to study the implementations of a deep voice technology, 2) to investigate an appropriate model for the development of a deep voice model for Thai language use, 3) to analyze and evaluate the efficiency of the deep voice model after being used by the Internet users, and 4) to present guidelines for using the deep voice technology in the field of cyber warfare.

This study showed that the model for text-to-speech synthesis could be employed in the application of a deep voice technology (Voice Cloning using Deep Learning) in general

work, especially in the case of English speech. However, the model had significant limitations including the requirements of the parallel data and the preparation time required for a Thai-language model training. In this work, the researcher had studied and presented guidelines to develop and apply deep voice models for cyber warfare using a GAN (Generative Adversarial Networks) model to overcome the limitations of human speech synthesis models from text sentences. The results revealed that the StarGAN-VC (StarGAN Voice Conversion) and CycleGAN-VC (CycleGAN Voice Conversion) models could be used to transform the voices of ordinary people into those of the targeted people such as politicians and national executives to create fake news in cyber warfare. Moreover, spoofed voices generated from this model could achieve a highest mean opinion score (MOS) of 3.59 and had the potential to deceive Internet users into believing that the spoofed voice was the voice of a real target. In most severe cases, 40% of the samples were duped by fake voices. These findings highlight and raise awareness of new threats that might affect national security in the future, and the search for ways to detect and prevent them.

Keywords: Deep Learning, Deep Voice, GAN Model, Cyber Warfare

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

มิติด้านไซเบอร์³ ถือเป็นมิติทางการรบที่มีความสำคัญในฐานะสื่อกลางในการสื่อสารข้อมูลที่ต้องดำเนินงานด้านข้อมูลข่าวสารบนมิติด้านไซเบอร์ เพื่อสนับสนุนภารกิจในการป้องกันประเทศและรักษาไว้ซึ่งความมั่นคงแห่งชาติในปัจจุบัน ด้วยเทคโนโลยีการติดต่อสื่อสารที่ทันสมัยขึ้นทำให้ธรรมชาติของการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารของมนุษย์มีแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นบนมิติด้านไซเบอร์ เช่น การผลิตและส่งผ่านข้อมูลข่าวสารผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต การแสดงความคิดเห็น/แนวคิดต่าง ๆ ที่อาจส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของชาติผ่านช่องทางสื่อสังคมออนไลน์ เป็นต้น

ในปัจจุบันเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์⁴ (Artificial Intelligence) ได้มีการพัฒนารุดหน้าไปอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเรียนรู้เชิงลึก⁵ (Deep Learning) จนส่งผลให้คอมพิวเตอร์มีความสามารถในการเรียนรู้และทำงานได้เทียบเท่าหรือเหนือกว่ามนุษย์ (LeCun, Bengio, and Hinton, 2015, p.1-7) โดยความก้าวหน้าดังกล่าวได้ถูกนำมาใช้เพื่องานอรรถประโยชน์ และช่วยให้มนุษย์มีคุณภาพชีวิตและความสะดวกสบายขึ้น อย่างไรก็ตาม จากข่าวสารและเหตุการณ์ในปัจจุบัน พบว่ามีการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ในทางที่ไม่ถูกต้อง (Misuse) ส่งผลกระทบในแง่ลบต่อการใช้ชีวิตของมนุษย์

รวมถึงอาจส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของชาติ (National Security) (Cooke, 2017, p.211-221; Allcott and Gentzkow, 2017, p.21-36)

หนึ่งในเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ที่เกิดจากการเรียนรู้เชิงลึก ที่ได้รับการพัฒนาและมีแนวโน้มการใช้งานในทางลบ คือ เทคโนโลยีการเลียนแบบเสียงของมนุษย์ ด้วยการเรียนรู้เชิงลึก⁶ (Deep Voice) ซึ่งเป็นหนึ่งในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีการเรียนรู้เชิงลึกเพื่อการสร้างสิ่งลวง (Deep Fakes) โดยเทคโนโลยีดังกล่าวมีความสามารถในการเลียนแบบและสังเคราะห์เสียงของมนุษย์ (Li, 2018, p.1462-1474) โดยใช้โมเดลที่ถูกสร้างขึ้นมาจากการเรียนรู้เสียงของบุคคลเป้าหมาย (Target) ซึ่งเทคโนโลยีดังกล่าวทำให้ขอบเขตของภัยคุกคามทางมิติด้านไซเบอร์ได้ถูกขยายบริเวณออกไป ไม่ถูกจำกัดแต่เพียงการโจมตีผ่านระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ แต่ยังหมายรวมถึงการทำการวิศวกรรมทางสังคม⁷ (Social Engineering) เพื่อการล่อลวงหรือสร้างความเข้าใจผิด โดยในช่วงที่ผ่านมามีรายงานของการใช้เทคโนโลยีดังกล่าวเพื่อการทุจริต (Frauds) ทั้งในด้านการเงิน การธนาคาร ผ่านการหลอกลวงด้วยวิธีวิศวกรรมทางสังคม (Kietzmann, Lee, McCarthy, & Kietzmann, 2020, p.135-146)

³ มิติด้านไซเบอร์ (Cyber Domain) เป็นมิติที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารและส่งต่อข้อมูลในระบบคอมพิวเตอร์ และถือเป็นโดเมนที่ 5 ของการรบนอกเหนือจาก มิติภาคพื้นดิน (Land Domain) มิติภาคพื้นน้ำ (Sea Domain) มิติภาคอากาศ (Air Domain) และมิติด้านอวกาศ (Space Domain)

⁴ ปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence) หมายถึง ระบบประมวลผลของคอมพิวเตอร์ หุ่นยนต์ เครื่องจักร หรืออุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ ที่มีการวิเคราะห์เชิงลึกคล้ายความฉลาดของมนุษย์ และสามารถก่อให้เกิดผลลัพธ์ที่เป็นการกระทำได้

⁵ การเรียนรู้เชิงลึก (Deep Learning) เป็นวิธีการการเรียนรู้ของเครื่องบนพื้นฐานของโครงข่ายประสาทเทียม (Neural Networks) โดยการเรียนรู้รูปแบบดังกล่าวสามารถเป็นได้ทั้งแบบการเรียนรู้แบบมีผู้สอน (Supervised Learning) การเรียนรู้แบบกึ่งผู้สอน (Semi-Supervised Learning) และการเรียนรู้แบบไม่มีผู้สอน (Unsupervised Learning)

⁶ เทคโนโลยีการเรียนรู้เชิงลึกเพื่อการสร้างสิ่งลวง (Deep Fakes) เป็นการนำเอาเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ที่ถูกพัฒนาด้วยเทคโนโลยีการเรียนรู้แบบการเรียนรู้เชิงลึก เพื่อเลียนแบบการทำงานของโครงข่ายประสาทของมนุษย์ซึ่งทำให้เทคโนโลยีดังกล่าวมีความสามารถในการปลอมแปลงคุณลักษณะบุคคลต่าง ๆ ได้อย่างอัตโนมัติและมีความแม่นยำ

⁷ วิศวกรรมทางสังคม (Social Engineering) เป็นศิลปะการหลอกลวงผู้คนเพื่อผลประโยชน์ตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ โดยอาศัยจุดอ่อนและความไม่รู้รวมถึงความประมาทเลินเล่อ ทำให้เป็นการโจมตีที่ได้ผลดีมากเมื่อเทียบกับการโจมตีไซเบอร์รูปแบบอื่น ๆ โดยเฉพาะกับคนที่ไม่มีความรู้ทางด้านความมั่นคงปลอดภัย

ในแง่ของความมั่นคงของชาติ เทคโนโลยีการเลียนแบบเสียงอาจเป็นหนึ่งในเครื่องมือที่ทรงพลังในงานด้านสงครามไซเบอร์ผ่านการสร้างข่าวเท็จ (Fake News) หรือการทำให้เกิดความเข้าใจผิดว่าข่าวสารนั้นมาจากบุคคลดังกล่าวจริง ตัวอย่างภัยคุกคามที่อาจเกิดขึ้น คือ ถ้ามีผู้ไม่ประสงค์ดีนำเอาเสียงของผู้บริหารภาครัฐ/ผู้บังคับบัญชาระดับสูง ที่อาจได้มาจากการแอบบันทึกเสียงหรือจากสื่อวิทยุโทรทัศน์และนำเสียงบุคคลเหล่านั้นมาลอกเลียนแบบ และส่งสารผ่านประโยคหรือให้ข่าวที่อาจกระทบต่อภาพลักษณ์และความมั่นคงของกองทัพและประเทศชาติ (Sindermann, Cooper, & Montag, 2020, p.44-48; Karlsen & Aalberg, 2021, p.1-17) จากนั้นก็เผยแพร่เสียงดังกล่าวไปยังสื่อสังคมออนไลน์ เช่น “คลิปลับเสียงของ...” หรือ หากมีการเลียนแบบเสียงของผู้บังคับบัญชาระดับสูง และมีอำนาจสั่งการทางยุทธการและใช้คลิปลับเสียงดังกล่าวโทรไปสั่งการให้ผู้ใต้บังคับบัญชากระทำการใด ๆ ก็อาจก่อให้เกิดความเสียหายอย่างร้ายแรงได้ ดังนั้น จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีการดำเนินการวิจัยและพัฒนาเพื่อศึกษาและทำความเข้าใจเทคโนโลยีดังกล่าว ทั้งในแง่ความเข้าใจพื้นฐานของการสร้าง พัฒนา และกลไกของเทคโนโลยีดังกล่าว เพื่อพัฒนาองค์ความรู้ของหน่วยงานด้านความมั่นคงในการใช้ประโยชน์และต่อต้านการใช้ประโยชน์จากผู้ไม่หวังดีรวมถึงกระบวนการและวิธีการตรวจจับการเลียนแบบเสียง พร้อมทั้งคำอธิบายทางวิทยาศาสตร์ที่เชื่อถือได้เพื่อรองรับต่อการปฏิบัติการในสงครามไซเบอร์ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวทางการประยุกต์ใช้งานเทคโนโลยีการเลียนแบบเสียงเชิงลึกของมนุษย์ในงานทั่วไป
2. เพื่อศึกษาโมเดลในการพัฒนาตัวแบบการเลียนแบบเสียงเชิงลึกของมนุษย์ที่มีความเหมาะสมสำหรับการใช้งานภาษาไทย

3. เพื่อวิเคราะห์และประเมินประสิทธิภาพของเสียงที่ถูกเลียนแบบ เมื่อถูกนำมาใช้จริงกับผู้ใช้งานในระบบอินเทอร์เน็ต

4. เพื่อนำเสนอแนวทางการใช้งานเทคโนโลยีการเลียนแบบเสียงเชิงลึกของมนุษย์ ในงานด้านสงครามไซเบอร์ (Cyber Warfare)

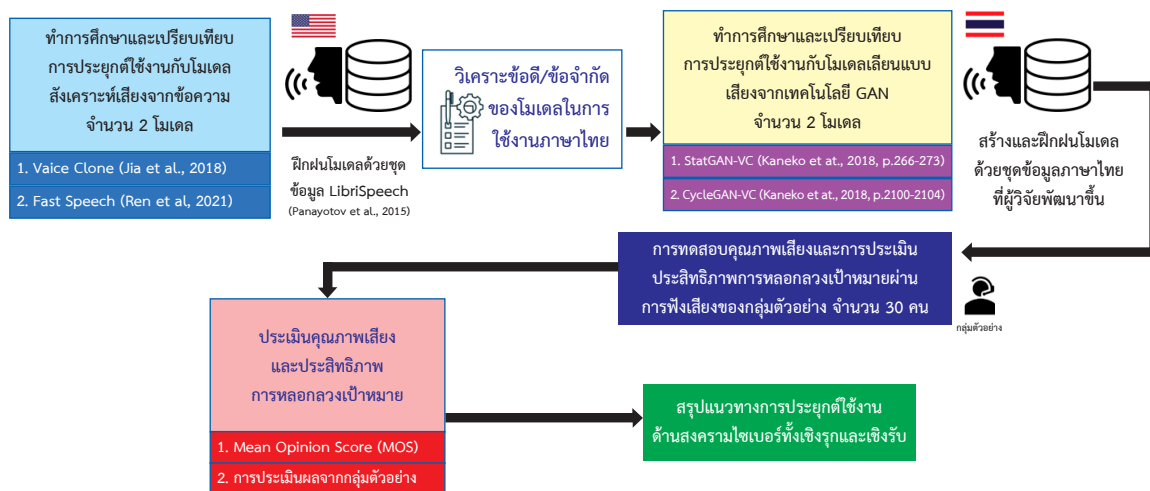
สมมติฐาน

1. ได้แนวทางในการประยุกต์ใช้โมเดลเลียนแบบเสียงเชิงลึกของมนุษย์ที่มีความเหมาะสม รวมถึงแนวทางการนำโมเดลดังกล่าวไปประยุกต์ใช้งานด้านสงครามไซเบอร์
2. องค์ความรู้ที่ได้รับจากการดำเนินการวิจัยสามารถนำมาใช้ในการประยุกต์ใช้ในงานด้านข่าวกรองไซเบอร์เชิงรุก (การเลียนแบบเสียงเพื่อปฏิบัติการข้อมูลข่าวสาร) และเชิงรับ (การตรวจจับและพิสูจน์ทราบ) ซึ่งเป็นหนึ่งในการปฏิบัติการด้านสงครามไซเบอร์ทั้งในปัจจุบันและอนาคต

ขอบเขตงานวิจัย

1. การวิจัยมุ่งเน้นศึกษาแนวทางการพัฒนาและประยุกต์ใช้โมเดลที่เหมาะสมอย่างน้อย 2 โมเดล และศึกษาแนวทางการประยุกต์ใช้งานในด้านสงครามไซเบอร์ พร้อมทำการวัดประสิทธิภาพและประเมินผลโดยใช้กรอบการศึกษาอยู่ในบริบทของการปฏิบัติงานของกองทัพอากาศ
2. การวิจัยในการประเมินผลกับกลุ่มตัวอย่างดำเนินการภายใต้ข้อจำกัดในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19)

กรอบแนวคิดงานวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดงานวิจัย

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

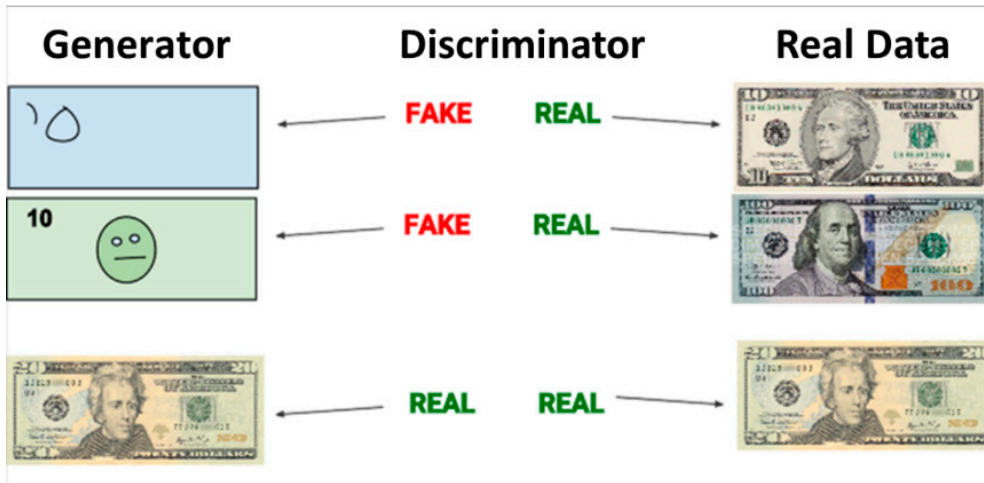
1. การคัดลอกเสียงด้วยเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์

1.1 การสังเคราะห์เสียงจากข้อความ

การสังเคราะห์เสียงจากข้อความ (Text-to-Speech Synthesis: TTS) คือ เทคโนโลยีที่สามารถสร้างเสียงคำพูดใด ๆ จากข้อความที่ระบุร่วมกับเทคโนโลยีด้านการประมวลผลภาษาธรรมชาติ (Natural Language Processing: NLP) ทำให้ได้เทคโนโลยีการสังเคราะห์เสียงจากข้อความ (Text-to-Speech Synthesis: TTS) (Jia et al., 2018, p.1-11) โดยโมเดลที่สร้างขึ้นอยู่บนพื้นฐานของโมเดลการเรียนรู้เชิงลึกในรูปแบบโครงข่ายประสาทเทียมเชิงลึก (Deep Neural Networks: DNN) ที่จะเรียนรู้จากไฟล์คู่ขนาน (เสียงพูดและไฟล์ประโยคข้อความของเสียงพูด) เพื่อสร้างโมเดลที่สามารถสังเคราะห์เสียงจากข้อความที่ผู้ใช้พิมพ์ขึ้น

1.2 การโคลนเสียงพูด

การโคลนเสียงพูด (Voice Cloning) คือ เทคโนโลยีที่สามารถทำการเลียนแบบ หรือแปลงเสียงคำพูดของบุคคลเป้าหมาย (Ren et al., 2021, p.1-15) โดยสามารถดำเนินการผ่านเทคโนโลยีการสังเคราะห์เสียงจากข้อความที่ต้องมีข้อมูลแบบคู่ขนานเช่นเดียวกับกระบวนการสังเคราะห์เสียงจากข้อความที่กล่าวมาข้างต้น หรืออาจใช้ข้อมูลแบบไม่คู่ขนาน (Non-Parallel) กล่าวคือใช้แต่เพียงเสียงอย่างเดียว โดยโมเดลที่ไม่ใช้ข้อมูลแบบคู่ขนานมีลักษณะเด่น คือ มีความสะดวกรวดเร็ว ผู้ใช้งานใช้เพียงเสียงต้นแบบที่ต้องการเลียนแบบและเสียงของผู้ใช้ที่ต้องการพูดออกไป โดยโมเดลจะทำการแปลงเสียงของผู้ใช้ให้มีความคล้ายคลึงกับเสียงต้นแบบให้มากที่สุด

ภาพที่ 2 ตัวอย่างการใช้งาน GAN เพื่อสร้างธนบัตรปลอม

1.3 การแปลงเสียงพูดผ่านโมเดลแกน

แกน (Generative Adversarial Networks: GAN) เป็นเทคโนโลยีการเรียนรู้เชิงลึกที่มีความก้าวหน้าและได้รับความนิยมเป็นอย่างมากในปัจจุบัน ด้วยความสามารถในการสร้างและเลียนแบบข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยหลักคิดพื้นฐานของโมเดลแกน คือ การใช้เครือข่ายประสาทเทียมจำนวน 2 เครือข่าย ในการฝึกฝนให้คอมพิวเตอร์ได้เรียนรู้ลักษณะของชุดข้อมูลที่ตีพอ เพื่อให้สามารถสร้างภาพปลอมได้เหมือนจริงมากที่สุด (Goodfellow et al., 2020, p.139-144) โดยเครือข่ายเพื่อใช้ในการฝึกฝนดังกล่าวประกอบไปด้วย

1.3.1 เครือข่ายสำหรับสร้างข้อมูล (Generator) มีหน้าที่ในการเรียนรู้ว่าสิ่งที่ต้องการจะสร้างมีรูปแบบวิธีการสร้างอย่างไร ยกตัวอย่างเช่น หากเราต้องการศึกษาวิธีการสร้างธนบัตรปลอมขึ้นมา เครือข่ายสำหรับสร้างข้อมูลก็จะทำการเรียนรู้ในการพิมพ์ลายเส้น สี และรูปแบบของธนบัตรให้มีความแนบเนียนและเหมือนกับธนบัตรจริงมากที่สุด

1.3.2 เครือข่ายสำหรับแยกแยะ

(Discriminator) มีหน้าที่ในการตรวจสอบว่าสิ่งที่ถูกสร้างจากเครือข่ายสำหรับสร้างข้อมูลมีความเหมือนกับสิ่งที่ต้องการเลียนแบบมากเพียงใด โดยทุก ๆ ครั้งของการตรวจสอบ เครือข่ายสำหรับแยกแยะก็จะทำการส่งผลการประเมินกลับไปยังเครือข่ายสำหรับสร้างข้อมูล เพื่อทำการปรับปรุงให้สามารถเลียนแบบได้เร็วขึ้น โดยหากเปรียบเทียบกับกระบวนการสร้างธนบัตรปลอม เครือข่ายสำหรับแยกแยะจะทำหน้าที่เหมือนผู้ตรวจสอบธนบัตรว่า ธนบัตรที่ถูกสร้างขึ้นมีความเหมือนกับธนบัตรจริงมากน้อยเพียงใดดังแสดงในภาพที่ 2 โดยกระบวนการในการสร้างวัตถุขึ้นมาเพื่อเลียนแบบนั้น จะเกิดขึ้นซ้ำ ๆ กัน จนกระทั่งเครือข่ายสำหรับแยกแยะไม่สามารถแยกแยะสิ่งที่ถูกสร้างและวัตถุจริงออกจากกันได้ และเมื่อเครือข่ายสามารถเรียนรู้ได้ถึงจุดดังกล่าว เราก็จะสามารถใช้เครือข่ายดังกล่าวในการสร้างวัตถุที่เหมือนกับวัตถุจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ด้วยคุณลักษณะสำคัญของโมเดลแกน ในการสร้างโมเดล เพื่อเรียนรู้การสร้างเพื่อเลียนแบบ วัตถุได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น จึงมีการใช้งานโมเดลแกน ในการสร้างโมเดลเพื่อเลียนแบบวัตถุชนิดอื่น ๆ โดยการเลียนแบบเสียงของมนุษย์ ก็เป็นอีกหนึ่งการประยุกต์ การใช้งาน โดยใช้หลักการในการเรียนรู้วิธีสร้างเสียง จากเสียงทั่ว ๆ ไป เพื่อเลียนแบบเสียงของเป้าหมาย

2. การทดสอบคุณภาพของเสียง

ในการดำเนินการวิจัยเพื่อสร้างหรือเลียนแบบ เสียงขึ้นมานั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีการวัดและประเมินผล

ตารางที่ 1 การแปลความหมายของ MOS

MOS	คุณภาพ	ลักษณะ
5	ยอดเยี่ยม (Excellent)	ดีเยี่ยมจนแยกไม่ออก (Imperceptible)
4	ดี (Good)	ใช้ได้ดี (Perceptible)
3	พอใช้ (Fair)	น่าหงุดหงิดเล็กน้อย (Slightly Annoying)
2	ไม่ดี (Poor)	ไม่น่าพอใจ (Annoying)
1	แย่ (Bad)	ไม่พอใจ (Very Annoying)

ที่มา: Streijl, Winkler, and Hands, 2016

วิธีการดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยเพื่อศึกษารูปแบบการประยุกต์ ใช้งานโมเดลในการสังเคราะห์และเลียนแบบเสียงเพื่อใช้ ในงานด้านสงครามไซเบอร์ ใช้รูปแบบการประเมินผล จากการทดลอง (Experimental Evaluations) และ การศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างผู้ใช้งาน (User Study) โดยวิธี การดำเนินการวิจัยมีรายละเอียดดังนี้

1. การศึกษาทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อทดสอบหาโมเดลที่เหมาะสม

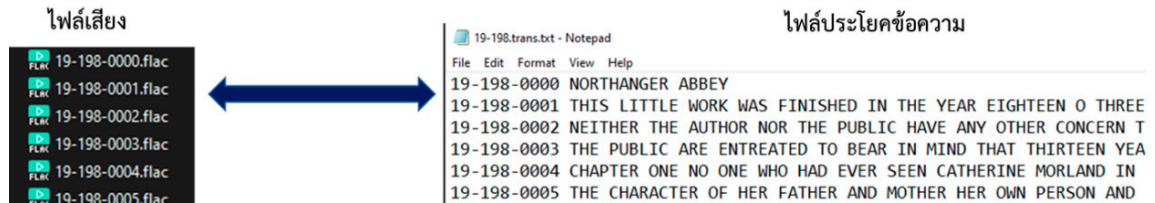
ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาและทบทวนวรรณกรรม ที่เกี่ยวข้องกับการสังเคราะห์และแปลงเสียงมนุษย์ ที่ได้รับการตีพิมพ์ในที่ประชุมทางวิชาการที่มีชื่อเสียง

คุณภาพของเสียงที่ถูกสร้างขึ้นในแต่ละโมเดล โดย มาตรฐานสากลที่เป็นที่ยอมรับอย่างแพร่หลาย ซึ่งใช้ ในการทดสอบคุณภาพของเสียงคือ คะแนนค่าเฉลี่ย ความคิดเห็น (Mean Opinion Score: MOS) ผ่านการวัด ค่าความพึงพอใจในคุณภาพของเสียงที่กลุ่มตัวอย่างได้รับฟัง (Streijl, Winkler, and Hands, 2016, p.213-227) โดยกลุ่มตัวอย่างจะให้คะแนนตามระดับของคุณภาพเสียง โดยมีค่าคะแนนในแต่ละระดับและการแปลความหมาย ดังแสดงในตารางที่ 1

และเป็นที่ยอมรับว่าเป็นโมเดลที่มีศักยภาพสูง (State of the Art Models) โดยพบว่าการสร้างเสียงสังเคราะห์ โดยคอมพิวเตอร์เพื่อเลียนแบบเสียงมนุษย์มีรูปแบบ การดำเนินการ 2 รูปแบบประกอบไปด้วย

1.1 การใช้โมเดลในการแปลงข้อความ เป็นเสียงมนุษย์

การแปลงข้อความ เป็นเสียงมนุษย์ (Text to Speech) เป็นเทคโนโลยีการใช้การเรียนรู้ ของเครื่อง (Machine Learning) รวมถึงการเรียนรู้เชิงลึก เพื่อเรียนรู้การออกเสียงของแต่ละคำ การเชื่อมโยง ข้อความจากข้อมูลคู่ขนานที่ประกอบไปด้วย เสียงการอ่าน ประโยคและประโยคข้อความ ดังแสดงในภาพที่ 3

ภาพที่ 3 ข้อมูลคู่ขนานที่ประกอบไปด้วยไฟล์เสียงและไฟล์ประโยคข้อความที่เกี่ยวข้อง

โดยในการศึกษานี้ คณะผู้วิจัยมุ่งเน้น ศึกษาใน 2 โมเดล ประกอบไปด้วย

1.1.1 โมเดล Voice Clone ซึ่งใช้ รูปแบบการเรียนรู้เชิงลึกผ่านโมเดล โดยการใช้ข้อมูล คู่ขนาน 2 ส่วน คือไฟล์เสียงและไฟล์ข้อความ เป็นข้อมูล สำหรับการฝึกฝนโมเดล จากนั้นโมเดลจะทำการแปลงเป็น ไฟล์ข้อความ เป็นวิธีการออกเสียงหรือโฟเนม (Phoneme) เพื่อให้โมเดลเปรียบเทียบและเรียนรู้จากไฟล์เสียงต้นแบบ จากมนุษย์ (Jia et al., 2018, p.1-11) ดังแสดงในภาพที่ 4

โดยกระบวนการเรียนรู้ดังกล่าวจะถูกดำเนินการซ้ำ ๆ กัน ด้วยไฟล์คู่ขนานจำนวนมหาศาลจากไฟล์เสียงพูดของ บุคคลและประโยคการพูดที่แตกต่างกันออกไป จนโมเดล เรียนรู้กระบวนการสังเคราะห์เสียงให้สอดคล้องกับเสียง ของบุคคลต้นแบบและประโยคข้อความ โดยผู้วิจัยได้ ใช้ชุดข้อมูลคู่ขนานของ LibriSpeech⁸ ในการฝึกฝนโมเดล โดยชุดข้อมูลดังกล่าวเป็นชุดข้อมูลขนาดใหญ่ที่ประกอบด้วย เสียงพูดของมนุษย์และประโยคข้อความที่เกี่ยวข้อง มีความยาวรวมทั้งสิ้นประมาณ 1,000 ชั่วโมง

Raw Text Sequence: "Thailand is the land of smile"

Phoneme Sequence: {T AY1 L AE2 N D IH0 Z DH AH0 L AE1 N D AH0 V S M AY1 L}

ภาพที่ 4 รูปแบบการแปลงประโยคข้อความจากไฟล์เสียงให้อยู่ในมาตรฐานโฟเนม

1.1.2 โมเดล Fast Speech 2 เป็น อีกหนึ่งโมเดลใช้รูปแบบการเรียนรู้เชิงลึกเช่นเดียวกับโมเดล Voice Clone รวมถึงขั้นตอนการดำเนินการฝึกฝนโมเดล ที่ต้องการข้อมูลคู่ขนานและรูปแบบโฟเนมเพื่อเป็นข้อมูล นำเข้า (Ren et al., 2021, p.1-15) โดยโมเดล Fast Speech 2 ใช้โครงข่ายประสาทเทียมแบบคอนโวลูชัน (Convolution Neural Network: CNN)

1.2 การใช้โมเดลแทนในการแปลงเสียงมนุษย์ ผู้วิจัยได้เลือกใช้โมเดลแทน ในการเลียนแบบ เสียงของมนุษย์ (Kameoka, Kaneko, Tanaka, & Hojo 2018, p.266-273) (Keneko & Kameoka, 2018, p.2100-2104) เพื่อแก้ไขข้อจำกัดของการใช้โมเดล การแปลงข้อความ เป็นเสียงมนุษย์ โดยโมเดลที่ถูกนำมาใช้ ในการทดสอบและประเมินผลในงานวิจัยครั้งนี้

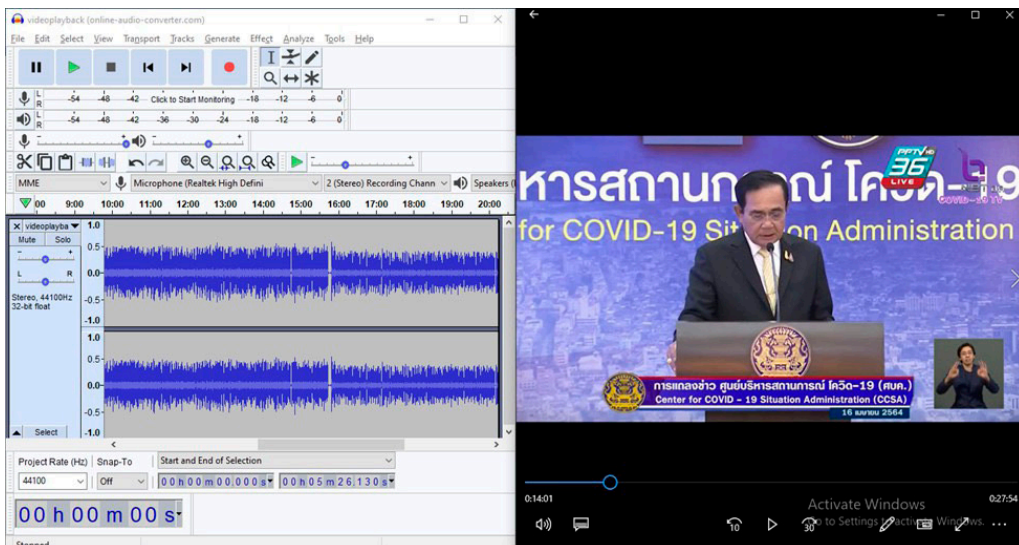
⁸ ชุดข้อมูลคู่ขนานของ LibriSpeech จาก <https://www.openslr.org/12>

ประกอบไปด้วย StarGAN และ CycleGAN สำหรับหลักการพื้นฐานของโมเดล สถาปัตยกรรมของโมเดล รวมถึงขั้นตอนในการฝึกฝนโมเดลทั้งสอง ได้ถูกอธิบายไว้ในส่วนของทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

2. การเตรียมข้อมูลในการฝึกฝนโมเดล

ข้อมูลที่ใช้ในการฝึกฝนโมเดลแกนเพื่อใช้ในการสร้างเสียงเลียนแบบเพื่อใช้ในสงครามไซเบอร์ ได้ถูกสร้างขึ้นใหม่โดยยึดมาตรฐานตามที่ระบุไว้ในบทความวิจัยที่ได้รับการตีพิมพ์ของโมเดลทั้งสอง โดยผู้วิจัยได้ทำการสร้างชุดข้อมูลที่มีความเหมาะสมเพื่อใช้ในการทดสอบคุณภาพของเสียงที่ถูกสร้างขึ้น รวมถึงศักยภาพในการใช้เป็นเครื่องมือในงานด้านสงครามไซเบอร์ ในแง่ของความสามารถในการหลอกลวงเพื่อสร้างข่าวปลอม

ในบริบทการใช้งานของประเทศไทย ดังนั้น ข้อมูลเสียงที่ใช้ในการฝึกฝนและสร้างโมเดลจึงเป็นข้อความเสียงภาษาไทย โดยผู้วิจัยได้ใช้ไฟล์เสียงต้นแบบเป็นบุคคลทั่วไป และไฟล์เสียงเป้าหมายเป็นบุคคลที่สังคมรู้จัก รวมถึงพิจารณาในบริบทที่ว่า หากไฟล์เสียงของบุคคลเป้าหมาย ถูกบิดเบือนอาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อความมั่นคงของชาติ โดยเสียงของบุคคลเป้าหมายที่ผู้วิจัยเลือกจำนวน 2 คน ประกอบไปด้วย พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี และ ดร.ทักษิณ ชินวัตร อดีตนายกรัฐมนตรี เนื่องจากบุคคลทั้งสองเป็นบุคคลที่มีอิทธิพลในทางความคิดทางการเมือง รวมถึงสถานการณ์ทางการเมืองในปัจจุบันที่มีปัจจัยเสี่ยง ที่หากเสียงของบุคคลทั้งสองถูกบิดเบือน ย่อมส่งผลโดยตรงต่อความมั่นคงของชาติ

ภาพที่ 5 กระบวนการสร้างไฟล์เสียงเป้าหมาย⁹

⁹ ผู้วิจัยได้คำนึงถึงจริยธรรมในการทำวิจัย รวมถึงการใช้ข้อมูลส่วนบุคคล ดังนั้นการบันทึกเสียงเป้าหมายของบุคคลสำคัญทั้ง 2 ท่าน จึงมาจากเสียงที่ถูกเผยแพร่จากสื่อสาธารณะเท่านั้น สำหรับการบันทึกเสียงต้นแบบจากนักเรียนนายเรืออากาศก็ได้รับการยินยอมจากนักเรียนนายเรืออากาศผู้ทำการบันทึกเสียงเป็นที่เรียบร้อยแล้ว

การเตรียมชุดข้อมูลไฟล์เสียงภาษาไทย มีขั้นตอน ดังนี้

2.1 ไฟล์เสียงต้นแบบ (Source) เป็นไฟล์เสียงที่เป็นตัวแทนของบุคคลทั่วไป ซึ่งในกรณีนี้ผู้วิจัยได้ใช้ไฟล์เสียงของนักเรียนนายเรืออากาศ ผ่านการบันทึกเสียงการพูดในประโยคที่แตกต่างตั้งแต่ประโยคที่สั้นไปจนถึงประโยคที่ยาว จำนวน 200 ไฟล์เสียง ซึ่งแต่ละประโยคมีความยาวของประโยคไม่เกิน 30 วินาที โดย 100 ไฟล์เสียงแรก ใช้เพื่อแปลงเป็นเสียงของ พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา และ 100 ไฟล์เสียงถัดมา ใช้เพื่อแปลงเป็นเสียงของ ดร.ทักษิณ ชินวัตร

2.2 ไฟล์เสียงเป้าหมาย (Target) หรือเสียงที่บุคคลทั่วไปต้องการจะปลอมแปลง ผู้วิจัยได้พิจารณาหาแหล่งข้อมูลไฟล์เสียงการให้สัมภาษณ์ แถลงการณ์ของบุคคลทั้งสองผ่านแพลตฟอร์ม YouTube ดังแสดงในภาพที่ 5 จากนั้นจึงทำการถอดไฟล์เสียงออกมา และสร้างไฟล์เสียงของคำพูดจากประโยคที่แตกต่างกันออกมาเป็นไฟล์จำนวน 100 ไฟล์เสียงของ พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา (เป้าหมายที่ 1) และ 100 ไฟล์เสียงของ ดร.ทักษิณ ชินวัตร (เป้าหมายที่ 2) ซึ่งไฟล์เสียงแต่ละประโยคมีความยาวของประโยคไม่เกิน 10 วินาที

3. การวิเคราะห์และประเมินผล

เมื่อดำเนินการสร้างเสียงแปลงเพื่อเลียนแบบเสียงเป้าหมายเป็นที่เรียบร้อยแล้วผู้วิจัยได้ทำการวัดและประเมินผลผ่านกลุ่มตัวอย่างใน 2 ตัวชี้วัด ได้แก่ คุณภาพของเสียงสังเคราะห์ (กลุ่มตัวอย่าง A) และประสิทธิภาพในการหลอกลวงผู้ฟัง โดยมีกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 2 กลุ่มในแต่ละตัวชี้วัด กลุ่มตัวอย่าง A แทนกลุ่มตัวอย่างสำหรับการประเมินคุณภาพของเสียงสังเคราะห์จำนวน 30 คน และกลุ่มตัวอย่าง B แทนกลุ่มตัวอย่างสำหรับการประเมินประสิทธิภาพในการหลอกลวงผู้ฟัง และกลุ่มตัวอย่าง A และ B ต้องไม่มีประชากรที่ซ้ำกัน (Mutually Exclusive) เพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาที่อาจเกิดจากอคติของการได้ยิน (Bias)

สำหรับเหตุผลในการใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนนายเรืออากาศเป็นหลัก เนื่องจากการดำเนินการวิจัยดำเนินการภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ที่ค่อนข้างรุนแรง จึงจำเป็นต้องคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างที่สามารถดำเนินการได้ในระบบปิด รวมถึงขั้นตอนการดำเนินการเก็บข้อมูลที่ผู้วิจัยจำเป็นต้องดำเนินการอย่างรัดกุม มีการสังเกตและควบคุมการทดสอบอย่างใกล้ชิด เพื่อให้มั่นใจว่าผู้เข้ารับการทดสอบอยู่ภายใต้สภาพแวดล้อมที่ใกล้เคียงกับการรับรู้ข่าวสาร (รับฟังเสียงจริงและเสียงปลอมแปลง) ผ่านการใช้งานอินเทอร์เน็ตอย่างแท้จริง สำหรับการวัดและประเมินผลเสียงสังเคราะห์ในแต่ละตัวชี้วัดมีรายละเอียดดังนี้

3.1 การประเมินคุณภาพของเสียงสังเคราะห์
วัตถุประสงค์: เพื่อประเมินว่า เสียงที่สังเคราะห์จากการแปลงเสียงของโมเดล มีความเป็นธรรมชาติ รวมถึงสามารถใช้ในการสื่อสารได้ดีเพียงใด

กลุ่มตัวอย่าง: นักเรียนนายเรืออากาศ จำนวน 30 คน

รูปแบบการวัดผล: กลุ่มตัวอย่างแต่ละคน จะทำแบบประเมินจำนวน 2 ชุด แต่ละชุดแทนเสียงต้นแบบและเสียงสังเคราะห์ของบุคคลที่แตกต่างกันโดยชุดที่ 1 ประกอบด้วยเสียงต้นแบบของบุคคลที่ 1 จำนวน 1 เสียง และเสียงสังเคราะห์ (เสียงที่ถูกปลอมแปลงขึ้น) ของบุคคลที่ 1 จำนวน 5 เสียง และชุดที่ 2 ประกอบด้วยเสียงต้นแบบของบุคคลที่ 2 จำนวน 1 เสียง และเสียงสังเคราะห์ของบุคคลที่ 2 จำนวน 5 เสียง โดยเสียงสังเคราะห์จำนวน 5 เสียงมาจากการสุ่มโดยคอมพิวเตอร์จากเสียงสังเคราะห์จำนวน 10 เสียง สำหรับเกณฑ์การประเมินใช้มาตรวัดของลิเคิร์ต (Likert Scale) โดยระดับคะแนนใช้มาตรฐานการวัดคุณภาพเสียง (Mean Opinion Score: MOS) ที่ถูกปรับปรุงคำอธิบายให้เข้าใจได้ง่ายขึ้นดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 เกณฑ์การวัดและประเมินคุณภาพของเสียงสังเคราะห์

ระดับคะแนน	การแปลความหมาย
5 - ดีเยี่ยม	เสียงมีความใกล้เคียงกับการสนทนาแบบตัวต่อตัวหรือการรับฟังจากเครื่องขยายเสียง
4 - ดี	เสียงยังมีความไม่สมบูรณ์บ้างแต่ยังคงชัดเจนใกล้เคียงกับเสียงสนทนาผ่านโทรศัพท์มือถือ
3 - พอใช้	เสียงมีความไม่สมบูรณ์ มีเสียงรบกวน ทำให้ยากก่อให้เกิดปัญหาในการสื่อสาร
2 - แย่	เสียงมีความไม่สมบูรณ์ จนเกือบไม่สามารถสื่อสารได้
1 - ไม่ดี	เสียงที่ได้ยินฟังไม่ออก ไม่สามารถสื่อสารได้

ที่มา: Streijl, Winkler, and Hands, 2016

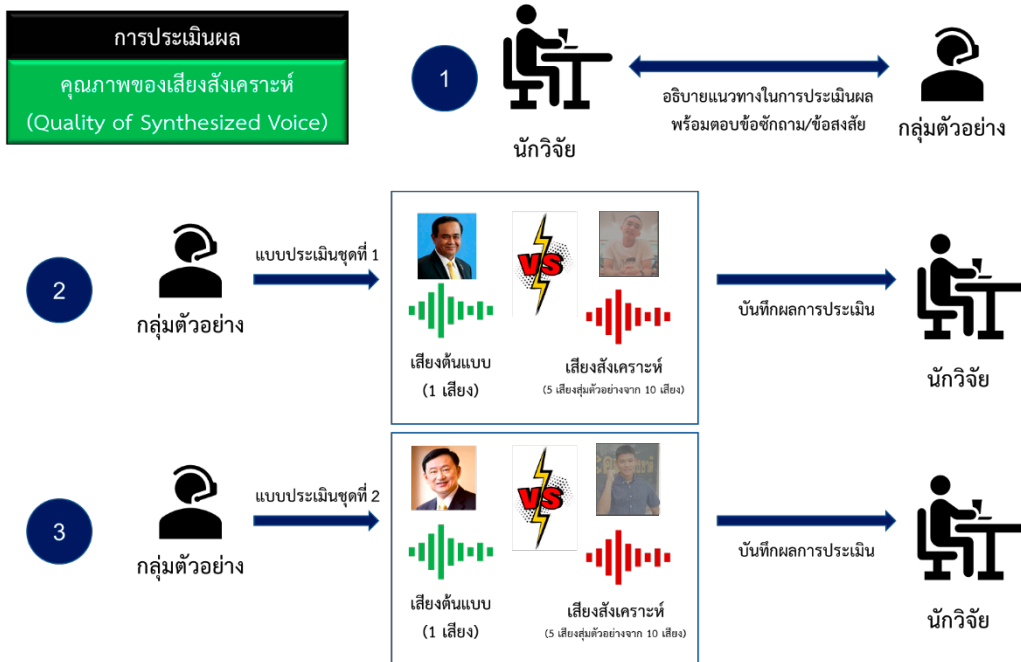
ภาพที่ 6 แสดงภาพรวมในการวัดผลและประเมินผลโดยผู้วิจัยเริ่มต้นจากการอธิบายวัตถุประสงค์ของการดำเนินการวิจัยให้แก่กลุ่มตัวอย่าง จากนั้นทำการเปิดตัวอย่างเสียงสังเคราะห์ที่ละ 1 เสียงจากแบบประเมินชุดที่ 1 (เป้าหมายที่ 1) และเมื่อกลุ่มตัวอย่างฟังเสร็จในแต่ละเสียง กลุ่มตัวอย่างให้คะแนนคุณภาพเสียงโดยคณะผู้วิจัยจะเป็นผู้บันทึกคะแนนเองผ่านแบบประเมินคุณภาพของเสียงสังเคราะห์ จากนั้นผู้วิจัยดำเนินการกระบวนการประเมินอีกครั้งกับแบบประเมินชุดที่ 2 (เป้าหมายที่ 2)

3.2 การประเมินประสิทธิภาพในการหลอกลวงผู้ฟัง

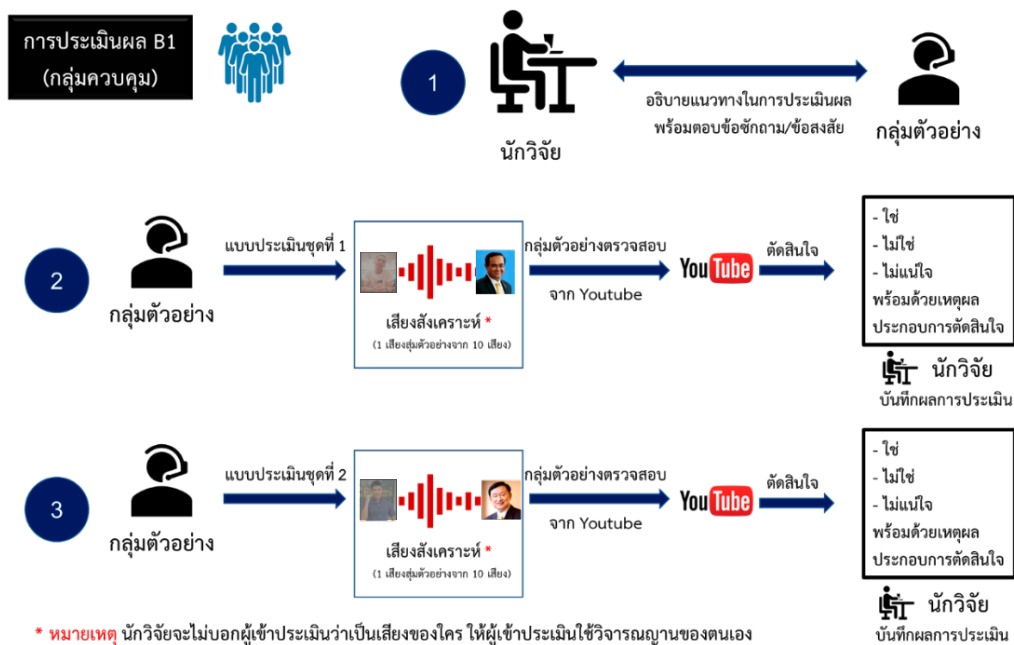
วัตถุประสงค์: เพื่อประเมินว่า เสียงที่สังเคราะห์ขึ้นมีศักยภาพในการหลอกลวงผู้ฟังให้เข้าใจผิดว่าเป็นเสียงต้นแบบมากน้อยเพียงใด

กลุ่มตัวอย่าง: นักเรียนนายเรืออากาศจำนวน 30 คน โดยกลุ่มตัวอย่างถูกแบ่งเป็น 2 กลุ่ม ประกอบด้วย กลุ่มควบคุม (Controlled Group) จำนวน 15 คน และกลุ่มทั่วไป (General Group) จำนวน 15 คน โดยกลุ่มย่อยทั้ง 2 กลุ่มต้องไม่มีประชากรที่ซ้ำกัน

รูปแบบการวัดผล: เพื่อให้การดำเนินการวัดประสิทธิภาพของเสียงสังเคราะห์มีความสอดคล้องกับสถานะแวดล้อมที่เกิดขึ้นจริงในการรับรู้ข่าวสารของผู้ใช้งานอินเทอร์เน็ต ผู้วิจัยจึงได้ออกแบบการประเมินบนสมมติฐานที่ว่า กลุ่มตัวอย่างต้องใช้วิจารณญาณของตนเองในการตัดสินใจว่า เสียงดังกล่าวคือเสียงของบุคคลใด และตัดสินใจว่า ใช่/ไม่ใช่/ไม่แน่ใจ ดังนั้น ผู้วิจัยจะไม่แจ้งกับกลุ่มตัวอย่างว่าเสียงดังกล่าวเป็นเสียงของบุคคลใดมากไปกว่านั้น การแบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 2 กลุ่มย่อยมุ่งเน้นศึกษาความเป็นไปได้ของพฤติกรรมของผู้ใช้งานอินเทอร์เน็ตที่แตกต่างกันออกไป ว่ามีผลต่อประสิทธิภาพของการหลอกลวงโดยเสียงสังเคราะห์หรือไม่ โดยกลุ่มควบคุมแทนกลุ่มประชากรผู้ใช้งานอินเทอร์เน็ต ที่เมื่อได้ฟังเสียงสังเคราะห์แล้วมีโอกาสในการตรวจสอบข้อมูลกับเสียงจริงจากแหล่งข้อมูลอินเทอร์เน็ต เช่น YouTube ผ่าน Keyword ชื่อของเสียงต้นแบบ แล้วจึงตัดสินใจว่าเสียงสังเคราะห์ดังกล่าว ใช่/ไม่ใช่/ไม่แน่ใจ บุคคลเป้าหมายหรือไม่ ดังแสดงในภาพที่ 7 ในทางกลับกัน กลุ่มทั่วไปจะแทนกลุ่มประชากรผู้ใช้งานอินเทอร์เน็ตที่ได้ฟังเสียงสังเคราะห์แล้ว ต้องตัดสินใจในทันทีว่าเสียงสังเคราะห์ดังกล่าว ใช่/ไม่ใช่/ไม่แน่ใจ บุคคลเป้าหมายหรือไม่

ภาพที่ 6 ขั้นตอนในการการวัดและประเมินคุณภาพของเสียงสังเคราะห์

ภาพที่ 7 ขั้นตอนการวัดและประเมินประสิทธิภาพการหลอกลวง (กลุ่มควบคุม)

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนการดำเนินการวิจัย เพื่อศึกษาแนวทางการประยุกต์ใช้งานเทคโนโลยีการแปลงเสียงเชิงลึกโดยในแง่ของข้อดี/ข้อจำกัด ของโมเดลที่มีอยู่ในปัจจุบัน รวมถึงโมเดลที่มีความเหมาะสมต่อการประยุกต์ใช้ในงานด้านสงครามไซเบอร์และการวัดผลประเมินผลโมเดล โดยผลการวิจัยมีรายละเอียดดังนี้

1. ผลการศึกษาทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อทดสอบหาโมเดลที่เหมาะสม

1.1 การใช้โมเดลการแปลงข้อความที่เป็นเสียงมนุษย์

ผลการศึกษาและทดสอบโมเดลการแปลงข้อความที่เป็นเสียงมนุษย์จำนวน 2 โมเดล ได้แก่ Voice Clone และ Fast Speech 2 พบว่า โมเดลทั้งสองมีความเหมาะสมที่จะใช้งานกับงานด้านการแปลงข้อความที่เป็นเสียงมนุษย์ที่เป็นภาษาอังกฤษ เนื่องจากมีชุดข้อมูลคู่ขนานที่พร้อมใช้งาน แต่ยังไม่เหมาะสมกับการใช้งานด้านสงครามไซเบอร์โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของการใช้ภาษาไทย ที่ในบางครั้งต้องการความรวดเร็วในการฝึกฝนโมเดลเนื่องจากต้องใช้ข้อมูลคู่ขนานในการฝึกฝนโมเดลจำนวนมาก รวมถึงข้อจำกัดในเชิงเทคนิคในการเตรียมข้อมูล เช่น การแปลงเสียงพูดเป็นไฟล์ประโยคที่ต้องใช้มนุษย์ดำเนินการและใช้เวลาที่ค่อนข้างนานในการเตรียมข้อมูล ซึ่งการที่ข้อมูลคู่ขนานของภาษาไทยยังมีไม่เพียงพอส่งผลให้คุณภาพของการสร้างเสียงภาษาไทยที่ยังมีความไม่เป็นธรรมชาติ ดังนั้น การใช้โมเดลการแปลงข้อความที่เป็นเสียงมนุษย์จึงจำเป็นต้องมีการศึกษา วิจัย และพัฒนาเพิ่มเติมในอนาคตต่อไป

1.2 โมเดลที่มีความเหมาะสมกับการใช้งานด้านสงครามไซเบอร์

ผลการศึกษาพบว่า เพื่อเป็นการก้าวข้ามขีดจำกัดในด้านความต้องการข้อมูลคู่ขนาน ข้อจำกัดด้านการใช้งานภาษาไทย รวมถึงระยะเวลาในการเตรียมข้อมูล

ของการใช้งานโมเดลการแปลงข้อความที่เป็นเสียงมนุษย์ คณะผู้วิจัยได้เลือกการใช้โมเดลแทน ในการเลียนแบบเสียงของมนุษย์ ซึ่งประกอบไปด้วยโมเดล StarGAN-VC และโมเดล CycleGAN-VC เนื่องจากทั้ง 2 โมเดล เป็นโมเดลที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นหนึ่งในโมเดลที่ดีที่สุด (State-of-the-Art Models) ของการแปลงเสียง (Voice Conversion) รวมถึงความต้องการในการใช้ไฟล์เสียงสำหรับการฝึกฝนเพียง 100 ไฟล์เสียง/เป้าหมาย และไม่จำเป็นต้องมีการถอดประโยคข้อความออกมา ทำให้มีความสะดวกและรวดเร็วในการสร้างเสียงปลอมแปลง โดยผู้วิจัยได้ทำการทดสอบทั้ง 2 โมเดล เพื่อทำการศึกษาวิธีการตั้งแต่การเตรียมชุดข้อมูล ที่ใช้สำหรับการฝึกฝนโมเดลรวมแนวทางการใช้โมเดลในสถานการณ์จริง และการทดสอบประสิทธิภาพและประสิทธิผลของโมเดล

2. ผลการศึกษาแนวทางการประยุกต์ใช้งานโมเดล

2.1 การเข้าถึงซอร์สโค้ด

เนื่องจากงานโมเดลการแปลงเสียงทั้ง 2 โมเดล เป็นผลผลิตจากการวิจัยและพัฒนา และเป็นโอเพนซอร์สและสามารถเข้าถึงได้/แก้ไข/เปลี่ยนแปลงได้ผ่านระบบฐานข้อมูลงานวิจัยโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย

2.2 ความต้องการพื้นฐานของระบบ

ซอร์สโค้ดสำหรับการใช้งานทั้ง 2 โมเดล ถูกออกแบบมาเพื่อรองรับการใช้งานทั้งกับระบบคอมพิวเตอร์ที่ไม่มีหน่วยประมวลผลกราฟิกซึ่งในกรณีนี้ ระบบจะใช้หน่วยประมวลผลกลาง (CPU) ในการฝึกฝนโมเดลในขณะเดียวกัน หากระบบคอมพิวเตอร์ใช้หน่วยประมวลผลกราฟิก (GPU) ข้อมูลที่ใช้ในการฝึกฝนโมเดลจะถูกถ่ายโอนและประมวลผลในหน่วยประมวลผลกราฟิก โดยปัจจัยดังกล่าวส่งผลโดยตรงต่อระยะเวลาที่ใช้ในการฝึกฝนโมเดล โดยในการฝึกฝนโมเดลของระบบคอมพิวเตอร์ที่ใช้หน่วยประมวลผลกลาง และหน่วยประมวลผลกราฟิกอยู่ในช่วงภายใน 3 วัน ดังนั้น การใช้ประโยชน์เทคโนโลยีแปลงเสียงด้วยโมเดลทั้งสอง มีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ ดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ระยะเวลาในการฝึกฝนโมเดล

โมเดล	ระยะเวลาที่ใช้ในการฝึกฝนโมเดล (ชั่วโมง)	
	หน่วยประมวลผลกลาง (CPU)	หน่วยประมวลผลกราฟิก (GPU)
StarGAN-VC	~50	~11
CycleGAN-VC	~70	~14

3. การประเมินผลเบื้องต้นสำหรับเสียงแปลงที่ได้จากโมเดล

หลังจากที่ผู้วิจัยทำการสร้างและฝึกฝนโมเดล StarGAN-VC และ CycleGAN-VC เรียบร้อยแล้ว คณะผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบคุณภาพเสียงของเสียงสังเคราะห์ในเบื้องต้นพบว่า คุณภาพของเสียงไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยยะสำคัญ แต่เมื่อพิจารณาแล้ว โมเดล StarGAN-VC ใช้เวลาในการฝึกฝนโมเดลน้อยกว่าเมื่อเทียบกับโมเดล CycleGAN-VC ดังนั้น คณะผู้วิจัยจึงเลือกใช้เสียงสังเคราะห์ของบุคคลเป้าหมายจากโมเดล StarGAN-VC เป็นหลัก คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดทำตัวอย่างเสียงที่ถูกสังเคราะห์ขึ้น และแสดงผลผ่านหน้าเว็บไซต์ <https://sites.google.com/view/cybervoice>

4. ผลการประเมินผลโมเดลการสังเคราะห์เสียง

4.1 ผลการประเมินผลคุณภาพของเสียงสังเคราะห์

เสียงสังเคราะห์ของบุคคลเป้าหมายที่ 1 (พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา) มีค่าเฉลี่ยของ MOS อยู่ที่ 3.59 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 0.97 ซึ่งแปล

ความได้ว่าเสียงดังกล่าว อยู่ในระดับค่อนข้างดี โดยอาจมีความไม่สมบูรณ์อยู่บ้าง ใกล้เคียงกับเสียงสนทนาผ่านโทรศัพท์เคลื่อนที่ และอาจก่อให้เกิดปัญหาในการสื่อสารอยู่บ้าง ในขณะเดียวกัน ผลการประเมินผลคุณภาพของเสียงสังเคราะห์ของบุคคลเป้าหมายที่ 2 (ดร.ทักษิณ ชินวัตร) มีค่าเฉลี่ยของ MOS อยู่ที่ 2.62 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 0.94 ซึ่งแปลความได้ว่าเสียงดังกล่าว อยู่ในระดับค่อนข้างพอใช้ เสียงมีความไม่สมบูรณ์ซึ่งอาจก่อให้เกิดปัญหาในการสื่อสารอยู่บ้าง

4.2 ประสิทธิภาพในการหลอกลวงผู้ฟัง (กลุ่มควบคุม)

ผู้วิจัยพบว่ากลุ่มตัวอย่างจำนวน 3 คน จากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด จำนวน 15 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 20 ของกลุ่มตัวอย่างถูกหลอกลวงด้วยเสียงแปลงสำหรับเสียงของบุคคลเป้าหมายที่ 1 ในขณะเดียวกันพบว่า กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 4 คน จากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 15 คน หรือคิดเป็น ร้อยละ 27 ของกลุ่มตัวอย่างถูกหลอกลวงด้วยเสียงแปลงสำหรับเสียงของบุคคลเป้าหมายที่ 2 ดังแสดงในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการประเมินประสิทธิภาพในการหลอกลวงผู้ฟัง

กลุ่มตัวอย่าง	เสียงแปลงของ	ใช่ (ถูกหลอกลวง)	ไม่ใช่	ไม่แน่ใจ
กลุ่มควบคุม	เป้าหมายที่ 1 (พลเอก ประยุทธ์ฯ)	3	11	1
	เป้าหมายที่ 2 (ดร.ทักษิณฯ)	4	9	2
กลุ่มทั่วไป	เป้าหมายที่ 1 (พลเอก ประยุทธ์ฯ)	3	11	1
	เป้าหมายที่ 2 (ดร.ทักษิณฯ)	6	7	2

4.3 ประสิทธิภาพในการหลอกลวงผู้ฟัง (กลุ่มทั่วไป)

พบว่า กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 3 คน จากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด จำนวน 15 คน หรือคิดเป็น ร้อยละ 20 ของกลุ่มตัวอย่างถูกหลอกลวงด้วยเสียงแปลง สำหรับเสียงของบุคคลเป้าหมายที่ 1 ที่น่าสนใจ คือ กลุ่มตัวอย่างจำนวน 6 คน จากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 15 คน หรือคิดเป็น ร้อยละ 40 ของกลุ่มตัวอย่างถูกหลอกลวงด้วยเสียงแปลง สำหรับเสียงของบุคคลเป้าหมายที่ 2 ดังแสดงในตารางที่ 4

จากผลการประเมินพบว่า เสียงของบุคคลทั่วไปที่ถูกแปลงเป็นเสียงของบุคคลเป้าหมาย มีศักยภาพในการหลอกลวงกลุ่มตัวอย่างให้หลงเชื่อว่าเป็นเสียงของบุคคลเป้าหมายตั้งแต่ ร้อยละ 20-40 โดยอัตราดังกล่าวถือว่าเป็นอัตราที่สูงและบ่งบอกถึงควมมีศักยภาพของเสียงแปลงในงานด้านสงครามไซเบอร์ในแง่ของการสร้างข่าวปลอม เนื่องจากกลุ่มบุคคลที่หลงเชื่ออาจมีแนวโน้มในการแชร์เสียงปลอมแปลงดังกล่าวในสื่อสังคมออนไลน์ และอาจมีการแชร์ข่าวปลอมดังกล่าวต่อเนื่องเป็นวงกว้างได้ เป็นที่น่าสนใจว่า จากผลการทดลองพบว่า คุณภาพของเสียงสังเคราะห์มิได้มีผลกระทบโดยตรงต่อประสิทธิภาพในการหลอกลวง ดังจะเห็นได้จากเสียงสังเคราะห์ของบุคคลเป้าหมายที่ 2 ที่ถึงแม้จะมี MOS ต่ำกว่าเสียงบุคคลเป้าหมายที่ 1 แต่มีประสิทธิภาพในการหลอกลวงที่สูงกว่า ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้วสาเหตุอาจมีปัจจัยมาจากประสบการณ์/ความคุ้นเคยของกลุ่มตัวอย่าง เนื่องจากบุคคลเป้าหมายที่ 1 เป็นนายกรัฐมนตรีคนปัจจุบันของประเทศ จึงมีแนวโน้มที่กลุ่มตัวอย่างจะได้รับฟังเสียงจริงของบุคคลเป้าหมายที่ 1 จนสามารถจดจำข้อมูลของลักษณะ จังหวะและเนื้อเสียงการพูดได้ดีกว่าบุคคลเป้าหมายที่ 2 จนส่งผลให้สามารถแยกแยะว่าเสียงดังกล่าวเป็นเสียงจริงหรือเสียงสังเคราะห์ที่ถูกปลอมแปลงขึ้น มากไปกว่านั้น ผลการวิจัยยังชี้ให้เห็นว่า การที่ผู้ใช้งานอินเทอร์เน็ตได้มีโอกาสตรวจสอบข้อเท็จจริง (กลุ่มควบคุม) ก่อนตัดสินใจ มีแนวโน้มที่จะถูกหลอกลวงจากเสียงแปลงที่น้อยกว่า ดังนั้น

การส่งเสริมให้ผู้ใช้งานอินเทอร์เน็ตมีวิจารณญาณผ่านการตรวจสอบข้อเท็จจริงจากแหล่งข้อมูลอื่น ๆ ถือเป็นกลไกสำคัญในการป้องกันการโจมตีด้านข้อมูลข่าวสารผ่านสงครามไซเบอร์ได้ ทั้งนี้ การศึกษาวิจัยเพิ่มเติมในปัจจุบันที่มีผลกระทบต่อวิจารณญาณ รวมถึงแนวทางการเสริมสร้างวิจารณญาณในการรับข้อมูลข่าวสารบนมิติไซเบอร์ จึงเป็นหัวข้องานวิจัยหนึ่งที่มีความสำคัญในอนาคต

สรุปและอภิปรายผล

ผลการศึกษาและทดสอบโมเดล พบว่า โมเดลที่มีความเหมาะสมสำหรับการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีการเลียนแบบเสียงเชิงลึก คือ โมเดลที่ใช้เทคนิคแกน ได้แก่ StarGAN-VC และ CycleGAN-VC ที่มีจุดเด่นที่สามารถใช้เพียงไฟล์เสียงของบุคคลทั่วไปและบุคคลเป้าหมายที่เราต้องการเลียนแบบเท่านั้น ลดระยะเวลาและความซับซ้อนในการจัดทำชุดข้อมูล ความต้องการทรัพยากรคอมพิวเตอร์ที่ไม่สูงมากนัก รวมถึงการสร้างโมเดลที่ใช้ระยะเวลาเร็วสุดเพียงไม่กี่ชั่วโมงและเข้าสู่ปฏิบัติในหน่วยงานด้านความมั่นคง

ผลการทดสอบคุณภาพของเสียงสังเคราะห์และประสิทธิภาพในการหลอกลวงยังชี้ให้เห็นว่า โมเดลมีศักยภาพในการปฏิบัติการบนสงครามไซเบอร์ ในแง่การสร้างข่าวปลอมเพื่อหลอกลวงผู้ใช้งานอินเทอร์เน็ตเพื่อให้เกิดความเข้าใจผิดว่าเสียงที่ถูกปลอมแปลงคือเสียงของบุคคลเป้าหมายจริง โดยผลการศึกษาจากกลุ่มตัวอย่าง พบว่า กลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 20 ถึง ร้อยละ 40 ถูกหลอกลวงโดยเสียงแปลงซึ่งในแง่ของความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ ถือว่า จำนวนผู้ที่ถูกหลอกลวงดังกล่าว ถือเป็นภัยคุกคามที่มีนัยยะสำคัญ ซึ่งผลการค้นพบดังกล่าวได้เน้นย้ำและสร้างความตระหนักต่อภัยคุกคามรูปแบบใหม่ รวมถึงการแสวงหาแนวทางการตรวจจับและป้องกันเสียงปลอมแปลงที่อาจกระทบต่อความมั่นคงของชาติในอนาคต

ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาดังกล่าวชี้ให้เห็นถึงศักยภาพของการใช้เทคโนโลยีการเลียนแบบเสียงเชิงลึกในงานด้านความมั่นคงโดยเฉพาะในรูปแบบของสงครามไซเบอร์ทั้งในเชิงรุก (การโจมตี) และเชิงรับ (การป้องกัน)

สำหรับการใช้งานในเชิงรุก ฝ่ายโจมตีสามารถสร้างข่าวสารอันเป็นเท็จผ่านการปลอมแปลงเสียงของบุคคลสำคัญของชาติหรือผู้บริหารองค์กร และทำการเผยแพร่ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ เช่น Facebook Twitter และ Tik-Tok เป็นต้น พร้อมทั้งสร้างเนื้อหาเพิ่มเติมประกอบเสียงดังกล่าว เช่น “ไฟล์เสียงลับหลุดจากห้องประชุม

ด้านความมั่นคง” เพื่อสร้างความเสียหายและลดทอนความน่าเชื่อถือของบุคคลดังกล่าว รวมถึงองค์กรหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

สำหรับการใช้งานเชิงรับ ฝ่ายความมั่นคงที่ดูแลความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีโมเดลสำหรับการตรวจสอบและดักจับเสียงเลียนแบบดังกล่าว รวมถึงการเตรียมการในการชี้แจง อธิบาย ผ่านสื่อสารมวลชนพร้อมทั้งหลักฐานการพิสูจน์ โดยในปัจจุบันเริ่มมีงานวิจัยและเทคโนโลยีการตรวจจับเสียงเลียนแบบ ดังนั้นการให้ความสำคัญในการศึกษาและพัฒนาโมเดลการตรวจจับเสียงเลียนแบบจึงเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นเร่งด่วน

เอกสารอ้างอิง

- Allcott, H., & Gentzkow, M. (2017). Social media and fake news in the 2016 election. *Journal of economic perspectives*, 31(2), 21-36.
- Cooke, N. A. (2017). Posttruth, truthiness, and alternative facts: Information behavior and critical information consumption for a new age. *The library quarterly*, 87(3), 211-221.
- Goodfellow, I., Pouget-Abadie, J., Mirza, M., Xu, B., Warde-Farley, D., Ozair, S., ... & Bengio, Y. (2020). Generative adversarial networks. *Communications of the ACM*, 63(11), 139-144.
- Jia, Y., Zhang, Y., Weiss, R.J., Wang, Q., Shen, J., Ren, F., ...Wu, Y. (2018). Transfer Learning from Speaker Verification to Multispeaker Text-To-Speech Synthesis. *NeurIPS*, 1-11.
- Kameoka, H., Kaneko, T., Tanaka, K., & Hojo, N. (2018). Stargan-vc: Non- parallel many-to-many voice conversion using star generative adversarial networks. In The Institute of Electrical and Electronics Engineers (Ed.), *2018 IEEE Workshop Spoken Language Technology Workshop (SLT)* (p.266-273). IEEE
- Kaneko, T., & Kameoka, H. (2018). Cyclegan-vc: Non-parallel voice conversion using cycle-consistent adversarial networks. In *26th European Signal Processing Conference (EUSIPCO)* (p.2100-2104).
- Karlsen, R., & Aalberg, T. (2021). Social Media and Trust in News: An Experimental Study of the Effect of Facebook on News Story Credibility. *Digital Journalism*, 1-17.
- Kietzmann, J., Lee, L. W., McCarthy, I. P., & Kietzmann, T. C. (2020). Deepfakes: Trick or treat?. *Business Horizons*. 63(2), 135-146

LeCun, Y., Bengio, Y., & Hinton, G. (2015). Deep Learning. *Nature*, 521(7553), 436-444.

Li, J. (2018). Cyber security meets A.I.: A survey. *Frontiers of Information Technology & Electronic Engineering*, 19(12), 1462-1474.

Panayotov, V., Chen, G., Povey, D., & Khudanpur, S. (2015). Librispeech : an asr corpus based on public domain audio books. In The Institute of Electrical and Electronics Engineers (Ed.). *2015 IEEE International Conference on Acoustics, Speech, and Signal Processing (ICASSP)* (p.5206-5210).

Ren, Y., Hu, C., Tan, X., Qin, T., Zhao, S., Zhao, Z., ...Liu, T. (2021). FastSpeech 2: Fast and High-Quality End-to-End Text to Speech.

Sindermann, C., Cooper, A., & Montag, C. (2020). A short review on susceptibility to falling for fake political news. *Current opinion in psychology*, 36, 44-48.

Streijl, R. C., Winkler, S., & Hands, D. S. (2016). Mean opinion score (MOS) revisited: methods and applications, limitations and alternatives. *Multimedia Systems*, 22(2), 213-227.

การปรับปรุงการบริหารงานบุคคลของกระทรวงกลาโหมด้วยการประยุกต์ใช้ การบริหารทรัพยากรมนุษย์เชิงกลยุทธ์¹

Improvement of the Ministry of Defense's Personnel Management,
Based on Strategic Human Resource Management

บทความวิจัย

พลพัต รัตนอนันต์²

Ponlapat Rattana-Ananta

กองวิชากฎหมายและสังคมศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า นครนายก ประเทศไทย 26000

Department of Law and Social Sciences, Chulachomklao Royal Military Academy,

Nakhon Nayok, Thailand 26000

E-mail: polapat.ra@crma.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการบริหารงานบุคคลในปัจจุบันของกระทรวงกลาโหม ในประเด็นที่ไม่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ จนส่งผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศ 2) ศึกษาการบริหารทรัพยากรมนุษย์เชิงกลยุทธ์ และวิธีการบริหารงานบุคคลของกระทรวงกลาโหมและเหล่าทัพมิตรประเทศที่สามารถปรับใช้กับการบริหารงานบุคคลของกระทรวงกลาโหมของไทย และ (3) เสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงการบริหารงานบุคคลของกระทรวงกลาโหม ให้สนองตอบต่อประเด็นยุทธศาสตร์ชาติ การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพที่ใช้ข้อมูลหัตถ์ภูมิและการวิเคราะห์เนื้อหา

¹ เนื้อหาส่วนหนึ่งในบทความนี้มาจากเอกสารวิจัยส่วนบุคคล เรื่อง การปรับปรุงการจัดองค์กรของกระทรวงกลาโหมและการบริหารทรัพยากรมนุษย์ ด้วยหลักเศรษฐศาสตร์และหลักการบริหารธุรกิจ ซึ่งได้รับรางวัลเอกสารวิจัยส่วนบุคคลดีเด่นของวิทยาลัยการทัพบกหลักสูตรหลักประจำชุดที่ 67

² พันเอก ดร., กองวิชากฎหมายและสังคมศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า

Colonel Dr., Department of Law and Social Sciences, Chulachomklao Royal Military Academy

การวิจัยนี้พบว่า การเกษียณอายุราชการของทหารประจำการที่ 60 ปี และการเกณฑ์ทหารกองประจำการเป็นเวลา 2 ปี ไม่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรไทย ทำให้ประเทศเสียโอกาสในการพัฒนาและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรมนุษย์ที่จำกัด และพบว่าการพลิกโฉมโดยดิจิทัลเป็นโอกาสในการปรับลดขนาดกองทัพ การวิจัยได้นำเสนอหลักการบริหารทรัพยากรมนุษย์เชิงกลยุทธ์ และตัวอย่างการบริหารงานบุคคลของกระทรวงกลาโหมและเหล่าทัพมิตรประเทศ การวิจัยได้เสนอแนะให้กระทรวงกลาโหมดำเนินการทบทวนยุทธศาสตร์การป้องกันประเทศเพื่อปรับปรุงทั้งยุทธศาสตร์การบริหารจัดการ และการจัดองค์กรของกระทรวงกลาโหมให้ทันสมัย ตลอดจนประยุกต์ใช้การบริหารทรัพยากรมนุษย์เชิงกลยุทธ์ และใช้กลยุทธ์พัฒนาขีดความสามารถกำลังพลร่วมกับกลยุทธ์สร้างความอ่อนตัว

คำสำคัญ: การบริหารงานบุคคล, กระทรวงกลาโหม, การบริหารทรัพยากรมนุษย์เชิงกลยุทธ์

Abstract

This research aimed to 1) explore the current practices of the Ministry of Defense's personnel management that are not suitable for the present strategic environments and affect economic development, 2) explore strategic human resource management and personnel management practices by allied armed forces that can be applied to Thailand's Ministry of Defense, and 3) make recommendations for improvement. This is a qualitative research where secondary data were used and content analysis was applied.

This research found that a retirement age at 60 for all personnel and 2-year military conscription are not valid for Thai population's structural change, resulting in the missing opportunity for human development and utilization of limited human resources. The research also found that digital disruption is a good opportunity to down-size the Royal Thai Armed Forces. The research gave an explanation of strategic human resource management and examples of personnel management practices by the allied armed forces. The research recommended that the Ministry of Defense should conduct the defense strategic review, to update defense strategy, defense management and defense organization. The research also recommended the Ministry of Defense to apply strategic human resource management and adopt a strategy of personnel development together with a strategy for flexibility.

Keywords: Personnel Management, Ministry of Defense, Strategic Human Resource Management

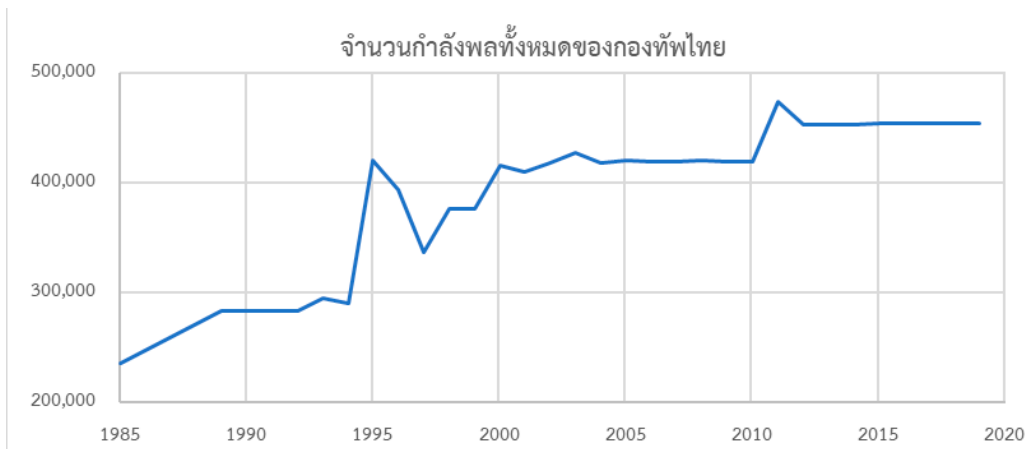
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การบริหารจัดการการป้องกันประเทศในปัจจุบันของไทย กำลังถูกท้าทายจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมภายนอกในหลายมิติ เริ่มตั้งแต่บทความเรื่อง “ทหารมีไว้ทำไม” ที่เผยแพร่ผ่านช่องทางมติชนออนไลน์ ในต้นปี พ.ศ.2559 (นิธิ เอียวศรีวงศ์, 2559) ทำให้เกิดการถกเถียงและถูกนำมาขยายผลทางการเมือง

เช่น ขบวนการแฮกเกอร์เมืองและการแสดงความคิดเห็นทางสื่อสังคมออนไลน์ผ่าน #ทหารมีไว้ทำไม ซึ่งสะท้อนความรู้สึกของสาธารณชนที่มีต่อกองทัพ พร้อมตั้งคำถามถึงความคุ้มค่าของกองทัพ โดยเฉพาะบทบาทและหน้าที่ในปัจจุบัน

ข้อมูลจาก MacroTrends (n.d.) แสดงจำนวนกำลังพลทั้งหมดของกองทัพไทยที่เพิ่มขึ้นจากประมาณ 235,300 นาย เป็น 455,000 นาย ระหว่าง พ.ศ.2528-2562 ตามภาพที่ 1 ซึ่งช่วงเวลาดังกล่าวมีการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ เช่น การล่มสลาย

ของสหภาพโซเวียตในปลายปี พ.ศ.2534 (Ray, 2018) อันนำมาสู่การสิ้นสุดของสงครามเย็น และการเข้าร่วมกลุ่มประเทศอาเซียนของเวียดนาม ลาว เมียนมา และกัมพูชาในเวลาต่อมา (Association of Southeast Asian Nations [ASEAN], 2020) ซึ่งทำให้ภัยคุกคามจากลัทธิคอมมิวนิสต์ในภูมิภาคหมดไป ซึ่งน่าจะทำให้กองทัพสามารถปรับลดขนาดลง แล้วนำเทคโนโลยีที่เกิดขึ้นจากการพลิกโฉมโดยดิจิทัล (Digital Disruption) เข้ามาแทนที่ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการป้องกันประเทศ

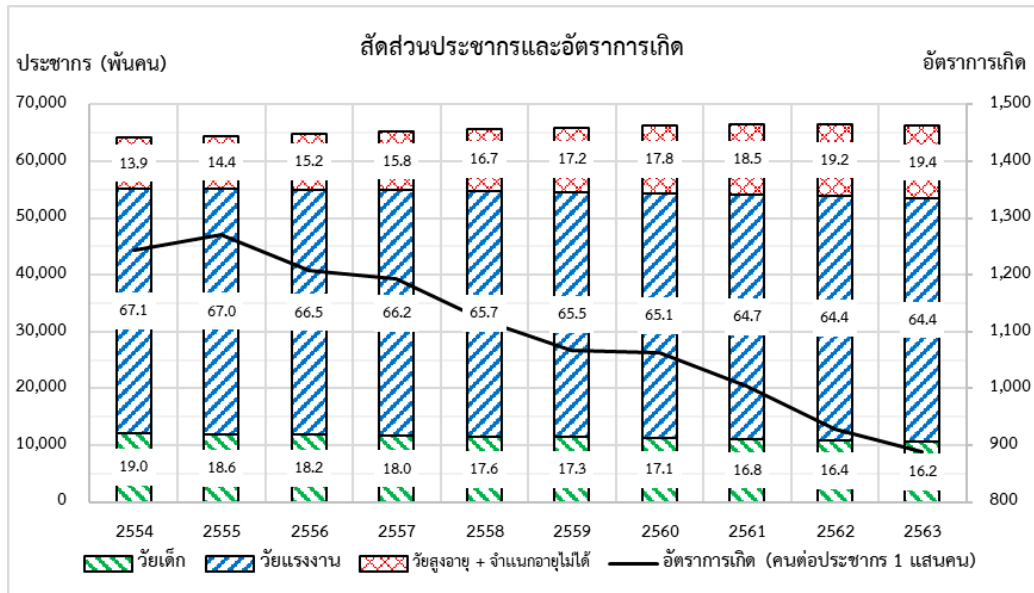

ภาพที่ 1 จำนวนกำลังพลทั้งหมดของกองทัพไทย ระหว่าง ค.ศ.1985-2019

ที่มา: MacroTrends, n.d.

นอกจากนี้ โครงสร้างประชากรของไทยที่กำลังเปลี่ยนแปลงก็ส่งผลกระทบต่อประชากรวัยแรงงาน โดยข้อมูลของสำนักงานสถิติแห่งชาติระหว่าง พ.ศ.2554-2563 แสดงให้เห็นว่า อัตราการเกิดที่ลดลงตั้งแต่ พ.ศ.2555 ทำให้ประชากรวัยเด็กกำลังลดลง ส่วนประชากรในวัยสูงอายุ

กลับเพิ่มขึ้น ตามภาพที่ 2 นั้นหมายความว่า ประชากรวัยแรงงานในอนาคต ซึ่งเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีความสำคัญต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและการพัฒนาประเทศ กำลังจะลดลงด้วย ซึ่งประชากรไทยโดยรวมก็เริ่มลดลงแล้วตั้งแต่ พ.ศ.2562

ภาพที่ 2 สัดส่วนประชากรและอัตราการเกิด

ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ, ม.ป.ป.

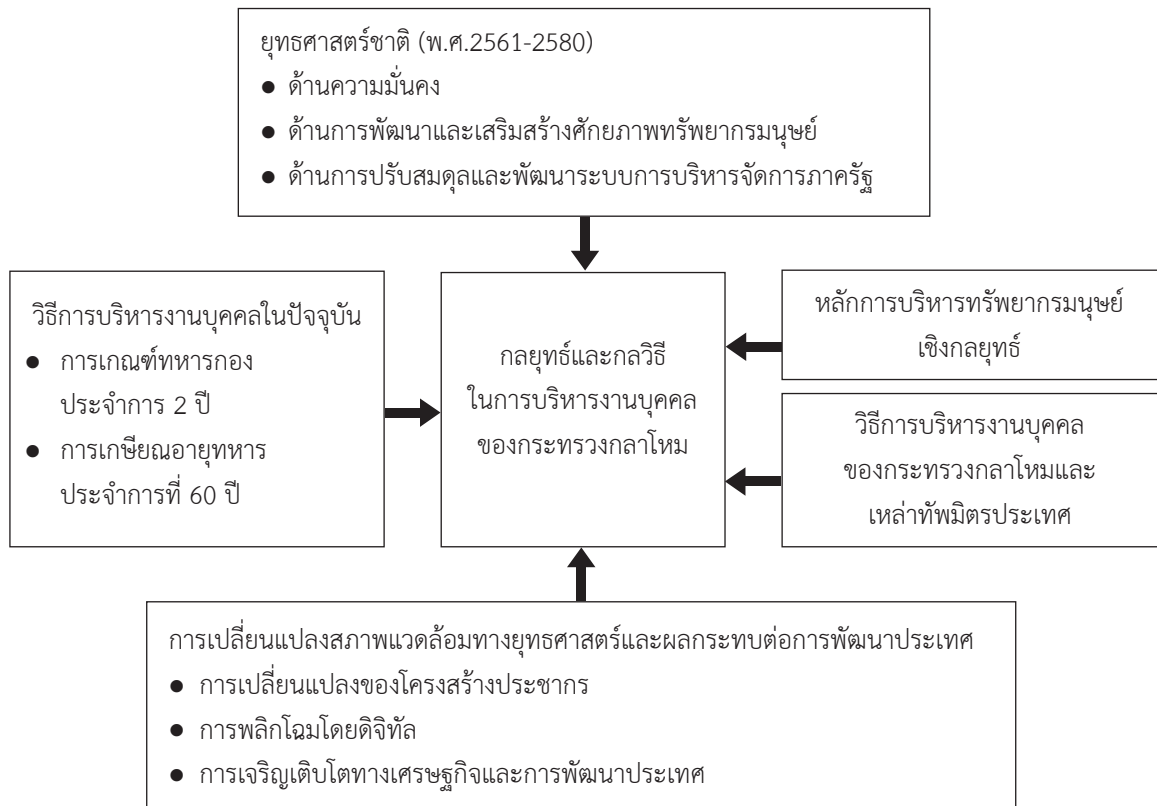
การบริหารจัดการการป้องกันประเทศกำลังถูกท้าทายจากสถานการณ์ที่ประชากรวัยแรงงานมีจำกัด การบริหารงานบุคคลเพื่อการป้องกันประเทศในปัจจุบันที่ไม่พิจารณาการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ และผลกระทบต่อพัฒนาประเทศในมิติอื่น จึงไม่ใช่ทางเลือกที่ประเทศจะได้รับประโยชน์สูงสุด และเพื่อตอบสนองต่อยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ.2561-2580) (2561) ประเด็นย่อย 4.5.2 การบริหารจัดการความมั่นคงให้เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาประเทศในมิติอื่น ๆ (ความมั่นคง) 4.2.3 ช่วงวัยแรงงาน-ยกระดับศักยภาพทักษะ และสมรรถนะแรงงานอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับความสามารถเฉพาะบุคคล และความต้องการของตลาดแรงงาน (การพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์) และ 4.3.2 ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศ และ 4.4.1 องค์การภาครัฐมีความยืดหยุ่นเหมาะสมกับบริบทการพัฒนาประเทศ (การปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ) การวิจัยนี้ขอเสนอทางเลือกในการปรับปรุงการบริหารงานบุคคลของกระทรวงกลาโหม

โดยประยุกต์ใช้การบริหารทรัพยากรมนุษย์เชิงกลยุทธ์ที่เน้นบทบาทในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของกองทัพเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างประชากรและการพลิกโฉมโดยดิจิทัล

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารงานบุคคลในปัจจุบันของกระทรวงกลาโหม ในประเด็นที่ไม่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมทางยุทธศาสตร์จนส่งผลกระทบต่อพัฒนาประเทศ
2. เพื่อศึกษาการบริหารทรัพยากรมนุษย์เชิงกลยุทธ์และวิธีการบริหารงานบุคคลของกระทรวงกลาโหมและเหล่าทัพมิตรประเทศ ที่สามารถนำมาปรับใช้กับการบริหารงานบุคคลของกระทรวงกลาโหมของไทย
3. เพื่อเสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงการบริหารงานบุคคลของกระทรวงกลาโหม ให้สนองตอบต่อประเด็นยุทธศาสตร์ชาติ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 3 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการศึกษาจากข้อมูลทุติยภูมิ ซึ่งมีเนื้อหาครอบคลุมการบริหารงานบุคคลของกระทรวงกลาโหมของไทยในปัจจุบัน
2. การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิจัยนี้รวบรวมข้อมูลทุติยภูมิจาก 1) เอกสารทางราชการของไทย ได้แก่ ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ.2561-2580) และสถิติประชากรไทยจากสำนักงานสถิติแห่งชาติ 2) แนวคิดที่เกี่ยวกับการบริหารทรัพยากรมนุษย์เชิงกลยุทธ์ และ 3) เอกสารและบทความที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานบุคคลของกระทรวงกลาโหมและเหล่าทัพมิตรประเทศ โดยใช้การสืบค้นจากระบบออนไลน์
3. การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย

การเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างประชากรไทยและผลกระทบ

อัตราการเกิดที่ลดลง (ภาพที่ 2) เริ่มส่งผลกระทบต่อโครงสร้างประชากรของไทย โดย อมรรักษ์ บุนนาค (2557) อธิบายว่า สังคมไทยได้เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ตั้งแต่ปี พ.ศ.2558 แม้ว่าในปัจจุบันสัดส่วนของประชากรวัยแรงงานและจำนวนชายฉกรรจ์ในช่วงวัยเกณฑ์ทหารยังไม่เปลี่ยนแปลงมากนัก แต่อัตราส่วนค่าจ้างผู้สูงอายุกำลังลดลง โดยคาดว่าในปี พ.ศ.2568 ผู้สูงอายุ 1 คน สามารถพึ่งพาคนในวัยแรงงานได้เพียง

3.2 คน จาก 6.6 คน ในปี พ.ศ.2548 และในอนาคต 10-20 ปีข้างหน้า สังคมไทยก็จะเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ในระดับสูงสุดสัดส่วนของประชากรวัยแรงงานจะลดลงอีก จนส่งผลกระทบต่อจำนวนชายฉกรรจ์ในช่วงวัยเกณฑ์ทหาร

แม้ว่าการป้องกันประเทศและงานด้านความมั่นคงของชาติจะมีความสำคัญ แต่เงื่อนไขที่ประชากรวัยแรงงานเป็นทรัพยากรที่จำกัด และยังต้องแบกรับภาระที่เพิ่มขึ้นในการสร้างผลผลิตเพื่อเลี้ยงดูประชากรผู้สูงอายุที่เพิ่มขึ้น การบริหารงานบุคคลของกองทัพในปัจจุบัน ทั้งการเกษียณอายุราชการของทหารประจำการที่ 60 ปี และการเกณฑ์ทหารกองประจำการเป็นเวลา 2 ปี ทำให้ประเทศเสียโอกาสในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรมนุษย์เพื่อการพัฒนาประเทศ โอกาสที่หายไปมี 2 ลักษณะที่ต่างกัน ดังนี้

ลักษณะแรก โอกาสที่หายไปจากทรัพยากรมนุษย์ที่ไม่ถูกใช้งานอย่างเต็มที่ มาจากการประจำการนายทหารสัญญาบัตรและนายทหารประทวนจนเกษียณอายุที่ 60 ปี เนื่องจากความก้าวหน้าในหน้าที่ ถูกวัดด้วยยศและตำแหน่งที่สูงขึ้นซึ่งมีจำกัด อีกทั้งการดำรงสภาพความพร้อมรบถูกจำกัดด้วยสภาพร่างกาย ซึ่งจะเริ่มถดถอยลง เมื่อถึงอายุหนึ่งมีเพียงประสบการณ์ที่สั่งสมจากการทำงานหรือทุนมนุษย์เท่านั้น ที่เพิ่มขึ้นและติดตัวไปกับกำลังพลทุกนาย ทุนมนุษย์ที่สั่งสมไว้ในตัวกำลังพลที่ไม่สามารถเลื่อนยศหรือตำแหน่งให้สูงขึ้นได้ จึงไม่ถูกใช้งานอย่างเต็มที่

ภาพที่ 1 แสดงให้เห็นว่ากระทรวงกลาโหมไม่มีกลยุทธ์ในการควบคุมปริมาณกำลังพล เสมือนหนึ่งว่าพยายามเก็บกำลังพลไว้ทั้งหมด แม้ว่าแผนแม่บท

ในการปฏิรูปและปรับปรุงโครงสร้างกระทรวงกลาโหมระหว่างปี พ.ศ.2560-2569 ที่มุ่งลดขนาดแต่เพิ่มความทันสมัยให้กับกองทัพจะมีผลบังคับใช้ (“บิ๊กตุลันลู่ปฏิรูปกองทัพ ลดนายพลน้อยลง”, 2563) โดยชะลอการตั้งหน่วยใหม่พร้อมกับเปิดโครงการเกษียณอายุราชการก่อนกำหนด การบรรจุข้าราชการพลเรือนแทนข้าราชการทหารในบางกลุ่มงาน และลดจำนวนทหารประจำการที่ผลิตจากสถานศึกษาของกระทรวงฯ แต่กระทรวงกลาโหมก็ยังขาดความอ่อนตัวในการบริหารงานบุคคล จนทำให้ค่าใช้จ่ายด้านบุคลากรมีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 74 ของงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2565 (“ตรวจแผน 10 ปี ลดบ กลาโหม ลดผลิตนายร้อย จำกัด นายพล”, 2564; “สภากลาโหม เคาะแผนลดกำลังพลในอีก 4 ปี ให้ได้ในอัตรา 5%”, 2565)

ลักษณะที่สอง โอกาสที่หายไปจากการไม่พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เมื่อมีโอกาสมาจากระบบการเกณฑ์ทหารที่นำประชากรในวัยแรงงานมาใช้งานในฐานะ “แรงงานไร้ฝีมือ” และเวลาเพียง 2 ปี ก็สิ้นเกินไปที่จะพัฒนาพลทหารแต่ละนาย ให้มีขีดความสามารถด้านใดด้านหนึ่งให้เป็น “แรงงานมีฝีมือ” ที่มีความชำนาญติดตัวไปประกอบอาชีพอื่น และเป็นกำลังสำรองที่มีประสิทธิภาพ ตลอดจนสร้างผลผลิตเพื่อเลี้ยงดูประชากรผู้สูงอายุที่เพิ่มขึ้นหลังปลดประจำการไปแล้ว ทั้ง ๆ ที่กองทัพก็พัฒนาขีดความสามารถของกำลังพลด้วยหน่วยงานในสังกัด และใช้งานกำลังพลที่มีทักษะเหล่านี้ด้วย เช่น พลขับ พลประจำช่างซ่อมบำรุงยานพาหนะและยุทโธปกรณ์ต่าง ๆ

แม้ว่ากองทัพเปิดโอกาสให้พลทหารที่ยังเรียนไม่จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ได้เรียนการศึกษานอกโรงเรียน หรือ กศน. (นันทน์ภัส กังเม้ง, 2561, น.43) แต่ด้วย

ระยะเวลาประจำการเพียง 2 ปี จะมีเฉพาะพลทหารที่เรียนจบชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นเท่านั้น ที่มีโอกาสเรียนจบชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย การศึกษาของผดาสวัสดิ์ วุฒิมานานนท์ (2559, น.40) แสดงให้เห็นว่าร้อยละ 87 ของกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นทหารเกณฑ์ที่ปลดประจำการแล้ว มีระดับการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาหรือประถมศึกษา ประมาณครึ่งหนึ่งประกอบอาชีพเกษตรกรหรือรับจ้างทั่วไปและหนึ่งในสี่เป็นลูกจ้างหรือพนักงานบริษัท และร้อยละ 68 ของกลุ่มตัวอย่างมีรายได้ต่อเดือนไม่เกิน 10,000 บาท ถ้าพิจารณาเบื้องต้นแล้วการเรียน กศน. อาจไม่เพิ่มผลผลิตและทำให้โอกาสในการประกอบอาชีพหลังปลดประจำการเปลี่ยนแปลงมากนัก

ก่อนปลดประจำการ พลทหารจะได้รับการฝึกวิชาชีพ ซึ่งเป็นโครงการภายใต้ความร่วมมือระหว่างกระทรวงกลาโหมกับกระทรวงแรงงาน (ปวีณวรรณ ชุ่นตระกูล, 2560) ซึ่งน่าจะเพิ่มผลผลิตและสร้างโอกาสในการประกอบอาชีพมากขึ้น เช่น “ช่างซ่อมรถจักรยานยนต์ ช่างซ่อมรถยนต์ ช่างเดินสายไฟฟ้า ภายในอาคาร ช่างเชื่อมไฟฟ้าด้วยมือ ช่างก่อสร้าง” “ช่างไม้ก่อสร้าง ช่างไม้เครื่องเรือน ช่างปูน ช่างเครื่องยนต์เล็ก ช่างซ่อมเครื่องปรับอากาศ” และ “อาชีพขับรถ ช่างยนต์ ช่างไฟฟ้า” อย่างไรก็ตาม โครงการดังกล่าวมิได้ดำเนินการโดยกองทัพและดำเนินการก่อนปลดประจำการเท่านั้น แม้ว่าจะได้ใบประกาศว่าผ่านการฝึกจริง แต่ความชำนาญและทักษะที่สะสมจากการทำงานยังไม่มี จึงเพิ่มผลผลิตได้ไม่มากนัก หากเปรียบเทียบระยะเวลาขั้นต่ำ 8 ปี ของพลทหารในกองทัพสหรัฐอเมริกา (Smith, 2020) ระยะเวลา 2 ปี ของทหารกองประจำการอาจสั้นเกินไปที่จะพัฒนาทักษะด้านใดด้านหนึ่งให้เชี่ยวชาญขึ้นมาได้ ซึ่งรวมทั้งทักษะทางทหารด้วย

หากกองทัพยังคงยึดติดกับอัตรากำลังและวิธีการบริหารงานบุคคลในแบบที่เป็นอยู่ ทั้งการเกษียณอายุราชการของทหารประจำการที่ 60 ปี และการเกณฑ์ทหารกองประจำการเป็นเวลา 2 ปี กองทัพจะติดกับดักความเป็นกองทัพที่เน้นขนาดหรือใช้แรงงานเข้มข้น (Labor Intensive Army) ดังภาพที่ 1 และยิ่งค่าใช้จ่ายด้านบุคลากรที่สูงถึง 3 ใน 4 ของงบประมาณกระทรวงกลาโหมก็จะเป็นการยากที่จะพัฒนากองทัพให้เป็นกองทัพที่เน้นเครื่องจักรหรือทุน (Capital Intensive Army) และต่อ ยอดให้เป็นกองทัพที่เน้นเทคโนโลยีสารสนเทศ (Information Technology Intensive Army หรือ Smart Army) ให้ทันกับภัยคุกคามรูปแบบใหม่ ๆ ได้

การบริหารทรัพยากรมนุษย์เชิงกลยุทธ์

การบริหารทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource Management) เดิมทีเรียกว่า การบริหารงานบุคคล (Personnel Management) เป็นงานในความรับผิดชอบของฝ่ายบุคคลขององค์กร มีหน้าที่แสวงหาบุคคลที่มีความสามารถเหมาะสมกับตำแหน่งงานมาทำงานให้องค์กร เดิมทีบุคลากรเคยถูกมองว่าเป็นเพียงแรงงาน ซึ่งเป็นปัจจัยการผลิตประเภทหนึ่งเท่านั้น แต่ในปัจจุบัน “ความสำเร็จและความเจริญก้าวหน้าขององค์กร มีผลมาจากการมีทรัพยากรมนุษย์ที่มีความสามารถ” (ศุภกฤษฎี สามิบัติ และคณะ, 2552) เพราะบุคลากร “เป็นผู้สร้างสรรค์ผลงานหรือผลผลิตต่าง ๆ ให้กับองค์กร” (เบญจมาศ ลักษณะนิยานนท์, ม.ป.ป., น.3) ผู้บริหารองค์กร จึงให้ความสำคัญกับการสร้างแรงจูงใจและความพึงพอใจ ตลอดจนคำนึงถึงสุขภาพกายและสุขภาพจิตของบุคลากร

การบริหารทรัพยากรมนุษย์เป็นกระบวนการบริหารจัดการหนึ่งขององค์กร ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการ เริ่มตั้งแต่การวางแผนทรัพยากรมนุษย์และการวิเคราะห์งาน การกำหนดงานและตำแหน่งงาน การสรรหาและคัดเลือก การฝึกอบรมและพัฒนา การบริหารค่าตอบแทน การประเมินผลการปฏิบัติงาน การโยกย้ายและเลื่อนตำแหน่ง จนไปถึงการพ้นจากงาน นอกจากนี้ การบริหารทรัพยากรมนุษย์เชิงกลยุทธ์ (Strategic Human Resource Management) ยังพิจารณาอิทธิพลของสภาพแวดล้อมภายนอก อิทธิพลของการแข่งขันและการเปลี่ยนแปลงในตลาดแรงงาน มุ่งเน้นเป้าหมายระยะยาวและการพัฒนาทางเลือกในการปฏิบัติงาน โดยครอบคลุมบุคลากรในทุกระดับ และบูรณาการระหว่างกลยุทธ์ด้านทรัพยากรมนุษย์ร่วมกับกลยุทธ์ด้านธุรกิจ (กรรณิการ์ สุวรรณศรี, ม.ป.ป.; พนา ดุลยพัชร, 2556)

ตัวอย่างการบริหารงานบุคคลของกระทรวงกลาโหมและเหล่าทัพมิตรประเทศ

ประเด็นการจัดองค์กร การบริหารงานบุคคลของกระทรวงกลาโหมออสเตรเลีย (Department of Defence) เป็นหน้าที่ของกลุ่มงานด้านบุคลากร (Defence People Group) ซึ่งเป็นหนึ่งในกลุ่มองค์กรบริหารทั่วไปภายใต้สำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม ที่มีผู้ช่วยปลัดกระทรวงซึ่งเป็นพลเรือนเป็นหัวหน้า (Deputy Secretary of Defence People Group) กลุ่มงานรับผิดชอบการบริหารงานบุคคลทั้งทหารประจำการและพลเรือนในสังกัดกระทรวงกลาโหม เริ่มตั้งแต่การวางแผนและออกแบบโครงสร้างกำลังคน กระบวนการรับสมัครทั้งหมด ขั้นตอนการทำสัญญาจ้าง การจัดทำสำมะโนประชากรกำลังพล มีการจัดองค์กรย่อยเพื่อดูแลครอบครัวของกำลังพลและองค์กรย่อยเพื่อดูแลกำลังพลที่ปลดประจำการ (Australian Government Defence, n.d.)

การบริหารงานบุคคลของกระทรวงกลาโหมแคนาดา (Department of National Defence) แบ่งออกเป็นฝ่ายพลเรือนกับฝ่ายทหาร โดยฝ่ายพลเรือนเป็นหน้าที่ของรองปลัดกระทรวงฝ่ายบุคคล (Assistant Deputy Minister, Human Resources-Civilian) ซึ่งรับผิดชอบการพัฒนาและดำเนินการตามแผน นโยบายและแผนงานในการรับสมัคร พัฒนาและรักษาบุคลากร ส่วนฝ่ายทหารเป็นความรับผิดชอบของหน่วยบัญชาการกำลังพลทหาร (Military Personnel Command) มีผู้บังคับบัญชาเป็นนายทหารอัตรายศพลโท ซึ่งรับผิดชอบการรับสมัครฝึกและศึกษา เตรียมการและสนับสนุนบุคลากรและครอบครัว (Canada's Department of National Defence, 2017A, 2017B)

ประเด็นการบริหารเชิงกลยุทธ์ การศึกษาของ Cooper (2014) รายงานว่าทั้งกองทัพออสเตรเลียและแคนาดาใช้การบริหารทรัพยากรมนุษย์เชิงกลยุทธ์ โดยเริ่มจากการกำหนดวัตถุประสงค์ขององค์กร การสร้างแนวทางปฏิบัติและนโยบาย เพื่อกำหนดอัตรากำลังพลที่จำเป็นและขีดความสามารถของบุคลากรที่ต้องการ มีวงรอบงานเริ่มจาก 1) วิเคราะห์สภาพแวดล้อมเพื่อให้ทราบโอกาสและความท้าทาย 2) กำหนดภารกิจ 3) วิเคราะห์จุดอ่อนและจุดแข็งขององค์กรและวัฒนธรรมองค์กร 4) วิเคราะห์กลยุทธ์ที่เป็นไปได้ 5) เลือกกลยุทธ์และกำหนดทรัพยากรที่ต้องการทั้งจากภายในและภายนอกองค์กร และ 6) ประเมินกลยุทธ์ตามวงรอบจากตัวบ่งชี้ เพื่อให้ทราบว่ากลยุทธ์นั้นยังเหมาะสมอยู่ รายงานยังบ่งชี้ประเด็นสภาพแวดล้อมที่กองทัพของทั้งสองประเทศให้ความสำคัญ ได้แก่ โลกาภิวัตน์ ช่องว่างระหว่างวัย สังคมผู้สูงอายุ และพหุวัฒนธรรม โดยเน้นให้เห็นถึงความคาดหวังที่ต่างกันระหว่างคนในแต่ละรุ่น ซึ่งทั้งหมดมีผลต่อตลาดแรงงานและการจ้างงานของกองทัพ

ประเด็นวงรอบงาน Chamberlain (2020)

ได้แจกแจงวงรอบของการบริหารงานบุคคลฝ่ายทหาร (Military Human Resource Life Cycle Functions) ของกองทัพบกสหรัฐฯ ไว้ ซึ่งประกอบด้วย 1) โครงสร้างบุคลากร (Personnel Structure) เป็นกระบวนการกำหนดความต้องการบุคลากรของกองทัพ ตลอดจนอำนาจในการตกลงใจในความต้องการนี้ 2) การจัดหากำลังพล (Acquisition) เป็นกระบวนการจัดหาบุคลากรที่มีคุณสมบัติและทักษะ ตรงและเต็มจำนวนตามที่กองทัพต้องการ 3) การกระจายกำลังพล (Distribution) เป็นกระบวนการกระจายบุคลากรลงตามหน่วยต่าง ๆ ที่กองทัพกำหนดลำดับความสำคัญไว้ 4) การพัฒนากำลังพล (Development) เป็นกระบวนการพัฒนาบุคลากรตลอดระยะเวลาที่ประจำการ ซึ่งประกอบด้วย การฝึก การพัฒนาตนเอง การพัฒนาภาวะผู้นำ ตลอดจนแผนงานสนับสนุน เช่น การศึกษาตามอัธยาศัย การประเมินค่า การเลื่อนยศ และระบบการคัดสรรผู้บังคับบัญชา 5) การใช้งานกำลังพล (Deployment) เป็นกระบวนการเตรียมกำลังพล จากขั้นเตรียมพร้อมไปสู่การปฏิบัติการทางทหาร ได้แก่ การระดมพล การเคลื่อนกำลัง การสับเปลี่ยนกำลังการถอนกำลัง การประกอบกำลังใหม่ และการส่งกลับ 6) การบริหารค่าตอบแทน (Compensation) เป็นกระบวนการกำหนดเงินเดือน เบี้ยเลี้ยง สิทธิประโยชน์ และผลประโยชน์ทางการเงินของกำลังพล 7) การบำรุงรักษากำลังพล (Sustainment) เป็นกระบวนการรักษาและพัฒนาขวัญกำลังใจของกำลังพลและครอบครัว และ 8) การพ้นประจำการ (Transition) เป็นกระบวนการให้ความช่วยเหลือกำลังพลประจำการตลอดจนครอบครัว ปรับสภาพไปสู่ทหารกองหนุนหรือกลับไปเป็นพลเรือน

ประเด็นโครงสร้างบุคลากร กองทัพบกออสเตรเลีย

แบ่งลักษณะงานซึ่งมีมากกว่า 50 ประเภท ออกเป็นสายงาน เช่น สายงานการรบและความปลอดภัย (Combat & Security) ที่ประกอบด้วย พลทหารราบ (Infantry Soldier) พลประจำยานเกราะ (Armoured Vehicle Crew) ผู้ตรวจการทหารปืนใหญ่ (Artillery Observer) พลทหารช่างสนาม (Combat Engineer) เป็นต้น พร้อมระบุประเภทความต้องการ ได้แก่ ทหารประจำการ (Full-time) ทหารกองหนุน (Reserve) และพลฝึกงานหนึ่งปี (Gap Year) (Australian Defence Force, 2020A) และเปิดรับสมัครพร้อมให้การฝึกสายอาชีพกับงานสายช่างรวม 13 สาย เช่น ช่างเครื่องยนต์รถ (Vehicle Mechanic) ช่างเครื่องอากาศยาน (Aircraft Technician) ช่างไฟฟ้า (Electrician) ช่างระบบอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Systems Technician) ช่างสรรพาวุธ (Fitter Armament) ช่างประปา (Plumber) พ่อครัว (Chef) โดยกำหนดทักษะพื้นฐานของผู้สมัคร ระยะเวลาใช้ทุนและแผนการฝึกไว้ด้วย (Australian Defence Force, 2020B)

ส่วนกองทัพบกสหรัฐฯ ใช้รหัสความชำนาญ (Military Occupational Specialties: MOS) ประมาณ 190 รหัส มากำหนดทักษะของกำลังพลที่กองทัพต้องการ (Powers, 2019B) แล้วจัดเป็นกลุ่มตามรหัสกลุ่มอาชีพ (Career Management Fields: CMF) เพื่อใช้ในการบริหารงานบุคคล เช่น กลุ่มอาชีพทหารราบ (CMF11) ประกอบด้วย นายทหารสัญญาบัตร (MOS 11A) พลทหารราบ (MOS 11B) พลเครื่องยิงลูกระเบิด (MOS 11C) เป็นต้น (Powers, 2019D)

ประเด็นการเลื่อนยศและตำแหน่ง ยศทหาร

ในกองทัพสหรัฐฯ สัมพันธ์กับอัตราเงินเดือน (Pay Grades) แบ่งเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ ชั้นประทวน (Enlisted Personnel) มี 9 ระดับ (E1-E9) ชั้นนายดาบ (Warrant Officers) มี 5 ระดับ (W1-W5) และชั้นสัญญาบัตร (Commissioned Officers) มี 10 ระดับ (O1-O10) (McDonald, n.d.) ซึ่งทุกปีรัฐสภาสหรัฐฯ จะออกกฎหมาย National Defense Authorization Act กำหนดงบประมาณในการป้องกันประเทศและจำนวนทหารประจำการของทุกเหล่าทัพ และมีกฎหมายกำหนดสัดส่วนของกำลังพลในทุกชั้นยศตั้งแต่ E5 ขึ้นไป (Powers, 2019A)

หลักการในการเลื่อนยศนายทหารประทวนของกองทัพสหรัฐฯ จะใช้การเลื่อนยศให้สูงขึ้นแทนตำแหน่งที่ว่างลง เช่น จำสิบเอกนายหนึ่งรหัสความชำนาญ X00 (MOS X00) เกษียณอายุลง จำสิบโทรหัสความชำนาญ X00 ก็มีสิทธิได้รับการเลื่อนตำแหน่งแทน และทำให้ตำแหน่งจำสิบโทเดิมว่างลงเป็นทอดๆ ไป ระบบพิจารณาการเลื่อนยศนายทหารประทวนแบ่งออกเป็น 3 ระบบ ดังนี้

ระบบที่ผู้บังคับหน่วยเป็นผู้พิจารณา (Decentralized Promotions) ซึ่งใช้กับนายทหารประทวนระดับล่าง (E1-E4) เมื่อกำลังพลมีคุณสมบัติครบตามเกณฑ์ ผู้บังคับกองร้อยสามารถพิจารณาเลื่อนยศกำลังพลได้เลย เพราะไม่มีกฎหมายกำหนดสัดส่วนของกำลังพลในชั้นยศนี้ซึ่งช่วยลดขั้นตอนทางธุรการและเอกสาร

ระบบที่คณะกรรมการของหน่วยเป็นผู้พิจารณา (Semi-Centralized Promotions) ซึ่งใช้กับนายทหารประทวนระดับกลาง (E5-E6) กำลังพลที่อยู่ในเกณฑ์ที่จะได้รับการเลื่อนยศจะถูกประเมินและให้คะแนนประเมิน (Administrative Points) จากนั้นจะถูกสัมภาษณ์ต่อหน้า

คณะกรรมการของหน่วย (ที่มีผู้บังคับหน่วยชั้นยศพันโทขึ้นไป) ที่เสนอและให้คะแนนสัมภาษณ์ (Promotion Board Points) คะแนนรวมถูกนำมาใช้เพื่อจัดอันดับรายชื่อการเลื่อนยศ เมื่อมีตำแหน่งว่างที่มีรหัสความชำนาญตรงกัน กองทัพจะบรรจุกำลังพลพร้อมเลื่อนยศให้

ระบบที่คณะกรรมการของกองทัพเป็นผู้พิจารณา (Centralized Promotions) ซึ่งใช้กับทั้งนายทหารประทวนระดับสูง (E7-E9) โดยกองทัพกำหนดระยะเวลาขั้นต่ำของการรับราชการไว้เป็นเกณฑ์ คณะกรรมการซึ่งมีนายทหารชั้นยศนายพลเป็นประธานจะประเมินและให้คะแนนกำลังพลที่ขอรับการเลื่อนยศจากประวัติการทำงาน โดยพิจารณาภาระงานและผลการปฏิบัติงานในอดีตถึงปัจจุบัน ผลการทดสอบร่างกาย และเหรียญรางวัล แต่ไม่มีการสัมภาษณ์ รายชื่อกำลังพลที่คณะกรรมการลงความเห็นว่าจะได้รับการเลื่อนยศ จะถูกจัดลำดับตามระยะเวลาการครองยศโดยไม่มีการแยกรหัสความชำนาญ เพื่อทยอยรับการเลื่อนยศตามตำแหน่งที่ว่างลงต่อไป

ในส่วนของนายทหารสัญญาบัตร กระทรวงกลาโหมสหรัฐฯ ได้กำหนดระยะเวลาขั้นต่ำของการรับราชการและการครองยศไว้เป็นเงื่อนไขขั้นต่ำของทุกเหล่าทัพ รายชื่อนายทหารที่ได้รับการเสนอชื่อจากผู้บังคับบัญชาจะถูกพิจารณาโดยคณะกรรมการกลางของแต่ละเหล่าทัพ (Centralized Promotion Board) จากประวัติการทำงานเป็นหลัก โดยพิจารณาผลการทดสอบร่างกาย และภาระงานในปัจจุบันและอดีต ผู้ที่มีผลการทดสอบร่างกายต่ำและไม่เคยรับผิดชอบงานที่สำคัญอาจไม่ได้รับการเลื่อนยศ ทำให้โอกาสในการเลื่อนยศค่อย ๆ ลดลงจากร้อยโทเป็นร้อยเอกมีเพียงร้อยละ 90 ร้อยเอกเป็นพันตรีมีเพียงร้อยละ 80 พันตรีเป็นพันโทมีเพียงร้อยละ 70

และพันโทเป็นพันเอกมีเพียงร้อยละ 50 ส่วนการเลื่อนยศนายทหารตั้งแต่พลจัตวาขึ้นไป จะพิจารณาจากภาระงานที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานร่วมกับเหล่าทัพอื่น (Powers, 2019C; Smith, 2019)

ประเด็นการพ้นจากงาน การเป็นทหารประจำการในกองทัพบกสหรัฐฯ กำลังพลต้องทำสัญญากับกองทัพเพื่อแสดงพันธสัญญาของกำลังพลที่มีต่อกองทัพ (ภาระหน้าที่) และพันธสัญญาของกองทัพที่มีต่อกำลังพล (ความก้าวหน้าและสวัสดิการ) กำลังพลมีหน้าที่จนกว่าพันธสัญญาจะสิ้นสุดลง (Smith, 2018) ระยะเวลาในสัญญาเฉพาะเวลาประจำการอยู่ระหว่าง 4-6 ปี หลังจากนั้นกำลังพลอาจขอเปลี่ยนสถานะเป็นทหารกองหนุนหรือมีข้อขึ้นทะเบียนรอเรียกประจำการ ซึ่งระยะเวลารวมทั้งหมดของพันธสัญญาคือ 8 ปี ซึ่งแต่ละเหล่าทัพกำหนดไว้ต่างกัน (Smith, 2020)

การพ้นประจำการของกำลังพลมีด้วยกัน 2 สาเหตุหลัก ได้แก่ 1) การพ้นประจำการด้วยสาเหตุทางธุรการ (Administrative Separations) คือ การเปลี่ยนสถานะจากทหารประจำการไปเป็นทหารกองหนุนหรือรอเรียกประจำการ ซึ่งกรณีที่กำลังพลสมัครใจไม่ต่อสัญญาประจำการหรือกำลังพลร้องขอด้วยสาเหตุอื่น นับเป็นการพ้นจากการประจำการแบบสมัครใจ (Voluntary Separations) ส่วนกรณีที่กำลังพลมีผลการปฏิบัติงานต่ำหรือกระทำผิดวินัยซ้ำ ๆ อาจถูกให้พ้นจากการประจำการแบบไม่สมัครใจ (Involuntary Separations) และ 2) การถูกลงโทษให้พ้นประจำการ (Punitive Discharges) ตามคำพิพากษาของศาลทหาร ในกรณีที่กำลังพลกระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาทหารเมื่อพ้นประจำการกำลังพลจะได้สถานะพ้นประจำการ

(Characterization of Service) ซึ่งสัมพันธ์กับคุณประโยชน์ที่ได้ทำไว้ ซึ่งสถานะนี้มีผลต่อสิทธิประโยชน์ที่กำลังพลจะได้รับหลังพ้นประจำการไปแล้ว (Kings County Veterans Service Office, n.d.)

กรณีของกระทรวงกลาโหมออสเตรเลีย เพื่อให้กำลังพลและครอบครัวที่ออกจากกองทัพกลับไปใช้ชีวิตพลเรือนด้วยความเรียบร้อย หน่วยงานสนับสนุนกำลังพลและครอบครัว (Defence Member and Family Support Branch) ได้ออกเอกสาร ADF Member and Family Transition Guide เพื่อแนะนำการปรับตัวในการใช้ชีวิตพลเรือน (Australian Government Defence, 2022) เพื่อให้คำแนะนำในประเด็น เช่น งานธุรการ การหางานทำ การรักษาพยาบาล การเงินส่วนบุคคล และปลายปี พ.ศ.2563 ได้มีการจัดตั้งองค์กร Joint Transition Authority เพื่อกำกับดูแลการพ้นประจำการซึ่งทำงานร่วมกับทบวงทหารผ่านศึก (Department of Veterans' Affairs) และกองทุนบำนาญแห่งชาติ (Commonwealth Superannuation Corporation) อีกด้วย (Australia's Department of Veterans' Affairs, 2022)

โอกาสในการปรับปรุงการบริหารงานบุคคล

การพลิกโฉมโดยดิจิทัลทำให้องค์กรขนาดเล็กพัฒนาขีดความสามารถและมีประสิทธิภาพมากขึ้นจนสามารถแข่งขันกับองค์กรขนาดใหญ่ได้ หุ่นยนต์และยานพาหนะขับเคลื่อนด้วยตัวเองเริ่มเข้ามาแทนที่มนุษย์ นอกจากนี้การโจมตีทางไซเบอร์ถูกคาดการณ์ว่าจะเป็นภัยคุกคามหลักของโลกในอีก 10 ปีข้างหน้า (เศรษฐกิจมะลิสุวรรณ, 2560) ภัยคุกคามรูปแบบใหม่นี้อยู่นอกขอบเขตความรับผิดชอบแบบดั้งเดิม ซึ่งการพลิกโฉมโดยดิจิทัลนี้

เป็นหนึ่งในปัจจัยที่เปิดโอกาสให้กระทรวงกลาโหมได้ปรับปรุงองค์กร โดยการลดขนาดกองทัพลงแล้วนำเทคโนโลยีเข้ามาแทนที่ กองทัพไม่จำเป็นต้องประจำการทหารจำนวนมาก แต่ทหารที่มีขีดความสามารถหรือมีทุนมนุษย์สูงจะเป็นที่ต้องการ เพราะเป็นปัจจัยที่ควบคู่กัน (Complementary Factor) กับเทคโนโลยีที่ก้าวหน้า ดังนั้น การบริหารงานบุคคลในปัจจุบันอาจใช้ต่อไปไม่ได้ และจำเป็นต้องใช้วิธีการบริหารที่ต่างออกไป

นอกจากปัญหาด้านงบประมาณแล้ว การยึดติดกับอัตรากำลังและวิธีการบริหารงานบุคคลในแบบที่เป็นอยู่ ยังปิดโอกาสในการนำทรัพยากรมนุษย์มาใช้ประโยชน์ในทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อประชากรในวัยแรงงานมีแนวโน้มลดลง การบริหารงานบุคคลของกระทรวงกลาโหมจำเป็นต้องมีทั้งกลยุทธ์พัฒนาขีดความสามารถกำลังพล เพื่อให้กำลังพลมีทักษะในการทำงานให้กองทัพ ซึ่งสามารถพัฒนาให้เป็นทักษะที่ต้องการสามารถทำงานและแข่งขันในตลาดแรงงานได้ และกลยุทธ์สร้างความอ่อนตัว เพื่อเปลี่ยนทหารประจำการไปเป็นทหารกองหนุนและแรงงานที่มีคุณภาพ กลับสู่ภาคเศรษฐกิจไปสร้างผลผลิตให้แก่ประเทศ โดยเฉพาะเพื่อเลี้ยงดูประชากรผู้สูงอายุที่เพิ่มขึ้น

สรุปและอภิปรายผล

จากตัวอย่างที่ได้ยกมาจะเห็นได้ว่า การบริหารงานบุคคลให้บรรลุเป้าหมายในการป้องกันประเทศอย่างมีประสิทธิภาพ ภายใต้การเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ และผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้นต่อการพัฒนาประเทศในมิติอื่น องค์กรที่รับผิดชอบต้องใช้กลยุทธ์ในการบริหารงานบุคคลที่เหมาะสม และ

มีบทบาทมากกว่าการบริหารงานประจำ การบริหารงานบุคคลของกระทรวงกลาโหมยังสามารถปรับปรุงให้สนองตอบต่อประเด็นยุทธศาสตร์ชาติได้ โดยการใช้กลยุทธ์พัฒนาขีดความสามารถกำลังพลร่วมกับกลยุทธ์สร้างความอ่อนตัว มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

กระทรวงกลาโหมควรตั้งหน่วยงานเพื่อบริหารงานบุคคลโดยเฉพาะ โดยมีบุคลากรในสาขาการบริหารทรัพยากรมนุษย์และหรือเศรษฐศาสตร์แรงงานร่วมด้วย โดยรับผิดชอบการบริหารงานบุคคลเพื่อการป้องกันประเทศทั้งระบบ ครอบคลุมทั้งทหารประจำการ ทหารกองหนุน และข้าราชการพลเรือนกลาโหม พร้อมปรับภาพลักษณ์ขององค์กร โดยเน้นบทบาทการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์รองรับการเปลี่ยนผ่านสู่ดิจิทัล (Digital Transformation) ทั้งเพื่อการป้องกันประเทศและการพัฒนาประเทศ

การบริหารงานบุคคลของกระทรวงกลาโหมควรใช้การบริหารทรัพยากรมนุษย์เชิงกลยุทธ์ เริ่มจากการศึกษาสภาพแวดล้อมทางสังคม เช่น โลกาภิวัตน์ ช่องว่างระหว่างวัยสังคมผู้สูงอายุ สถานการณ์ของตลาดแรงงานเพื่อค้นหาแรงจูงใจให้คนในวัยหนุ่มสาวสมัครใจมาเป็นทหารเพื่อมาแทนที่การเกณฑ์ทหาร และมีข้อมูลในการออกแบบการจ้างงาน ตลอดจนทราบแรงจูงใจให้กำลังพลที่พ้นประจำการกลับมาฝึกทหารกองหนุนแล้วใช้กลยุทธ์พัฒนาขีดความสามารถกำลังพล โดยตั้งเป้าให้กำลังพลมีคุณภาพที่เป็นมาตรฐานและเป็นที่ยอมรับจากหน่วยงานและองค์กรเอกชนภายนอก ทั้งด้านความรู้ความสามารถ ตลอดจนความประพฤติและความรับผิดชอบ ที่กำลังพลสามารถนำไปสมัครงานใหม่หรือศึกษาต่อได้ โดยหน่วยงานควรมีวงรอบงานที่ชัดเจน โดยออกแผนงานประจำปี และปฏิบัติงานโดยอิงกับแผนงานอย่างเคร่งครัด

ด้านความรู้ความสามารถของกำลังพล กระทรวงกลาโหมควรมอบหมายให้โรงเรียนเหล่าและหน่วยสายวิทยาการของทุกเหล่าทัพ พัฒนาหลักสูตรในระดับปฏิบัติหรือพลประจำให้เทียบเท่าไปประกอบวิชาชีพ หรือประกาศนียบัตรวิชาชีพ หรือเทียบเคียงบางส่วน เพื่อให้สามารถนำไปศึกษาต่อได้ โดยให้สถานศึกษาของกระทรวงกลาโหมและสถานศึกษาภายนอกที่มีความเชี่ยวชาญในแต่ละด้าน ร่วมกันพัฒนาหลักสูตร เพื่อพัฒนาทักษะการทำงานในกองทัพให้สามารถใช้ร่วมกับงานในภาคพลเรือน โดยทักษะนี้ต้องเป็นที่ต้องการ และสามารถแข่งขันในตลาดแรงงานได้ด้วย เริ่มตั้งแต่หลักสูตรขั้นพื้นฐาน จนถึงหลักสูตรชำนาญการหรือหลักสูตรครูฝึก แล้วให้กำลังพลของกองทัพเป็นครูฝึก เช่น งานช่างประเภทต่าง ๆ การใช้อุปกรณ์สื่อสาร การขับรถ ผู้รับการฝึกอาจสำเร็จการศึกษาด้วยการปฏิบัติงานครบหรือสอบปฏิบัติให้ผ่านเกณฑ์ที่กำหนด โดยให้มีหลายระดับ ตั้งแต่ขั้นพื้นฐานไปถึงชำนาญการและระดับครูฝึก โรงเรียนเหล่าหรือหน่วยสายวิทยาการของเหล่าทัพใด ที่มีหลักสูตรเป็นมาตรฐานแล้ว ก็ให้ทหารต่างเหล่าทัพ มาร่วมฝึกหรือตั้งเป็นโรงเรียนแม่ข่ายช่วยพัฒนาโรงเรียนของเหล่าทัพอื่น

ด้านโครงสร้างบุคลากร ควรนำระบบหมายเลขความชำนาญการทางทหาร (ชกท.) ซึ่งสัมพันธ์กับทักษะของตำแหน่งงาน มาออกแบบเส้นทางความก้าวหน้าในอาชีพ โดยกำหนดคุณสมบัติของระดับตำแหน่งที่สูงขึ้นให้ชัดเจน เช่น อายุงาน และระดับความชำนาญงาน หรือความชำนาญการ และนอกจากโรงเรียนเหล่าและหน่วยสายวิทยาการจะรับผิดชอบหลักสูตรการฝึกที่เป็นมาตรฐานแล้ว ควรพัฒนาระบบทดสอบและเกณฑ์ประเมิน

ผลการฝึกปฏิบัติงาน ที่เป็นมาตรฐานและเป็นอิสระจากสายการบังคับบัญชา เพื่อให้แน่ใจว่ากำลังพลมีความชำนาญเพิ่มขึ้นอย่างแท้จริง และต้องสามารถปฏิบัติหน้าที่เป็นครูฝึก ผู้ประเมินผลการฝึก และผู้จัดการฝึก ตามระดับความชำนาญที่เพิ่มขึ้นได้ด้วย

เพื่อโอกาสในความก้าวหน้าในอาชีพ กำลังพลทุกคนควรได้รับโอกาสในการพัฒนาตนเองจากหลักสูตรต่าง ๆ ของโรงเรียนเหล่าหรือหน่วยสายวิทยาการ และสถาบันการศึกษาภายนอก ควบคู่กับการใช้งานกำลังพลเสมือนการเรียนในห้องแล้วออกไปปฏิบัติงานจริง ทักษะที่เพิ่มขึ้นยังสร้างโอกาสในการรับค่าตอบแทนที่สูงขึ้นด้วย ควรมีระบบประเมินและเกณฑ์การประเมินผลการปฏิบัติงาน ตลอดจนสมรรถนะต่าง ๆ ที่เป็นมาตรฐานและตรวจสอบได้ และเพื่อการเลื่อนยศและตำแหน่งที่เป็นธรรมและโปร่งใส ควรมีการกำหนดคุณสมบัติของผู้มีสิทธิ์ในการเลื่อนยศและตำแหน่งที่ชัดเจน ตลอดจนระบบคัดเลือกที่เป็นธรรม โปร่งใสและตรวจสอบได้

นอกจากนี้ ควรใช้กลยุทธ์สร้างความอ่อนตัว โดยตั้งเป้าเปลี่ยนทหารประจำการที่เกินความจำเป็น ในยามปกติไปเป็นทหารกองหนุนและแรงงานที่มีคุณภาพ กลับสู่ภาคเศรษฐกิจไปพัฒนาประเทศในส่วนอื่น ๆ การบริหารงานบุคคลจึงควรมีกลไกและให้ความสำคัญกับการผันประจำการของกำลังพล เพื่อให้กองทัพมีขนาดที่เหมาะสมและยืดหยุ่นได้ตามสถานการณ์ด้านความมั่นคง และฐานะทางเศรษฐกิจของประเทศ แต่ขณะเดียวกัน ก็ยังดำรงการติดต่อเพื่อจูงใจให้กำลังพลกลับมาฝึกทหารกองหนุน หรือกลับเข้าประจำการกรณีที่กองทัพไม่สามารถหาบุคลากรที่เหมาะสมกับตำแหน่งที่ว่างได้ หรือกรณีที่กองทัพเรียกระดมพล

กลไกที่สามารถควบคุมกองทัพให้มีขนาดที่เหมาะสมและยืดหยุ่นได้ คือ การใช้สัญญาจ้างงานแบบมีกำหนดระยะเวลาแน่นอน สัญญาจ้างงานแสดงพันธสัญญาระหว่างกองทัพกับกำลังพลว่ากองทัพมีค่าตอบแทนและสวัสดิการอย่างไร กำลังพลมีโอกาสนำไปพัฒนาตนเองจากหลักสูตรการฝึกต่าง ๆ และมีเส้นทางความก้าวหน้าในอาชีพอย่างไร และกำลังพลมีภาระหน้าที่โดยรวมอย่างไร

ด้วยเงื่อนไขคุณสมบัติของบุคลากรในตำแหน่งงานที่สูงขึ้น กำลังพลที่ต้องการเป็นทหารอาชีพและหวังความก้าวหน้าในกองทัพจะต้องมีวินัยและขวนขวายพัฒนาตนเองตลอดเวลา เมื่อครบกำหนดระยะเวลาตามสัญญา กำลังพลที่มีผลการปฏิบัติงานและความประพฤติผ่านเกณฑ์จะมีสิทธิ์ต่อสัญญาฉบับใหม่ ซึ่งมีค่าตอบแทนและสวัสดิการที่สูงขึ้นและปรับให้ทันสมัยตามสถานการณ์ ตลอดจนเงื่อนไขการจ้างงานที่มีมาตรฐานและความคาดหวังที่สูงขึ้น ซึ่งทั้งหมดยังสะท้อนถึงความประพฤติที่ดีและความรับผิดชอบที่สูงขึ้นของกำลังพลได้อีกด้วย

หากกำลังพลไม่ต่อสัญญาหรือไม่ได้รับการต่อสัญญากับกองทัพ กำลังพลผู้นั้นยังมีคุณสมบัติทักษะและประสบการณ์ทำงานติดตัว ยิ่งอยู่กับกองทัพนานเท่าใดคุณสมบัติเหล่านี้ก็ยิ่งเพิ่มขึ้น เมื่อไปสมัครงานภาคเอกชนก็มีโอกาสที่จะได้งานที่ให้ค่าตอบแทนสูง เพราะเป็นแรงงานที่มีศักยภาพและสามารถสร้างผลผลิตได้สูง กำลังพลสามารถวางแผนการดำเนินชีวิตของตนเองได้

นอกจากนี้ การระบুলงในสัญญาจ้างงานว่าพฤติกรรมใดของกำลังพล ที่ควรกระทำหรือไม่ควรกระทำ และที่ต้องกระทำและต้องไม่กระทำ ตลอดจนเงื่อนไขของการเลิกจ้างทั้งไล่ออก ให้ออก และไม่ต่อสัญญาใหม่น่าจะเป็นมาตรการในการควบคุมพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ได้อีกด้วย

ข้อเสนอแนะ

กระทรวงกลาโหมควรดำเนินการทบทวนยุทธศาสตร์การป้องกันประเทศ (Defence Strategic Review) เป็นประจำ เพื่อติดตามการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ ทั้งปัจจัยภายนอกที่สร้างโอกาส และเป็นอุปสรรค เช่น ระเบียบโลกและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในระดับโลกและภูมิภาค พัฒนาการของเทคโนโลยี และปัจจัยภายในที่เป็นจุดแข็งและจุดอ่อน เช่น โครงสร้างประชากรไทย คุณภาพและปริมาณประชากรในวัยแรงงาน โครงสร้างเศรษฐกิจและความสามารถในการแข่งขันของประเทศ เพื่อกำหนดยุทธศาสตร์การป้องกันประเทศ การบริหารจัดการการป้องกันประเทศ การจัดองค์กรของกระทรวงกลาโหม ซึ่งรวมถึงขนาดและขีดความสามารถของกองทัพ ตลอดจนกลยุทธ์และกลวิธีในการบริหารงานบุคคล

กระทรวงกลาโหมควรประยุกต์ใช้การบริหารทรัพยากรมนุษย์เชิงกลยุทธ์ และใช้กลยุทธ์พัฒนาขีดความสามารถกำลังพลร่วมกับกลยุทธ์สร้างความอ่อนตัว เพื่อให้กระทรวงกลาโหมสนองตอบต่อประเด็นยุทธศาสตร์ชาติ ภายใต้สภาพแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ในปัจจุบัน

เอกสารอ้างอิง

- กรรณิการ์ สุวรรณศรี. (ม.ป.ป.). *รายวิชา 9011106 การบริหารทรัพยากรมนุษย์*. สืบค้นเมื่อ 16 กุมภาพันธ์ 2565, จาก <http://pws.npru.ac.th/kannika/data/files/เนื้อหาบทที่1-12การบริหารทรัพยากรมนุษย์9011106.pdf>
- “ตรวจแผน 10 ปี ลดงบกลาโหม ลดผลิตนายร้อย จำกัดนายพล”. (2564, 4 มิถุนายน). *กรุงเทพธุรกิจ*. สืบค้นเมื่อ 24 กุมภาพันธ์ 2566, จาก <https://www.bangkokbiznews.com/politics/941686>
- นันทน์ภัส กังเม้ง. (2561). *ปัจจัยที่ทำให้ทหารกองเกินตัดสินใจสมัครเข้าเป็นทหารกองประจำการ* (การค้นคว้าอิสระ). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. กรุงเทพฯ.
- นิจิ เอียวศรีวงศ์. (2559, 13 มกราคม). *ทหารมีไว้ทำไม. มติชนออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ 20 ธันวาคม 2564, จาก https://www.matichon.co.th/columnists/news_2227
- “บิ๊กตุ้ยลุยปฏิรูปกองทัพ ลดนายพลน้อยลง”. (2563, 28 กุมภาพันธ์). *Post Today*. สืบค้นเมื่อ 24 กุมภาพันธ์ 2566, จาก <https://www.posttoday.com/politics/616162>
- เบญจมาศ ลักษณะนิยานนท์. (ม.ป.ป.). *บทที่ 1 ภาพรวมการบริหารทรัพยากรมนุษย์*. สืบค้นเมื่อ 29 มกราคม 2565, จาก <https://ms.udru.ac.th/asst.prof.benchamat/4knowledgesources/createdthaibooks/hrm/chapter1.pdf>
- ปวีณวรรณ ชื่นตระกูล. (2560). *กระบวนการพัฒนาทักษะการประกอบอาชีพของทหารกองประจำการในกองทัพบก ก่อนปลดประจำการ* (เอกสารวิจัยส่วนบุคคล). วิทยาลัยการทัพบก. กรุงเทพฯ.
- ผดาสวัสดิ์ วุฒิมานานนท์. (2559). *คุณภาพชีวิตทหารเกณฑ์หลังปลดประจำการ: ศึกษากรณีทหารเกณฑ์ที่มีภูมิสำเนาในอำเภอสามโก้ จังหวัดอ่างทอง* (วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา. พระนครศรีอยุธยา.
- พนา ดุลยพัชร. (2556). *เอกสารประกอบการสอน รหัส HR11102 วิชาการจัดการทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource Management)*. สืบค้นเมื่อ 29 มกราคม 2565, จาก <http://portal5.udru.ac.th/ebook/pdf/upload/17a577m836a46P1a0q66.pdf>
- “ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ.2561-2580)” (2561, 13 ตุลาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 135 ตอนที่ 82ก.

- ศุภกฤษฎี สามีบัติ, วินัย อินประสิทธิ์, ยุคนธร พาณิชปฐมพงศ์, เกียรติศักดิ์ ตั้งปรัชญากุล, วราเชน ชูพงศ์, ชนาธิป เหมือนพะวงศ์, ..., เสกสรร เจียมสุขสุจิตต์. (2552). *บทวิเคราะห์การบริหารงานบุคคลระหว่างข้าราชการตุลาการและข้าราชการศาลยุติธรรม*. สืบค้นเมื่อ 29 มกราคม 2565, จาก https://library.coj.go.th/pdf-view.html?fid=1009&table=files_biblio
- เศรษฐพงศ์ มะลิสุวรรณ. (2560). *Digital Transformation*. สืบค้นเมื่อ 6 มิถุนายน 2565, จาก <https://www.nbtc.go.th/getattachment/News/Information/28909/Digital-Transformation.pdf.aspx>
- “สภาโกลาโหม เคาะแผนลดกำลังพลในอีก 4 ปี ให้ได้ในอัตรา 5%”. (2565, 21 มกราคม). *Thai PBS*. สืบค้นเมื่อ 12 มีนาคม 2566, จาก <https://www.thaipbs.or.th/news/content/311856>
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (ม.ป.ป.). *สถิติประชากรศาสตร์ ประชากรและเคหะ*. สืบค้นเมื่อ 25 ธันวาคม 2564, จาก <http://statbbi.nso.go.th/staticreport/page/sector/th/01.aspx>
- อมรรักษ์ บุญนาค. (2557). ประชากรกับพลังอำนาจทางทหาร : ผลกระทบต่อโครงสร้างกำลังพลกลาโหมของไทย. *เสนารักษิตย*, 63(1), 62-74.
- Association of Southeast Asian Nations. (2020). *About us-ASEAN Main Portal*. Retrieved March 8, 2023 from <https://asean.org/about-us/>
- Australia's Department of Veterans' Affairs. (2020). *Joint Transition Authority established*. Retrieved April 18, 2022 from <https://www.dva.gov.au/newsroom/latest-news-veterans/joint-transition-authority-established>
- Australian Defence Force. (2020A). *Army Soldier Discover your Army*. Retrieved February 23, 2022 from <https://www.defencejobs.gov.au/-/media/DFR/Files/Army-Soldier-Careers.pdf>
- _____. (2020B). *Army Trades Discover your Army*. Retrieved February 23, 2022 from <https://www.defencejobs.gov.au/-/media/DFR/Files/Army-Trade-Careers.pdf>
- Australian Government Defence. (2022). *ADF Member and Family Transition Guide*. Retrieved April 18, 2022 from <https://www.defence.gov.au/sites/default/files/2022-03/ADF-Member-And-Family-Transition-Guide.pdf>
- _____. (n.d.). *Defence People Group*. Retrieved February 27, 2022 from <https://www.defence.gov.au/about/people-group>

- Canada's Department of National Defence. (2017A, May 1). *Assistant Deputy Minister (Human Resources-Civilian)*. Retrieved February 28, 2022 from <https://www.canada.ca/en/departement-national-defence/corporate/organizational-structure/assistant-deputy-minister-human-resources-civilian.html>
- _____. (2017B, July 6). *Military Personnel Command*. Retrieved February 28, 2022 from <https://www.canada.ca/en/departement-national-defence/corporate/organizational-structure/military-personnel-command.html>
- Chamberlain, T. (2020). Chapter 12 Military Human Resource Management. In L.G. Yuengert (Ed.), *How the Army Runs: A Senior Leader Reference Handbook, 2019-2020*. The U.S. Army War College.
- Cooper, M. (2014). *Military Human Resource Management: A Comparative Analysis Between the Australian Defence Force and the Canadian Forces* (Solo Flight Paper). Canadian Forces College. Retrieved March 2, 2022 from <https://www.cfc.forces.gc.ca/259/290/301/305/cooper.pdf>
- Kings County Veterans Service Office. (n.d.). *The Enlisted Administrative Separation Process*. Retrieved March 7, 2022 from <https://www.countyofkings.com/home/showpublisheddocument/436/635197237343500000>
- MacroTrends. (n.d.). *Thailand Military Size 1985-2023*. Retrieved February 18, 2023 from <https://www.macro Trends.net/countries/THA/thailand/military-army-size>
- McDonald, T. (n.d.). *Military Rank and Insignia Charts*. Retrieved March 3, 2022 from <https://veteran.com/military-ranks-insignia-charts/>
- Powers, R. (2019A, May 23). Army Enlisted Rank Promotion System Breakdown. *LiveAbout*. Retrieved February 26, 2022 from <https://www.liveabout.com/enlisted-promotions-made-simple-3331909>
- _____. (2019B, June 18). Complete List of Army Enlisted MOS. *LiveAbout*. Retrieved February 26, 2022 from <https://www.liveabout.com/complete-list-of-army-enlisted-mos-s-3346173>
- _____. (2019C, July 28). Army Commissioned Officer Career Path. *LiveAbout*. Retrieved February 26, 2022 from <https://www.liveabout.com/army-commissioned-officer-career-information-3345007>
- _____. (2019D, October 10). Army CMF Military Job Specialties. *LiveAbout*. Retrieved February 26, 2022 from <https://www.liveabout.com/army-military-job-specialties-4056485>

- Ray, M. (2018, July 13). Collapse of the Soviet Union. *Britannica*. Retrieved March 18, 2023 from <https://www.britannica.com/event/the-collapse-of-the-Soviet-Union>
- Smith, S. (2018, December 8). Military Justice 101: Discharges. *LiveAbout*. Retrieved March 7, 2022 from <https://www.liveabout.com/military-justice-101-part-iii-4056918>
- _____. (2019, July 17). Military Commissioned Officer Promotions. *LiveAbout*. Retrieved February 26, 2022 from <https://www.liveabout.com/military-commissioned-officer-promotions-4055887>
- _____. (2020, April 13). What's the Minimum Military Enlistment Time? *LiveAbout*. Retrieved February 22, 2022 from <https://www.liveabout.com/period-of-time-to-enlist-in-military-3354093>

กิจกรรมสถาบันวิชาการป้องกันประเทศ

สปท. ร่วมบันทึกเทปถวายพระพรชัยมงคล เนื่องในวันเฉลิมพระชนมพรรษา สมเด็จพระนางเจ้าสุทิดา พัชรสุธาพิมลลักษณ พระบรมราชินี ณ สถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทย โดยมี พล.อ. วิชัย ชูเชิด ผบ.สปท. พร้อมด้วยคณะผู้บังคับบัญชาชั้นสูง ร่วมบันทึกเทปฯ เมื่อ 23 พ.ค.66

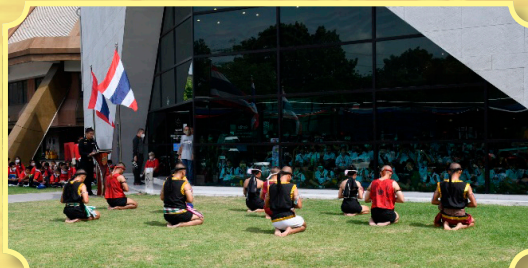
สปท. จัดพิธีเจริญพระพุทธมนต์ และถวายพระพรชัยมงคล แต่สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าพัชรกิติยาภา นเรนทิราเทพยวดี กรมหลวงราชสาริณีสิริพัชร มหาวัชรราชธิดา ณ วัดหลักสี่ พระอารามหลวง เขตหลักสี่ กรุงเทพฯ โดยมี พล.อ. วิชัย ชูเชิด ผบ.สปท. กรุณาเป็นประธานฯ เมื่อ 15 ม.ค.66

กิจกรรมสถาบันวิชาการป้องกันประเทศ

สปท. จัดการประชุมสภาการศึกษาวิชาการทหาร ครั้งที่ 1/2566 โดยมี พล.อ. ประยุทธ์ จันทร์โอชา นรม./รมว.กท./นายกสภาการศึกษาวิชาการทหาร เป็นประธาน และมี พล.อ. วิชัย ชูเชิด ผบ.สปท. เป็นเลขาธิการสภาการศึกษาวิชาการทหาร เพื่อพิจารณานุมัติให้ปริญญาของ รร.เหล่าทัพ และ รร.สธ.ทบ. และอนุมัติให้ข้าราชการทหารดำรงตำแหน่งทางวิชาการ ณ ห้องกาญจรังษี ในศาลาว่าการกลาโหม เขตพระนคร กรุงเทพฯ เมื่อ 1 ก.พ.66

สปท. จัดนิทรรศการแสดงผลงานทางพิพิธภัณฑ์และอนุสรณ์สถานแห่งประเทศไทยหรืองานรักชาติ เฟสตีวัล ครั้งที่ 7 ประจำปี พ.ศ.2566 ระหว่าง 21-23 มิ.ย.66 ตั้งแต่เวลา 0900-1600 ในงานนี้ พล.อ. ทงกรวิทย์ หนูหนักดี รอง ผบ.ทสส. เป็นประธานในพิธีฯ พร้อมด้วยหัวหน้าส่วนราชการ และผู้แทนหน่วยงานเครือข่ายพิพิธภัณฑ์ เข้าร่วมพิธีฯ ณ อนุสรณ์สถานแห่งชาติ ต.คูคต อ.ลำลูกกา จ.ปทุมธานี โดยมี พล.ท. นที วงศ์อิสระ รอง ผบ.สปท. ให้การต้อนรับ และรายงานความเป็นมาของการดำเนินการจัดนิทรรศการภายใต้แนวคิด “ศึกษาอดีต เรียนรู้ปัจจุบัน สรรสร้างอนาคต” เพื่อเปิดโอกาสให้เยาวชน นักเรียน นิสิตนักศึกษา และประชาชนทั่วไปได้ศึกษาเรียนรู้ประวัติศาสตร์ชาติ ประวัติศาสตร์ทางการทหาร ศิลปวัฒนธรรมของชาติไทย และนวัตกรรมทางสังคม ผ่านการจัดแสดงนิทรรศการของพิพิธภัณฑ์และแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญทั่วประเทศ เมื่อ 21 มิ.ย.66

กิจกรรมสถาบันวิชาการป้องกันประเทศ

การเยี่ยมชมเพื่อหารือการบูรณาการด้านการศึกษาและวิจัยพัฒนาของกองทัพไทย โดยมี พล.อ. วิชัย ชูเชิต ผบ.สพท./ประธานกรรมการการบูรณาการงานด้านการศึกษาและวิจัยพัฒนาของกองทัพไทย พร้อมคณะ เดินทางเยี่ยมชมศูนย์นุกรรมการขับเคลื่อนการบูรณาการงานด้านการศึกษาและวิจัยพัฒนาของกองทัพไทย ณ ยศ.ทบ. ยศ.ทร. ยศ.ทอ. และ วสท.สพท. ในการนี้ พล.ท. สรรเสริญ คล้ายแก้ว จก.ยศ.ทบ. พล.ร.ต. อติศักดิ์ แจ่มเล็ก รอง จก.ยศ.ทร. พล.อ.ต. ปิยะกิตติ์ สุทธิวิวัฒนากุล รอง จก.ยศ.ทอ. และ พล.ท. สมยศ ฉันทวรลักษณ์ ผบ.วสท.สพท. พร้อมคณะอนุกรรมการฯ ให้การต้อนรับ รวมทั้งได้มีการหารือ แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ข้อเสนอแนะในการบูรณาการงานด้านการศึกษาและวิจัยพัฒนาของกองทัพไทย เพื่อพัฒนาระบบโครงสร้าง การบริหารจัดการ การศึกษา หลักสูตร องค์ความรู้ รวมถึงบุคลากรทางการศึกษาของกองทัพไทย ให้มีประสิทธิภาพตอบสนองต่อพลวัตรของบริบทสังคมโลกที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว เมื่อ 6-8 และ 20 มิ.ย.66

กิจกรรมตามบันทึกข้อตกลงด้านการศึกษาระหว่าง สพท. กับ มหาวิทยาลัยป้องกันประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน (สพจ.) ณ สพจ. โดยมี พล.อ.ท. ภูมิใจ เลขสุนทรการ เสธ.สพท. และคณะ เข้าเยี่ยมชม รร.นายเรือ สพจ., Political College และมี พล.ต. จาง หย่ง ผบ.ฝ่ายการเมือง สพจ. ให้การต้อนรับ ในการนี้ เสธ.สพท. ได้บรรยายพิเศษแก่ นักศึกษาวิทยาลัยการเมืองการทหาร สพจ. ในหัวข้อ “The New Normal of the Asia-Pacific Situation and its Impact on the New World Order” เมื่อ 22-26 พ.ค.66

กิจกรรมสถาบันวิชาการป้องกันประเทศ

สถาบัน Center for Strategic Studies, Research and Development of TNI (CSSRD TNI) จัดการประชุมทางวิชาการ ประจำปีเครือข่ายหน่วยงานด้านความมั่นคงแห่งอาเซียน ครั้งที่ 16 (16th Track II Network of ASEAN Defence and Security Institutions (NADI) Annual Meeting) เรื่อง “Strengthening Defence and Security for ASEAN as Epicentrum of Growth” เพื่อแลกเปลี่ยนทางวิชาการกับสถาบันเครือข่ายทางวิชาการด้านความมั่นคงของประเทศสมาชิกอาเซียน และเพื่อให้ NADI สามารถให้การสนับสนุนด้านวิชาการต่อที่ประชุมรัฐมนตรีกลาโหมอาเซียน (ASEAN Defence Ministers’ Meeting: ADMM) ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ณ กรุงจาการ์ตา สาธารณรัฐอินโดนีเซีย โดยมี พล.ต. ทักษิณ สิริสิงห์ ผอ.ศสย.สปท. และคณะ เข้าร่วมการประชุมฯ เมื่อ 13-16 มี.ค.66

วปอ.สปท. จัดการฝึกแก้ปัญหาสถานการณ์วิกฤตระดับชาติ NDCEx65 ใน Theme โรคระบาดอุบัติใหม่ VIR A 23 ของนักศึกษา วปอ.รุ่นที่ 65 เพื่อให้นักศึกษาเข้าใจบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารประเทศในระดับชาติ ในเรื่องการวางแผนและอำนวยความสะดวกแก่สถานการณ์ รวมถึงการประสานงานกันระหว่าง กระทรวง ทบวง กรมที่เกี่ยวข้อง และร่วมฝึกปฏิบัติหน้าที่ของตนที่ได้รับมอบหมาย ภายใต้การเกิดภัยคุกคามในสถานการณ์วิกฤตของประเทศและสามารถปฏิบัติงานร่วมกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง เพื่อรับมือสถานการณ์วิกฤตระดับชาติที่เกิดขึ้น ณ วปอ.สปท. เมื่อ 30 พ.ค.-1 มิ.ย.66

วปอ.สปท. จัดการประชุมหารือเพื่อเตรียมการจัดสัมมนาวิชาการระหว่างสถาบันการศึกษาด้านความมั่นคงระดับสูง 6 สถาบัน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2567 เพื่อให้เกิดการบูรณาการความร่วมมือกันหาแนวทางปรับปรุงและพัฒนาการจัดการจัดการสัมมนาวิชาการระหว่างสถาบันการศึกษาด้านความมั่นคงระดับสูง โดยมี พล.ท. ชชาติชาย ชัยเกษม ผอ.วปอ.สปท. เป็นประธาน ณ วปอ.สปท. เมื่อ 30-31 มี.ค.66

กิจกรรมสถาบันวิชาการป้องกันประเทศ

วสท.สปท. จัดประชุมบูรณาการร่วมกันกับ วทบ. วทร. และ วทอ. ในกิจกรรมการจัดการฝึกอบรม “ยุทธเสนา” การจัดทำหลักนิยมนร่วมกองทัพไทย การจัดกิจกรรม ว.การทัพสัมพันธ์ ประจำปี และการจัดทำยุทธศาสตร์ทหารร่วม 4 สถาบัน ประจำปีการศึกษา 2566 เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล สอดคล้องไปในทิศทางเดียวกัน เป็นการลดงาน ลดเวลา แต่ได้รับผลผลิต/ผลลัพธ์ที่ต้องการ ตรงตามเป้าประสงค์หลักของการฝึก/ศึกษา/ทำกิจกรรมประจำปีการศึกษา 2566 โดยมี พล.ท. สมยศ ฉันทวรลักษณ์ ผบ.วสท.สปท. เป็นประธาน ณ วสท.สปท. เมื่อ 22 มี.ค.66

สจว.สปท. โดย หลักสูตรจิตวิทยาความมั่นคง รุ่นที่ 123 จัดกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ เพื่อสนับสนุนการศึกษาให้กับเยาวชนในพื้นที่ห่างไกล โดยบริจาคทุนทรัพย์ และอุปกรณ์เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ของเยาวชน เช่น ปรับปรุงสนามเด็กเล่น คอมพิวเตอร์ อาหารกลางวัน ณ รร.บ้านโกรกเดือนห้า อ.เมือง จ.นครราชสีมา โดยมี พ.อ. อาซวกุล กาญจนาคม รอง ผอ.สจว.สปท. นำข้าราชการและคณบดีศึกษา จัดกิจกรรมฯ เมื่อ 23 พ.ค.66

กิจกรรมสถาบันวิชาการป้องกันประเทศ

ร.ตท.สพท. ดำเนินการโครงการศูนย์เยาวชนต้นกล้ากองทัพไทย เพื่อป้องกันภัยยาเสพติด รุ่นที่ 4 ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2566 ระหว่าง 23 - 24 มิ.ย.66 ณ ร.ตท.สพท. ในงานนี้ พล.ต. โกฏจินาทร อุปเพ็ญรัตน์ ผบ.ร.ตท.สพท. เป็นประธานพิธีเปิดโครงการฯ พร้อมด้วย หน.ส่วนราชการ และผู้แทน โรงเรียนนวมราชานุสรณ์ โรงเรียนบ้านนา “นายกพิทยากร” และ โรงเรียนปากพลีวิทยาคาร เพื่อเปิดโอกาสให้นักเรียน ได้รู้ถึงพิษภัยของยาเสพติดและการทำกิจกรรมร่วมกัน โดยมีนักเรียนเข้าร่วมกิจกรรม จำนวน 150 คน เมื่อ 21 มิ.ย.66

ร.ชท.สพท. จัดกิจกรรมตั้งจุดบริการประชาชน ช่วงเทศกาลสงกรานต์ 2566 ระหว่าง 11-17 เม.ย.66 เพื่อรณรงค์ ป้องกัน และลดอุบัติเหตุทางถนนช่วงเทศกาลสงกรานต์ โดยมีเป้าหมายเพื่อให้ประชาชน เดินทางอย่างสุขใจ กับชีวิตวิถีใหม่ ขับขี่อย่างปลอดภัย ไร้อุบัติเหตุ ตลอดเทศกาลสงกรานต์ มีบริการ แจกเจลแอลกอฮอล์ หน้ากากอนามัย แผ่นพับรณรงค์ ชุดเวชภัณฑ์ และน้ำดื่ม โดยตั้งจุดบริการประชาชน ระหว่าง 11-13 เม.ย.66 ณ สถานีบริการน้ำมันบางจาก วังน้อย กม.57 อ.วังน้อย จ.พระนครศรีอยุธยา และ 16-17 เม.ย.66 ณ ด้านหน้าองค์การบริหารส่วนตำบลลำไทร กม.60 อ.วังน้อย จ.พระนครศรีอยุธยา

คำแนะนำในการเตรียมบทความ

การจัดพิมพ์บทความ

- เนื้อหาของบทความ ใช้กระดาษ A4 พิมพ์หน้าเดียว กำหนดระยะห่างจากขอบกระดาษ 1 นิ้ว (2.54 ซม.) เท่ากันทุกด้าน
- ตัวอักษรใช้รูปแบบ TH Sarabun PSK ขนาดและชนิดต่าง ๆ ดังนี้

รายการ	ขนาด	ชนิด
ชื่อเรื่อง (ภาษาไทย)	18 (ชิดซ้าย)	ตัวหนา
ชื่อเรื่อง (ภาษาอังกฤษ)	18 (ชิดซ้าย)	ตัวหนา
ชื่อผู้เขียน สังกัด และอีเมลของผู้เขียน (ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ)	16 (กึ่งกลาง)	ตัวหนา
ตำแหน่ง หน่วยงานที่สังกัด (Footnote)	12 (ชิดซ้าย)	ตัวธรรมดา
หัวข้อของบทคัดย่อ/Abstract	16 (ชิดซ้าย)	ตัวหนา
เนื้อหาบทคัดย่อ/Abstract	16 (ย่อหน้าบรรทัดแรก)	ตัวธรรมดา
คำสำคัญ/Keywords	16 (ชิดซ้าย)	ตัวธรรมดา
หัวข้อเรื่อง (ไม่ลำดับเลข)	16 (ชิดซ้าย)	ตัวหนา
หัวข้อย่อย	16 (ชิดซ้าย)	ตัวหนา
เนื้อเรื่อง	16 (ย่อหน้าบรรทัดแรก)	ตัวธรรมดา
เอกสารอ้างอิง	16 (กึ่งกลาง)	ตัวหนา
ชื่อตาราง (ระบุไว้บนตาราง)	16 (ชิดซ้าย)	ตัวหนา
ชื่อรูป ชื่อแผนภูมิ (ระบุชื่อไว้ใต้รูป แผนภูมิ)	16 (ชิดซ้าย)	ตัวหนา

ส่วนประกอบของบทความตามลำดับ ดังนี้

1. ชื่อบทความ เรียงลำดับ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ (ไม่ต้องใส่วงเล็บ)
2. ข้อมูลผู้เขียนบทความทุกคน ประกอบด้วย ชื่อผู้เขียนและสังกัด พร้อมรหัสไปรษณีย์ (กึ่งกลาง) ข้อมูลติดต่อผู้เขียน (เชิงอรรถ) ทั้งนี้ หากมีข้อมูลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้เขียนหรือบทความให้เขียนไว้ที่เชิงอรรถหน้าแรก
3. เนื้อหา
 - 3.1 บทความวิชาการ
 - 3.1.1 จำนวน 10-12 หน้า รวมเอกสารอ้างอิง
 - 3.1.2 บทคัดย่อ ความยาวรวมกันไม่เกิน 20-25 บรรทัด และคำสำคัญ 3-5 คำ เรียงตามลำดับ 1) บทคัดย่อภาษาไทย และคำสำคัญ 2) บทคัดย่อภาษาอังกฤษ และคำสำคัญ (บทความภาษาอังกฤษไม่ต้องมีบทคัดย่อภาษาไทย)
 - 3.1.3 สารของบทความ ประกอบด้วย บทนำ เนื้อหา และบทสรุป

3.2 บทควมวิจัย

3.2.1 จำนวน 10-14 หน้า รวมเอกสารอ้างอิง

3.2.2 บทคัดย่อ ควมยาวรวมกันไม่เกิน 20-30 บรรทัด และคำสำคัญ 3-5 คำ เรียงตามลำดับ

1) บทคัดย่อภาษาไทย และคำสำคัญ 2) บทคัดย่อภาษาอังกฤษ และคำสำคัญ (บทความภาษาอังกฤษ ไม่ต้องมีบทคัดย่อภาษาไทย)

3.2.3 สารของบทความ ประกอบด้วย 1) ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา 2) วัตถุประสงค์การวิจัย 3) สมมติฐาน (ถ้ามี) 4) กรอบแนวคิดในการวิจัย (ถ้ามี) 5) วิธีดำเนินการวิจัย 6) การพิทักษ์สิทธิ์กลุ่มตัวอย่าง (ถ้ามี) 7) เครื่องมือในการวิจัยและคุณภาพของเครื่องมือ 8) ผลการวิจัย 9) สรุปและอภิปรายผล 10) ข้อเสนอแนะ และ 11) เอกสารอ้างอิง

4. ถ้ามีรูปภาพ แผนภูมิ ตารางประกอบ หรืออื่น ๆ ต้องมีหมายเลขกำกับในบทความอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูลให้ถูกต้อง ชัดเจน และไม่ละเมิดลิขสิทธิ์ของผู้อื่น ใช้รูปภาพสีหรือขาว-ดำ ที่มีความคมชัด และส่งภาพถ่ายต้นฉบับหรือไฟล์รูปภาพแยกต่างหาก แนบมาพร้อมกับบทความด้วย

การอ้างอิงเอกสาร

1. การอ้างอิงในเนื้อหา เพื่อบอกแหล่งที่มาของข้อความ ใช้วิธีการอ้างอิงแบบนาม-ปี โดยระบุชื่อผู้เขียน ปีที่พิมพ์ และเลขหน้าของเอกสาร ไว้ข้างหน้าหรือข้างหลังของข้อความที่ต้องการอ้างอิง เช่น สำอางค์ ขจรศิลป์ (2543, น.50-54)... หรือ ... (Miller, 2001, p.18-19) หรือ... (ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ, 2546, p.217-219)

2. การเขียนเอกสารอ้างอิง ให้รวบรวมเฉพาะรายการเอกสารที่ใช้อ้างอิงในส่วนเนื้อเรื่องเท่านั้น ไว้ท้ายบทความ เรียงตามลำดับตัวอักษรชื่อผู้เขียน โดยใช้รูปแบบการเขียนตามระบบ APA ดังนี้

ตัวอย่างการเขียนเอกสารอ้างอิง

หนังสือทั่วไป	
รูปแบบ	ชื่อผู้แต่ง./ (ปีพิมพ์)./ชื่อเรื่อง./ (พิมพ์ครั้งที่)./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์.
บทความในหนังสือ	
รูปแบบ	ชื่อผู้แต่งบทความ./ (ปีพิมพ์)./ชื่อบทความ./ ใน หรือ In ชื่อบรรณาธิการ (บ.ก. หรือ Ed. หรือ Eds.), //////ชื่อหนังสือ (หน้า)/สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์.
วารสาร	
รูปแบบ	ชื่อผู้แต่ง./ (ปีพิมพ์)./ชื่อบทความ./ชื่อวารสาร./ปีที่ (ฉบับที่)/เลขหน้าที่ปรากฏ.
บทความในหนังสือพิมพ์หรือนิตยสาร	
รูปแบบ	ชื่อผู้แต่ง./ (ปีพิมพ์, วัน เดือน)./ชื่อบทความ./ชื่อหนังสือพิมพ์./เลขหน้าที่ปรากฏ.
เอกสารการประชุมทางวิชาการ	
รูปแบบ	ชื่อผู้แต่ง./ (ปีพิมพ์)./ชื่อบทความ./ ใน หรือ In ชื่อบรรณาธิการ (บ.ก. หรือ Ed. หรือ Eds.), //////ชื่อการประชุม (หน้า)/สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์.
วิทยานิพนธ์	
รูปแบบ	ชื่อผู้แต่ง./ (ปีพิมพ์)./ชื่อเรื่อง./ (ปริญญาโทหรือปริญญาเอก) หรือ Doctoral dissertation ////// หรือ วิทยานิพนธ์ปริญญาโทหรือปริญญาเอก หรือ Master's thesis สาขา)./ชื่อสถาบัน./สถานที่พิมพ์.
ข้อมูลจากเว็บไซต์	
รูปแบบ	ชื่อผู้แต่ง. (ปีพิมพ์)./ชื่อบทความ./สืบค้นเมื่อ วัน เดือน ปี./หรือ Retrieved Month, Date Year //////จาก หรือ from http://www.xxxx

จริยธรรมในการตีพิมพ์บทความวิชาการ/บทความวิจัย ในวารสารสถาบันวิชาการป้องกันประเทศ

วารสารสถาบันวิชาการป้องกันประเทศ ได้ตระหนักถึงมาตรฐานด้านจริยธรรมในการตีพิมพ์บทความวิชาการ/บทความวิจัยออกสู่สาธารณชน ที่จำเป็นต้องรักษาย่างเคร่งครัด เพื่อให้การตีพิมพ์เผยแพร่บทความนั้น มีมาตรฐาน และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อสังคม วารสารสถาบันวิชาการป้องกันประเทศ จึงได้กำหนดบทบาทและหน้าที่ของบุคคล 3 กลุ่ม ที่เกี่ยวข้องไว้ ดังนี้

บทบาทและหน้าที่ของผู้เขียน

1. ต้องรับรองว่าบทความที่ส่งมาเพื่อรับการพิจารณาตีพิมพ์เป็นผลงานที่ไม่เคยตีพิมพ์ที่ไหนมาก่อน ไม่อยู่ระหว่างการพิจารณาของวารสารอื่น และไม่ซ้ำซ้อนหรือละเมิดลิขสิทธิ์จากผลงานเขียนของผู้เขียน
2. บทความที่มีชื่อผู้เขียนหลายคน ต้องได้รับการยินยอมจากผู้เขียนทุกคน
3. ต้องศึกษารายละเอียดคำแนะนำสำหรับผู้เขียนและเขียนบทความตามรูปแบบที่วารสารสถาบันวิชาการป้องกันประเทศกำหนด
4. ต้องไม่คัดลอกผลงานของผู้อื่น หากมีการนำผลงานของผู้อื่นมาใช้ในบทความที่ส่งมาเพื่อรับการพิจารณาตีพิมพ์ ผู้เขียนต้องอ้างอิงในเนื้อหา และทำรายการเอกสารอ้างอิงท้ายบทความ ตามรูปแบบที่วารสารสถาบันวิชาการป้องกันประเทศกำหนด
5. เนื้อหาทั้งหมดที่ปรากฏในบทความที่ส่งมาเพื่อรับการพิจารณาตีพิมพ์ เป็นความรับผิดชอบของผู้เขียน หากมีการละเมิดลิขสิทธิ์ ผู้เขียนยินยอมรับผิดชอบแต่เพียงผู้เดียว

บทบาทและหน้าที่ของบรรณาธิการและกองบรรณาธิการ

1. ต้องพิจารณาและตรวจสอบบทความที่ส่งมาพิจารณาให้ตรงกับวัตถุประสงค์ และขอบเขตของวารสาร
2. ต้องไม่คำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนตัวที่อาจพึงมีหรือพึงได้ จากการตอบรับบทความให้เข้าสู่กระบวนการพิจารณาของวารสาร
3. ตลอดช่วงระยะเวลาของการประเมินบทความหนึ่ง ๆ บรรณาธิการต้องเก็บรักษาข้อมูลของการประเมินบทความนั้น ๆ โดยไม่เปิดเผยข้อมูลแก่บุคคลที่ไม่เกี่ยวข้อง อันอาจนำไปสู่ความเสียหายต่อผู้เขียนและวารสาร
4. ต้องตรวจสอบบทความในด้านการคัดลอกผลงานของผู้อื่น หากตรวจพบการคัดลอกผลงานของผู้เขียนในกระบวนการประเมินบทความ บรรณาธิการต้องหยุดกระบวนการประเมินโดยทันที และดำเนินการติดต่อผู้เขียนหลัก เพื่อให้ชี้แจงเป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อบรรณาธิการจะได้นำไปใช้ประกอบในการตอบรับหรือปฏิเสธการตีพิมพ์บทความนั้นต่อไป

บทบาทและหน้าที่ของผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ

1. ตลอดช่วงระยะเวลาของการประเมินบทความหนึ่ง ๆ ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความต้องเก็บรักษาข้อมูลของการประเมินบทความนั้น ๆ โดยไม่เปิดเผยข้อมูลแก่บุคคลที่ไม่เกี่ยวข้อง อันอาจนำไปสู่ความเสียหายต่อผู้เขียนและวารสาร
2. หากผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความได้รับบทความซึ่งตนเองอาจมีส่วนเกี่ยวข้องหรือมีส่วนได้ส่วนเสีย ไม่ว่าจะโดยทางตรงหรือทางอ้อม ผู้ประเมินควรดำเนินการแจ้งให้บรรณาธิการทราบโดยทันที
3. ควรประเมินบทความภายในระยะเวลาที่วารสารกำหนด
4. ควรแนะนำและประเมินบทความด้วยความรู้ ความสามารถ เพื่อให้บทความที่ได้รับการประเมินมีคุณภาพทางวิชาการ และผู้เขียนสามารถนำข้อเสนอแนะที่ได้รับกลับไปแก้ไข เพื่อให้บทความมีความสมบูรณ์ทางวิชาการ และก่อให้เกิดองค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อไป
5. หากผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ ตรวจพบพบว่าบทความที่ประเมินเป็นบทความที่คัดลอกผลงานชิ้นอื่น ๆ ให้แจ้งบรรณาธิการทราบทันที พร้อมแสดงหลักฐานประกอบที่ชัดเจน

thaiome.rtarf.mi.th